
bize
belediye
baksın

Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları
Kitap No: 43

Yayın Koordinatörü
Erdem Zekeriya İskenderoğlu
Veli Koç

Bize Belediye Baksın

Belediye Hizmetlerinin Karikatürlerle 100 Yılı (1872-1972)

Dr. Şefik Memiş

Katkıda Bulunanlar
İsmail Şen
Murat Arslan
Handan Mesude
İrfan Çalışan

ISBN ISBN 978-975-2485-08-2
TC Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 20640

1. Baskı
İstanbul, Kasım 2017

Kitap Tasarım **Salih Pulcu**
Tasarım Uygulama **Recep Önder**

Baskı-Cilt **Seçil Ofset**
100. Yıl Mahallesi Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İSTANBUL
Sertifika No: 12068



444 1984
www.zeytinburnu.istanbul

bize belediye baksın

Belediye Hizmetlerinin Karikatürlerle 100 Yılı (1872-1972)

ŞEFİK MEMİŞ



TAKDİM

“Şaka çok ciddi bir sanattır” der Bernard Shaw. Böylece şakanın insanı, toplumu ve yaşadığı çevreyi ilgilendiren birçok konuyu ifade etme yöntemi olarak kullanılabileceğine işaret eder. Aslında yüzlerce yıldır insanların dilden dile aktardıkları fıkralar, Shaw’ın bahsettiği ciddi sanatı yerine getiriyordu. Zamanla aktarım yöntemine çizgi de dahil olunca, aslında “ciddi sanatlar” arasına karikatür dahil edilmiş oldu. Ama bu öyle bir ciddî sanattı ki, muhatabını hem güldürüyor, hem de düşündürüyordu.

Elinizdeki kitapta yer alan karikatürleri ilk gördüğümde bunları düşündüm ve bir belediye başkanı olarak kolayca içselleştirdim. Belediye hizmetlerinde 1872 yılından beri rastlanan eksikler gibi ciddi bir konunun yöneticilere hatırlatılması aslında şaka gibi ciddi bir yöntem kullanılarak yapılmıştı. Hem halkın maruz kaldığı sıkıntılar dile getirilmiş, hem de bu, bir güldürü unsuru olarak kullanılmıştı. O yüzden karikatüristlerimiz gerçek anlamda zorlu bir süreci, başarıyla yönetmişler, yüzyıl sonra bile anlaşılırlığını kaybetmeyecek bir şekilde eleştirilerini çizgiye dökerek mizahın imbiğinden geçirmişlerdi.

Hepinizin bildiği gibi günlük yaşamda ihtiyaç duyduğumuz birçok toplumsal hizmet, yerel yönetimler eliyle verilmektedir. Bu hizmetlerdeki aksaklıkları ustalıklı ve incelikli bir biçimde bize aktaran çizerlerimiz, tabir-i caizse şehir kültürünün oluşmasında anlamlı bir yere sahip olmuşlardır. Aynı zamanda İstanbul’un son yüz yılda hem bireysel, hem de toplumsal anlamda nasıl bir değişim geçirdiğini gözler önüne sermişlerdir.

Genellikle “ulaşım, su ve kanalizasyon, zabıta hizmetleri, göç ve gecekondu, halk sağlığı, çöp ve temizlik hizmetleri” gibi konuların işlendiği karikatürler, bazı sorunların yıllar geçmesine rağmen aynı kaldığını ispatlıyorlar. Daha önemlisi; Türkiye’de belediye hizmetlerinde kat edilen mesafeyi, sorunların onlarca yıl aynı şekilde devam ettikten sonra nasıl değişime uğradığını, bazılarının gündemden kalktığını, bazı yeni sorunların ortaya çıktığını da gösteriyorlar. Bu karikatürleri kronolojik sırayla gözden geçirdiğinizde

Osmanlı'dan günümüze insanımızın, toplumumuzun ve aziz şehir İstanbulumuzun nasıl bir değişimden geçtiğini daha net bir şekilde görüyorsunuz.

Zeytinburnu Belediyesi olarak, Türkiye'nin unutulmaz karikatüristlerinin kaleminden çıkan bu çizgileri bir kitap haline getirerek, hem birçoğu aramızda bulunmayan bu karikatüristlerimize karşı vefa borcumuzu ödemek, hem de yüzyıllık bir dönemde belediye hizmetlerinin kısa tarihçesini vermek istedik. Bu yönüyle, inanıyorum ki, bu karikatürler, onların hatıralarını yaşatacaktır ama aynı zamanda belediye yöneticileri için yol gösterici bir rehber niteliği de taşıyacaktır.

Belediye yönetimini eleştiren, hizmetlerini ironik bir yaklaşımla ifade eden, hatta alaya alan bu karikatürleri bir belediye olarak yayınlamayı önemsiyorum. Çünkü biliyorum ki, ancak kendisiyle alay edebilen toplumlar; gerçekle yüzleşmekten kaçınmayarak, geleceklerini daha sağlıklı ve güçlü bir biçimde inşa ederler.

Bu vesile ile bu bir asırlık çizgi geleneğimizin oluşmasında rol alan değerli çizgi ustalarına, bu karikatürlerin yayımlandığı yayınların yöneticilerine ve bu çalışmayı hazırlayanlara, arşivlerini bizlere açan resmi ve özel kütüphane temsilcilerine ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Murat Aydın
Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Geniş anlamda tarihçiliğin, özel anlamda ise şehir tarihçiliğinin, kuşkusuz pek geniş kaynakları vardır. Bunlardan biri de artık karikatürdür. Karikatür, bu kaynaklar arasına giren ve görselliği sebebiyle söze ihtiyaç duymadan dönem tarihine ilişkin ayrıntı bilgiler sunan kaynaklardan biri olmuştur. Bugüne kadar karikatürler pek az kullanılan belgelerdi. Günümüzde ise sosyal tarih araştırmalarında kullanımı artmıştır.

Karikatürlerden elde edebileceğimiz bilgiler, karikatür sanatıyla sınırlı kalmaz. Ele aldıkları konular sayesinde, dönemin gündemi, toplumun sorunları, siyasi hayatı, uluslararası durum gibi birçok konuda bizlere yol gösterici malumatlar verebilir. Özellikle belirli bir konuda yayınlanmış karikatürleri, belirli bir süre içinde incelerseniz, konuyla ilgili ciddi fikir sahibi olabilirsiniz.

İşte bu gerçekten hareketle “Belediye” konulu karikatürlerin incelenmesiyle elinizdeki eser oluştu. Hem I. Meşrutiyet öncesi yayınlanmaya başlayan mizah dergileri, hem de mizahın gerçek anlamda bir patlama yaptığı II. Meşrutiyet dönemindeki Osmanlı mizah dergileri, bu amaçla sayfa sayfa tarandı. Birçoğu Osmanlı’dan Cumhuriyet’e intikal eden bu dergilerin yeni rejimin bakışıyla şekillenen yaklaşımlarında hayat bulan karikatürler de titizlikle incelendi.

Hepsinin ortak bir noktası vardı: Hangi dönem olursa olsun, karikatüristler, İstanbul’u ve sorunlarını gündeme taşımaktan çekinmiyorlardı. Belki de siyasal baskıların arttığı devirlerde, siyasi karikatür çiziminden uzaklaşıp sosyal konulara daha fazla yoğunlaşıyorlardı. Tıpkı I. Meşrutiyet öncesi dönemde olduğu gibi.

Genel olarak bu çizgilere hayat veren karikatüristler hakkında şunu söyleyebiliriz. Yaşadıkları dönemi sorunuyla, sevinciyle, farklı gelişmeleriyle çizgiye başarılı bir şekilde taşımışlardır. Eğer mevsimsel bir kuraklık gündemdeyse, belediye hakkında çizilmiş karikatürlerde su sorununa odaklanmışlar. Eğer 1950’ler ve sonrasında olduğu gibi “köyden kente göç” sorunu doğmuşsa, belediye hakkındaki karikatürler, göç, gecekondu, kentlileşme gibi konulara yoğunlaşmış. Ya da sokaklar temizlenmemiş ve çöpler düzenli toplanmamışsa, karikatüristler hemen bu konuya eğilerek, yöneticilerin dikkatlerini

çekmiştir. Şayet İstanbul halkı açlıkla boğuşuyor, sofrasına koyacak ekmek bulamıyorsa, konu bellidir; fırıncılar, belediye ve ekmek… Ya da tramvay kazaları artmışsa, biletlere aşırı zam yapılmışsa, toplu taşıma araçları gündeme taşınacaktır.

Bu çalışma ile tarih boyunca belediye gündemini meşgul eden sorunları, bu sorunlara karikatürcülerin ve mizah dergilerinin bakış açılarını, 1872'den beri zaman içinde nelerin değiştiğini, nelerin zamana direndiğini anlamaya çalıştık.

Değişmeyen en önemli noktanın, karikatürcüler ve mizah dergileri için belediyelerin vazgeçilmez bir malzeme olduğunu söylemek mümkün. Belediye yönetimleri ve başkanlarının icraatlarından dolayı takdir edildikleri karikatürlerin sayısının bir elin parmaklarını geçmediğini söylemek abartı olmayacaktır.

Elbette mizah dergilerinin ve karikatürcülerin "bakış açılarını" daha doğru değerlendirebilmek için onlar hakkında da bilgilenmek gerekli. Biz bu çalışmada bilgilenmeyi çok boyutlu yapmayı amaçladık. Her karikatürü verirken, onun çizeri, yayınlandığı yayın organı, dönemin belediye başkanı ve son olarak da o karikatürün çizilmesine neden olan gerçek olayı ilave bilgiler olarak okuyucunun dikkatine sunduk.

Karikatüristler hakkında ayrıca bir bölüm oluşturup kısaca hayat hikayelerini verdik. Onların özgeçmişlerini yazarken gördük ki, Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında karikatür çizenler çok iyi eğitim almışlar. Önemli bir kısmı yurt içinde ya da yurtdışında Güzel Sanatlar eğitimi görmüş, ressamlıkla meşgul olmuş. Bu da beraberinde nitelikli çizgi ve espri anlayışını getirmiş.

Sonuç olarak bu çalışmanın, sadece belediye çalışmaları için değil, aynı zamanda şehrin kültürel tarihiyle ilgilenenlere de çok verimli bir kaynak olacağını düşünüyoruz. Eğer bu katkıyı gerçekleştirebilirsek, çalışmamız amacına ulaşmış olacaktır.

Saygılarımla

Dr. Şefik Memiş

İÇİNDEKİLER

DEĞERLENDİRME

"Hikmetli söz" ve "latife" olarak metinlerle açığa çıkan "mizah", 13. yüzyıla kadar geri götürülebilir ve daha Osmanlı'nın kuruluş yıllarındaki ve öncesindeki eserlerde oldukça güçlü bir yer tuttuğu söylenebilir. Şüphesiz İslâm'da canlıların tasvir edilmesi ve resim yapmak gibi tartışmalı konular, mizah barındıran çizimlerin varlığını ve gelişimini etkilemiştir. Ancak bu durum, yüzyıllar boyu devam edegelen kültürün mizah barındırmadığı anlamını taşımaz. Tam aksine kendine özgü farklı söylem tarzları bulduğunu gösterir. Sözgelimi Mevlana'nın Mesnevi'sinde, Fuzûlî'nin Şikâyetnamesi'nde, Sadi Şirazi'nin Bostan ve Gülistan'ında; 15. yüzyılda kaleme alınmış metinlerde yer alan Nasreddin Hoca anlatılarında, Divan edebiyatı hicivlerinde, halk edebiyatı taşlamalarında ana unsur olarak "mizah"a sıkça rastlanır.

Tam da bu noktada geleneksel latife, hikmet, mizah kavramlarını, batı kaynaklı mizah anlayışından ayırt etmekte yarar var. Zira İslâm'ın Müslümanlara vakur, ahlaklı, adaletli ve agâh birey olmalarını tavsiye etmesi; Batı kaynaklı mizah kültürünün içinde barındırdığı anarşizm ve alaycılığın karşısında farklı parametrelere sahip bir perspektif taşımasındandır. Buna rağmen genel anlamda görsel sanatlarla, İslâm dini arasında bir uyuşmazlık olduğu kanısı, karikatür gibi sanatların Müslümanlar arasında yerleşmesini önlediğine dair kuvvetli bir inanç vardır. Oysa mizah şemsiyesi altında ifade edebileceğimiz hiçbir sanat, İslâm toplumunda dışlanmamıştır. Ramazan Altınay'ın ifadesiyle İslâm'ın mizaha yaklaşımı, onun ne tür mizah olduğuyla ilgilidir. Buna göre mizah, mizah-ı mahmûd (övülmüş mizah) ve mizah-ı mezmûm (yerilmiş mizah) olarak ikiye ayırılır. Birincisi sevgiyi ve dostluğu pekiştirirken ikincisi dostluğu bozup sevgiyi yok etmektedir. Bu yüzden de Müslümanlar ikinci türe giren mizaha karşı durmakta, bunu yasaklamaktadırlar.

Bu bağlamda Osmanlı İmparatorluğu'nda da nitelikli eğlencenin dışavurum aracı olan güldürü sanatları büyük bir hoşgörüyle karşılanmıştır. Geleneksel kültürde hiciv geleneğinin, görsel mizahın yerine kullanıldığı söylenebilir. Nasrettin Hoca'dan İncili Çavuş ve Bekri Mustafa'ya, Karagöz-Hacivat'tan Bektaşi fıkralarına, meddahlıktan hiciv şiirlerine kadar çok boyutlu Osman-

lı güldürü vasatları, aslında Müslümanların dünyasında inançlarıyla şekillenen zengin bir mizah birikimi olduğunu da gösteriyor.

Mizahın modern anlamda Osmanlı toplumunda yer edinmesi 1870'li yıllarla başlar. Geleneksel kültürün kodlarıyla buluşan mizah dergileri, başlangıçta ihtiyatla karşılansa da kısa zamanda kendine kalıcı yer edinir. Modern anlamda karikatürle biçimlenen yeni mizah anlayışı, nitelikli temaları, özgün buluşları ve gittikçe mahir hale gelen çizgileriyle göz doldurur. O dönem halkın sesini duyurmada önemli bir araç olan karikatür, özellikle şehir yaşamı ile sosyal hayatın boyutlarını yansıtır. Ne var ki Osmanlı mizahı, siyasal arenada oldukça acımasızdır. Özellikle Sultan II. Abdülhamid'e karşı oluşan / oluşturulan muhalefet cephesinin karikatürlerde şekil bulan dili için bunu söylemek mümkündür. Sözgelimi Cenevre'deki Jön Türkler'in çıkardığı Tokmak bunun en somut örneğidir. Osmanlı mizahının, Sultan II. Abdülhamid dönemi için söylenebilecek olan modernleşme ve sanayileşme gayretleriyle geleneksel kodlar arasında uygun bir vasat bulma, kendine özgü dil geliştirebilme teşebbüsünün başarılmak üzere olduğu gerçeğini, karikatür alanında başardığı ifade edilebilir.

İmparatorluğun tarih sahnesinden çekilmesiyle geçilen Cumhuriyet döneminde ise inançlı kesimin, varlığını muhafaza etme mücadelesiyle meşgul olması böylesine incelikli alanlarda savunmacı bir anlayışı benimsemesine yol açmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan yeni dünya düzeninde sanatsal



Diyojen,
25 Mayıs 1872

ve entelektüel ilgilerini yaygınlaştırıp geliştirmeye başlayan muhafazakâr camianın bu dönemde mizahla ilgili tek girişimleri, Necip Fazıl'ın 1947 yılında 3 sayı da olsa çıkartmayı başardığı Borazan dergisidir. Ancak özellikle 1980 sonrası elde ettikleri geniş yaşam alanları, mizah alanındaki olgunlaşan birikimlerinin semeresini görmelerine yol açmıştır. Böylece 1990'ların başından itibaren görülmeye başlayan İslâmi mizah dergileri, "orta oyunu, Karagöz-Hacivat, meddah" gibi unsurlardan aldığı köklü geleneğin yeni dışavurum alanı olmuştur. Elbette İslâmî mizahın yeni bir söylemle ortaya çıkmasında, incelikli bir deyiş kazanmasında, entelektüel birikimli mizahçıların doğmasında Türkiye'nin siyasetten ekonomiye geçirdiği büyük değişimin etkisi bulunmaktadır.

Karikatürlerde Şehir Kültürü

Dünden bugüne kalan belgeler, kitaplar, görseller, anıtlar ve benzeri unsurları geçmişi anlamlandırmak için tarihin kaynakları arasında kabul edilir ve temelleri bunlar üzerine kurulur. Tarihin alt dalları zenginleştikçe, veri için kabul ettiği alanlar da zenginleşti. Bunlardan biri de kuşkusuz karikatürlerdir. Karikatürler, çizgi ile dönemine şahitlik ederken, aslında bize çok önemli bir başka şeyi daha hatırlatıyor: Tarihi yazıyla başlatanlar, aslında çizgiyle başlatıyorlardı. Mısır hiyerogliflerinin çizgisel ve figüratif özelliğinin yanı sıra yazının kaynağını oluşturan Fenike alfabesi de bunun somut örneklerindendir. Zirveye ulaştıkça, aslı oluşturan sadeliğe geri dönülüyor.

Şehir kültürü üzerine çalışanlar için kuşkusuz karikatürler bitimsiz ve emsalsiz bir kaynaktır. Birçoğu yazıya geçirilmemiş hususlar, karikatürün içinde mutlaka kendine yer bulmuştur. Bu yüzden toplumun o andaki duygularını, bakış açısın, reflekslerini göstermesi bakımından karikatürler son derece büyük bir önem taşıyor. Karikatür, tarihsel bir kaynak olarak özellikle şehir tarihçilerinin karşısında duruyor.

Bu kitapta İstanbul özelinden yola çıkılarak, karikatürler eşliğinde şehrin gelişimine, yeni bir şehir kültürünün oluşumuna, yeni teknolojinin ürünlerine uyum süreçlerine dikkat çekiliyor. Hepsinden önemlisi, Türkiye'nin son 10-15 yılı dışarıda bırakılırsa, henüz orta okul ve lise sıralarında oturan nesil hariç, herkesin hafızalarında tazeliğini koruyan sorunların, 150 yıl önce de aynı olduğunu görmek, insanı umutsuzluğa sevk ediyor. Bu karikatürler, aslında, Türkiye'nin lokomotifi olan, bir zamanlar başkent olarak Ortadoğu'dan Balkanlara kadar birçok bölge halkının gözünün üzerinde olduğu bir şehrin sorunlarının çözülmesinde, köklü bir şehir kültürü oluşturmada ne kadar ağır davranıldığını ortaya koyuyor.

Bu albüm kitapta karikatürlerin kronolojik sırayla verilmesine bilhassa riayet edildi. Bundan amaç, tarihsel akış içinde sorunların ortaya çıkışını, ele



Dalkavuk,
17 Ekim 1908

alınışını, çözüm yollarının aranmasını ya da savsaklanmasını, bulunan çözümleri daha isabetli bir şekilde gözlemekti. Bu karikatürlerle İmparatorluğun göz kamaştırdığı yıllar ile hürriyet sarhoşu olduğu dönemlere, Balkan ve I. Dünya Savaşı yıllarına, Milli Mücadele günlerine, Cumhuriyet'in ilk yıllarına, tek partinin otoriter iktidar devrine, II. Dünya Savaşı'na, Demokrat Parti ile gelen özgürlük ve refah dönemine, ihtilal sonrası yıllara da uzandık. Ama altı çizili bu dönemler, arka fonda duracak, İstanbullu için önemli olan gündelik hayatın temel sorunları hep en önde olacak... Yalta'da dünya paylaşılırken, İstanbul'da yaşayanlarının açlıkla mücadele ettiğini, dünya bunalımı kapıyı çalarken insanların dondurucu soğuk karşısında kömür telaşına düştüklerini fark edeceğiz.

Bu kitapta karikatürler kategorize edilmeye de çalışıldı. Görüldü ki, karikatürlerin ele aldığı belediye hizmetleri ve şehir sorunları, tramvaydan tiyatroya, çamurdan elektrik lambasına, çöpten yollardaki toza, susuzluktan ulaşıma, yangından seyyar satıcıya, dilenciden imara kadar birçok konuya uzanıyordu. Dolayısıyla okuyucu için bir kolaylık olması bakımından karikatürlerin yer aldığı belli başlı kategoriler şu şekilde tasnif edilebilir:

Şehiriçi Ulaşım Araçları

İlk mizah gazetesi Diyojen'de yayınlanan ilk belediye ile alakalı karikatür, tramvaya aitti. Görülüyor ki, tramvay gibi son teknolojinin ürünü olan bir ulaşım aracına alışmak, onu kabullenmek İstanbullu için hiç de kolay olmamıştı. Bir kere atlar tarafından çekilen ve yolun ortasına döşenen raylar üzerinde giden tramvay, yayaların ve diğer taşıtların özgürlüğünü kısıtlamıştı. Hâlâ eski alışkanlıklarını devam ettirenler ise maalesef bunu hayatlarıyla ödemişlerdi. Ayrıca tıpkı köyden şehre geldiğinde ilk kez otomobil görenlerin her motor sesinde yola fırlayıp geçen otomobili seyretmesi gibi, İstanbul halkı da tramvay geçeceği zaman, yol boyunca toplanıp onu izliyorlardı. Olu-

şan izdihamda tramvaya yol açmak yine vardacıya düşüyordu. Daha sonra karikatürlerde ise tramvaylar, farklı sorunlarıyla gündeme geliyordu. Artık İstanbullular, ulaşımı kolaylaştıran tramvaya alışmışlar, ancak aşırı kalabalık olması konforlu bir seyahate hasret bırakmıştı. Zamanla atlı tramvayların yerine elektrikli tramvaylar almıştı. Karikatürler, 1960 yılı geldiğinde caddelerden kalkan bu münbit malzeme konusunu hüzünle uğurluyorlardı. Ne var ki, askerî ihtilalin kararı, tartışılamamıştı bile.

Tramvaylarla birlikte kullanılan bir başka toplu taşıma aracı olan otobüsler ile tanışırlar. Tramvay hattının olmadığı kısımlarda hizmet veren bir kısım Renault marka otobüslerin II. Dünya Savaşı sırasında yedek parça yokluğu sebebiyle çalışmaması dikkat çekicidir. Sonrasında ihtiyacı karşılamak amacıyla kamyondan otobüs yapılır. Ama otobüslerin halkın gözündeki imajı hiç değişmez. Kalabalıktır, vaktinde gelmez, güzergahları günden güne değişmektedir. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra otobüs karikatürleri çizerlerin vazgeçilmez konuları arasındaki yerini alır.

1961 yılında İhtilalin belediye başkanının talimatıyla tramvaylar kaldırılınca, şehir hayatına "Troleybüs, tramvayın kardeşidir" sloganıyla yeni bir taşıt girer. Bu taşıtın tramvaydan tek farkı, lastikli olmasıdır. Dolayısıyla tramvay gibi troleybüs de elektrik hattı boyunca gitmek zorundadır. Elektrikler kesilince de yüzlerce metre uzunluğunda kuyruklar oluşmakta, bu durum ise basın tarafından şiddetle eleştirilmektedir.

Tünel ise İstanbul'un ilk toplu taşıma aracı olarak tüm zamanlarda vazgeçilmezliğini korur. Ancak özellikle yokluk yıllarında, yani II. Dünya Savaşı sırasına halatların yurtdışında ithal edilememesi Tünel'i tehlikeli hale getirir. Karikatürlerin anlattığına göre insanlar, sadaka vermeden Tünel'e binememektedirler.

Galata Köprüsü ve Mururiye

Karikatürlerin 1873 yılından itibaren değişmeyen konularından biri de 'köprü"ydü. Çizgilerde Köprü diye bahsedilen yer, herkes bilirdi ki Galata Köprüsüydü ki, o vakitler daha çok Karaköy köprüsü denilirdi. Peki hangi sebepten dolayı karikatürler Galata Köprüsünü çiziyorlardı. En önemli sebebi, köprünün sağlam olmaması, dubalarının değişecek olması, tahtalarının çürümesi ve giderek de denize doğru kayıyor olmasıydı. Köprünün 1912 yılında demir köprüyle değişene kadar çürüklüğünden bahseden ve hükümeti sürekli ironik bir dille uyaran karikatüristler aslında büyük bir vazife yaptılar. Onlar, II. Abdülhamit döneminde imza aşamasına gelip de sonradan vazgeçilen yeni köprü sözleşmesinin ivedilikle tekrar müzakere edilerek imzalanmasını sağlamışlardı. Dolayısıyla İstanbul'un yeni teknolojilerle tanışmasında karikatüristlerin büyük payı vardı.



Karagöz,
13 Eylül 1909

Galata Köprüsü İstanbul'un en gözde mekânıydı. Gazetecilerin belki de en çok takıldıkları mekândı. Altında dükkanlar ve gazinolar vardı. Babıâli'den Beyoğlu'na ve diğer gözde mekânlara geçiş için kullanılırdı. Dolayısıyla burada yaşanan her sorun, anında mizaha yansırdı.

Üzerinden geçişin paralı olması, Galata Köprüsünü gündemden düşürmeyen bir husustu. Arapça "geçmek" anlamına gelen fiilden türeyen müruriye, köprüden geçen taşıt ve yayalardan alınan ücretin adıydı. Köprübaşı denilen ve köprünün Eminönü tarafındaki kısmını niteleyen bölgede bulunan kulübeler, beyaz giysili görevliler için yapılmıştı. Bu görevliler, köprünün girişine dizilir, yakalarına asılı kutulara da geçenler paralarını atarlardı. Bir nevi Deli Dumrul hikayesini andıran bu durum, çok büyük tatsızlıklara yol açardı. Görevliler ile ücretsiz geçtiğini iddia ettikleri kişiler arasında kavgalar çıkar, görevliler çapkınlıkla suçlanır, hatta oldukça kaba ve sert adamlar oldukları karikatürlerde anlatılırdı. Nihayet mizah basınının konunun üzerine özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında çokça gitmesi, belediyeyi ücret almaktan vazgeçirecekti.

Sokak Lambaları

1870'li yıllarda belediye hizmetlerine ilişkin en çok eleştiri, sokak lambaları hakkında geliyordu. Dolmabahçe Gazhanesi faaliyete geçtikten sonra burada üretilen gazlarla evler aydınlatılırken, sokakların da aydınlatılması planlanmış ve İstiklal Caddesi'nden işe başlanmıştı. Gece de hayatın devam ettiği mekanlardan başlayan sokak lambası dikme işi, kısa zamanda yaygınlaşmıştı. Ancak dökümden yapılan ve oldukça estetik görünüme sahip olan sokak lambaları yanmıyordu.



Kahkaha,
1 Mayıs 1875

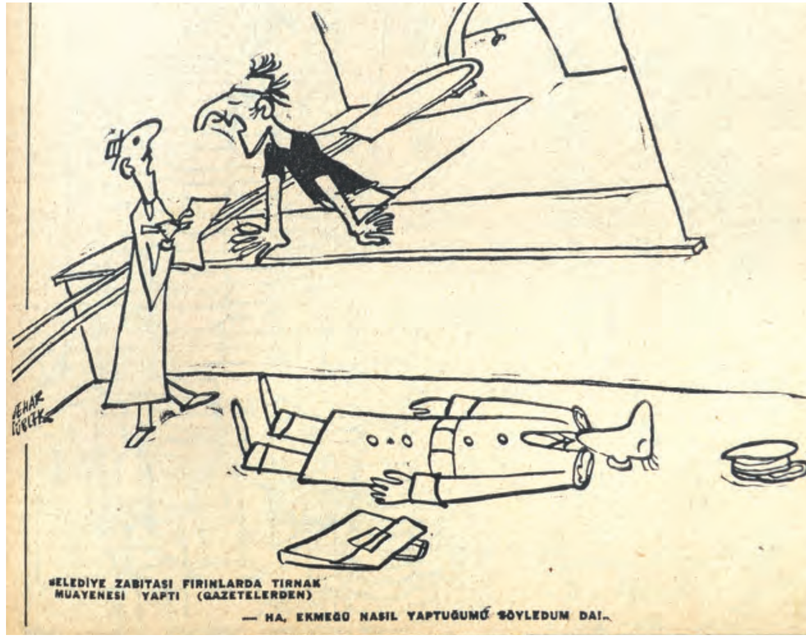
Belediyenin görevleri arasında bulunan sokak lambalarını yakmak için iki şart gerekliydi. Birincisi gaz olacaktı. Maalesef gaz sürekli olmuyor, dolayısıyla lambalar yanmıyordu. İkincisi bu lambalar kendiliğinden yanmadığından akşam olunca onları yakacak, sabah olunca da söndürecek görevliler olması, bunlara da maaş ödenmesi gerekiyordu. İşte temel sorun buydu. Bu yüzden yüzlerce sokak lambası yanmıyordu. Ancak İstanbul halkı yanmayan sokak lambaları için de çözüm bulmuştu. Bu lambaların ya kuş yuvası olarak kullanılmasını sağlıyor ya da çamaşır kurutmak için iplerini bağladıkları direk olarak değerlendiriyordu.

Temizlik Hizmetleri ve Sokaklar

Temizlik, çöpler, halk sağlığı hakkındaki karikatürler, belediyeyle ilgili karikatürler arasında nicelik olarak rakipsizdir. Bunca karikatürde ele alınması, temizlik işlerinin, 20. yüzyıl başından beri halk gözünde de karikatürcüler gözünde de belediyenin temel işlevlerinden olduğunun ilginç bir göstergesi sayılabilir.

Mizaha konu olan temizlik hizmetleri iki başlık altında toplanabilir. Biri çöplerin toplanması; diğeri ise yolların temizlenmesi, toz kalkmasının önlenmesi, çamur ve yağmur birikmesinin kaldırılması.

Çöp toplamayla ilgili karikatürlerden öğrenilen, çöp arabalarıyla ilgili biçimsel özelliklerdir. Osmanlı döneminde şehrin en azından belirli bölgelerinden çöpler toplanmakta, ancak çöp arabalarının yetersiz ve üzerlerinin açık olması sebebiyle istiap haddinden fazla doldurulan tanzifat arabalarının, bizzat kirlilik kaynağı haline geldiği vurgulanır. Hem 1910 tarihli, hem de 1940'lı yıllarda yayınlanan karikatürler, hem Osmanlı döneminde hem de Cumhuriyet'in ilk devrinde Adnan Menderes'li yıllara kadar İstanbul'un



Dolmuş,
14 Şubat 1957

çöplerinin Marmara Denizi'ne döküldüğünü ortaya koyuyorlar. Yine bu karikatürlerden, 1911'de Karagöz'de Halid Naci'nin çizdiği bir karikatür bize bu amaçla "tanzifat mavnalarının" kullanıldığı gösteriyor. Bir ara, 1940'lı yıllarda çöplerin yakılması gündeme gelmiş, Edirnekapı ile Mecidiyeköy'e bu amaçla binalar dikilmiş, ancak başarılı sonuçlar alınmamış olacak ki devam ettirilmemişti.

Sokakların temizliği ise 1870'ten beri çizerlerin gündeme getirdiği önemli bir sorundu. Her şeyden önemlisi, belediye yetkilileri, yazın tozu, kışın çamuru ve yağmur sularının birikmesini önleyemiyordu. Bu yüzden karikatüristler, farklı farlı önerilerde bulunuyor, yetkilileri hicvediyordu. Kuşkusuz bu hicivlerin efsanevî nitelikte olanı, ilk Türk karikatürist Ali Fuad Bey'in çizdiğiydi. Ali Fuad Bey, burada zaten kullanılmayan sokak lambalarının başlık kısımlarının sokakta yürüyen kişiler tarafından kullanılmasını tavsiye ederek, ancak bu şekilde sokakları yürünmez kılan tozlardan etkilenmeyeceğini savunuyordu!

Kaldı ki, yağmurlardan sonra başta Beyoğlu, Galata ve Sultanahmet bölgeleri olmak üzere birçok muhite girilmiyor, sokaklarında yürünmüyordu. 1875'te Teodor Kasap'ın çıkarttığı Hayal'de, çamurlardan korunma yöntemi olarak tahta bacak önerilirken, Ali Fuad Bey de Çaylak'ta ırmak tulumlarına benzeyen çizmeler giyilmesi projesini dikkatlere sunuyordu. Çamurdan çıkacak zararlı haşerata karşı çizmelerde mahmuz da bulunacaktı. Çamur, karikatür konusu olmaya daha yüz yıl devam edecekti ve güncelliğinden hiçbir şey yitirmeyecekti. 1958'de çizilen bir karikatürde, otobüs durağında çamura bulanmış insanların varlığı bunun göstergesiydi.

Her yağmurdan sonra göle dönen sokakların da benzer bir kaderi olacak yüzyıl gündemde kalacaktı. 1870'lerde yağmur sonrasında suyla dolan sokaklarda pencereden attıkları oltalarla balık avlayan insanların varlığı, 1910'lu yıllarda balık avlayan Karagöz karikatüründe de aynı canlılığını sürdürecekti. Tek farkla ki, sokakların sudan temizlenmesiyle görevli temizlik memurları ve zabıtalar, bu kez balık niyetine yakalanmış olacaktı.

Ama yağmur sularıyla dolan başta Kasımpaşa Meydanı olmak üzere bütün sokaklar yeni bir mesleğin doğmasına yol açmıştı. İnsan taşıyan hamallar. Bunlar karşıdan karşıya geçmek isteyenleri, ya da kısa mesafede bir yere ulaşmak isteyen kişileri, ücreti karşılığı taşıyorlardı. Bazen geçici köprüler bile kuruluyordu. Bir kaldırımdan diğer kaldırıma atılan tahtalar ile ayaklarını ıslatmadan karşıya geçebiliyordu İstanbullular. Ancak belediye memurlarına yakalanmamak şartıyla. Eğer yakalanırlarsa vergi alma ihtimalleri vardı çünkü.

Yağmur sonrasında oluşan ya da temizlik sonrası sokaklara bırakılan kirli sular, İstanbulluların korkulu rüyasıydı. Her an bir otomobil, ya da atlı araba geçip bunu yeni giydiğiniz elbisenize sıçratıp kirletebilirdi. Ama özellikle hanımefendiler bu konuda çok iyi bir formül bulmuşlardı. Şemsiyeleri yukarıya değil, yola doğru çevirmek. Böylece şemsiyeler onları sıçrayan sulardan koruyacaktı.

Kimi karikatürlerde belediyenin "asli" görevi olan temizlik işlerini yapmaması dolayısıyla vatandaşın "işe el koyması" işleniyor, kimi karikatürlerde ise çöp toplama periyodunun uzunluğundan şikayet ediliyor. Özellikle Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk döneminde yayınlanan "temizlik" konulu karikatürlerde çöplerin zamanında ve doğru biçimde toplanmaması eleştiriliyor. Örneğin çöp arabalarının bizzat kendilerinin çöp üretmeleri ve çevreyi kirleten bir faktör olduklarını belirten iki karikatürden biri 1908, diğeri 1970 yılında yayınlanmıştır. Üstelik her iki karikatürde de çöp arabalarından yerlere saçılan çöpler, yaklaşık aynı çizgiler ve espri ile ele alınmıştı.

Halk Sağlığı

Belediyenin halk sağlığıyla ilgilenip gıda maddeleri satan esnafı denetlemesi 1900'lü yıllarda başlar. 1910'lu yılların başında şehremini olan Cemil Topuzlu ile zirveye ulaşır. Açıkta gıda maddesi satışıyla mücadele eden, denetimlere bizzat katılan Cemil Topuzlu, o dönem çizerlerinin de bir numaralı konusuydu. Sabah denetimlerinin değişmez mekanı ise Galata köprüsüydü. Çünkü seyyar satıcılar daha çok burada, ya da köprünün her iki başlarında satış yapardı. Ayrıca açıkta et ve ekmek satanlara da göz açtırılmıyordu. Karikatürlerden anlaşılan o ki, kolera yıllarından sonraya rastlayan belediye başkanlığı görevinde Cemil Topuzlu, mikrop yuvası haline gelen açıkta



Akşam,
29 Mayıs 1937

gıdanın her türüyle mücadele etmiş, ama özellikle dönercileri canından bezdirmişti. Çünkü açıkta satılan dönerler, belediye çavuşları tarafından anında denize dökülüyordu.

Çöplerin denize dökülmesinden vazgeçilip çöplük alanlarına dökülmeye başlaması, mandıracılık vb gibi sebeplerle İstanbul'un bir derdi daha olmuştu: Kara sinekle mücadele. Bu mücadele, yaz ayları gelince hem mizah dergilerinin, hem de gazetelerin vazgeçilmek konusudur. Belediye bu iş için önemli bir bütçe ayırır, çöplükler ve sinek üreten yerler, ilaçlanır ama kara sinekler önlenemez. Hatta sinek öldürme yarışması bile açılır.

Karikatürlerde şehirde yaşanan kolera salgını da kötü belediye yönetimiyle özdeşleştirilerek verilir. Tam bu ortamda Mercan'da meydana gelen yangında mağdur olanlara, hiçbir tedbir almadan açıkta ve fütursuzca ekmek taşıyan belediye görevlileri de çizerlerin gözünden kaçmaz. Karagöz'e açıkta ve pislik içinde ekmek taşımak, kolera mikrobu taşımakla aynı anlama gelir.

Susuzluk

Su ve kanalizasyon işleriyle ilgili karikatürler de "temizlik" konulu karikatürler gibi oldukça çoktur. Bunun nedeni belediyelerin asli görevlerinden biri olmasının yanında konuyla ilgili aksaklık ve sorunların her dönem gündemde olmasıdır. Özellikle kurak geçen yaz aylarında susuzluk karikatürleri her dönem görülmektedir. Ancak Osmanlı döneminde yayınlanan karikatürlerde susuzluğu vurgulayan karikatüre pek rastlanmıyor. "Susuzluktan yanıyoruz" konulu karikatürlere, özellikle 1920'lerde de, 1960'larda da, 1970'ler-

de de rastlanmaktadır. Akmayan sular, yangınların söndürülmemesine de yol açıyordu. Dolayısıyla 1920'lerin sonu ve 1930'lu yılların tamamında yayınlanan karikatürlerde susuzluk vurgusu, aynı zamanda Terkos Şirketi ile birlikte gündeme taşınıyordu. O sırada İstanbul'un su ihtiyacı özel bir şirket tarafından karşılanıyordu.

Doğrusu şudur ki, İstanbullu artan nüfusuna paralel şekilde susuzluk çekmekte, ağırlıkla mahalle çeşmelerinden su ihtiyacını karışlayan halk ne yapacağını şaşırmaktadır. Karikatürlere yansıyan en büyük başkaldırı ise kadınlardan gelir. Kadınlar, susuzluğun bir süre daha devam etmesi halinde eşlerinin kendilerini boşamasından endişe etmektedirler.

Her dönemde öngörülen su sorunun çözüm tarihi gerçekçi çıkmamaktadır. Örneğin 1968 yılında dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, su sorununun çözümü için 1985 yılını hedef göstermiştir. Ama bu tarih de boş vaat olmaktan öte gitmemiştir. Karikatüristler ise her açıklamayı kaydederek, tarihe not düşmektedirler.

Otomobil ve Trafik

İstanbul sokaklarından ilk otomobilin görülmesiyle birlikte karikatürlerde, mizah dergilerinde yerini aldı. Soresco tarafından 1908 yılında Kalem dergisinde yayınlanan karikatürde, İstanbul sokaklarının otomobiller için uygun olmaması dolayısıyla Belediye tarafından alınan "hız sınırı" eleştiriliyordu. Engebeli yollarda otomobiller, kendiliğinden sürülemezdi, yapılacak şey onu atlara çektirmekti. 1911 yılında Cem'in çizdiği bir karikatürde ise, daracık yollarda otomobil kullanmaya çalışan bir kişi "Kel başa, şimşir tarak" esprisiyle eleştiriliyordu. Biz bu karikatürden öğreniyoruz ki, şehre ilk gelen otomobillerin direksiyonu sağdaydı, önünde de tek far bulunuyordu.

Geveze ise Çemberlitaş'ta çoğalan motorlu taşıtların hepsini büyük bir keşmekeş içinde gösteren bir karikatürü yayınlayarak, Şehremaneti'nde artık sayıları gittikçe artan bu taşıtların tanzim zamanının geldiğini, trafik düzenlemesi yapılması gerektiğini bildiriyordu.

Aslında bir zamanlar belediye hizmetlerinden biri de trafiğin düzenlenmesiydi. Belediyeler, kuruluşlarından 1950'ye kadar şehir içi trafikten sorumluydu. Üstelik bu sorumluluk sadece şehir içi karayollarıyla da sınırlı değildi. 1940 yılında yayınlanan Belediye Zabıtası Seyrüsefer Talimatnamesi'ne göre Belediyeler hava trafiği konusunda da kendilerini sorumlu hissedip bu konuda da çeşitli düzenlemeler yaptı.

İşte bu trafik sorumluluğu dolayısıyla, dönemin mizah dergilerinde, şehir içi trafik sıkışıklığı, tramvay kazaları, trafik ışıkları gibi konularda onlarca karikatür yayınlanmıştır. Trafikle ilgili gördüğümüz ilk karikatürde "hız sınırı"nın işlenmesi ilginçtir. Aynı konuda ve benzer espri ile bir eleştiri de



Geveze,
18 Şubat 1909

yolların boyanması konusunda 10 yıl arayla görülüyor. Hemen her konuda değişmeyen sorunlar ve yıllar sonra tekrar eden karikatürler İstanbul'un uzun süre Belediyecilik konusunda yerinde saydığının bir göstergesi sayılabilir.

İstanbul'un sokakları sadece trafik ya da çamurlu olmasıyla gündeme gelmezdi. Belki bunlarla bağlantılı bir sorun da sokaklardan geçen altyapı hizmetleriydi. Gördüğümüz ilk karikatürden son karikatüre kadar eleştiri nedenleri şöyle sıralanabilir:

1. Yolların bozukluğu ve yetersizliği
2. Çeşitli nedenlerle (su, kanalizasyon vs.) sürekli yapım çalışmalarının hayatı olumsuz etkilemesi

Bu iki ana neden, yani yolların bozukluğu ve bu bozukluğun giderilmesi için yapılan çalışmalar sürekli şikayet konusu olmuştur.

İmar ve Göç

İstanbul'un modern bir şehir görünümü kazanması, belediye hizmetlerinin tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi ancak imar planlarının hazırlanmasıyla mümkündür. II. Abdülhamid döneminde akim kalan bu planlar, Cumhuriyet ile birlikte yeniden canlanır. Ancak imarda bir arpa boyu yol kat edilemez. Yapılar gecekondu görünümündedir. Anadolu'dan göç almaya başlamasıyla birlikte İstanbul'un her köşesinde nevzuhur binalar yükselmektedir. İnsanların barınma ihtiyaçlarını karşılayacakları alanlar, bunun için yapacakları binalar için kurallar sunulamamaktadır. Bu ise gecekondulaşmanın önünü



Papağan,
7 Mayıs 1968

açmaktadır. Karikatüristler de artık umutlarını kesmişlerdir. İstanbul'u semadan dolaşanlar, çarpık yapıları gördükçe, "zelzele oluyor" galiba demekten kendilerini alamıyorlardı.

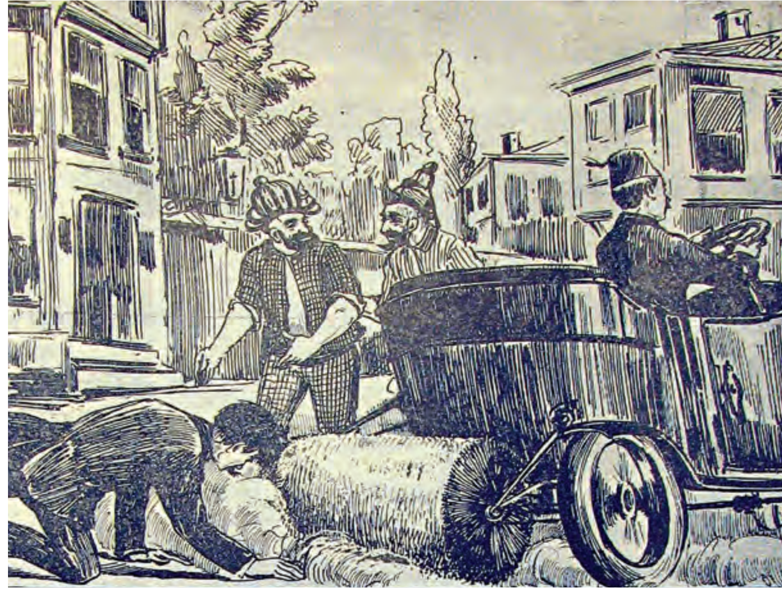
Köyden kente göç ve doğurduğu sorunlarla ilgili ilk görülen karikatür ise Akbaba dergisinde 1962 yılında yayınlanmış, "İstanbulluluk Vergisi" hakkında... Zaman zaman gündeme gelen ve köyden kente göçü yavaşlatmayı hedefleyen "İstanbulluluk Vergisi" 1960'lı yılların başından beri gündemdeymiş.

Köyden kente göçün arttığı 1960'lı yıllardan sonra, mizah dergilerinde bol bol konuyla ilgili karikatürlere rastlanmaktadır.

Göçün doğurduğu sorunların başında olan gecekondu konulu karikatürlere de aynı dönemde; 1960'lı yılların başında rastlanmaya başlar. Gecekondulaşmayı doğuran nedenlerin ilki gecekondu yerine çözüm sunulamaması ise, ikincisi kuşkusuz gecekondulaşmaya göz yumulmasıdır. Gecekondulaşmayı engelleme çalışmalarının, politikacılar tarafından "oy kaygısı" ile gerçekleşememesini eleştiren ilk karikatüre 1965 yılında rastlanması ilginçtir. 1965 yılında gerçekleşen genel seçimler öncesi, politikacıların belediyelerin gecekondu yıkım çabalarını eleştirmesi konulu karikatür sorunun nedenlerinin ne kadar eski olduğunun da bir göstergesi niteliğindedir. Daha sonraki yıllarda da "ver oyunu al tapunu" olarak sloganlaşan anlayışı eleştiren karikatürlere rastlanır.

Şehirlilik Bilinci Oluşturma

Cumhuriyet döneminin ilk belediye başkanı Haydar Bey, bir şehirlilik duygusu oluşturma gayrete içindeydi. Bunun için dış görünümü önemsedi, toprağın altına değil üzerine yatırım yaptı. İstanbul'un Cumhuriyet dönemi şehir



Karagöz,
13 Ağustos 1913

bilinci oluşturma gayretlerinden ilki olan Beyazıt Meydanı ve Havuzu, birçok eleştiriyi de beraberinde getirdi. Konuyla ilgili ilk karikatür, 1920'li yıllarda önemli gündem maddelerinden biri olduğu anlaşılan Beyazıt Havuzu ile ilgilidir. 1923 yılında 35 bin lira maliyetli bir havuz yapımı için çalışmalara başlayan İstanbul Belediyesi, şehrin acil sorunları dururken "kel başa şimşir tarak" projelerle uğraştığı için eleştiriliyor. Daha sonra bu konuyla ilgili birkaç karikatür daha yayınlanıyor. Hatta Beyazıt Havuzu, projeyi başlatan Şehremini Haydar Bey'in görevinin sona ermesinin nedenlerinden biri olarak gösteriliyor. Daha sonraki Başkan Emin Erkul döneminde de havuz ısrarının sürmesini eleştiren bir karikatüre rastladık.

Aslında şehirlilik bilinci oluşturma yoluna ilk adımlar Cemil Topuzlu zamanında atılmıştı. Osmanlı döneminde Sultanahmet Meydanı başta olmak üzere önemli cadde ve meydanlara çöp sepeti konulduğunu, bu sepetlerin halk tarafından ne olduğunun anlaşılamadığını karikatürle vasıtasıyla öğreniyoruz. 1914 tarihli çizimde Karikatür ile Hacivat, elektrik direklerine asılan çöp sepetleri üzerine konuşurlarken, Karagöz bunu "şehremininin halka açık mekanlara koyacağını açıkladığı iskemlelere" benzettiğini söylüyor. Hacivat ise "Ayol, onlar iskemle değil, süpürüntü kutusu…" diye cevap verince, Karagöz de "Ne bileyim, ben oturacak bir yere muhtacım da burasını kanepe zannediyordum…" şeklinde konuşuyor. Böylece ilk ihtiyacın oturacak bank olduğu, çöp kutusunun daha sonra geldiğini anlatmaya çalışıyor.

Sokaklara ilişkin yürütülen bazı çalışmaları da şehirlilik bilinci oluşturma faaliyetlerine dahil edilebilir. Sözgelimi New York'ta hizmete girdikten 10 yıl sonra İstanbul'da sokakları sulayıp fırçasıyla süpüren araçlar hizmete girmişti. 1913 yılında yayınlanan karikatürlerde resmedildiğine göre İstanbul



Akbaba,
27 Ağustos 1923

sokakları hem motorlu araçların arkasında bulunan fırçayla, hem de atlı arabalardaki su fıçılarıyla sulanıp yıkanıyordu. Elbette zaman zaman bu çalışmalar sırasına yayaların incindiği oluyordu!

Şehirlilik bilinci oluşturmak için belediye eğitim çalışmalarını da ihmal etmedi. Bu amaçla hem halka yönelik, hem de halkla muhatap olan memurlarına yönelik eğitimler başlattı. Halka yönelik eğitimlerde sokaklarda nasıl davranılacağı, neler dikkat edileceği, şehirde yaşamanın kuralları anlatılıyordu. Ancak karikatürlerdeki vurgu, eğitim alanların daha çıkar çıkmaz eski alışkanlıklarını sürdürdüklerini gösteriyordu.

Seyyar Satıcılar

Karikatürcülerin gözünde "esnaf" her dönemde "hilebaz, kurnaz, istifçi, karaborsacı" olagelmiştir. Bu nedenle esnafın konu edildiği, görebildiğimiz ilk karikatürde, İhtisab Ağası'nın "insafsız esnaf"ı falakaya yatırdığı günlerin özlemle anılmasına pek şaşırmadık. 1918 yılında Karagöz dergisinde yayınlanan bu karikatürdeki "insafsız esnaf" tiplemesi, hemen hiç değişmeden günümüze kadar gelmiştir.

Zabıta ile seyyar satıcılar arasındaki kovalamaca ise mizah tarihimizin en zengin kaynaklarından biridir. Türk edebiyatında, Türk sinemasında ve tabii ki mizah dergilerinde konunun sayısız kez işlendiğini söylemek abartı sayılmaz. Zabıtanın seyyar satıcıları kovaladığı, seyyar satıcıların da sattıkları her ne ise döke, saça kaçtıkları görüntü, doğrudan "seyyar sorunu" dışındaki karikatürlerde bile kullanılmıştır: Sineklerle mücadele, belediyenin helikopter kullanmaya başlaması, genel belediye sorunlarının işlendiği karikatürler. Seyyar satıcı tipi, zabıtadan bağımsız olarak da farklı konularda çizilen karikatürlere malzeme olmuşlardır: Belediye radyosu karikatüründeki gibi…

Pahalılık

Pahalılığın ele alındığı karikatürlerde belediye bazen çaresiz, bazen de yetersiz bulunuyordu. Özellikle Büyük Dünya Buhranı ile II. Dünya Savaşı yıl-



Karagöz,
20 Ekim 1923

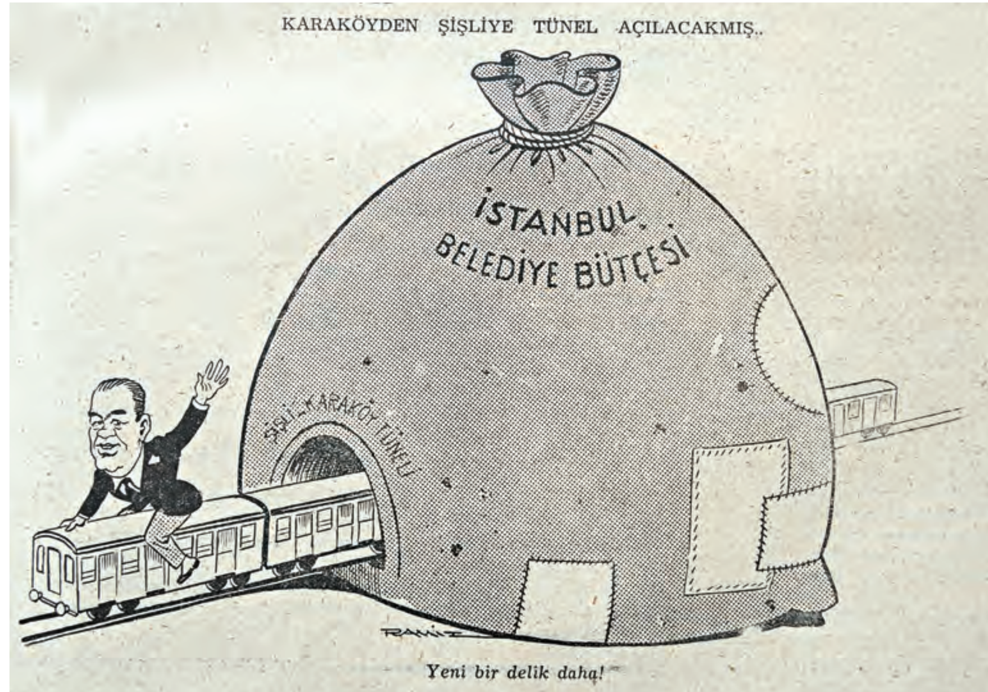
larında ekmek pahalılığını önlemek için belediyenin fırıncılarla kavgası, karikatürlere konu olmuştu.

Belediyenin fiyatların denetlenmesi ve belirlenmesi görevini hakkıyla yerine getiremediği iddiasıyla yayınlanan karikatürler 1920'li yıllar boyunca sürüyor. Pahalılığı engellemek için kurulan Belediye komisyonlarının görevlerini yerine getiremiyor. Haydar Bey, çareyi halka ucuz mal satacak satış yerleri açmakta bulur. Belediye tanzim satışlarının atası kabul edilecek bu uygulama, "İstanbul Valisi Halka Ucuz Mal Satacak!" başlığıyla karikatürleştirilir ve İstanbulluların büyük iştiyakla bağrına bastıkları Maşallah Hasan Bey tarafından da "Pazar ola kasap başı, Pazar ola ekmekçi başı, Pazar ola kömürcü başı!" sözleriyle onaylanır.

Belediyenin pahalılığı engellemek için aldığı önlemler, Muhittin Üstündağ'ın vali-belediye başkanı olmasıyla artar. Ancak tatminkâr bir sonuç alınamaz. Karikatüristler, Üstündağ'ın çalışmalarını takdirle karşılarlar. Çünkü İstanbul'da gerek un yokluğu, gerekse ekmek zamları, zaten fakirlik içindeki halkın en büyük sorunudur o yıllarda. Geniş yetkilere sahip belediyeden bu yolda çözümler üretip, halka ucuz ekmek ulaştırması beklenir. Belediye başkanının bu yöndeki çabasının, mizah basını tarafından olumlu bulunduğunu, yel değirmeni olarak vasıflandırılan uncular ve fırıncılarla savaşa giden Don Kişot olarak resmedilmesinden anlaşılıyor.

Belediye Bütçesi ve Büyük Projeler

Belediyenin bütçesi ve mali durumuyla ilgili 1920'lerden 1970'lerin sonuna kadar yayınlanan tüm karikatürlerin ortak noktası; bütçenin bir türlü "denk-



Akbaba,
9 Mart 1951

leştirilememesi" ve kaynakların yetersizliğidir. Serbest piyasa ekonomisinin işlemediği ve ithal ikameli iktisadi sistemin uygulandığı yıllarda "asıl işveren" ve "para kaynağının" devlet olması nedeniyle, belediyeler kaynak bulmakta güçlük çekiyorlardı. Bu nedenle küçük bir proje için bile kaynak bulamayan belediye başkanları çaresiz olarak resmediliyordu.

İstanbul'un büyük hayali olan asmalı köprü projesi, belediye başkanları tarafından dillendiriliyor ama uygulamaya sokulamıyordu. Karikatürlerde ise büyük projelerin finansmanının esnafa ceza keserek bulunacağı ironik bir dille resmediliyordu.

Üsküdar Tramvay İdaresi'nin belediye tarafından satın alınacağı haberi de zaten açık veren belediye bütçesinin daha da delineceği ve yamalı bohça haline geleceği şeklinde karşılanmıştı. Çünkü bu idare, kurulduğu günden beri zarar ediyordu.

Yine yüzyılların özlemi olan metro, her seferinde heyecanla gündeme taşınıyordu. Bu fikri daima gündemde tutan isimlerden biri olan Ramiz, tünel diye isimlendirdiği metronun kazı çalışmasının Mecidiyeköy'de başlamasını, belediye bütçesine yeni bir açık ilavesi şeklide değerlendiriyordu. Hakikaten tüm belediye başkanları metroyu başlatmak için çok gayret etmişler, ancak bir türlü gerekli parayı bulamamışlardı. 1970'te Fahri Atabey de metro için ciddi mesafeler kat etmiş, ancak gerekli kaynağı üretemeyince vazgeçmişti.

KARİKATÜRLER

ATLI TRAMVAY

Diyojen, 25 Mayıs 1872

TRAMVAY ŞART MIYDI?!!!



Güya payitaht ile havalisi beyninde intikalatı (arasında ulaşımı) kolaylandırmak pek elzem imiş de.

İstanbul'da ilk tramvay, Azapkapı - Beşiktaş arasında 31 Temmuz 1871 tarihinde çalışmaya başladı. Halk, bu yeni ulaşım aracını çok sevdi. Fakat tramvay arabaları ihtiyacı karşılayamıyor, vagonlarda yer bulmak mümkün olmuyordu. Ayrıca caddeleri dolduran halk sebebiyle tramvaya yol bulmak zor oluyordu. Tramvayı çeken atların önü sıra, Vardacı denilen kişiler gidiyor ve ellerindeki borazanı öttürüp "Varda, Varda" diye bağırıyorlardı. Yine de karikatürde ifade edildiği gibi fazla sayıda kaza oluyor, birçok insan tramvay altında kalarak yaralanıyor ya da hayatını kaybediyordu.



دیوژن

Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkçe ilk siyasî mizah dergisi kabul edilen Diyojen'in ilk sayısı, Teodor Kasab tarafından 24 Kasım 1870'de yayınlandı. Diyojen'de Manzume-i Efkar gazetesinin sahibi Panosyan, atlı tramvay ve hükümet değişikliğiyle ilgili olmak üzere sadece üç karikatür görüldü. 4 kez kapatılan dergi, hükümetin yanlışlıkları ve suistimalleri konusunda başarılı yayınlar yaptı. 10 Ocak 1873'te, yani 183. sayısında ise kapatıldı. Döneminin en yüksek tiraja ulaşan yayını oldu.



Dönemin Belediye Başkanı

HAYDAR EFENDİ

Görev Süresi:

18 Temmuz 1870 - 30 Ağustos 1872

GALATA İLE DERSAADET'İ KÖPRÜ BİRLEŞTİRİYOR...

GALATA KÖPRÜSÜ

Çıngıraklı Tatar, 16 Nisan 1873



Coğrafyaya inanıyorsunuz ya? İşte Galata İstanbul'a köprü vasıtasıyla kesb-i ittisal edermiş (birleşirmiş)!

1873 yılında Çıngıraklı Tatar'da yayınlanan K. Opçanadassis'in bu çizgisi köprünün ne kadar önemli olduğunu belirtiyor. Çünkü köprü Galata'yla İstanbul'u birleştiren yegane araçtır. Köprü çalışmadığı zaman iki yaka bir araya gelememektedir. Daha o zamanlar bir kaç köprü ihtiyacı ortaya çıkmıştır.



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ PAŞA
Görev Süresi:
29 Ağustos 1872 - 9 Temmuz 1873



Çizer
K. OPÇANADASSIS
Tanzimat Dönemi karikatüristlerindendir. Türkçe basında yaptığı karikatür ve çizimlere ilk imza atan çizerdir. Karikatürleri "Çıngıraklı Tatar"da yayımlanmıştır.

Çıngıraklı Tatar, 23 Nisan 1873

ÖNCE YORGUNLUK SİGARASI, SONRA YANGINI SÖNDÜRME...



Yeni gelmişler de ilk sigaraları imiş… Bir de kahve isterlerse ne yapmalı!..

Opçanadassis karikatürü, 1873'te Beyoğlu'nda çıkan ve 60 binanın yanmasıyla sonuçlanan yangın üzerine çizmiş olmalı. Çizere göre yangının yayılmasında tulumbacıların payı bulunuyordu. Bölgede, 3 sene önce, tarihe "Beyoğlu Harîk-i Kebîri" diye geçen bir felaket daha yaşanmış, 8 binden fazla ev ve dükkan yanmış, tulumbacılar yangını söndürmede çaresiz kalmışlardı. Bunun üzerine Sultan Abdülaziz Macar Kont Ödön Seçen'i İstanbul'a davet ederek düzenli itfaiye teşkilatını kurdurmuştu.



Teodor Kasap, Diyojen'in ardından Sultan Abdülaziz'in izniyle, 5 Nisan – 18 Temmuz 1873 arasında Çıngıraklı Tatar'ı çıkardı. Diyojen ile Hayal arasında bir köprü kabul edilen dergi, 3,5 aylık yayın süresi içinde 29 sayı olarak çıktı.

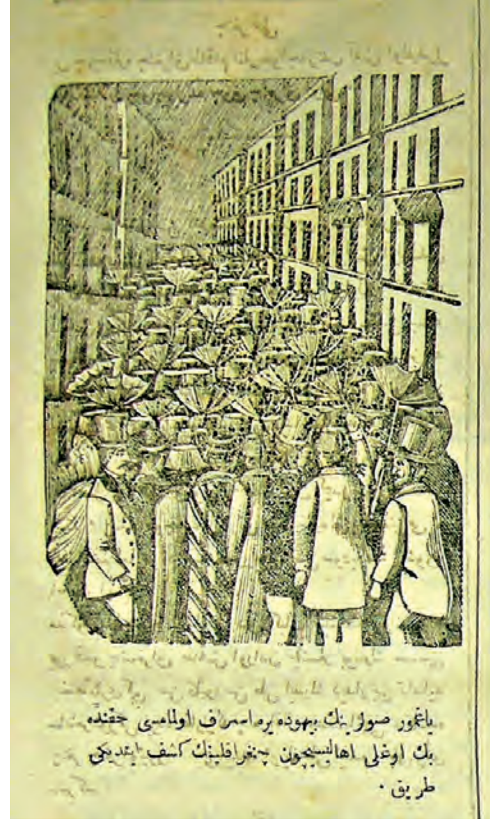


Dönemin Belediye Başkanı
ALİ PAŞA
Görev Süresi:
29 Ağustos 1872 - 9 Temmuz 1873

Çıngıraklı Tatar, 28 Haziran 1873

"ŞEMSİYELERİ TERS ÇEVİRELİM, SULARI TOPLAYALIM"

Susuzluk, son dönem hariç, yüzyıllardır İstanbul için çözülmesi gereken bir sorun olmuştu. Bu yüzden tüm çağlarda ama özellikle Osmanlı döneminde şehrin su ihtiyacını karşılamak için su bentleri ve yolları yaptırılarak, meydan ve caddelerdeki çeşmelere bağlanmıştı. Çıngıraklı, bu karikatürle sadece yağmur sularından istifade yolunu göstermiyor, aynı zamanda çekilen susuzluğa karşı bir tedbir sunuyordu. Şemsiyelerde toplanan sular, bireysel ihtiyaçları karşılamak için bir "tarik" olabilirdi.



Yağmur sularının beyhude yere israf olmaması hakkında Beyoğlu ahalisi için Çıngıraklı'nın keşfettiği tarik (yol).



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ PAŞA
Görev Süresi:
29 Ağustos 1872 - 9 Temmuz 1873

Teodor Kasap, dergiye Çıngıraklı Tatar ismini koymasının nedeni olarak, bazı devlet büyüklüklerinin gazetecilere nişan göndermesini gösteriyor ve "Öyle cici şeyleri pek severim. Ancak herkesin kişiliğine göre iş yapıp nişan alabilmek gücünde de olmadığını bilirim. Yarı nişana bedel çıngırak takmak yetkisini olsun kazanmak üzere bir imtiyaz alıp çıngırak takındım" diye açıklıyor.



EĞLENCE

Hayal, 22 Kasım 1873

"YÂR BANA BİR TİYATRO..."



Tiyatroya beş yüz kişiden ziyade nüfus alınmamasına dair Şehremanet-i Celilesi canibinden verilen emre imtisalen (uyarak) Agop Efendi, havada olan mahalleri boş bırakmıştır!...

1870'li yıllar, Osmanlı eğlence kültüründe tiyatronun kendisine kalıcı yer edinmeye başladığı yıllardı... Sözü edilen Agop Efendi, Güllü Agop adıyla meşhur, Müslümanlığı seçip Güllü Yakup adını alan Osmanlı'nın Ermeni tebasından Agop Vartovyan'dır. Gedikpaşa Tiyatrosu ile birlikte İstanbul'da 10 yıl müddetle Türkçe oyun oynama imtiyazını alan Güllü Agop, Anadolu ve Avrupa yakalarında tiyatro salonları da kurmuştu. Teodor Kasap'ın oyunlarını da sergiliyor, birbirlerine destek oluyorlardı. Tiyatrolarda uyulacak kuralları ise Şehremaneti (Belediye) belirliyordu. Bu kurallardan biri de izleyici sayısına getirilen kısıtlamaydı. Ne var ki, tiyatroya ilgi o kadar büyük olmuştu ki, bazen buna uymak mümkün olmuyordu.



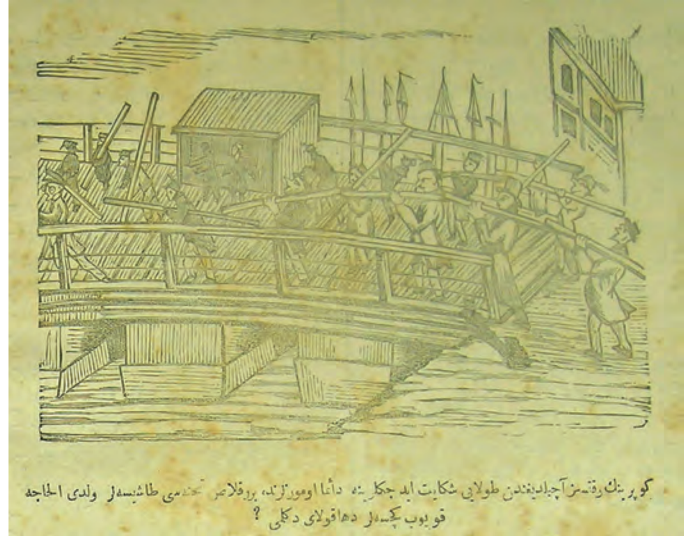
Hayal, Teodor Kasap tarafından yayınlanan Çıngıraklı Yılan'dan sonra 30 Ekim 1873 – 30 Haziran 1877 tarihleri arasında 368 sayı olarak çıkartıldı.



Dönemin Belediye Başkanı
FEYZİ BEY
Görev Süresi:
30 Ekim 1873 - 17 Şubat 1874

"KÖPRÜDEN GEÇEN, SIRTINDA BİR KALAS TAŞISIN!"

Eminönü-Karaköy arasındaki ikinci köprü, birincisi gibi ahşaptan inşa edilmiş ve 1875 yılına kadar kullanılmıştı. Ortasında, 5 metre yüksekliğinde bir geçit gözü bulunan köprünün döşemesi ve yan korkulukları ahşaptı. Büyük gemilerin geçişleri için orta kısmı dubaların yana çekilmesi suretiyle açılan köprü, dikkatsizce açılıp kapandığından, iki ucu hemen birleşemiyordu. Yayalara, bu kalan açıklığı, yanlarında getirdikleri kalaslarla tamamlamaları öğütleniyordu (!). Zaten gemilerin geçişleri tam güvenlik içinde olmadığından, sigorta şirketleri yüksek ücretler talip ediyordu. Bu ise gemilerin Haliç'e girmemelerine yol açmış, kayıkçılar ile mavnacılara gün doğmuştu.



Köprünün dikkatsiz açıldığından dolayı şikayet edeceklerine daima omuzlarında birer kalas tahtası taşısalar ve ledelhace (ihtiyaç olduğunda) koyup geçseler daha kolay değil mi?



Dönemin Belediye Başkanı
FEYZİ BEY
Görev Süresi:
30 Ekim 1873 - 17 Şubat 1874



Hayal, Tanzimat döneminin en uzun ömürlü mizah dergisidir. Her sayısında mutlaka karikatüre yer veren Hayal, tam 368 sayı yayımlandı.

Hayal, 28 Ocak 1874

YAĞMUR VE SOKAKLAR



Yazın Boğaziçi yalılarında balık… Kışın Beyoğlu konaklarında…

Teodor Kasap yönetimindeki Hayal, çizerlerin resimden karikatüre evrildiği ve münbit ürünler verdiği bir ortam oldu. Belediye hizmetlerine açık eleştiriler yönelten karikatürlerin yayınlandığı Hayal, Beyoğlu sokaklarının yağmurlu havalarda aldığı hali dramatik bir şekilde dile getiriyor. Sıcak yaz günlerinde Boğaziçi'nde balık avlayan Beyoğlu sakinlerinin bahtına, kış aylarında Beyoğlu sokaklarını kaplayan sularda çizme, şapka ve fes gibi eşyalar yakalamak düşer.



Hayal, 18 Ekim 1873 ilâ 18 Haziran 1877 yılları arasında neşredildi. Sultan Abdülaziz döneminde yayın hayatına başlayan dergi, Sultan II. Abdülhamid devrinin ilk yılında kapandı. Bir kuruştan satılan Hayal, 4 sayfa yayınlanıyordu.



Dönemin Belediye Başkanı

FEYZİ BEY

Görev Süresi:
30 Ekim 1873 - 17 Şubat 1874

SUDA YABANCI SERMAYE İSTEMEZÜK... SÜLÜKLÜ SU İÇİN 50 MİLYON HARCANIYOR

Hayal, 21 Eylül 1874

İstanbul'un su ihtiyacını karşılayan atlı ve yaya sakalar, su dağıtımıyla ilgili sorunları tetikliyorlardı. Daha şehre su dağıtımı yapacak yabancı şirket için imtiyaz verildiğinin duyulmasının ardından, Berberyan gibi isimler, eleştirilerini sakalar üzerinden yapıyordu. Kuşkusuz bu eleştirilerde haklılık payı çok büyüktü. Terkos suyunun saflığı, temizliği, bulanıklığı, kötü kokusu ve yetersizliği her zaman şikayet konusu oldu. Hatta Sermet Muhtar Alus, Terkos suyunu "bulanık, alacalı-bulacalı, mikrop yuvası, bulaşık suyu gibi ve insanı kusturacak kadar kötü bir su" diye anlatıyordu.



-Ne o! Beğenmedin ha? O buraya elli milyon lira masraf ile geliyor. Hem içinde beş kuruşluk sülük var.



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

Çizer
BERBERYAN

Nişan G. Berberyan, Hayal'in baş karikatüristidir. Hem ressam, hem karikatürist, hem de klişecidir. Turgut Çeviker, onun karikatür anlayışını, "bağırmadan, sessizce acıtan ama yerden yere vuran bir yergi olarak" niteler.



SU

Hayal, 28 Ocak 1874

SUYUN ÖZELLEŞMESİNE GİZLİ MUHALEFET...



- Kahveci bu kurbağa ne?
- Efendim Terkos suyundan yapılan kahveden ne çıkacak?

Karikatürün yayınlandığı tarihte, İstanbul'un su imtiyazının verilmesiyle ilgili olarak Fransızlarla yürütülen görüşmeler neticelenmek üzereydi. 1867 Paris ziyaretinde Sen Nehri'nden doğal filtrasyon ile şehre su verildiğini gören Sultan Abdülaziz, bundan çok etkilenmişti. Bunun üzerine Terkos gölünden su getirerek, Avrupa yakasına dağıtım imtiyazını Hariciye Teşrifatçısı Kamil Bey ile mühendis Ternau'ya tam da 1874 yılında vermişti. Daha sonra sadece Ternau'ya kalan imtiyaz gereği Dersaadet Anonim Su Şirketi, araya 93 Harbi'nin girmesi sebebiyle II. Abdülhamid döneminde ancak kurulabildi. Ancak o tarihten itibaren İstanbulluların başı Terkos diye bilinen bu şirketle hiç hoş olmadı. Bu karikatür ise olacakları önceden tahmin etmiş bir bilgeliği yansıtıyor...



Tiyatro dergisi, Agop Baronyan tarafından 20 Mart 1874 ve 12 Nisan 1875 tarihleri arasında yayınlandı. Tiyatral bir bakış açısı, ince bir hiciv anlayışıyla çıkan dergi, tiyatro eserlerinin yanı sıra karikatürlere de yer verdi.



Çizer
BERBERYAN
Nişan G. Berberyan, "Türk karikatürünün gelişim sürecinde kendine önemli bir yer açmış, sayılı çizerlerinden biridir."

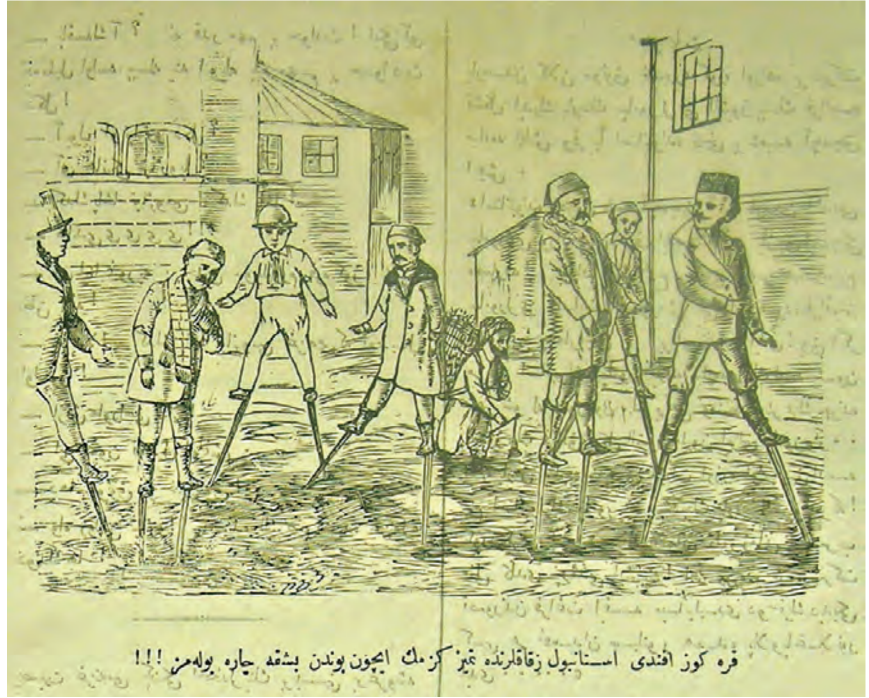


Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

ÇAMURDAN KORUNMANIN FORMULÜ...

Hayal, 16 Ocak 1875

Teodor Kasap'ın geleneksel sanatlardan tiyatroya uzanan tutkusunun bir yansıması olan Karagöz ve Hacivat, Hayal'deki karikatürlerde kahraman olarak karşımıza çıkar. Bu karikatürlerde, Karagöz'ü konuşturan Kasap, eleştirilerini ona söyletir. Ocak ayında yayınlanan bu karikatür, kış aylarında İstanbul'un ana cadde ve sokaklarının çamur deryasına döndüğünü, bu yüzden ayakkabıya bağlanan tahta çubuklarla yürümenin çamurdan korunmanın tek yolu olduğunu bildirir. Belediye, yine çizerin hedef tahtasındadır.



Karagöz Efendi, İstanbul sokaklarında temiz gezmek için bundan başka çare bulamaz!!!

Karagöz adlı kahraman, bir süre sonra Hayal'in sonunu da getirecektir. Elleri zincirle bağlı Karagöz'ün, "Nedir bu hal?" diye soran Hacivat'a verdiği "Kanunlar dairesinde serbisti, Hacivat" cevabı (Hayâl, Sayı 319, 20 Şubat 1877), Sultan II. Abdülhamid'in tahta geçmesiyle birlikte kabul edilen Anayasa'nın 12. maddesini ihlal kabul edilecekti. Mahkeme de derginin sahibi Teodor Kasap'a 3 yıl hapis cezası verecekti.
Buradaki Karagöz tiplemesinin Karagöz dergisinin ilham kaynağı olduğu söylenebilir.



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

SOKAKLAR / YAĞMUR

Tiyatro, 15 Mart 1875

SÜVARİ İÇİN DE ÇÖZÜM HAZIR: KAMÇI YERİNE KÜREK KULLAN...



Yağmurlu havalarda sokaklardan kolay geçmenin yolu.

Şiddetli yağmurlar sırasında ve sonrasında suyla dolup taşan sokaklarda atlı arabaların yapması gerekeni sıralayan çizerler, "yek süvari" için de çözüm bulmuşlardı. Onlar da terkilerinde kayıkçıdan ödünç aldıkları kürekleri taşıyacaklardı. Böylece o naif elleri, kamçı kullanmak yerine kürek çekecek ve yağmurlu havalarda menzillerine kolaylıkla ulaşabileceklerdi!!! Bu karikatürler bir gerçeğin altını daha çiziyor: 1870'li yıllar yağmuru bol yıllarmış!!!



Tiyatro dergisini çıkartan Agop Baronyan, 1842'de Edirne'de doğdu, İstanbul'da çeşitli dergilerde yazılar yazdı. Türkçe ve Ermenice dergiler yayınladı. Çıkardığı dergiler toplumsal eleştiriler sebebiyle sıklıkla kapatıldı. 1891'de tüberkülozdan vefat etti.

Çizer

?

Karikatür imzasız neşredilmiş. Ancak bunun da Berberyan'a ait olma ihtimali kuvvetli...



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

Kahkaha, 1 Mayıs 1875

TOZDAN KORUNMANIN YENİ YOLU

1856'da Dolmabahçe Gazhanesi faaliyete geçti. Şehremaneti'nin talebi üzerine, Sultan Abdülmecid, üretim fazlası gazla Cadde-i Kebir'in aydınlatılmasına izin verdi. Böylece Türkiye'de ilk sokak aydınlatması başladı. Önce Taksim-Galatasaray, daha sonra Galatasaray-Tünel ve oradan da Yüksek Kaldırım üzerinden Karaköy'e kadar tek taraflı sokak lambaları konuldu. Aralarında seksen adım bulunan lambalara gaz ulaştırmak için boru hattı döşendi. Lamba direkleri dökümden yapılıyordu. Ne var ki sokak lambalarına ihtiyaç duyulan miktarda gaz ulaştırıp yanmasını sağlamak mümkün olmuyordu. Ali Fuad Bey, hem bu durumu hem de yollardaki tozu bu şekilde eleştiriyor.



Üstteki yazı: "Bu levha müzayededir. Sekiz yüz yetmiş iki buçuk kuruşa bizim üzerimizde kaldı. Ziyadeye talibi var ise çıksın. Zira hemen haraçlanmak üzeredir."

Alttaki yazı: "Madem ki gazlar yanmıyor, bari herkes başlarına giyse de tozdan muhafaza olsa!...



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877



Çizer
ALİ FUAT BEY
Karikatürün altında belirtildiği gibi çizeri, ilk Türk karikatürist olan Ali Fuat Bey'dir. Kahkaha'nın olduğu gibi Letâif-i Asar'ın da tek çizeri oydu.

ULAŞIM

Kahkaha, 4 Mayıs 1875

HALİÇ VAPURLARININ HIZI ÖMÜR TÖRPÜLÜYOR...



- Kayıkçı, bu vapur batıyor mu?
- Hayır Mösyö, Kasımpaşa'ya işler, iki pervanelidir.
- Demek ki diğerlerinden süratli gider?
- Bilmem, ben iki pervanelisini de geçiyorum, bir pervanelisini de.

19. yüzyılın son çeyreğinde, Osmanlı halkı, önemli bir teknolojik sıçrama yaparak, kayıklardan yolcu vapurlarına yükselmiştir. Ne var ki, bu vapurların hepsi, İstanbul halkının beklediği hızda değildir. Neredeyse İstanbul'un deniz geleneğiyle bütünleşen piyade ya da ateş kayıklarından, hatta balıkçı kayıklarından bile yavaştılar. Bu yüzden kayık taşımacılığı, daha uzun süre varlığını sürdürecekti. Hatta bir araştırmaya göre 1920'li yıllarda kısa uzaklıktaki geçişlerde (ağırlıkla Haliç geçişleri) günde 3 bin yolcu taşıyorlardı.



Kahkaha dergisi, Basiretçi Ali Efendi tarafından Mart 1875-Eylül 1875 tarihleri arasında 26 sayı olarak çıkartıldı. Kahkaha logosunun altında şu yazardı: "Matbaa ve mahall-i idaresi Babıali Caddesinde Basiret Matbaası."



Çizer

ALİ FUAT BEY

Kahkaha'nın resmî çizeri Ali Fuad Bey'in ismi kapakta "Musavviri A.F." şeklinde veriliyordu. Ali Fuad Bey, çok güçlü bir hiciv gücüne sahipti. Ancak çizgileri o döneme göre iyi sayılsa bile yeterince "olgunlaşmamış" kabul edilir.



Dönemin Belediye Başkanı

CENANİZADE KADRİ PAŞA

Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

DAR SOKAKLARDA GEÇİŞ NASIL OLACAK?

Gelişen ve genişleyen ulaşım araçlarıyla birlikte dar sokaklar, sadece İstanbul'un değil, İmparatorluğun diğer şehirlerinin de en büyük sorunudur. Tıpkı 19. yüzyıl öncesi Avrupa kentlerinde olduğu gibi. Bunlardan biri de Batı'ya açılan ticaret limanı olan İzmir idi. İzmir sokaklarında Anadolu'nun içlerinden limana mal taşıyan deve kervanları ile tekil taşımacılıkta kullanılan develere çok rastlanırdı. İki taşıma aracı, bu dar sokaklarda rastlaşınca, sorunların en büyüğü ortaya çıkardı. Çünkü Osmanlı şehirlerinde sokaklar, Avrupaî toplum tarzının ihtiyaçlarına göre değil, geleneksel yapıya uygun şekilde tanzim edilmişti.



Şimdi nasıl olacak? Araba mı devenin üzerinden geçecek yoksa deve mi arabanın üzerinden geçecek? Biz devenin bacakları arasından geçelim de nasıl olur ise olsun…



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877



İzmir'de yayınlanan ve sahipliğini "Artin"in üstlendiği Kara Sinan, 40 paradan satılıyordu. İlan ücretleri için ise şu cümle kullanılıyordu: "İlan fiyatlarının sohbeti ayrıca yapılır."

Hayal, 30 Ağustos 1875

YAĞMUR MEVSİMİNDE KAYIKLI ARABALAR REVAÇTA!



Yağmurların bugünlerde çoğalmasından dolayı bir hatıra.

İstanbul'un sokakları hiçbir şeyden çekmedi şu bereketli ama sağanak halinde yağan yağmurlardan çektiği kadar... Öyle ki sokakta sadece yayalar su içinde kalmıyor, aynı zamanda atlı arabalar da suya gömülüyor ve ilerlemekte güçlük çekiyordu. Bu sorunu çözmek ise yine karikatüristlere düşüyor, onlar da artık atlara araba yerine tekerlekli kayıklar bağlanmasını tavsiye ediyordu. İcap ettiğinde yelkenler de rüzgar doldurulup atların işi kolaylaştırılabilirdi!!!



Hayal logosunun hemen sağında, "İşbu gazete haftada üç defa neşr olunur. İdarehanesi ve matbaası Zindankapısı dahilinde Bıçakçılar Sokağı'nda 56 numaradadır. Bu sene ücreti verilmemiş olan mektup kabul olunmaz. Derc olunan varakalar iade edilmez." ifadeleri yer almaktadır.



Çizer

BERBERYAN

Bu karikatürde imza olmamasına rağmen, çizeri Nişan Berberyan olmalı. Çünkü karikatürdeki iki at aynı şekilde 225. sayıda bu kez at arabasını çekerken çizilmiş ve imzasıyla yayınlanmıştı.



Dönemin Belediye Başkanı

CENANİZADE KADRİ PAŞA

Görev Süresi:

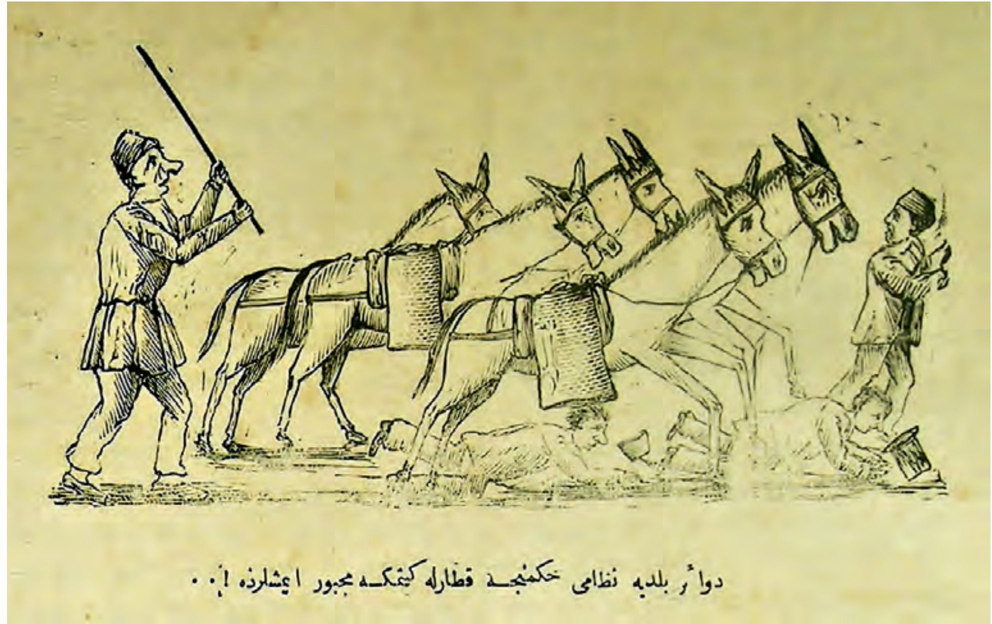
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875

11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

NEDİR BU YAYALARIN ÇEKTİĞİ?!!

Hayal, 9 Kasım 1875

İstanbul'da belediye emir ve yasaklarını yerleştirmek, o yıllarda henüz 20 yıllık bir geçmişi olan belediye için oldukça zordu. Her ne kadar Şehremaneti ile birlikte belli başlı yerleşim yerlerinde belediye daireleri açılmış ise de sorunlar henüz tam anlamıyla çözümlenememişti. Sokaklarda yük taşıyan hayvanlar ile diğer hayvanların geçişlerini düzenleyen belediye, hayvanların grup halinde geçmesini zorunlu kılmıştı. Ancak grup halinde geçişler, özellikle yayalar için büyük sorunlar oluşturabiliyordu.



Devâir-i belediye (belediye daireleri) nizamı hükmünce katarla (topluca) gitmeğe mecbur imişler de!..



Dönemin Belediye Başkanı
HALET PAŞA
Görev Süresi:
20 Eylül 1875 - 18 Ocak 1876

Çizer
?
Hayal'deki karikatürler çoğunlukla, Nişan Berberian ve Thıngır imzasını taşırken, bu karikatür imzasızdı.

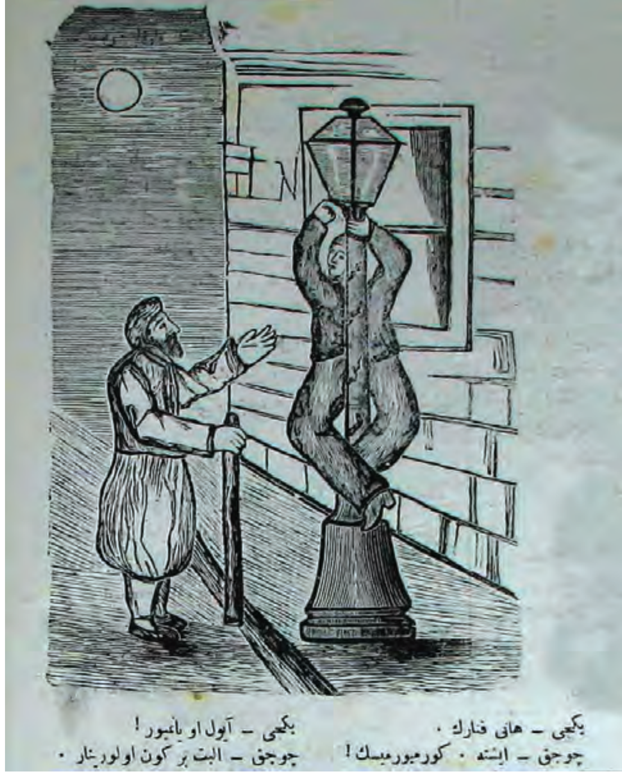
Hayal'in logosunun sol altında "ilanatın beher satırından üç, mevadd-ı sairenin satırından on kuruş alınır" ifadesi yer alıyordu.



SOKAK LAMBALARI

Çaylak, 18 Mart 1876

“ELBET BİR GÜN YANACAK!”



Bekçi – Hani fenerin.
Çocuk – İşte, görmüyor musun?!
Bekçi – Ayol, o yanmıyor!
Çocuk – Elbet bir gün olur yanar.



Mehmet Tevfik, Çaylak’ı Şubat 1876’ta yayınlamaya başladı. 1877- 1878 Türk - Rus Savaşı sırasında hükümetin mizah gazetelerine karşı olumsuz tutumu sebebiyle Çaylak da 25 Haziran 1877’de kapandı.
Çaylak’ın tek çizerinin Ali Fuad Bey olduğu, kapak sayfasında logonun mütemmim bir cüzü olarak her sayı ismi yazılarak anons edilir.



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

HAYVAN SEVERLİKTE SON NOKTA...

SOKAK LAMBALARI

Çaylak, 12 Ağustos 1876

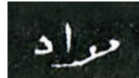
Yanmayan sokak lambaları, İstanbul halkını, dolayısıyla basını uzun süre meşgul etmiştir. Gazeteler, resmi açıklamalar doğrultusunda tüm lambaların yakında yanacağı haberini verse de, Çaylak bu konuda umutsuzdur. O yüzden korunaklı fenerleri, korkmadan yuva yapılacak alan olarak, hemcinslerine hararetle öneriyor, yani kuşlara...



Biraderler işte bize bundan güzel yuva olmaz. Siz gazetecilerin sözüne bakmayın, zira onlar her vakit yanacak diye yazarlar, korkmayın sakın, yerinizi yadırgamayın, bir şey olmaz.



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877



Çizer
ALİ FUAD

Ali Fuad ve Mehmed Tevfik ikilisi, Çaylak'ı "Osmanlı mizahının baş yapıtı" haline getirirler. Kuşkusuz Çaylak'ın bu denli yaygınlaşmasında Ali Fuad'ın büyük rolü vardır.

Mehmed Tevfik, son yeniçerilerden birinin oğlu olarak İstanbul'da doğdu. Halktan biriydi. Mizah basının ortaya çıkmasında öncü rol oynayan bir isimdi. Birçok mizah gazetesi yayınladı. Sonuncusu Çaylak idi. Öyle ki Çaylak ona hem şöhret, hem de bir lakap kazandırdı: Çaylak Tevfik.



Çaylak, 12 Ocak 1877

KIŞ AYI, ÇAMUR AYI…



Çaylak – İşte efendiler İstanbul sokaklarında çamurdan kendimi muhafaza etmek için bundan başka bir çare bulamadım. Fakat bizim centilmenler beni görmesinler, moda diye ol anda kendilerini Çukurçeşme sakalarına döndürürler.

Kış gelince, sokakları çamur; mizah gazetelerini ise çamurla ilgili karikatürler kaplardı. Ali Fuad Bey de İstanbul beyefendilerinin üst-başlarını kirletmeden çamurlu sokaklarda nasıl yürüyeceğinin yöntemini bulmuştu. Özellikle ırmak balıkçılarının kullandığı tulum çizmeleri giymelerini öneriyordu onlara. Düşme ihtimalini göz önünde tutarak kollarına ve başlarına da uygun şekilde çizme geçirmişti. Buradaki en ilginç nokta, çizmelerin arkasında bulunan mahmuzlardı. Osmanlı ordusunda Deliler Ocağı mensupları da ”sivri, yüksek topuklu, genelde sarı renkte deri çizme” giyerler, bu çizmenin arkasında oldukça uzun “sehatlık” denilen mahmuz bulunurdu. Atları harekete geçiren bu mahmuzların bir ayak uzunluğunda olduğu söylenir.



Dönemin Belediye Başkanı
CENANİZADE KADRİ PAŞA
Görev Süresi:
6 Ağustos 1874 - 19 Eylül 1875
11 Şubat 1876 - 4 Şubat 1877

Çaylak, 19 Nisan 1877

GAZ GELMEYEN FENERE, ÇAMAŞIR GELİR

1856'dan 1910'a gelinceye kadar İstanbul'un sokaklarına, Dersaadet Gaz Şirketi tarafından tam 3.943 adet sokak feneri konmuştu. Fenerlerin temizlenmesi, fitillerinin değişimi, yakılıp söndürülmesinin aylık maliyeti 90 bin kuruştu. İhmal ve gaz yetersizliği sebebiyle muhteşem döküm direklerdeki lambalar yanmayabiliyordu. Sorumlu olarak Şehremaneti görülüyordu.



Ne âlâ çamaşır sırıkları.



Dönemin Belediye Başkanı
GALİB PAŞA
Görev Süresi:
5 Şubat 1877 - 6 Aralık 1877



Çaylak'ın sahibi Mehmed Tevfik, tarih ve şiir konusunda kendini geliştirmiş, halk kültürünü yakından bilen bir isimdi.

Geveze, 1 Nisan 1908

BİR GÜN GELECEK, HER ŞEY DEĞİŞECEK(!)



(1)- Bir gün gelecek: İstanbul sokakları pırıl pırıl parlayacak.
(2) – Bir gün gelecek: Tramvaylar elektrikle, arabalar motorla işleyecek.
(3) – Bir gün gelecek: Zenginler daha kibarâne bir surette eğlenecek.
(4) – Bir gün gelecek: Fakirler daha asilâne, daha zarifâne dilenecek!.

İstanbul için gelecek öngörüsünde bulunulan bu karikatürde, o dönem için sorunlu olan dört konudan ikisi belediye çalışmalarıyla ilgilidir. Bunlardan birinci sokakların kirliliğidir ve gelecekte her sokakta birkaç tane temizlik görevlisinin bulunacağı ve sokakları pırıl pırıl edeceğinin önemi vurgulanır. İkincisi ise tramvaylardır. Atlı tramvayların tarihe karışıp yerine elektrikli tramvaylar işleyeceğinin altı çizilir. Bunun için daha 6 yıl beklemek gerekecekti. Diğer ikisi ise daha çok şehir kültürünün özümsenmesiyle ilgilidir. Ama tüm bunlar, yayın tarihi dikkate alınarak, geleceğe ilişkin bir "1 Nisan şakası" olarak kabul edilebilir.



1908 yılında yayınlanmaya başlanan Geveze'nin sahibi Kirkor Efendidir. Bu husus gazetede, "Umur-ı idare kamilen sahibi-i imtiyaz Kirkor Efendi'ye racidir" ibaresiyle belirtilir. "Vatan ve millete hadim (hizmet eden)" Geveze, "musavver (resimli) mizah gazetesidir." Beher sayısı 10 paraya satılır, 4 sayfa yayınlanır.



Dönemin Belediye Başkanı
REŞİD MÜMTAZ PAŞA
Görev Süresi:
24 Mart 1906 - 31 Temmuz 1908

HÜRRİYET DOLU GÜNLERİN TARTIŞMASI

Boşboğaz ile Güllabi, 10 Eylül 1908



Tenkihata (maaş indirimine) mı hizmet edeceğiz, tenzifata (temizlik işlerine) mı? (Büyük ihtimalle burada “temizlik vergisini” kastediliyor.)

Eski tabirle tanzifat arabası, yeni ifadeyle çöp arabasının etrafına toplanan bir grup, en önemli soruyu sorup tartışmaktadır. Tartışmanın nedenlerinden biri de, o dönem İstanbul’u saran grev dalgası... Temizlik görevlileri ve memurlardan oluşan bu kişiler, maaş indirimi ile vergi indirimi arasında kalmışa benziyorlar. Çünkü bir tarafı memuru, bir tarafı da halkı ilgilendiriyor. 1877 Vilâyât Belediyye Kanunu ile “tenvirat (aydınlatma) ve tanzifat (temizlik)” işlerini yürütme ve gelirlerini toplama belediyelerin vazifeleri arasındaydı.



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909



بوش بوغاز

Boşboğaz ile Güllabi’nin yazarları edebiyatımızın iki seçkin ismi olan Ahmed Rasim ile Hüseyin Rahmi’dir. Kuruluş tarihi olarak 24 Temmuz 1324 tarihini, yani Meşrutiyet’in ilanını temel alıyordu.

TEMİZLİK İŞLERİ / ÇÖP

Dalkavuk, 3 Ekim 1908

TEMİZLİYOR MU, KİRLETİYOR MU?



Tanzifat arabalarının (çöp arabalarının) şehrimiz esvakının tathirine (sokaklarının temizlenmesine) hizmet ettiğine siz de inanıyor musunuz a…

1870'li yıllarda belediye görevlileri, aldıkları çöpü at arabalarına atıyor, bir süre sonra ise araba çöple dolup taşıyordu. İşte o taşan kısım, sokakları tekrar kirletiyordu. Bu yüzden çöp arabalarını gören sokak sakinleri, büyük tedirginlik yaşıyorlardı. Bu temalı karikatürler, onlarca yıl tazeliğinden hiçbir şey yitirmeden gündemde kalacaktı.



Mahmud Kenan idaresinde çıkan Dalkavuk, II. Meşrutiyet sonrasının dikkat çekici mizah gazetelerindendir. Gazete, haftada bir gün çıkıyor, bunun nedenini de "okuyucuları tacizden kaçınmak" olarak açıklıyordu (!).



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909

GALATA KÖPRÜSÜNDEN GEÇMEK, YÜREK İSTER!

Dalkavuk, 17 Ekim 1908

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Köprü denilince, Galata Köprüsü anlaşılırdı. Ancak bu köprü tahtadandı. Yangın tehlikesi bile atlatan köprü artık ömrünü tamamlamıştı. Bu yüzden tamir de iş görmüyordu. Halk, üzerinden geçerken, büyük tedirginlik duyuyordu. Yeni köprü, 1912'de hizmete girinceye kadar bu tür karikatürler çok yayınlanacaktı.



Çocuk – Beybaba! Ne kadar çok sadaka veriyorsun…
Peder – Ne yapalım oğlum, Köprüden geçeceğiz… Başımız gözümüz sadakasıdır…



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909



Çizer
ALİ RIZA BOYAR
Karikatürdeki Ali imzası, İstanbul ve Paris'te resim eğitimi alan Ali Rıza Boyar'a aitti. Karikatürleri Dalkavuk'un yanı sıra Davul ve Musavver Muhit'te yayınlandı. Çizgilerinde sulu boya tekniğinin izleri görülür.

Dalkavuk, "Mizaha ait olmak ve şahsiyatı muhtevi olmamak üzere gönderilecek evrak, maalmemnuniyet kabul edilir" ilkesiyle çıkıyordu.



SOKAKLAR / OTOMOBİL

Kalem, 31 Aralık 1908

OTOMOBİL GELDİ AMA YOLLAR DAHA HAZIR DEĞİL



Üstteki yazı: Şehremini (belediye başkanı) beyefendiye:

Alttaki yazı: İstanbul sokakları tanzim edilinceye (düzenleninceye) kadar – Şehremaneti (belediye) kararıyla – otomobillerin suret-i istimali (kullanım şekli).

İstanbul'a ilk otomobil 1895 yılında gelmiş, böylece halk, zat'ül-hareke (kendiliğinden hareket eden) adı verilen bu araçla tanışmıştı. Ancak gümrüğe gelen bazı otomobiller ise hükümet tarafından "İstanbul sokaklarının müsait olmaması" gerekçe gösterilerek geri gönderiliyordu. Belediyenin yolları tanzimde geç kalması ise, ironik bir dille eleştiriliyordu.



Kalem, 3 Eylül 1908-29 Haziran 1911 tarihleri arasında Türkçe ve Fransızca olarak 130 sayı yayınlandı.

SORESCO

Çizer

SORESCO

Soresco, bu ve diğer karikatürleriyle şehir yaşamında karşılaşılan sorunları gündeme taşıyordu.



Dönemin Belediye Başkanı

ZİVER BEY

Görev Süresi:

10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909

GALATA KÖPRÜSÜNDEN GEÇMEK, YÜREK İSTER!

Galata Köprüsü 24 duba üzerine yükseliyor, dört dubası iki yana açılarak, gemilerin Haliç'e geçişine izin veriyordu. Köprünün döşemeleri ahşap, kenar korkulukları ise dökme demirdendi. II. Abdülhamit döneminde, artık sağlamlığını kaybeden köprü yerine yenisinin yapılması için 1800'lü yılların sonunda başlayan görüşmeler tamamlanmıştı. Ne var ki, II. Meşrutiyet'le gelen yönetimin sözleşmeyi iptali üzerine Alman firmayla görüşmelere sil baştan başlandı. Bu sırada matbuat da sürecin bir an önce sonlandırılması için gerekli desteği veriyordu!



Üst: Köprüde rasanet (sağlamlık)
Alt: Hay aksi şeytan, yalnız küreğimin ucu dokundu.



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909

Çizer
İDİS
İdis, sadece Kalem'de karikatür çizdi. Karikatürleri, "ince bir yergiyle hoş bir gülücük arasında geziniyordu."

Kalem'de Türk çizerlerin yanı sıra L. Andres, İon, A. Rigopulos, Scarselli, Pahatrekas, Plaicek d'Ostoya gibi isimler de çiziyordu.



GELECEKTE BELEDİYE HİZMETLERİ

Kalem, 14 Ocak 1909

20 YIL ÖNCE 20 YIL SONRA...



Sağ üstteki yazı: Şehremanetine
Sol alttaki yazı: Halihazırda İstanbul…



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909

DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK İSTANBUL'DA...

Belediye faaliyetlerinde bir gelişme olmadığını anlatan karikatürlere güzel bir örnek. Halihazırda İstanbul, yani 1909 yılındaki İstanbul soldaki sayfada yer alıyor. Sağ tarafta ise 20 sene sonraki (1929'daki) İstanbul bulunuyor. Belediye faaliyetlerinde bir değişiklik görünmüyor. Tüm belediye çalışanları yine aynı şeyleri yapıyorlar. Değişen tek şey geçen 20 yıl. İnsanlar yaşlanmış, Sokak aydınlatmaları, binalar, tramvaylar eskimiş.



Yirmi sene sonra İstanbul...

Cem, 1 Nisan 1911

OTOMOBİL GELDİ AMA YOLLAR DAHA HAZIR DEĞİL



Kel başa şimşir tarak (Fransızca yazı: İstanbul ve otomobil)

1910 yılına gelinceye kadar İstanbul sokaklarında başta nazırlar ve paşalara ait olmak üzere birçok otomobil boy göstermişti. Halktan kişilerin otomobil sahibi olması ise polisin iznine bağlıydı. Bu güçlükleri göze alıp otomobil sahibi olanlar ise yolları bu araçlara uygun hale getirmeyen belediye engelini henüz aşamamışlardı.



Çizer

CEMİL CEM

Bir diplomat iken Paris'ten gönderdiği çizgileri Kalem'de yayınlandı. Gönlü mizahtan yana olduğu için istifa edip İstanbul'a geldi ve Cem dergisini kurdu. Karikatürde yazının ön plana çıkmasını sağladı.



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911

OTOMOBİL GELDİ AMA YOLLAR DAHA HAZIR DEĞİL

Geveze, 18 Şubat 1909



Geveze de artık yaşamın bir parçası olma yolunda ilerleyen motorlu taşıtları sayfalarına taşımaktan kendini alamıyordu. Çemberlitaş'ta dönemin tüm modern taşıtlarını bir arada gösteren Geveze, nakliye araçları için gerekli kuralların konulmaması halinde oluşacak kargaşaya dikkat çekiyordu. Dolayısıyla nev-zuhur icat otomobiller için sadece yolların değil, aynı zamanda seyr ü sefer kurallarının da "tanzim" edilmesi gerekiyordu.

İstanbul'da arabalar, otomobiller, motosikletler, bisikletler, vesait-i nakliye-i saire (diğer nakliye araçları) çoğaldığı takdirde sokak ve caddelerde hasıl olacak intizam ve huzur-ı meşi (huzurlu yürüyüş) ve hareket.



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909



Kirkor'un çıkardığı Geveze'nin sembolü, sürekli konuşan bir karı-kocaydı.

SOKAKLAR / ÇAMUR

Karagöz, 4 Mart 1909

“ÇAMUR KUZUSU BUNLAR…”



Bahar ayları başlayınca mizah gazetelerinde çamur karikatürlerinden geçilmiyordu. Çünkü özellikle aniden bastıran yağmurlarda İstanbul’un sokak ve meydanlarını çamur götürüyordu. Ne zabıtanın ne de temizlik işçilerinin gayretleri fayda ediyordu.

Üstteki yazı:
Çamurlu bir günde Sultan Ahmed Meydanı deryasında ığrıp ameliyesi (ağla balık tutma):

Alttaki yazı:
-Karagöz… Iğrıp (balık ağı) ağırlaştı… Galiba balıklar iri…
- Balık değil Hacivat… Zavallı belediye çavuşlarıyla (zabıta memurlarıyla) tanzifat amelesi (temizlik işçisi)… Çamuru kaldıralım derken az kalsın boğulacaklarmış…



Karagöz, ilk Türk çizeri Ali Fuat Bey tarafından II. Meşrutiyet’in ilan edildikten 10 gün sonra çıkarıldı.

Çizer
MEHMED BAHA
Açık bir imza olmamasına rağmen karikatür, Mehmed Baha tarafından çizilmiş olmalı. Halid Naci imzalı karikatürlere, 1909 yılının sonundan itibaren rastlanıyor.



Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909

Kalem, 18 Mart 1909

"HANİ, MAVİ SEMALI İSTANBUL NEREDE?"

Doğu'nun büyüsüne kapılıp İstanbul'a gelen bu iki turistin, semayı kaplayan kirlilik yüzünden hevesleri kursaklarında kalmış gibidir. Boyunlarındaki fotoğraf makineleriyle mavi semalar altında fotoğraf çekme onlar için hayal olmuştur. O tarihler için hava kirliliğini çağrıştıran bu karikatür son derece ilginçtir. Velev ki gökyüzünü kaplayan, toz bulutları olsa bile...

Üstte: Seyyahlar (Turistler)
Altta: Hani mavi semalı İstanbul bu mudur?

Dönemin Belediye Başkanı
ZİVER BEY
Görev Süresi:
10 Ağustos 1908 - 19 Mart 1909

Çizer
ION
Ion hakkında bilinen tek şey, karikatürlerinin Kalem'de yayınlandığı ve çok başarılı olduğudur.

SOKAKLAR / KALDIRIMLAR

Kalem, 26 Mayıs 1909

KALDIRIM YOK Kİ DÜŞENE EŞLİK ETSİN…



Karikatürde bahsedilen kişi, II. Abdülhamid döneminde kendisine İstanbul için projeler sipariş edilen Fransız Mimar Joseph Antoine Bouvard idi. Karikatürdeki bilginin tersine, onun İstanbul'a gelmeden fotoğraflar üzerinden hazırladığı projeler, hiçbir zaman uygulanmadı. İstanbul sokaklarının düzensizliği, yıkık döküklüğü daha uzun yıllar devam etti.

İstanbul şehrinin tezyini (süslemesi) için celbedilen (getirilen) Mösyö Bovard'ın İstanbul sokaklarını ilk teftişinde:
- İnşallah, ilk işim kaldırımların tamirini tavsiye olsun.



Dönemin Belediye Başkanı
HAZIM BEY
Görev Süresi:
19 Mart 1909 - 26 Temmuz 1909

KÖPRÜDEN PARASIZ GEÇME ÇABALARI...

Laklak, 19 Ağustos 1909

İstanbul'un yorgun köprüsü Galata'dan geçerken yayalar ücret ödüyordu. Mururiye (geçiş ücreti) adıyla alınan bu bedel, köprünün başına belirli aralıklarla dikilen beyaz giysili görevliler tarafından toplanır, kaçak geçmek isteyenlerle aralarında zaman zaman kavgalar olurdu.



Köprücülerin nezaketi:
- Sağdan bir el. Hiş madame!
- Sabahtan beri üç defadır parasız geçiyorsun be herif!...



Dönemin Belediye Başkanı
HALİL ETHEM BEY
Görev Süresi:
2 Ağustos 1909 - 19 Ocak 1910

Çizer
MEHMED FAZLI
Laklak'ın tek çizeri Mehmed Fazlı'ydı. Her sayıda 6-7 çizgisi yer alırdı.



Laklak, II. Meşrutiyet öncesi Mısır'da yayınlanmıştı.

SOKAKLAR / YAĞMUR

Karagöz, 13 Eylül 1909

YAĞMUR YAĞDI, ŞİMDİ SOKAKLARDA YÜZME VAKTİ!!!



Üstteki yazı: Yağmurlu bir günde Kasımpaşa'da bir cevelan

- Hayret Hacivat… Taş köprüye yakın kaldık… Ah şu belediye ah… Bak bizi ne hallere getirdi…
- Birader… Burası âdeta deniz… Sakın "Denizler bize ait değildir" diye belediye üzerinden atmış olmasın.
- Deniz değil umman olsa bu koku bunda iken yine belediyenin malıdır… Hemen ahaliye Rabbim sabır ve sıhhat versin…

Bugünkü Kasımpaşa meydanı, o yıllarda da yağmurlardan sona göle dönerdi. Belediyenin gerekli tedbiri almaması sebebiyle sürekli yaşanan sorunu, Hacivat ile Karagöz tiye alırken, zorunlu da olsa denize dönen meydanı yüzerek geçiyorlar. Can simidi olarak da bal kabağı kullanıyorlar.

Çizer

MEHMED BAHA
1897'de Bahriyeden makine subayı olarak mezun olan Baha, çok güçlü bir figür ressamdır. Deniz matbaası ressamlığında çalışmıştır. Karagöz'ün ilk yılından itibaren içinde bulunmuş; hayal ve mizah gücünü burada ortaya koymuştur.



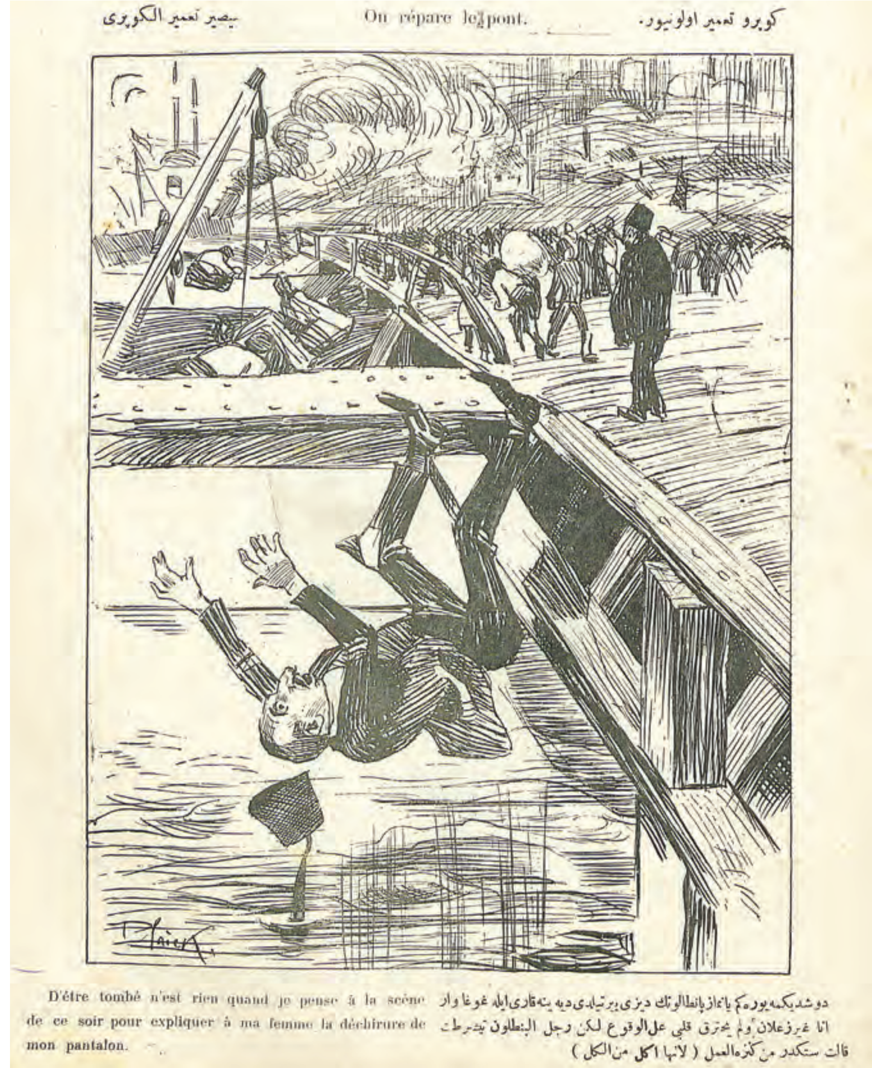
Dönemin Belediye Başkanı
HALİL ETHEM BEY
Görev Süresi:
2 Ağustos 1909 - 19 Ocak 1910

GALATA KÖPRÜSÜNDEN GEÇMEK, YÜREK İSTER

GALATA KÖPRÜSÜ

Kalem, 16 Eylül 1909

Galata köprüsünün artık yenilenme vakti gelmişti. Ancak yetkililer, hâlâ tamiratlarla köprünün ömrünü uzatmaya çalışıyordu. Kalem'in başını çektiği mizah dergileri ise bu durumu şiddetle eleştiren karikatürlere yer verip, mevcut halin vahim sonuçlar doğurabileceğini hatırlatıyorlardı.



Üstteki: Köprü tamir olunuyor.
Alttaki: Düştüğüme yüreğim yanmaz, pantalonun dizi yırtıldı diye yine karı ile kavga var.



Dönemin Belediye Başkanı
HALİL ETHEM BEY
Görev Süresi:
2 Ağustos 1909 - 19 Ocak 1910

Çizer
PLAİCEK
Plaicek, döneminin tersine resimden ziyade çizgiye dayanan bir karikatür oluşturmaya çalıştı. İmzasına sadece Kalem'de rastlanmıştır.

AĞAÇLANDIRMA

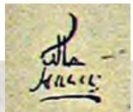
Karagöz, 19 Mart 1910

"AĞAÇLAR KESİLDİYSE, YERİNE ŞEMSİYE DİKELİM"



-Bunda merak edecek ne var Hacivat… İşitmedik mi, Şehremaneti (belediye) yollardaki ağaçları kesiyor… Ben de bunları diktim… Yağmurda, güneşte açarım… Sünbülî (yağmursuz fakat bulutlu ve kapalı) havalarda kaparım… Ayakları rahat yüzü görmeyen biçare halk hiç olmazsa biraz rahat ederler…

Gerek Abdülhamid gerekse II. Meşrutiyet döneminde belediyecilik hizmetleri açısından en talihsiz olay, belediye başkanlarının çok kısa süre görev yapmasıydı. Öyle ki bazıları 2 ay bile görevde kalmıyordu. Bu da belediye hizmetlerinde kalıcı faaliyetler yapılmasını engelliyordu. O dönem, belediye yol kenarlarındaki ağaçları kestirdi mi bilinmez… Ancak Karagöz'ün buna kızıp yeni projeler üretmesi oldukça manidar…



Çizer

HALİT NACİ

1875 yılında İstanbul Eyüp Semti'nde dünyaya geldi. Babası fabrikatör Osman Bey'dir. Daha ilk mektep sıralarında resme olan yeteneği ailesi ve öğretmenleri tarafından fark edilince bu alana yönlendirildi. Karagöz'deki imzasız çizgilerin Halit Naci'ye ait olduğu söylenir.



Dönemin Belediye Başkanı

TEVFİK BEY

Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910

ATLI TRAMVAY

Hayal-i Cedid, 22 Nisan 1910

ARPASIZ KALAN ATLAR, NE YAPAR?

Elektriğin hâlâ devreye girmediği o yıllarda tramvayları atlar çekerdi. Atların beslenmesi her zaman bir sorun olarak taşınıyor ve Tramvay Şirketi suçlanıyordu. Sadece halk değil hayvanlar bile dört gözle elektrikli tramvayların gelişini bekliyordu. Bu karikatürde olduğu gibi samansız kalan atlar muhtemelen o dönem samandan yapılan mankenlere saldırıyordu.



Mağazadan bir tezgahtar – Hey! Tramvaycı! Görmüyor musun?
Tramvaycı – Ne yapalım? Yirmi dört saatte yarım okka arpa ile beslenen beygirler nerede ot bulurlarsa oraya saldırırlar. Başa çıkabiliyor muyum? Bakın a, arabayı bile yoldan çıkardılar!..



Dönemin Belediye Başkanı
TEVFİK BEY
Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910

Çizer

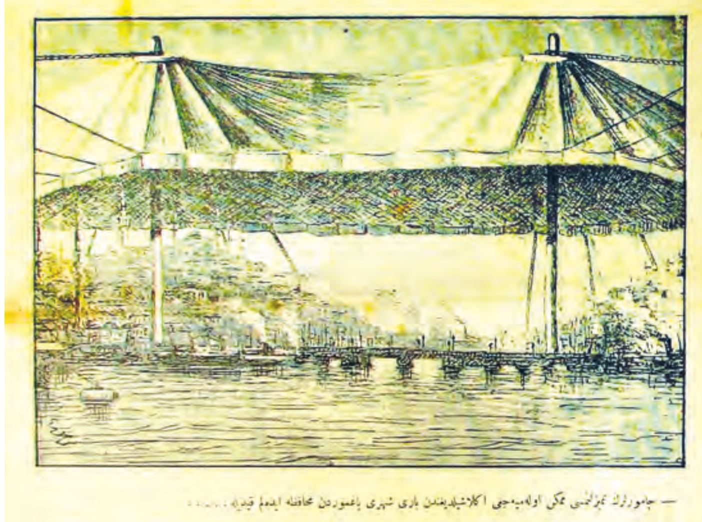
MEHMED BAHA
Asker ressamlardan olan Mehmed Baha, çok kıvrak ve kudretli bir çizgiye sahipti. Karagöz'ün yanı sıra Hayal-i Cedid'de de çizdiği anlaşılıyor.



SOKAKLAR / YAĞMUR - ÇAMUR

Hayal-i Cedid, 21 Mayıs 1910

"YAĞMUR YAĞAR, ŞEHİR ISLANMASIN VAY AMAN..."

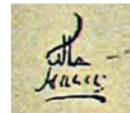


Üstte: Şehremaneti projelerinden
Altta: - Çamurların temizlenmesi mümkün olamayacağı anlaşıldığından bari şehri yağmurdan muhafaza edelim kaydıyla...

Meşrutiyet döneminin en birinci sorunu belediye ile ilgili konulardı ve bunların başında sokakların düzensizliği ile yağmur-çamur geliyordu. Artık sokakların çamurdan temizlenmeyeceğini anlayan çizerler ise, birbirinden farklı projelerle yağmuru şehirden uzak tutmaya çalışıyorlardı!!!



Hayal-i Cedid, Romancı Mehmet Rauf tarafından Arzuhal dergisinin devamı olarak çıkartıldı. Karikatüre yeni bir soluk getirmese de, dönemin çizerleri en iyi çizgilerini burada yayınladılar.



Çizer
HALİD NACİ
Halka yönelik mizah dergilerinde haklı bir şöhreti olan Halit Naci, Hayal-i Cedid'deki çizgilerinde, Karagöz'dekilerden farklı bir ışıltı yakaladı.



Dönemin Belediye Başkanı
TEVFİK BEY
Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910
10 Eylül 1911 - 21 Ağustos 1912

KADIKÖY'ÜN ÇÖPLERİ, UZUNÇAYIR'A DÖKÜLÜRDÜ

Karagöz, 6 Temmuz 1910

Gerek Osmanlı döneminde, gerekse Cumhuriyet devrinde 1950'li yıllara kadar İstanbul'un çöpleri Marmara Denizi'ne dökülürdü. 1865'te İstanbul'da çöpleri denize dökmek için özel bir iskele ve bu iş için özel tekne bile inşa ettirilmişti. 1910 tarihli bu karikatür, bu yöntemin Kadıköy Belediye Dairesince uygulanmadığını, deniz kenarındaki çöplerin bile deniz yerine Uzunçayır'a döküldüğünü gösteriyor.



Üstte: Kadıköyü'nde bir garibe-i tanzifat (temizlik garibeti) (!):
Altta: - Oğlum! Hazır deniz kenarına kadar gelmişsin bu süprüntüleri niçin denize dökmüyorsun?!..
-Ne yapayım Karagöz Baba!.. Bana emir böyle… Uzunçayır'a kadar götüreceğim. Hem beni lafa tutma. Günde ancak iki sefer yapabiliyorum.



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911

İNŞAAT / TADİLAT

Derdli ile Garip, 30 Ağustos 1910

PARAYI VEREN, İNŞAATI YAPTIRIR



Belediye Çavuşu – Mümkün değil, yaptırmam, inşaatınızı tatil ettiririm.
Hane sahibi – İstedikleri parayı verememem, dükkanı borçla, dertle yaptırıyorum, fakirim. Evladü iyâlimin maişetini tedarikten acizim.
Çavuş – Son diyeceğimi söyledim, başka söz dinlemem.
Dertli - Vay canına yandığım! Bu çavuş ne cesur imiş, bu zamanda para istemek… Aman Yarabbi aklımı bozacağım.
G – Herifin dairede dayısı var imiş, neden korkacak?!.. Senin elindeki tezkerenin hükmü yok...!

Belediyeye gerekli bedeli ödemeden inşaat yaptırmak, Osmanlı döneminde de mümkün değildi. Dükkan tadilatı için istenen bedeli ödeyemeyen kişinin ise karşısına, tıpkı bugün olduğu gibi belediyenin kolluk kuvveti olan zabıta memuru, o devirdeki adıyla belediye çavuşu dikiliyordu.

Çizer

MEHMED BAHA

Dertli ile Garip'in karikatürcüsü Mehmed Baha Bey'di.



Dönemin Belediye Başkanı

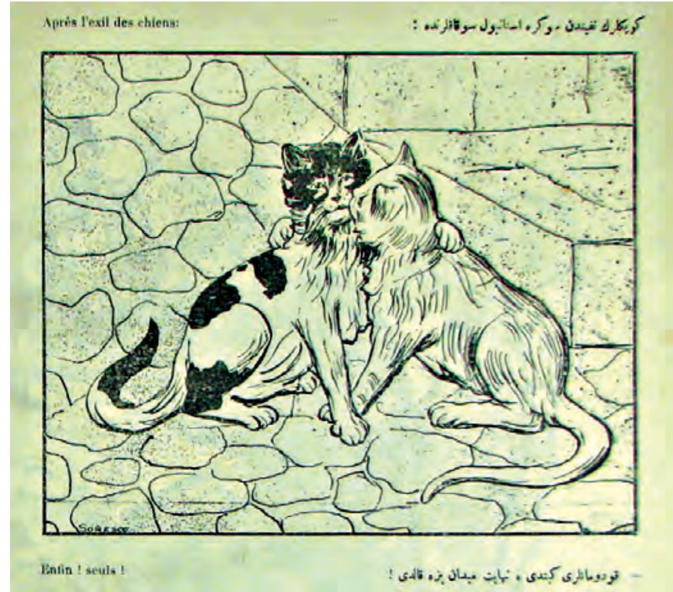
SUBHİ BEY

Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911

KÖPEKLER HAYIRSIZ ADA'YA, MEYDANLAR KEDİLERE…

Cem, 24 Kasım 1910

İstanbul sokaklarındaki köpeklerin rahatlığı, II. Abdülhamit'in halliyle (tahttan indirilmesi) sona erdi. İttihat Terakki'nin Avrupalı görünme kaygısı ağır bastı ve İçişleri Bakanı Talat Paşa'nın Belediye Başkanı olarak bilinen Suphi Bey'in emriyle, 1910 yılında köpekler toplattırılıp kafesler içinde mavnalarla Hayırsız adaya götürüldüler. Kayalıktan ibaret olan bu adada 80 bin köpek açlıktan uluyarak öldüler. Canhıraş havlamaları, yakından kayıklarla geçenler ile karşı kıyıdakilerin yüreklerini dağladı.



Üstte: Köpeklerin nefyinden (sürgününden) sonra İstanbul sokaklarında:
Altta: - Kodomanları gitti, nihayet meydan bize kaldı!



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911



Cem, daha çok aydın ve memur kesiminin dergisiydi.

SOKAKLAR / ÇAMUR

Karagöz, 8 Şubat 1911

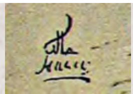
KADIKÖYLÜNÜN KADERİ: KENDİ YOLUNU KENDİN AÇ…



Üstte: Kadıköy rıhtımında

Altta: - Yahu!.. Böyle kazma küreklerle nereye gidiyorsunuz? Burada adam zor yürürken bir de fazla yük…
-Ah Karagöz… Taşı, kumu, çamuru, bir tarafa atıp da yol açmadan gidiliyor mu? Belediyeden hayır yok. İş başa düştü.

Hepsi de takım elbiseli, memur ve tüccar kesimine mensup kişilerden oluşan Kadıköylüler, rıhtıma ulaşmak için yollarını kendileri açıyorlar. Çünkü henüz asfalt ile tanışmayan İstanbul sokakları, her kış çamurdan yayalara geçit vermez olmuştur. Belediye Başkanı Subhi Bey ise sokaktan çamurları temizleme yerine köpekleri toplamakla meşguldür…



Çizer

HALİD NACİ
Halit Naci'nin karikatürlerinin arka planında daima belgesel niteliğindeki İstanbul görüntüleri olurdu.



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911

ÇAMUR DERYASINDA ULAŞIM NASIL OLUR?

Kalem, 9 Şubat 1911

Cadde-i Kebir'de Tokatlıyan'ın önündeki bu İstanbul beyefendisi başka bir yere gitmek istiyor. Ama her yer çamur. Günümüzdeki gibi taksiler de yok. Ne yapacak! Hemen bir hamal çağırılıyor ve beyefendiyi gideceği yere sağ salim tertemiz götürüyor. Anlaşılan belediyecilik hizmetleri 1911 yılında pek yerine getirilemiyor. Şehri modernleştirmek için köpekleri Hayırsız Ada'ya gönderen yönetim, çamurları temizleyemiyor.



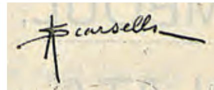
Beyoğlu Caddesi'nden çamurlara batmadan geçmek için yegane çare.

TOKATLIYAN OTELİ

1897 yılında inşa edildi. Hizmete girdiği dönemde İstanbul'un Pera Palas'tan sonra ikinci büyük oteliydi. Otelin ilk işletmecisi Tokat'tan İstanbul'a göç etmiş "Tokatlıyan" adlı Ermeni ailesiydi. Zamanla içi harabeye dönen otel; kilise tarafından tahliye ettirildi. 1950'lerde işhanına dönüştürüldü. Otelin Tarabya'daki şubesi, Boğaz'ın en görkemli yapılarından biriydi. 1954'te yanarak yıkıldı ve yerine Büyük Tarabya Oteli yapıldı.



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911



Çizer
A. SCARCELLI
Çizgileri "Kalem"de 1910'larda yayımlandı. Her konuda başarılı örnekler veren A. Scarcelli Kalem'in en başarılı karikatüristlerindendir. Karikatürlerinin odağında İstanbul vardır.



Hayal-i Cedid, 17 Şubat 1911

SARKITLARIN NAM-I DİĞERİ: MUALLAKAT-I BELEDİYE



Üstte: Mevsim komedyalarından.
Altta: -Ya habibî! Bu sivri şeyler ne? Ne işe yarar?
- Bunlara Arapça "Muallakat-ı belediye!" derler!... Belediye memurlarının işine yararmış!

İstanbul sokaklarında dolaşan bir Arap, dostuna çatıların ucundan sarkan sarkıtları göstererek ne olduğunu sorar. Dostu ise ona meşhur "Muallakat-ı Seba"ya (Askıda Yedi Şiire) göndermede bulunarak, Muallakat-ı Belediye (Belediye Askıları) diye cevap verir. Böylece belediye memurlarının gelip geçene zarar verme ihtimali bulunan bu sarkıtları temizlememelerini eleştirir.

Çizer

MÜNİR OSMAN

Münir Osman, aydın ve nüktedandı. Hayal-i Cedid'in daimî çizeriydi.



Dönemin Belediye Başkanı

SUBHİ BEY

Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911

MAVNALARLA TAŞINAN ÇÖPLER, KIŞIN YAKILIRDI

Karagöz, 8 Mart 1911

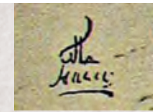


Şehremanetinin garâib icraatından: Soğuk havalarda tanzifat mavnaları (temizlik işleri / çöp kayıkları) amelesinin suret-i teshin ve tesahhünleri (ısıtma ve ısınma yöntemi).

Bu karikatür, İstanbul'un çöplerinin mavnalarla karadan alınıp denize taşındığını ve denizde temizlik çalışması yapıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Daha da önemlisi, Karagöz'ün gözlemlendiğine göre, temizlik memurları kış soğuğunda ısınmak için taşıdıkları çöpü yakıyorlardı.



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911



Çizer
HALİD NACİ
Halid Bey gibi çizerlerin gayretine rağmen Subhi Bey'in dikkati köpeklerin üzerinden, şehrin sorunlarına çevrilememişti.

SOSYAL BELEDİYECİLİK

Karagöz, 2 Ağustos 1911

HİJYENE UYMAYAN GIDA YARDIMI



1911 yılında Mercan'da çıkan büyük yangından çok sayıda insan etkilenmiştir. Belediye yangınzedelere yardım etmek için ekmek dağıtmaktadır. Fakat ekmeklerin taşındığı arabalar o kadar kirlidir ki, Karagöz bu arabayla ancak o yıllarda İstanbul'u istila eden kolera mikrobu taşınabileceğini düşünüyor. Bu karikatürde yine belediyenin temizlik meselesi eleştiriliyor; gıda maddelerinin taşındığı araçların bile temizliğine dikkat edilmiyor diye.

İkinci belediye-i daire icraatından (!)

- Ayol bu ekmekleri nereye götürüyorsun?

- Harikzedegana (yangınzede) tevzi' (dağıtmak) için...

- Bu araba ile ekmek değil olsa olsa kolera mikrobu tevzi' edilir. Felaket üstüne felaket desen a!..



Karagöz, İstanbul'da, haftada iki kez yayımlanan mizah dergisi (10 Ağustos 1908-26 Ocak 1935 ve 14 Şubat 1935-1950). II. Meşrutiyet'in ilanının hemen ertesinde, imtiyaz sahibi Ali Fuad Bey'in yönetiminde çıkmaya başladı.



Dönemin Belediye Başkanı
SUBHİ BEY
Görev Süresi:
2 Haziran 1910 - 8 Ağustos 1911

Cadaloz, 2 Eylül 1911

HÜSEYİN KAZIM'IN KOLERAYLA MÜCADELESİ!



Cadaloz: Ooh işte ben böyle şehreminine (belediye başkanına) bayılırım, hem kolerayı kovuyor hem mikropları boğuyor!

Kolera salgının olduğu yıllarda Belediye'nin başına kısa bir süreliğine Trabzon Valisi'nin oğlu Hüseyin Kazım Bey geçmiştir. Başkanlık süresi 32 gün sürmüştür Hüseyin Kazım Bey'in. Dönemin dergilerinden Cadaloz'da yayınlanan karikatür, Hüseyin Kazım Bey'in hem kolera salgınıyla, hem de İttihat ve Terakki karşıtlarıyla iyi mücadele edeceğini ifade ediyor.



Dönemin Belediye Başkanı
HÜSEYİN KAZIM BEY
Görev Süresi:
8 Ağustos 1911 - 10 Eylül 1911



1911 Kolera salgınından etkilenen bölgelerden biri olan Hasköy'deki koleralı evler.

KOLERA

Kara Sinan, 14 Eylül 1911

KOLERA BU KEZ BELEDİYE BAŞKANINI GÖREVDEN ALIR!!!



Üstte: Şehremininin istifası münasebetiyle belediye rüesasının (reislerinin) şenliği

Altta: Kolera – Uh, yine kaldık biz bize.

Rusya'da görülen kolera, Erzurum ve Trabzon üzerinden 1 Eylül 1910 tarihinde İstanbul'a ulaşır ve hızla yayılır. 1910'da 784, 1911'de ise 1583 kişi koleradan ölür. Önce Subhi Bey, sonra Hüseyin Kazım Bey, kolerayı önleyemediklerinden olsa gerek istifa ederler.

14 Ekim 1910 tarihli Şehbal'de kolerayla mücadele hakkında bilgi verilmiş ve kolera mikrobu resimleri yayınlanmıştı.




قره سنان

Kara Sinan, süresiz olarak kapatılan Şaka'nın devamı olarak çıkar.



Dönemin Belediye Başkanı
TEVFİK BEY
Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910
10 Eylül 1911 - 21 Ağustos 1912


شهبال

Yeni Geveze, 12 Nisan 1912

ARTIK YAYALAR SAĞDAN YÜRÜYECEK, SOLA GEÇMEK YASAK

Sokak kültürünü yerleştirme yolunda atılan adımlardan biri de sokaklarda asılan tabelalardır. Bu tabelalar, sadece taşıtlar hakkında bilgi içermiyor, aynı zamanda yayalara sokağın hangi tarafından yürümeleri gerektiğini hatırlatıyordu. Buna göre İstanbul sokaklarında yayalar yürümek için sokağın sağ tarafını kullanacak ve bu kuralı çiğnemeyecekti. Öyle kafasına göre de sokağın karşı tarafına geçemeyecek, belirtilen noktaları geçiş için kullanacaktı. Zinhar, bu kuralı çiğneyen olursa, belediye çavuşunu karşısında bulacaktı… Karikatürlere konu olsa da, konu ciddiydi ve belediye de ciddiyetle yaklaşıyordu!!!

Üstteki yazı:
Sokaklarda gidip gelinecek tarafları gösteren tabelalar asıldıktan sonra.

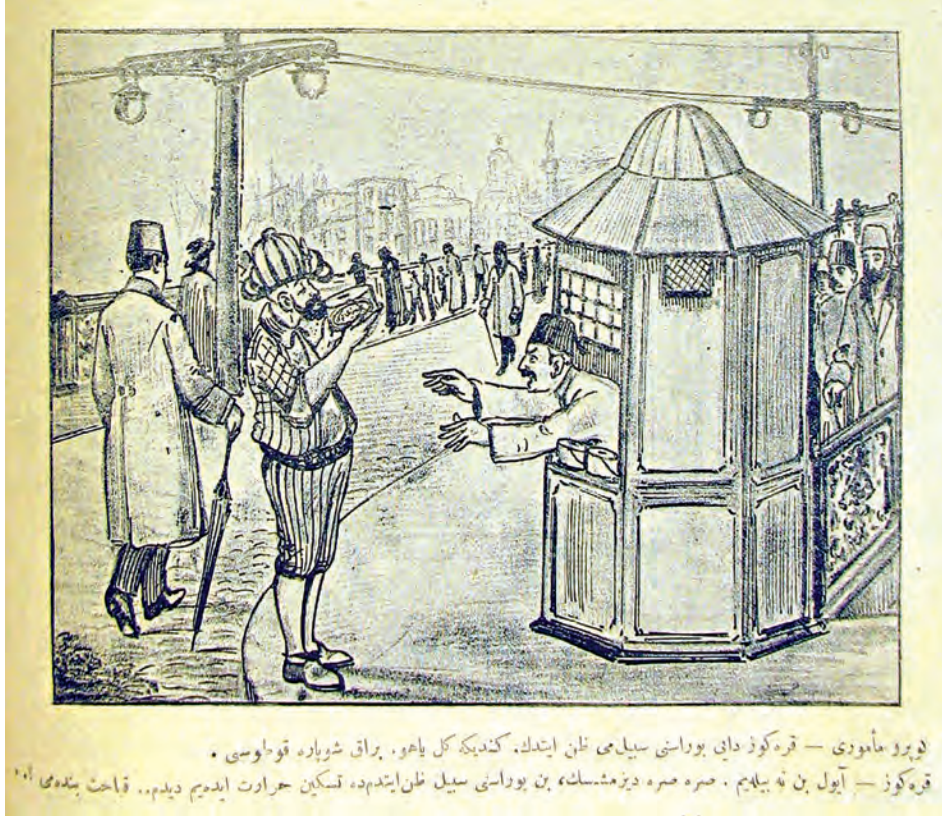
Alttaki yazı:
-Hey bana bak, görmüyor musun; sürüye katılsana
Karagöz – Yahu bırak peynir alacağım.
-Ben öyle şey bilmem, Git, dolaş hangi sokaktan sol tarafa geçilirse oralardan döner, bu tarafa geçer gelirsin.
-Demek karşıdan karşıya geçmek için, sabahtan akşama kadar sokak sokak dolaşacağız, öyle mi?

Dönemin Belediye Başkanı
TEVFİK BEY
Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910
10 Eylül 1911 - 21 Ağustos 1912

GALATA KÖPRÜSÜ / MURURİYE

Karagöz, 4 Mayıs 1912

KARAGÖZ, HARARETİNE YENİK DÜŞÜNCE...



Galata Köprüsü'nden geçen yaya ve araçlardan 1930 yılına kadar geçiş ücreti, yani mururiye alınmıştır. Kahramanımız Karagöz de Köprü'nün girişine kadar gelmiş. Sıra sıra para kutularını görünce bunları sebil zannetmiş. Sıcaktan bunalınca da 'Şurada bir soluklanayım' diye bir tanesini almış. Bunu gören belediye memuru Karagöz'ü uyarıyor ve para kutusunu bırakmasını istiyor.

Köprü memuru - Karagöz Dayı burasını sebil mi sandın? Kendine gel yahu. Bırak şu para kutusunu.

Karagöz - Ayol ben ne bileyim. Sıra sıra dizmişsin ben burasını sebil zannettim de teskin-i hararet (harareti dindirme) edeyim dedim... Kabahat bende mi?..



1930 yılına kadar Galata Köprüsü'nden geçenlerden para toplayan (müruriyeciler) belediye memurları, topladıkları paraları boğazlarına astıkları kumbaralara koyuyorlardı.

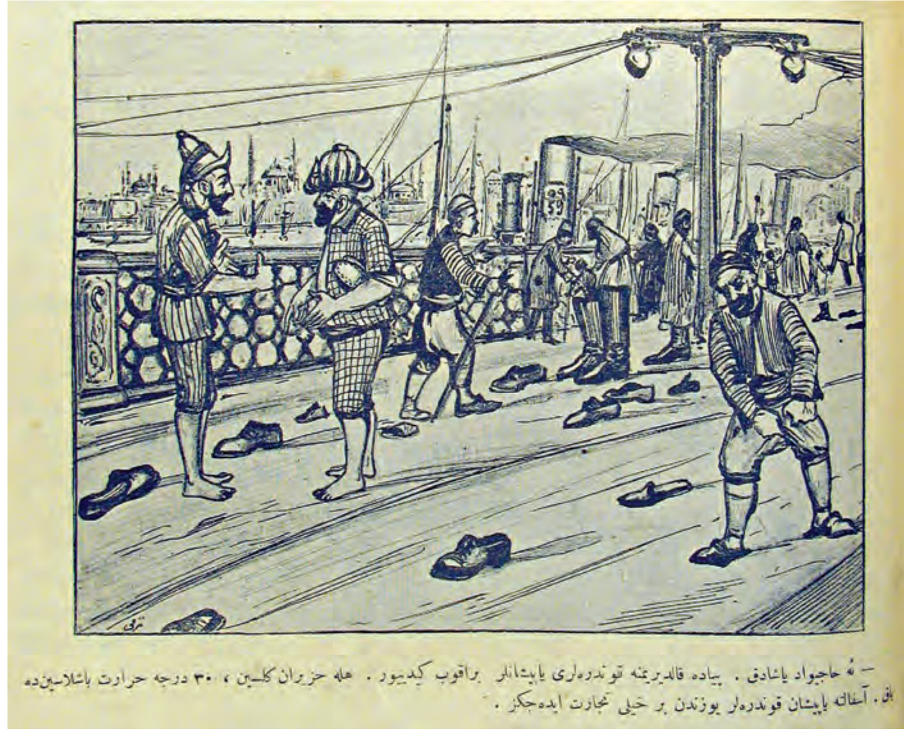


Dönemin Belediye Başkanı
TEVFİK BEY
Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910
10 Eylül 1911 - 21 Ağustos 1912

YENİ KÖPRÜNÜN ELEŞTİRECEK YANI, ASFALTI…

Karagöz, 10 Mayıs 1912

Mizah basınına çürüklüğü ile konu olan eski köprünün yerine yeni köprü, nihayet Alman MAN firmasına yaptırılarak, 14 Nisan 1912'de, Sultan Reşad'ın cülus yıldönümünde törenle açılır. 3 yılda yapılan köprünün üzerinde artık tahtalar değil asfalt vardır ve İstanbul halkı da böylece asfaltla tanışmıştır. Ancak taze asfalt üzerinde yürüyen yayaların, ayakkabıları asfalta yapışıp kalır. Karagöz ile Hacivat ise ayakkabılarını, yalın ayak yürüyerek kurtarmışlardır!..



-Ee Hacivat yaşadık. Piyade (yaya) kaldırımına kunduraları yapışanlar, bırakıp gidiyor. Hele Haziran gelsin, 30 derece hararet başlasın da bak. Asfalta yapışan kunduralar yüzünden bir hayli ticaret edeceğiz.



Dönemin Belediye Başkanı
TEVFİK BEY
Görev Süresi:
21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910
10 Eylül 1911 - 21 Ağustos 1912



Yeni köprü üzerindeki İstanbulluların kimisi elinde sigarasnı tüttürüp İstanbul manzarası izlerken kimileri de hızlı adımlarla karşı yakaya geçmeye çalışıyorlar…



Halit Naci, köprünün özgün elektrik direkleri ve korkuluk desenleri ile camilerden oluşan şehir siluetini çizgisine yansıtmayı unutmamış.

YAYALAR VE TRAFİK

Yeni Geveze, 4 Haziran 1912

ARTAN TRAFİKTE YAYALAR İÇİN İLK ÜST GEÇİT PROJESİ



-Hacivat, bu emanet ile belediyeler başımızda iken ağaçların, fenerlerin arasına böyle köprü kurmaktan gayrı çaremiz yok…

İstanbul'un ana caddeleri geleneksel taşıtların yanı sıra motorlu taşıtların da trafiğe çıkmasıyla tam bir trafik curcunası yaşamaya başlamıştır. Bir yanda hâlâ elektrikle tanışmayan atlı tramvaylar ile atlı arabalar, diğer tarafta sayıları gün geçtikçe artan otomobiller. Bir de buna gittikçe moda haline gelen bisikletler eklenince yayaların ana caddelerde yürüme imkanı kalmamıştı. Allah'tan Hacivat proje üretmek için iş başında: Aydınlatma direkleri ile ağaçları ana taşıyıcı direkler yapıp aralarına tahtaları yerleştiriyor ve böylece İstanbul'un ilk yaya üst geçidini başarıyla uygulamaya sokuyordu.



Yeni Geveze'nin sahibi Kirkor Faik idi.

1910'de yayınlanmaya başlanan Yeni Geveze, 233 sayısıyla Karagöz'den sonra en uzun yayınlanan mizah gazetesi unvanına sahiptir.

Çizer

?

Dergide "sermuharrir ve musavvir", yani başyazar ve çizer olarak Nureddin Rüşdü ismi geçtiğinden, karikatürün de onun eseri olma ihtimali yüksektir.



Dönemin Belediye Başkanı

TEVFİK BEY

Görev Süresi:

21 Ocak 1910 - 2 Haziran 1910

10 Eylül 1911 - 21 Ağustos 1912

ŞEHREMİNİ, İTFAİYE ARACI ALINCA…

Kelebek, 10 Ekim 1913

Cemil Topuzlu dönemi, belediyecilik açısından atılım dönemidir. Temizlik işlerine verilen önemin yanı sıra yangınlar için modern itfaiye araçları da satın alınıp hizmete sokulur. Ancak araçların tanıtımı için yapılan geçit törenleri uzatılınca, eleştiriler de başlar…



Üstte: "Şehremaneti itfaiye otomobilleri her gün olduğu gibi bugün de caddelerde resm-i geçit yapmışlardır." (Gazeteler)

Altta: - Baba, ben de isterim!..
-Yavrum, onlar oyuncak değil, şehremanetinin itfaiye otomobilleri…



Dönemin Belediye Başkanı
CEMİL TOPUZLU
Görev Süresi:
21 Ağustos 1912 - 20 Kasım 1914

Çizer
AHMED MÜNİF
Kelebek'in çizeri Ahmed Münif'ti.

Kelebek, kendini "edebî mizah mecmuası" olarak niteler. Kurucuları arasında İbnürrefik, Ahmet Nuri, Reşat Nuri, Yesârîzade Mahmud Esad bulunuyordu.



TEMİZLİK İŞLERİ / YOL SULAMA

Karagöz, 21 Haziran 1913

KİM ÇIKARTIYOR BU İCATLARI!!!



Karagöz – Aman boğuluyorum!.
Belediye arabacısı – Ne yapalım, sulamayız şikayet edersiniz, sularız bağırırsınız…
Karagöz – Buna sulamak demezler, tufan yapmak derler. Böyle tufan arabasıyla herkesi suya gark etmek (batırmak) nerede görülmüş?...

Cemil Topuzlu'nun başkanlığı döneminde sokakların temizlenmesi için teşkilatlanmaya gidildi. Sokak ve meydanların sulanması için Avrupa yakasında Terkos Şirketi, Anadolu yakasında ise Üsküdar Kadıköy Su Şirketi ile kapsamlı sözleşmeler imzalandı. 1913'te belediye Avrupa'dan sulama arabaları getirterek, belediyenin yaptığı sulamada bu araçları kullandı. Suların tazyiki yayaları zaman zaman rahatsız etmiyor değildi. Ayrıca günümüzde şehir faresi denilen temizlik araçlarının fırçalarıyla da çamur ve süprüntüler temizleniyordu.



1900'lü yılların başında New York'ta caddelerini temizlemek için su püskürtüp fırçayla temizleyen araçlar kullanılıyordu. İstanbul'a da çok geçmeden benzer araçlar gelecekti.



Dönemin Belediye Başkanı
CEMİL TOPUZLU
Görev Süresi:
21 Ağustos 1912 - 20 Kasım 1914

Karagöz, 13 Ağustos 1913



4 Temmuz 1923 tarihli Servet-i Fünun'da yayınlan yandaki fotoğraflarda İstanbul Şehremaneti'nin şehrin sokaklarını tozdan temizlemek için kullanılmak üzere satın aldığı su otomobilleri yer alıyor.



حاجیواد — آمان قره‌کوز، بوشیق بك سوقاق سوپورونتی فرچه‌سنك آلتنده نه‌یاپیور؟ . .
قره‌کوز — هاه هاه هاه، اونی بربر دکانلرنده‌کی دونرلی فیرچه، ظن ایتمش‌ده صاچلرینی دوزه‌لتمکه صاواشیور ! . . .

Hacivat – Aman Karagöz, bu şık bey sokak süprüntü fırçasının altında ne yapıyor?..
Karagöz – Ha ha ha, Onu berber dükkanlarındaki dönerli fırça zannetmiş de saçlarını düzeltmeğe savaşıyor!...

ŞEHİR MOBİLYALARI

Karagöz, 18 Şubat 1914

100 YIL ÖNCE İSTANBUL'DA, 100 YIL SONRA HANİ'DE



Hacivat – Aman Karagöz, oraya neye çıkıp oturmuşsun?
Karagöz – Neye oturuyorum… Şehremaneti umuma mahsus iskemleler yapacaktı, işte yapmış… Biraz rahatsız ama ne ise!..
Hacivat – Ayol, onlar iskemle değil, süpürüntü kutusu…
Karagöz – Ne bileyim, ben oturacak bir yere muhtacım da burasını kanape zan ediyordum…

İstanbul, elektrik direklerine asılmış "süpürüntü kutuları" ile Cemil Topuzlu döneminde tanıştı. Karagöz gibi birçok insan bu yeni aletin ne olduğunu anlamakta güçlük çektiler, farklı isimler yakıştırdılar.



10 Aralık 2016 tarihli bir haber, 100 yıl sonra benzer olayla karşılaşmanın mümkün olduğunu gösteriyor: "Diyarbakır Hani Belediyesi'ne kayyum olarak atanan Kaymakam Şaban Arda Yazıcı, ilçe merkezi, mahalle ve köylere çöp kutusu ve çöp konteynırı yerleştirme kararı aldı. İlk çöp kutuları, Süslü İlkokulu önüne belediye ekipleri tarafından monte edildi. Hayatında ilk defa çöp kutusu gören bir çocuk ise, dikkatli bir şekilde kutuyu inceleyerek ne olduğunu anlamaya çalıştı."



Dönemin Belediye Başkanı
CEMİL TOPUZLU
Görev Süresi:
21 Ağustos 1912 - 20 Kasım 1914

Diken, 14 Kasım 1919

DENİZDE KEBAP, YEMESİ SEVAP(!)

Cemil Paşa, kolera hastalığı İstanbul'u vurup geçtikten sonra belediye başkanı oldu. Gıda maddelerinin halk sağlığına önem verilmeden satışa sunulduğu ortadaydı. Sağlığa zararlı, hileli ve karışık gıda maddeleri satanlara savaş ilan etti. Açıkta ekmek, sırıkta ciğer işkembe satanlar ile camekan olmadan ürün satan manav, bakkal, muhallebeci, sütçü ve kebapçılara hiç acımadı. Gayr-i sıhhi ortamda satışa sunulan kebapları doğrudan denize attırdı. Tıpkı bu karikatürde ifade edildiği gibi...



-Be herif deli misin! Bu havada denize girilir mi?
- Etme be polis efendi! Cemil Paşa döner kebapları denize attırdı, karnımı doyuracağım.



Dönemin Belediye Başkanı
CEMİL TOPUZLU
Görev Süresi:
5 Mayıs 1919 - 28 Şubat 1920



Çizer
SEDAT SİMAVİ
Tarih öğretmenliği yapan Sedat Simavi, daha öğrencilik yıllarında karikatür çizmeye başlamıştı.



Diken, Sedat Simavi tarafından 30 Ekim 1918 - 19 Eylül 1920 tarihleri arasında yayınlandı.

ZABITA / GIDA KONTROLÜ

Diken, 22 Ocak 1920

BAŞKAN TEFTİŞTE…



Üstte: Şehremanetinin faaliyeti etrafında
Altta: Şehremini Paşa'nın sabah teftişi manazırından (manzaralarından).

Halk sağlığını tehdit eden seyyar satıcılarla hem birinci hem de ikinci dönem başkanlığı sırasında büyük mücadele veren Cemil (Topuzlu) Paşa, gerek Galata Köprüsü'nde, gerekse işlek caddelerde dolaşan seyyar satıcıların bütün eşyalarını kamyon ve süprüntü arabalarına doldurup el koyuyordu. Topuzlu, bu kontrollere bizzat kendisi de katılıyordu.



Çizer
RATİP TAHİR
Karikatüre Aydede'de başladı. Akbaba, Süs, Zümrüdüanka, Karagöz ve Kelebek'te karikatürcülüğünü sürdürdü.



Dönemin Belediye Başkanı
CEMİL TOPUZLU
Görev Süresi:
5 Mayıs 1919 - 28 Şubat 1920

BAŞKAN ÇALIŞIYOR...

Diken, 4 Mart 1920

PAZAR OLA BOYACI BAŞI?



PAZAR OLA HASAN BEY (d. 1880-85 - ö 1922)

19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış, esnafa söylediği işin rast gitsin anlamındaki “Pazar Ola” temennisi ile meşhur olmuş kişidir.

Küçük gövdesi, iri başı ile hem yaşadığı dönem İstanbul’unda adını duyuran hem de dönem piyeslerine konu olan Hasan Bey, İstanbul mahallelerinin ölümsüz simalarından biri haline gelmiştir. Gözünde herkes eşittir. Öyle ki yolda gördüğü belediye başkanına “Pazar ola belediye başkanı başı” valiye, “Pazar ola vali başı” dilenciye ise “Pazar ola dilenci başı” gibi selamlar verip herkese eşit davrandığını kanıtlamıştır. Deliliği, toplumdan farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Akli eksikliğini belirten hakkında herhangi bir kayda değer anlatı olmamasına rağmen yaygın Anadolu kültürünün kendinden negatif düzeyde hayat süren ve buna rağmen hayatından çok çok memnun olanlara yakıştırdığı “deli” sıfatı Pazar Ola Hasan Bey için de kullanılmıştır. Selamını alanın işinin hakikaten rast gideceği düşünülmüş, öyle ki çocuğu olmayan kadınlar bile onun yolunu gözlermiş. Pazar Ola Hasan Bey 1920 yılında geçirdiği bir trafik kazası sonucu küçük evine kapanmış iki yıl hastalık çektikten sonra vefat etmiştir. Hakkında yazılmış bir kitap da bulunmaktadır.



Hasan Bey – Pazar ola boyacı başı!...

Diken, Belediye başkanlığından birkaç gün önce ayrılan Cemil Paşa’yı Galata Köprüsü üzerinde Pazar Ola Hasan Bey ile birlikte çizer. Köprünün üzerinde seyyar avlayan başkan, artık köprünün korkuluklarını boyuyor, meczup velî Hasan Bey de ona “Pazar ola boyacı başı” diyerek, hayırlı işler diliyor. Unkapanı’da yaşayan ve o civarda herkesin tanıdığı bu küçük gövdeli, iri başlı kişi, hayatın anlamını çoktan keşfedenlerdendir. Onun gözünde herkes eşittir. Bu yüzden gördüğü dilenciye bile “Pazar ola dilencibaşı” der. Selamını alanın, onunla konuşanın işinin rast gideceğine inanılır.



Dönemin Belediye Başkanı

HAYREDDİN BEY

Görev Süresi:
2 Mart 1920 - 17 Nisan 1920

Çizer

ULVİ KAZIM

İncelikli bir çizgi ustası olan Ulvi Kazım, Diken’deki karikatürleriyle bunu kanıtlıyor.

SOSYAL YARDIM

Karagöz, 8 Aralık 1920

KÖMÜRÜ BEKLEMEKTENSE, GÜNEŞİ BEKLEYENLER…



Karagöz – Ne o yahu, ne toplandınız, galiba yine erzak dağılacak!
Harikzedeler (Yangınzedeler) – Yok Karagöz Ağa, Şehremanetinin kömürünü bekleyip titremektense, Allah'ın güneşini görüp ısınmak daha iyi dedik de!

İhtiyaç sahibi halka kömür ya da erzak dağıtmak Osmanlı döneminde belediyelerin yaptığı işler arasındaydı. Şehremaneti, özellikle kış ayları gelince halka ücretsiz kömür dağıtarak, oldukça soğuk geçen kışı ısıtmaya çalışıyordu. Ancak mütareke yıllarının İstanbul'unda imkansızlık had safhadaydı ve o sene belediye kömürleri vaktinde dağıtamamıştı.



İstanbul Belediyesi'nin Kuruçeşme'deki kömür depolarına 1936 yılına kadar kömür depolandı.



Dönemin Belediye Başkanı
YUSUF RAZİ BEY
Görev Süresi:
5 Aralık 1920 - 23 Şubat 1921

“GEÇME NAMERT KÖPRÜSÜNDEN KO APARSIN SU SENİ”

Ayine, 8 Eylül 1921

Galata Köprüsü’nde yaya geçişlerine yapılan zam, İstanbulluları çıldırtır. Mizah dergileri, zamma büyük tepki verirler.



Üstte: Köprü müruriyesinin (geçiş ücretinin) tezyidi (artırılması) münasebetiyle

Altta: Vallahi polis efendi intihar değil... Karşıya yüzerek geçecektim...



Dönemin Belediye Başkanı
CELAL BEY
Görev Süresi:
7 Temmuz 1921 - 4 Mart 1922



Çizer
MÜNİF FEHİM
Daha Üsküdar İdadisi’nde öğrenci iken heykel ve manzara resimleri yapan Münif Fehim’in ilk dönem karikatürlerinde stilize çizgi hakimdi.

GALATA KÖPRÜSÜ / MURURİYE

Karagöz, 21 Aralık 1921

MURURİYECİNİN ADI ÇAPKINA ÇIKINCA



Hacivat – Yahu böyle çapkınlık da görmedim, kadıncağıza aç kurt gibi üçü birden saldırıyorlar.
Karagöz – İyi bak Hacivat, onlar çapkınlık etmiyor, köprü parası istiyorlar. Şehremaneti memurlarını tanımadın mı?

Mizah dergilerine göre belediye, memurlarını köprünün başına dikmiş, Deli Dumrul misali, İstanbulluyu haraca kesmiş. Bu da yetmezmiş gibi memurların cansiperane (!) bir şekilde tahsilat yapmaya çalışmaları, insanları çileden çıkartıyor, bezginliğe düşürüyordu.



Galata Köprüsü'nden geçen yaya ve araçlar geçiş ücreti ödemek zorundaydı. Geçiş ücreti olan 'Mururiye'yi toplayan memurlara ise mururiyeci denirdi.



Dönemin Belediye Başkanı
CELAL BEY
Görev Süresi:
7 Temmuz 1921 - 4 Mart 1922

Aydede, 9 Şubat 1922

ÖLÜM TEHLİKESİNİN DİĞER ADI: MURURİYE

Mururiye toplayan memurların halka kötü davranışları artık dillere destan olmuştu. Savruk ve kaba davranan görevliler, her yayayı kaçak geçiş yapmaya aday kişi olarak görüyorlardı. Bu yüzden ölüm meleğine benzeyen mururiye memurları, elektrik trafolarından daha tehlikeli görülüyordu.



Üstte: Asıl ölüm tehlikesi nerededir?
Trafo üzerinde: Ölüm Tehlikesi
Gişe üzerinde: Köprü mururiyesini … …

Altta: Elektrik muhavvilesinde (transformatöründe) mi yoksa köprü mururiyesinde (geçişi) mi?



Dönemin Belediye Başkanı
CELAL BEY
Görev Süresi:
7 Temmuz 1921 - 4 Mart 1922

Çizer
İZZET
İzzettin, çizgi kalitesini başladığı gibi sürdürmeyi başarmıştır.

Aydede, 2 Ocak ile 9 Ekim 1922 tarihleri arasında 90 sayı çıktı.



SEYYAR SATICI – ZABITA

Ayine, 19 Nisan 1922

VUR TEKMEYİ, AL TARTIYI…



Zabıta-ı Belediye (belediye zabıtası) vazifesini yaparken.

Belediye zabıtası ile seyyar satıcının aşkı, Osmanlı devrinde de, Cumhuriyet döneminde de şiddetinden hiçbir şey kaybetmedi. Kolluk kuvveti zabıta kovalar, tezgahı dağıtır, tartıyı alır; seyyar satıcı masumiyetinin zirvesindedir. Kimseler bilmez ki, bu aşkta gözyaşı yalandır…



Ayine'nin en önemli karikatüristleri Münif Fehim, Ramiz ve Cevat Şakir'di

Çizer

İMZASIZ

İmzasız olan karikatür, Ramiz Gökçe'nin çizgisini hatırlatıyor.



Dönemin Belediye Başkanı

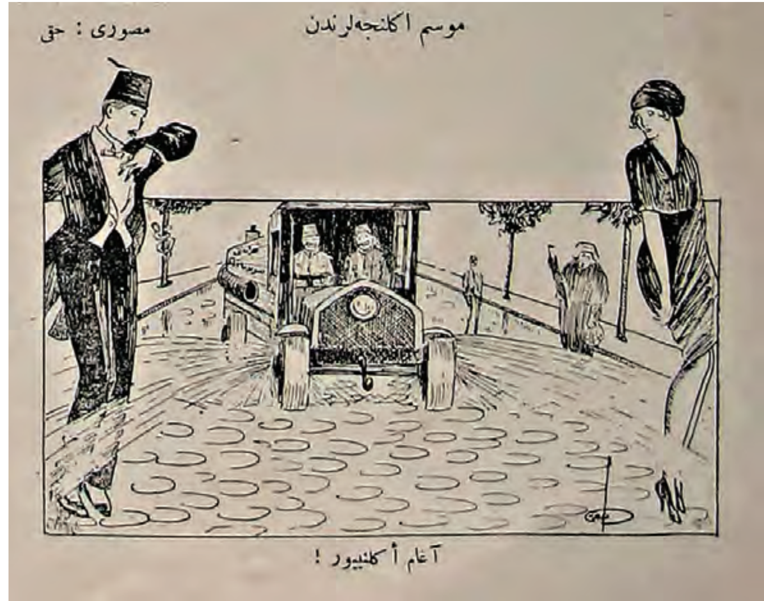
ZİYA BEY

Görev Süresi:
5 Mart 1922 - 13 Nisan 1923

SOKAKLARI SULAMAK EĞLENCELİ BİR İŞ OLDU...

Aydede, 3 Temmuz 1922

Yaz aylarında tozuyla meşhur İstanbul sokaklarını sulamak, özellikle işlek caddelerde halkın yürüyebilmesi için şarttı. Ne var ki Eminönü ve Beyoğlu gibi yoğun semtlerde bir anda ortaya çıkan su araçları, şık giyimli bay ve bayanlara zor anlar yaşatıyor, toza rahmet okutuyordu.



Üstte: Mevsim eğlencelerinden. Musavvari: (İsmail) Hakkı

Altta: Ağam eğleniyor!

Su aracının üzerinde: Terkos Su Şirketi



Dönemin Belediye Başkanı
ZİYA BEY
Görev Süresi:
5 Mart 1922 - 13 Nisan 1923



Çizer
İSMAİL HAKKI
İlk çizgilerini gördüğümüz mecra, Aydede, Akbaba ve Zümrüdüanka'dır. İsmail Hakkı Kurtuluş Savaşı Dönemi karikatürcüleri arasındadır. Çizgilerine şimdiden bakıldığında bir nostalji sağanağına tutulmamak işten değildir. Romantik bir çizgi ustası olan İsmail Hakkı, karikatürlerinde kadın-erkek ilişkilerini kendine ana yönelim olarak seçmiştir.

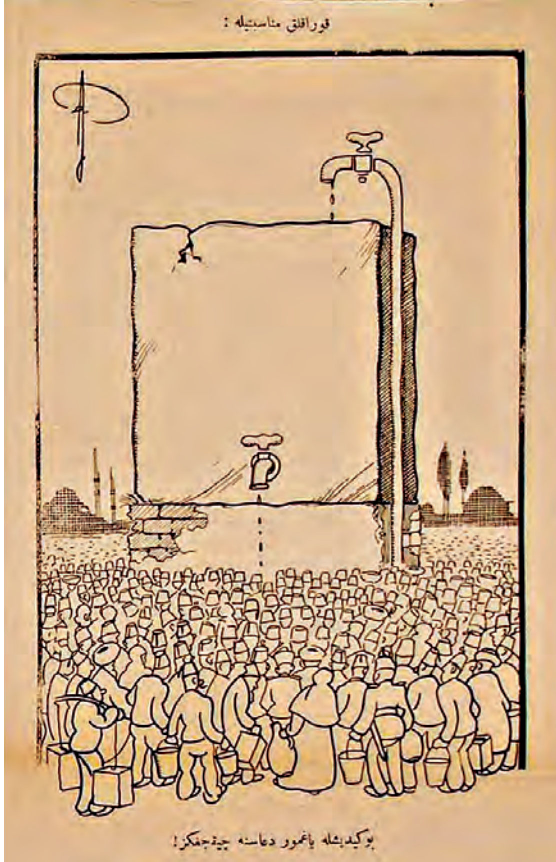
Aydede, Refik Halit Karay tarafından 1922 yılında çıkarılmış mizah dergisidir. Apolitiklik iddiasında olmasına rağmen Kemalistlere karşı padişah tarafını tuttuğu söylenir. Dergi ilk döneminde 90 sayı, ikinci döneminde 125 sayı yayınlanır.



SUSUZLUK

Ayine, 12 Temmuz 1922

BU GİDİŞLE YAĞMUR DUASINA ÇIKILACAK...



Üstte: Kuraklık münasebetiyle

Altta: Bu gidişle yağmur duasına çıkacağız!

Meteorolojik Afetler Şube Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'de, 1920'lerden itibaren oldukça şiddetli, geniş kapsamlı ve ülkenin büyük bölümünü etkileyen kuraklıklar yaşanmaya başladı. En şiddetli kuraklıklar ise 1926-27-28-29-30, 1932-33-34, 1941, 1944-45, 1950, 1953, 1956, 1959, 1968, 1973, 1977, 1984, 1992-93-94, 2000, 2001, 2003-04, 2006-07 yıllarında gözlenmişti. 1922 de nispeten kurak bir yıldı ve neredeyse içmeye su bulunamıyordu. Şehir şebekesinin yaygın olmadığı o yıllarda bir damla su için binlerce kişi çeşme başında kuyrukta bekliyordu.



Çizer

RAMİZ

Ramiz, resme meraklıydı. Okul yıllarında bir resim hocası kadar bilgiye sahipti. Bu yüzden mezuniyeti beklenmeden öğretmen olarak ataması yapıldı.



Dönemin Belediye Başkanı

ZİYA BEY

Görev Süresi:
5 Mart 1922 - 13 Nisan 1923

Kahkaha, 30 Aralık 1922

BELEDİYE ULAŞIM TARİFESİNİ NE ZAMAN ÇIKARACAK?

İzmir'de Yunan işgalinin bitmesinden sonra yayınlanmaya başlayan Kahkaha, 3 yıldır gülmeyen yüzleri güldürmek amacındadır. Güldürürken de belediye sorunlarına dikkat çekmekten geri durmaz. Sorunlardan biri de henüz ilan edilmeyen ulaşım tarifeleridir. Bu yüzden, arabacılar yolculardan kafalarına göre ücret talep etmektedir.



Üstte: Belediye tarife yapıyor!...

Altta:

Müşteri – Kokaryalı'ya kaça gidersin?..

Arabacı – Beş lira…

-Anlaşıldı!.. Tarife çıkıncaya kadar siz de ahalinin canını çıkaracaksınız.



Dönemin İzmir Belediye Başkanı
ŞÜKRÜ KAYA
Görev Süresi:
1922-1924



Kahkaha, İzmir'de yayınlanan bir mizah dergisidir.

TEMİZLİK İŞLERİ

Karagöz, 24 Mart 1923

HERKES KAPISINI TEMİZLESİN, AĞIR MİSAFİRLER GELİYOR



Hacivat – Kolay gele Karagöz, evin içi bitti de, şimdi sokakları temizlemek mi kaldı!
Karagöz – Ne yaparsın Hacivat, Konferans İstanbul'da olacak diyorlar. Şehremaneti sokakları temizlemeği değil, caddeleri kiraya verip para bulmağı düşünüyor. Aleme karşı mahcup olmamak istiyorsan eline bir süpürge al da yardıma gel!

Lozan Konferansı'nın birinci kısım görüşmelerinden sonra barış görüşmelerinin İstanbul'da devam edeceğine dair haberler çıkmıştı. Karagöz, İstanbul'u, yabancıların gelişine hazırlamak için, herkesin kollarını sıvayarak, sokağını temizlemesini istiyor. Bu da gösteriyor ki, Karagöz belediyeden umudunu kesmiş durumda.



Karagöz, Milli Mücadele yılları ve sonrasında da etkin bir mizah dergisi olmayı başardı.



Çizer

MEHMET BAHA

Karagöz'deki 1918-1923 yılları arasındaki karikatürlerin büyük kısmı, Mehmet Baha'ya aitti.



Dönemin Belediye Başkanı

ZİYA BEY

Görev Süresi:
5 Mart 1922 - 13 Nisan 1923

“SAHİLDEKİLER, BİR EL ATIN DA, VAPUR HIZLANSIN…”

HALİÇ VAPURLARI

Zümrüdüanka, 2 Nisan 1923

Galata Köprüsü ile Kağıthane köprüsü arasında küçük yolcu vapurlarını işleten şirket, hiçbir zaman İstanbulluları memnun edemez. Özellikle de vapurların hızı. 1875’de çizilen karikatürlerde vapurların hızından şikayet vardır, 1923’te de. Nihayetinde, vapurları hızlandırmanın yolu bulunur: Karadan insanlar tarafından çekilmesi!!!



“Haliç Şirketi”, vapurlarının tezyid-i sürati (sürat artırması) için sahilde yedekçiler istihdamına karar verdi.

Zümrüdüanka’yı Semih Lütfi çıkarmıştır. Aydede’ye benzemeye çalışmıştır. Zümrüdüanka’nın çizerleri arasında Ramiz, Haydar Şevket, Münif Fehim, Mazhar Mehmet, Ratip Tahir vardır.



Dönemin Belediye Başkanı
ZİYA BEY
Görev Süresi:
5 Mart 1922 - 13 Nisan 1923



Semih Lütfi

Ermeni asıllı Kayserili bir işadamıdır. Müslümanlığı seçip ‘Leon Lütfi’ olan adını Semih Lütfi olarak değiştirdi. 1906’da Suhulet Kitabevi’ni kurdu. Bab-ı Ali’de Ankara Caddesi’ndeki yayınevinin adını 1926’da Semih Lütfi olarak değiştirdi. Yayınevinin bastığı kitaplar arasında Nazım Hikmet ve Necip Fazıl’ın ilk kitapları da yer alıyor.



SOKAKLAR / YAĞMUR SULARI

Karagöz, 7 Mart 1923

ÇAMUR UĞRUNA ŞEHREMİNİNE ADANAN HAYVAN



Erenköy'de Bir Vak'a
Hacivat – Baba, kuyruğundan çekme, çamur senden kuvvetli, eşeğe yazık edersin!
Karagöz – Biz eşeği çıkaralım derken kendimiz batacağız birader. İyisi mi onu sapladığı yerde bırakalım de şehir halkının şehremanetine bu yıl da nezri, bu olsun!

Erenköy hem Osmanlı'nın son döneminde, hem de Cumhuriyet'in ilk yıllarında, bir sayfiye yeriydi. Yaz sıcakları başlamadan, baharın sonlarına doğru, İstanbul'un önde gelen aileleri ve zenginleri, Erenköy ve Göztepe'deki yazlıklarına taşınırlardı. Karikatürde de resmedildiği gibi bahçe içinde köşkler, temiz hava ve doğayla içiçe olma fırsatı verirdi. Ne var ki, hem bu köşklerin ihtiyacını gören satıcılarının ve garip merkeplerinin, hem de yolcuları taşıyan atlı arabaların korkulu rüyaları, yağmurlardı. Çünkü yağmurlardan sonra, toprak olan yollarda çamurdan bataklıklar oluşurdu. Burada biraz abartılı olarak ifade edilse de bu bataklıklardan kurtulmak kolay olmazdı. Elbette yolların bu halde olmasından belediye başkanı sorumluydu...



Haftanın iki günü, pazartesi ve Perşembe, yayınlanan Karagöz'de, genellikle karikatürün altında Karagöz ile Hacivat'ın konuyu değerlendiren diyalogları bulunurdu.



Dönemin Belediye Başkanı
ZİYA BEY
Görev Süresi:
5 Mart 1922 - 13 Nisan 1923

Akbaba, 19 Nisan 1923

DİKKATSİZ ŞOFÖR İLE SU BİRİKİNTİLERİNİN ETTİKLERİ…



Üstte: Şehremanetine ithaf

Altta: İstanbul'da şemsiyeler göğe değil yere açılıyor!

İstanbul sokaklarını su birikintileri oluşmayacak biçimde asfaltlamayı 100 yıldır beceremedik. 1923 yılında da yağmurlardan sonra yollarda oluşan su birikintileri şık hanımların en büyük korkulu rüyasıydı, bugün de. Ama onlar çözümü, yandan çarklı şemsiye kullanımıyla bulmuşlardı.



Dönemin Belediye Başkanı

ALİ HAYDAR YULUĞ

Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924



Yusuf Ziya Ortaç, Akbaba'yı 7 Aralık 1922'de çıkarmaya başladı. Ocak 1977 tarihe kadar da yayınlandı.

Karagöz, 29 Ağustos 1923

SARIYER YANIYOR, İTFAİYE NEREDE?

قره كوز

اطفائيه اوطوموبيللرى

ر جاير يانيور. بورادە بزه جاقا يايوب سوقاق صولاياجغكزه امت محمدك خانماق

Anlaşılan o ki, 1923'te Sarıyer'de çıkan yangın, çok hızlı bir şekilde binaları sararak, içeridekilerin dışarı çıkmasını önlenmiş. O sırada İstanbul sokaklarında boy gösteren itfaiye araçları ise yolları sulamaktadır. Bu trajik duruma daha fazla tahammül edemeyen Karagöz ise, feveranı basmakta, itfaiyeyi hemen denizin kenarındaki bu yangını söndürmekte aciz kalmakla suçlamaktadır.



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ HAYDAR YULUĞ
Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924

Şehremanetinin itfaiye otomobilleri

Karagöz – İnsaf, merhamet de mi kalmadı yahu! Sarıyer çayır çayır yanıyor. Burada bize çaka yapıp sokak sulayacağınıza ümmet-i Muhammed'in hanımlarını ateşten kurtarsanız a!!!



Karagöz, belediye hizmetlerindeki aksamalara dikkat çekerek, kalitenin yükselmesi için gayret göstermiştir.

BAŞKAN VE MATBUAT

Zümrüd ü Anka, 4 Ekim 1923

ZORDUR MEMNUN ETMEK MATBUATI!!!



Koltukta: İstanbul Vilayeti

Testerede: Matbuat

Altta: Mezbahayı ikmal, itfaiyeyi tanzim etti. Etleri ucuzlattı, çalıştı, çalışıyor... İnsafın o yerde yok mu namı!

Cumhuriyet'in ilk belediye reisi olan Haydar Bey, kendini İstanbul basınına kabul ettirmede biraz zorlanır. Hatta ilişkiler biraz limonidir. Haydar Bey atamayla gelmenin verdiği güvenle bu durumu pek umursamaz. Ancak matbuat, koltuğunu kesmeye başlamıştır. Bir süre sonra da amacına ulaşacaktır.



Çizer

RATİP TAHİR

Ratip Tahir, resim eğitiminin de etkisiyle portre karikatürlerine daha çok ilgi duyar. 1923-1925 yılları arasında Zümrüdüanka'da çizdi.



Dönemin Belediye Başkanı

ALİ HAYDAR YULUĞ

Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924

PAZAR OLA EKMEKÇİ BAŞI

Karagöz, 20 Ekim 1923

Haydar Bey, ayağının tozuyla hayat pahalılığına ve yokluğa karşı mücadeleye girişir. İstanbulluların temel ihtiyaçlarını ucuza temin edecekleri ve daha sonraki belediye tanzim satış mağazalarının temelini oluşturan yolda ilk adımı atar. Bu konuda dönemin velî meczubu olan Pazar Ola Hasan Bey'den ve Karagöz'den büyük destek görür.



استانبول واليسى خلقه اوجوز مال صاتاجاق !

حسن بك — پازار اوله قصاب باشى ، پازار اوله اكمكجى باشى ، پازار اوله كومورجى باشى !

قره كوز — سيفتاحكده بندن اولسون قصاب باشى ! انشاالله طوتديغك ايشى باشارير ، فقير ، فقرانك دعاسنى آليرسك ، آما صاقين حربده كى اعاشه جيلكه بكزه مه سك ها !

İstanbul Valisi Halka Ucuz Mal Satacak!
Hasan Bey – Pazar ola kasap başı, Pazar ola ekmekçi başı, Pazar ola kömürcü başı!
Karagöz – Siftahın da benden olsun kasap başı! İnşallah tuttuğun işi başarır, fakir fukaranın duasını alırsın, amma sakın harpteki iaşeçiliğe benzemesin ha!



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ HAYDAR YULUĞ
Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924



Çizer
RATİP TAHİR
Ratıp Tahir'in Türk denizcilerinin kahramanlıklarını anlatan çizgi romanları da bulunmaktadır

BEYAZIT MEYDANI VE HAVUZU

Karagöz, 21 Ekim 1923

35 BİN LİRAYA MAL OLAN HAVUZ…



بایزیدده حوض یاپیلیور !

حاجیواد — شهر اماتی اوتوز بش بیك لیرایی خارجیور آما دوغروسی استانبولده شنلنیور . شیمدی‌یه قدر بویله حوض یاپمق کیمك عقلنه کلدیدی!
قره کوز — چوق دوغرو اوچ طرفی ده‌کیز اولان بر شهرك اورته‌سنده حوض آچوب اوتوز بش بیك لیرایی کومك کیمسه‌نك عقلنه کلمه‌دی.
سن دقت ایت حاجیواد بو مصرفلرك قوقوسی صوکره چیقه‌جاق !

Beyazıt'ta havuz yapılıyor!
Hacivat – Şehremaneti otuz beş bin lirayı harcıyor amma doğrusu İstanbul da şenleniyor. Şimdiye kadar böyle havuz yapmak kimin aklına geldiydi!
Karagöz – Çok doğru, üç tarafı deniz olan bir şehrin ortasında havuz açıp otuz beş bin lirayı gömmek kimsenin aklına gelmedi. Sen dikkat et Hacivat, bu masrafların kokusu sonra çıkacak!

Beyazıt Meydanı'na havuz yapımını eleştirenler kervanına Karagöz de katılarak, belediye başkanını kokusu sonradan çıkacak işlere bulaşmakla itham etmişti. Ne var ki, Haydar Bey, İstanbul'da yaptıkları sebebiyle o kadar beğenildi ki, yeni belediye olan Ankara Şehreminliğine atanarak, orayı da imar etmesi istendi.



Çizer
RAMİZ GÖKÇE
"(Ramiz Gökçe) Karikatürcülüğü meslek edinmesiyle kendisinden sonraki kuşaklara büyük yol açmıştır"
Semih Balcıoğlu



Beyazıt Havuzu tamamlandıktan sonra Beyazıt Meydanı



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ HAYDAR YULUĞ
Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924

“YA BU KÖPRÜDEN DE PARA İSTESELERDİ, HALİMİZ NİCE OLURDU?”

SOKAKLAR / YAĞMUR

Karagöz, 4 Ocak 1924

Yağmur yağınca yolları sel götürmesi, her dönem İstanbul’un karşı karşıya olduğu bir gerçekmiş meğer... Açıklaması muhtelif: Bir anda yağınca, metrekareye rekor yağmur düştü, ondan oldu gibi. Ama gerçek şu ki, sokaklarda yürümek 1920’li yıllarda daha zor imiş. Ama başkanların, her çözüme, belediyeye gelir getiren bir gözle bakmaları ise o günden bugüne pek değişmemiş...



Hacivat – Şehir değil, dağ başı. Bir yağmur yağdı mı, işte böyle tahta üstünde karşıya geçeriz.
Karagöz – Parasız geçtiğine şükür et de çabuk yürü! Şehremini (belediye başkanı) fena bakıyor, geçtim, biz geçmeden iki başına birer tahsildar koyar!



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ HAYDAR YULUĞ
Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924



Resimli Gazete, 8 Eylül 1924

İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Haydar Bey’i değerlendiren matbuat, Haydar Bey’in belediye başkanlığına iyi not verirken valiliğini beğenmiyor.

Vali Bey’in Mizan-ı İcraatı
Hülasa İyi şehremini, fena vali

BEYAZIT MEYDANI VE HAVUZU

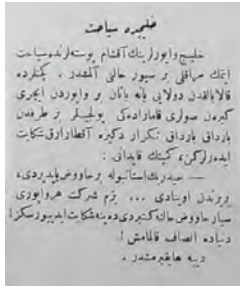
Kelebek, 3 Nisan 1924

İHMAL EDİLEN İSTANBUL'A SAHİP ÇIKMANIN BEDELİ



Gündemi uzun süre meşgul eden Beyazıt Havuzu'nun üstten görünüşü.

İstanbul'un hem valisi hem şehremini olan Haydar Bey, 14 aylık görev süresine çok işler sığdırdı. Modern mezbaha, itfaiye ve ekmek fırını gibi müesseselerin temelini attı. İstanbul'a çağdaş bir şehir görünümü veren Beyazıt Meydanı düzenlemesi ve havuzu da bunlardan biriydi. Meydan ve havuz projesi mimar Asım Kömürcüoğlu'na yaptırılmış ve Beyazıt Meydanı tüm görkemiyle ortaya çıkarılmıştı. Ancak gazeteler, Haydar Bey'i ve havuzunu topa tuttular. Buna rağmen eliptik planlı, çift fiskiyeli havuz tamamlandı. 1957'de Meydana bugünkü hali verilirken şehrin sembolü olan havuz da yıkıldı.



خليجده سياحت

خليج واپورلرينك آقشام پوسته‌لرنده سياحت ايتمك مراقلى بر سپور حالنى آلمشدر . گچنلرده قالابالقدن دولايى يانه ياتان بر واپوردن ايچرى گيرهن صولرى قماراده‌كى يولجيلر بر طرفدن بارداق بارداق تكرار دكيزه آقتاراراق شكايت ايدرلركن، گمينك قپودانى :

— حيدر بك استانبوله بر حاووض ياپدردى، يرندن اويناتدى ... بزم شركت هر واپورى سيار حاووض حالنه گتيردى ده ينه شكايت ايديورسكز! دنياده انصاف قالمامش!

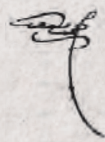
ديه هايقيرمشدر .

Haliç'te Seyahat

Haliç vapurlarının akşam postalarında seyahat etmek meraklı bir spor halini almıştır. Geçenlerde kalabalıktan dolayı yan yatan bir vapurdan içerigiren suları kamaradaki yolcular bir taraftan bardak bardak tekrar denize aktararak şikayet ederlerken, geminin kaptanı:

- Haydar Bey İstanbul'a bir havuz yaptırdı, yer yerinden oynadı... Bizim şirket her vapuru seyyar havuz haline getirdi de yine şikayet ediyorsunuz! Dünyada insaf kalmamış! diye haykırmıştır.

Akbaba, 27 Ekim 1924



Çizer

MÜNİF FEHİM

Kelebek'in baş çizeri, aynı zamanda kurucularından biri olan Münif Fehim'di.

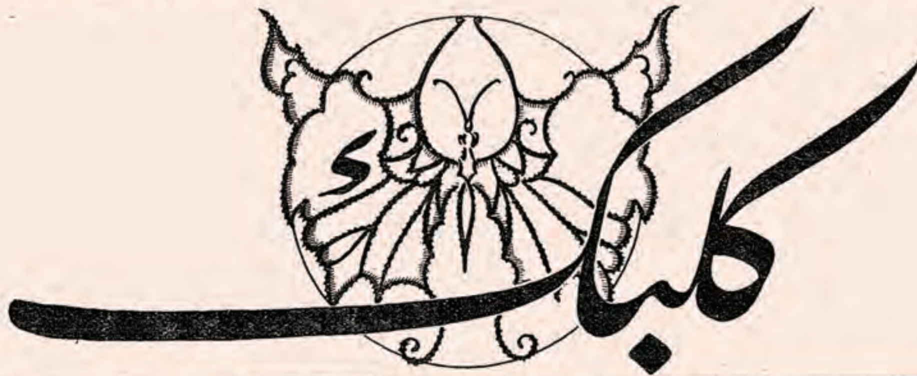


Dönemin Belediye Başkanı

ALİ HAYDAR YULUĞ

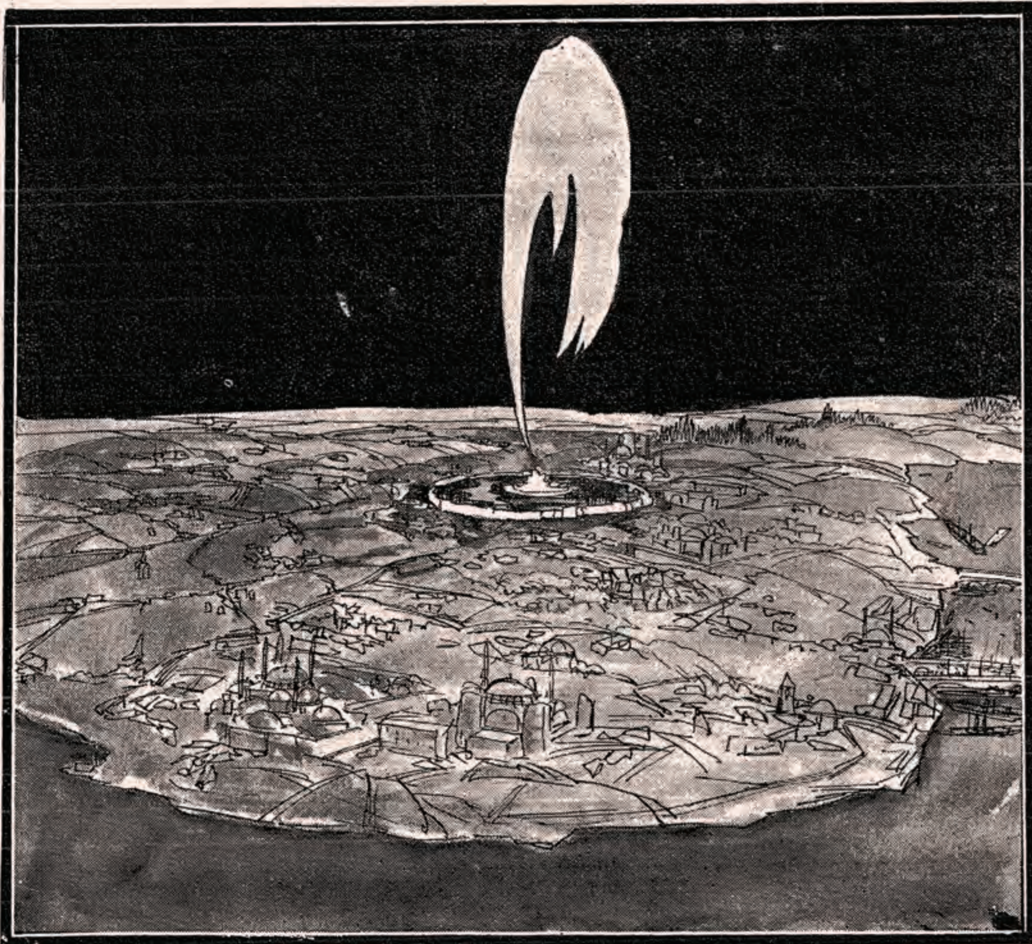
Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924

مدیری محمود اسعد   نسخه‌سی ۵ غروشدر   ۳ نیسان ۳۴۰ برنجی سنه نومرو ۵۲



پرشنبه کونلری نشر اولونور ادبی مزاح مجموعه‌سی

بایزید حوضی



کل باشه شمشیر طاراق

Üstte: Beyazıt Havuzu
Altta: Kel başa şimşir tarak

SEYYAR SATICILAR

SAVULUN ZABITA GELİYOR...

Akbaba, 27 Ağustos 1923



İbiş'te yayınlanan karikatür daha önce 27 Ağustos 1923 tarihli Akbaba'da 'Esnaf Tezkeresi' olmayan seyyarlar ile ilgili yayınlanmıştı.

Üstte : Tezkeresiz esnafın telaşı
Altta: Geliyor!..

Zabıta ile seyyar satıcıların köşe kapmaca oynaması Cumhuriyet döneminde de devam eder. Yeni reis, savaş sonrasının İstanbul'unda hizmetlere kaynak bulmak için vergileri arttırır. Seyyar denilen kitle ise başından beri vergiye karşıdır! Bu yüzden erketeye yatan bir esnafın uyarısıyla, zabıta geldiğini duyunca çil yavrusu gibi dağılıyorlar.



Üstte: Yeni rüsum-ı belediye (belediye vergileri) münasebetiyle
Altta: Yürüyün ulan, belediye çavuşu (zabıta memuru) geliyor!...

Yeni İbiş, 11 Nisan 1924



1924 yılında yayınlanan Yeni İbiş, kendini "milliyetperver mizah gazetesi" olarak tanımlıyor.



Dönemin Belediye Başkanı
ALİ HAYDAR YULUĞ
Görev Süresi:
15 Nisan 1923 - 8 Haziran 1924

Zümrüdü Anka,16 Haziran 1924

YAĞMURLARIN DOĞURDUĞU MESLEK



Üstte: Geçenki yağmurda

Altta: İstanbul'un pek çok mahallerinden bir manzara.

Yağmurlar altında kalan sokaklarda karşıdan karşıya geçmenin bir çözümü de, bu işi para karşılığında yapan kişilerden yardım almaktır. Böylece bazı kişiler için geçici de olsa para kazanma yolu açılıyor, yeni bir meslek doğuyordu.



Dönemin Belediye Başkanı
EMİN ERKUL
Görev Süresi:
9 Haziran 1924 – 20 Ocak 1926



Çizer
RATİP TAHİR
Deniz yollarında kaptanlık yaptı. Paris'te resim eğitimi aldı. Karikatüre Aydede'de başladı. Güçlü çizgisiyle dikkat çekti.

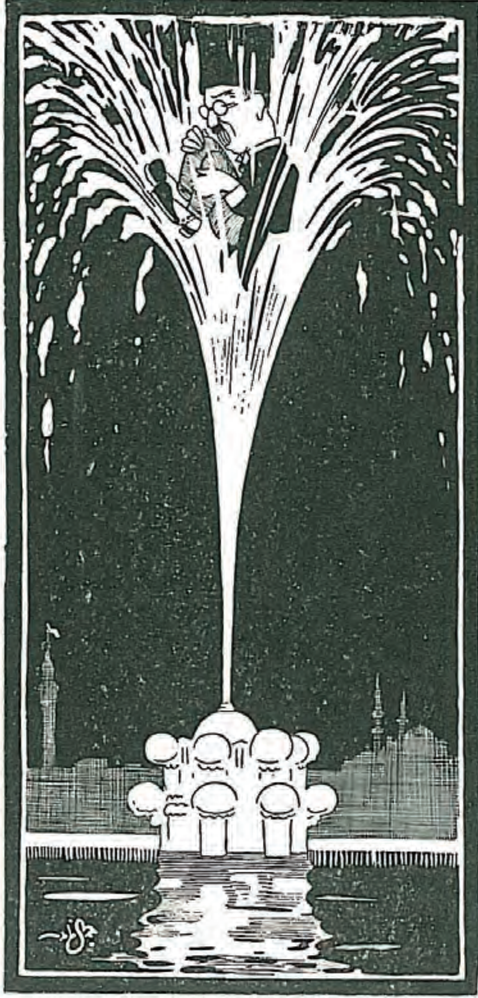


Zümrüdüanka, bir imparatorluğun küllerinden doğan bir ülkenin mizahını temsil eder.

BEYAZIT MEYDANI VE HAVUZU

Akbaba, 25 Ağustos 1924

BAŞKAN'IN HAVUZU



Şehremanetinin oyuncağı: Beyazıt Havuzu



18 Haziran 1924 tarihli Karagöz'de Haydar Bey'in gidişini şöyle veriyordu:
Haydar Bey Ankara'da!
- Aman yarabbi ben çöl gibi bir memlekette ne iş yaparım.
- Sakın burada da havuz kazdırayım deme arkandan kuyunu kazarlar ha!

Haydar Bey'den sonra Emin Bey'in de başı matbuatla hoş olmadı. Mizah basını onu topun ağzına değil, Beyazıt havuzunun sularının tepesine koydu.



Çizer

CEMAL NADİR

Bursa'da tabelacılık yapan Cemal Nadir, boş vakitlerinde karikatür çiziyordu. İlk karikatürleri Diken'de yayınlandıktan sonra Ayine, Zümrüdüanka ve Akbaba'da görüldü. Sürekli kendini geliştirdi.



Dönemin Belediye Başkanı

EMİN ERKUL

Görev Süresi:
9 Haziran 1924 – 20 Ocak 1926

Akbaba, 25 Kasım 1925

"DEVE HARİÇ HERKES KURALLARA UYACAK"

Belediye şehir içi taşımacılığı zapturapt altına alabilmek için bazı kurallar getirir. Ayrıca, en hassas noktalara yasaklarını belirten tabelalar asarak, sürücülerin dikkatini çekmeye çalışır. Amaç, İstanbul'un trafiğini daha medeni hale koymak... Karikatüre göre bu düzenlemelerde deveyi unuturlar... Muhtemelen cüssesi çok küçük olduğundandır...

Üstte: Şehremaneti İstanbul sokaklarında münakalatı (taşımacılığı) medenî şekle sokmak için cadde başlarına levhalar asıyor.

Altta: Deveci – Hamdolsun bizi unutmuşlar!...

1. Buradan kamyon ve kamyonet ve yük arabası geçemez.
2. Vatman dur
3. Buradan otomobil ve araba geçemez
4. Yüklü araba inemez
5. Yavaş geçiniz
6. Manda ve yük arabaları geçemez
7. Buradan araba ve otomobil giremez
8. Buradan çıkan yük arabaları Hamalbaşı Caddesine sapacak

Dönemin Belediye Başkanı
EMİN ERKUL
Görev Süresi:
9 Haziran 1924 – 20 Ocak 1926

Çizer
RAMİZ
Ramiz, bu karikatüründe de güçlü desenciliğini konuşturur.

GALATA KÖPRÜSÜ / MURURİYE

Akbaba, 17 Aralık 1925

DUY AMA İNANMA: MURURİYE KALKIYOR



Galata Köprüsü'nden geçenlerden ücret alınmasının kaldırılacağına dair haberler bu yıllarda sıklıkla çıkmaya başlar. Ama bundan daha çok, geçiş ücreti toplayan görevlilerin sert tutumları, ödemek istemeyenlere yönelik davranışları mizahın konusu olur. Belki de bu yüzden, Ramiz, onlara görevleri sona erince boks eğitmenliğini yakıştırıyor.



Köprü parası bu akşam kalkıyor

Yarından itibaren göremiyeceğimiz manzaralardan

Köprü parası bu gece yarısında kalkıyor; bu surette yalnız köprü parası değil aynı zamanda yer yüzünün sayılı garibelerinden biri kalkmış oluyor..

Köprü parası bu sene ile tam seksen beş yaşına basmıştır. İstanbul 85 seneden beri bu derdi çekmekte idi. Köprü parasının Sultan Mahmut zamanında kandilci Raşit ağa isminde biri tarafından ihtas edildiği rivayet olunur.

İstanbulda ilk köprü 1252 senesinde Azapkapı ile Unkapanı arasında kurulmuştur. Sallar üzerinde inşa edilen bu ahşap köprünün uzunluğu 600 ziradan fazla idi.

1252 senesi regaip gecesinin ertesi günü İkinci Mahmut köprünün merasimini yapmış ve ilk defa kendisi karşıdan karşıya geçerek hiç kimseden köprü mururiyesi alınmamasını emretmiştir. İlk defa Kandilci Raşit ağa köprüden para aldığı için gazaba uğramış ve nefyedilmiş..

1260 da Eminönü ile karaköy arasında bir köprü yapılmış, halk bu köprüden üç gün kadar geçmiş, sonra köprü mururiyesinin alınmasına başlanmış 1261 senesi 29 teşrini sanisinde bir pazar günü şimdiki gibi köprünün iki tarafına tahsildarlar konulmuştur.

1279 da gene Eminönü ile karaköy arasında demir bir köprü yapılmış, şimdiki köprü 1328 de açılmış ve 1279 da yapılan köprü Unkapanına nakledilmiştir.

Bu akşam saat on ikide tahsildarlar kutularını teslim edecek ve köprüden parasız geçilecektir.

Köprü memurları şimdilik açık maaşı alacaklar ve ileride diğer memurlara tercihen açılan vazifelere tayin edileceklerdir.

Köprü parasının kalkışını, 1 Haziran 1930 tarihli Akşam gazetesi "Köprü parası bu akşam kalkıyor" başlığıyla birinci sayfadan vermişti.

Üstte: Köprü müruriyesi kalkıyor…

Altta: - Bundan sonra ne iş yapacaksın?
Boks muallimliği edeceğim!



Akbaba, Türk mizah tarihinde en uzun süre yayınlanan dergidir.



Çizer

RAMİZ

Çeşitli tarzlarda çizmesi Ramiz'in kendi üslubunu oluşturmasını geciktirdi.



Dönemin Belediye Başkanı

EMİN ERKUL

Görev Süresi:
9 Haziran 1924 – 20 Ocak 1926

SOĞUKTAN DONMAYANA KÖMÜR VERİLMEYE…

Akbaba, 4 Ocak 1926

Belediyenin fakirlere verdiği kömürlerin dağıtımında yine geç kalınır. Ocak ayı gelmesine rağmen dağıtıma henüz başlanmayınca, mizah dergilerinde belediye başkanı Emin Bey'i eleştiren karikatürler bir biri ardı sıra yayınlanmaya başlar.



Üstte: Emanetin fukara için hazırladığı kömür hâlâ dağıtılmadı.

Altta: Memur – Efendim, kömürleri tevzie (dağıtmaya) başlayalım mı?
Eminimiz – Biraz sabredin, soğuklar başlasın da, öyle!..



Dönemin Belediye Başkanı
EMİN ERKUL
Görev Süresi:
9 Haziran 1924 – 20 Ocak 1926

Çizer
RAMİZ
Öğretmenlik yapan Ramiz, okul müsamerelerine gelen gazetecilerin teklifi üzerine karikatür çizmeye başladı.

Papağan, 20 Ocak 1926

KÖMÜR DAĞITMADIĞIMIZ YALAN, EN FAKİRİ ARIYORUZ



Üstte: Şehremaneti (fakirlere) kömür tevzî' ediliyor! -Gazetelerden-

Altta: -Kömürler (en fakir) ahaliye verilecek valide hanım, siz de böyle misiniz?
-Henüz değiliz amma, kömürler tevzî' edilinceye kadar biz de öyle olacağız!!

Kömürlerin dağıtımına başlanmadığına dair haberler belediye tarafından yalanlanır. Birçok insana henüz ulaşmamasına sebep olarak da "en fakirlerin" belirlenmesi gösterilir ki, "özrü kabahatinden büyüktür."


پاپاغان

İlk dönem Papağan (1924-1927), Orhan Seyfi Orhon tarafından yayınlandı.



Çizer
CEMAL NADİR
Cemal Nadir, 1928'de Akşam'da günlük karikatür çizmeye başladı. Böylece bir geleneğin de başlatıcısı oldu.



Dönemin Belediye Başkanı
EMİN ERKUL
Görev Süresi:
9 Haziran 1924 – 20 Ocak 1926

Karagöz, 17 Şubat 1926

ÇUVALI GETİREN, KÖMÜRÜ ALIR

CHP'nin parti teşkilatını ihmal etmeyeceğine inanarak İstanbul'a belediye başkanı (ve tabiî ki vali olarak da) atadığı Muhittin Üstündağ, göreve hızlı başlayarak, zabıta vasıtasıyla kömür dağıtır. Ancak kömürün konulacağı çuvalı, ihtiyaç sahibi kişilerin getirmesinin şart koşulması mizahçıların ağına takılır.



Haklı Lafa Kim Ne Der!
Belediye Memuru – Gel bakalım ağa, Emanet sana sekiz okka kömür veriyor, bir çuval getir de kaldır.
Fakir – Aman efendi, kurbanın olayım, kırk kuruşluk mıcır (kömür kırıntısı) için bir liralık çuval mı alayım!



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

"KAZALARI ÖNLEYEMEZSEN, HASTANELERİ GENİŞLETİRSİN"

Karagöz, 7 Nisan 1926



Başka Çare Yok
-Şehremaneti hastahanelerini büyültüyormuş!
- Otomobil kazalarının önüne geçemeyeceğini anlayınca hastahaneleri büyültmeğe karar verdi galiba.

Akbaba, 12 Temmuz 1928



Tabela: Seyr ü Sefer Dairesi
Belediye memuru – Kör müsün be herif… Ne arıyorsun burada?
Şoför – Şoför vesikası almağa geldim!

Karikatüristler, belediyenin bazı uygulamalarına ilişkin haberleri, faaliyetlerini eleştirmek için vesile kabul ediliyorlardı. Sözgelimi belediye artan hastalara daha iyi hizmet vermek için kendine bağlı hastaneleri genişletiyorsa, bu mutlaka başka bir alandaki başarısızlığına bağlanıyordu. Tıpkı bu karikatürde olduğu gibi; otomobil kazalarını önlemekte aciz kalan belediye, çareyi yaralıları tedavi etmekte bulmuştu!!!



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

“YOK MU BUNUN ORTAYOLU, TANRIM?”

Papağan, 6 Haziran 1926

Cumhuriyet’in ikinci belediye başkanı Emin Bey, İstanbul’un imarını ele almış, kanalizasyon gibi yerin altındaki yatırımlarına öncelik vermişti. Doğal olarak halkın gözüne hitap edememişti. Yeni atanan vali-belediye başkanı Muhyiddin Bey ise İstanbul’un turistik potansiyelini de hesap ederek tarihi eserlerden işe başlamıştı. O da mizah basınının oklarından kendisini kurtaramadı.



Tabela: Dikkat
1- Sabık (önceki) Şehremini (belediye başkanı) İstanbul’un imarına yerin dibinden başlamış; şehir üstünde kalmıştı…



2- Şimdiki Şehremini ise Çemberlitaş’ın tepesinden başladı. Bu defa da şehir altında kaldı. Acaba ikisinin ortası ne olacak?..



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Çizer
CEMAL NADİR
Cemal Nadir, kariktürde yerli tiplemeler oluşmasını sağlayarak, öncü oldu.

SUSUZLUK

Karagöz, 18 Ağustos 1926

AMAN ŞOFÖR, CANIM ŞOFÖR…



صوسزلق نه‌لر یاپدیرییور !
امانت اوطوموبیلی سوقاق صولارکن

توزدن وصوسزلقدن بغری یانان اهالی، چولوق چوجوق هپ بر آغزدن:
— آمان شوفور، جانم شوفور، برآز یاواش، بردامله صو بیك باطمان ثواب یاپار. بر آز آغیر یوروت‌ده صو یوزو کوره‌لم !

Büyük umutlarla İstanbul'dan Ankara Şehremaneti'nin başına getirilen Haydar Bey'in çalışmalarına rağmen 1926 yazında Ankara, hem sıcaktan hem susuzluktan çok çekti. Tozu önlemek için yolları sulayan belediye aracı ise, ellerinde su tenekeleri olan ahalinin hücumuna uğruyordu.

Otomobilin üzerinde: Ankara Şehremaneti (Belediyesi)

Susuzluk Neler Yaptırıyor! Emanet Otomobili Sokak Sularken

Tozdan ve susuzluktan bağrı yanan ahali, çoluk çocuk hep bir ağızdan:
-Aman şoför, canım şoför, biraz yavaş, bir damla su bin batman sevap yapar. Biraz ağır yürüt de su yüzü görelim!



Dönemin Ankara Belediye Başkanı
HAYDAR BEY

Görev Süresi:
1924 – 1926

Akbaba, 6 Eylül 1926

DENİZDE DE TRAFİK KARIŞIR

Hem Osmanlı'nın son döneminde, hem de Cumhuriyet'in ilk yıllarında belediyenin çok geniş yetki alanı vardı. Kuşkusuz bunda valinin aynı zamanda belediye başkanı olmasının da etkisi vardı. Bu yüzden her türlü soruna karşı belediyenin tedbir alması bekleniyordu. Tıpkı deniz kazalarına karşı belediyenin önlem almasını isteyen bu karikatürde olduğu gibi...



Üstte: Bugünlerde “Lotos” vapuru “Bozkurt”u, “Anadolu” vapuru bir mavnayı batırdı

Altta: Emanet'in (Belediyenin) deniz inzibatı için düşündüğü müstakbel proje!



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Çizer
RAMİZ GÖKÇE
Ramiz, Halit Refik Karay'ın Aydede'sinde önemli bir karikatürist olduğunu gösterir.

KIŞ ÇALIŞMALARI !

Köylü, 19 Ocak 1927

BİR DE HİLAL-İ BELEDÎ CEMİYETİ KURMALI



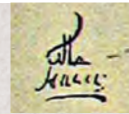
هلال بلدی جمعیتنك قیش معاونتلری

Hilal-i Beledî Cemiyeti'nin kış muavenetleri (yardımları)

Köylü gazetesi sert geçen kış sebebiyle tüm cadde ve sokakların buz tuttuğunun altını çizerek, yolları temizleyemeyen belediyenin bari bir cemiyet kurmasını istiyor. Hilal-i Ahmer (Kızılay) derneğinden etkilenerek, Hilal-i Beledî Cemiyeti ismini verdiği derneğin gönüllü üyelerinin kayıp düşen yayaların elinden tutup kaldırması, temel vazifesi olacaktı (!)



Köylü'nün 37'inci sayısından sonra yalnızca Halid Naci ürün veriyor. Köylü, yabancı gazetelerden de alıntı yapıyor, her sayı bir karikatür alıntılıyordu.



Çizer

HALİD NACİ

Eyüplü bir fabrikatörün oğlu olan Halid Naci, ince ve nükteli buluşlarla bezenmiş karikatürler çiziyordu



Dönemin Belediye Başkanı

MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Akbaba, 5 Mart 1927

"KÖMÜR VEREMİYORUZ, BARİ PARA VERELİM"

Cumhuriyet'in üçüncü belediye başkanı Muhittin Üstündağ döneminde de kömür dağıtım sorun olur. Bunun üzerine kömür yerine para yardımı yapılacaktır. Ancak o para da o kadar azdır ki, donmak üzere olan bir aile için çare bile olamaz...



Üstte: Gazetelerden: Şehremaneti, kömür dağıtmak İmkanı bulamadığı için fukaraya para dağıtıyor…

Altta: Şehremini (Belediye Başkanı) – İşte sana beş kuruş… Git, kömür al, odun al, güle güle yak, ısın, Emanet'e (belediyeye) de bol bol dua et!..



İstanbul'un iki eski belediye başkanı Lütfi Kırdar ve Muhittin Üstündağ



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Çizer
RAMİZ GÖKÇE
Ramiz, sosyal bir yaraya dönüşen kömür dağıtımı meselesinin peşini 1927 yılında da bırakmaz.

DARÜLACEZE

Yeni Kalem, 20 Ekim 1927

“EY ÂMÂLAR, GÖSTERİN BANA, SİZE KÖTÜ DAVRANANLARI!”



Osmanlı’dan Cumhuriyet’e intikal eden bir kurum olarak Darülaceze, körler için açılan bir okul hüviyetindeydi: “II. Abdülhamid, buraya kabul edilecek körlerin Kuran-ı Kerim, naatlar ve ilahiler ezberletilerek diploma verilmesini, cami, zaviye ve tekkelerde mukabele okumalarını ve zikir çekmelerini istemiştir. Bu şekilde burada eğitilerek hafız olan körlere törenle diplomaları verilmiştir.”

Üstte: (Âmâlar, Darülaceze memurlarının kendilerine sui-muamele ettiklerinden şikayet ediyorlar.)

Altta:Teklif-i Mâlâyutak! (Güç yetirilemez teklif)
Şehremini- İşte bütün memurlar burada, size sui-muamele eden kim ise gösterin!



Darülaceze’nin 1908 yılındaki umumi görünüşü



Orhan Seyfi’nin çıkardığı Yeni Kalem’in ilk sayısı, 6 Ekim 1927 yılında yayınlandı. Dergi kendini “edebî, içtimaî mizah mecmuası” olarak niteliyordu.

Çizer

İMZASIZ

Yeni Kalem’de Ratip Tahir, Cem ve İhap Hulusi’nin çizgileri görülüyordu. Bu imzasız karikatür de Ratip’e ait olmalıydı.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Akbaba, 21 Temmuz 1927

SUSUZLUK DEVAM EDERSE, BAKIN NELER OLACAK…

استانبولده صو بحرانی بر آز داها دوام ایدرسه :

Halkın hararetini teskin için Şehremaneti her gün projelerden bahsedecek…



خلقك حرارتنی تسكین ایچین شهرامینی هر كون پروژه‌لردن بحث ایده‌جك ..

Kadınlar çamaşırlarını kâh Kağıthane deresinde kâh Sarayburnu rıhtımında yıkayacak…



قادینلر چاماشیرلرینی كاه كاغدخانه دره‌سنده كاه سرای برونی رختیمنده ییقایاجق ..

Ahali münasip tepelerde yağmur duasına çıkacak…



اهالی مناسب تپه‌لرده یاغمور دعاسنه چیقاجق ..

Şehirlilerin nezafet ve taharetleri teyemmüm ile temin edilecek..



شهرلیلرك نظافت وطهارتلری تیمم ایله تأمین ایدیله‌جك ..



(صودن اوجوز) سوزی اورتادن قالقاجق ..

(Sudan ucuz) sözü ortadan kalkacak…



اطفائیه یانغینلره طاش دلن صویی كوتوره‌جك ..

İtfaiye yangınlara Taşdelen suyu götürecek…



موتالر معدن صویله غسل اولنه‌جق ..

Mevtalar maden suyuyla gasl olunacak…



سودجیلر قان آغلایاجق ..

Sütçüler kan ağlayacak…



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Ramiz Gökçe'nin Cumhuriyet döneminin en kurak ikinci yılı olan 1927 yılında susuzluk karşısında neler olacağına dair çizdiği bu karikatürlerin hiçbir yoruma ihtiyacı yok… Aynı hususların, zaman zaman İstanbul'un karşılaştığı susuzluk tehlikesi karşısında kendiliğinden yürürlüğe gireceğinden de şüphe yok…



Çizer
RAMİZ GÖKÇE
Ramiz, daha yolun başında iken bile, genç bir usta izlenimi vermeyi başarmıştı.

UNKAPANI KÖPRÜSÜ

Akbaba, 24 Kasım 1927

ÖNEMLİ OLAN "METELİK"TEN KÖPRÜ YAPMAK…



Üstte: Şehremaneti, vesâit-i nakliyeye (ulaşım vasıtalarına) on para zam ederek (ekleyerek) Unkapanı Köprüsünü yapacak.
Altta: Şehremini – Avrupa'nın, kat kat asma köprüleri, beton köprüleri kaç para eder… Marifet, böyle metelikten köprü yapmalı?..

Çizer

RAMİZ GÖKÇE

Ramiz'in köprü hakkında bu iki karikatürü 10 ay arayla çizilmiş. İlk karikatür harf devrimi öncesinde çizildiği için Osmanlıca imzalı, ikincisi ise harf inkılabı sonrasına rastlıyor. Latin harfleri henüz öğrenilme aşamasında. Bu yüzden sadece imza, latin harfleriyle atılmış.



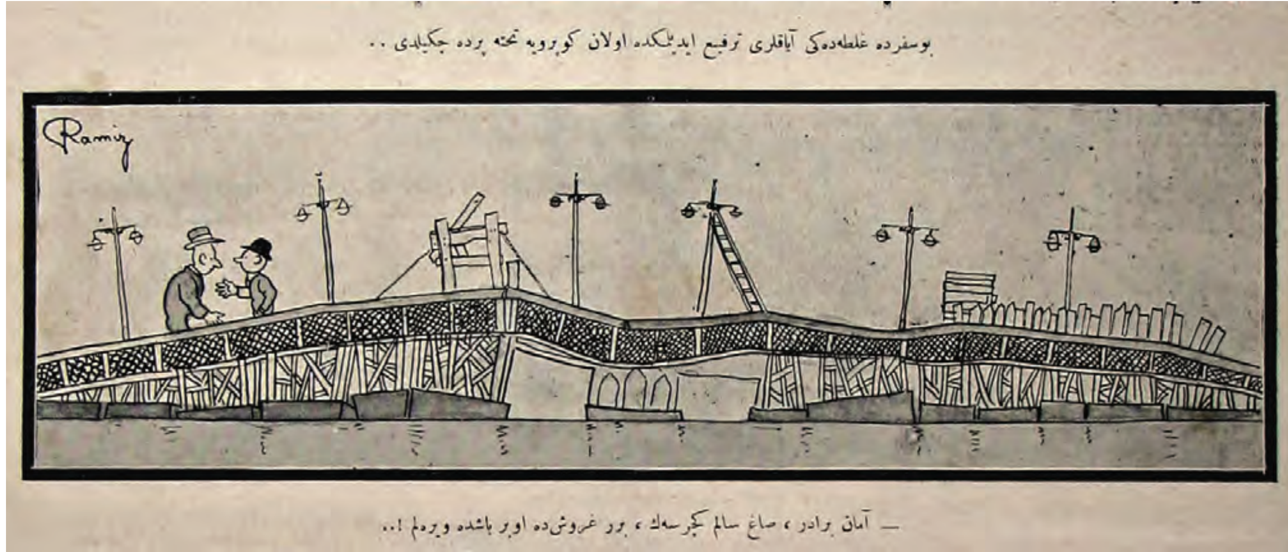
Dönemin Belediye Başkanı

MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

KÖPRÜDEN SAĞ SALİM GEÇMEK

Akbaba, 24 Ekim 1928



Üstte: Bu sefer de Galata'daki ayakları terfi edilmekte olan Köprüye tahta perde çekildi...

Altta: - Aman birader, sağ salim geçersek, birer kuruş da öbür başta verelim!..

Muhittin Üstündağ'ın gelişiyle belediye canlanır… "Şehremaneti Faaliyete Geldi" başlıklı yazıdan bir bölüm: "Allah nazardan saklasın, bu yakınlarda Şehremaneti'nde bir faaliyettir gidiyor. Muzikacıların imtihanı, esnafın halet-i ruhiyesinin tetkiki gibi ince meselelerden tutunuz da yol, köprü inşaatı, sokakların tenviri (aydınlatılması) ve tathiri (temizlenmesi) gibi en kaba işlere kadar her sahada yaman bir faaliyet hükümferma… Daha yakınlarda emanet Karaköy köprüsünün ayaklarını iki santim yükseğe kaldırmak için bir anda koskoca bir tahta köprü inşa etti. Bunun arkasından Basmahane Köprüsü'nün resm-i küşadını (açılış törenini) yaptı. Yoğurtçu Köprüsü'nü yeniden tamir etti. Sütçülerin "Süte su katıyorsunuz!" diye ödlerini kopardı, tramvay şirketine ültimatomlar yağdırdı…"

[Yeni Kalem, 20 Ekim 1927]



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

SOSYAL BELEDİYECELİK

Cem, 8 Mart 1928

VALLAHİ, PARA ALMAYA DEĞİL VERMEYE GELDİK!



Belediyenin yoksul kişilere, özellikle kış mevsiminde dağıttığı para, iki farklı şekilde yorumlanır. Kimisi bu parayı çok az bulunur. Öyle ki verilen bu parayla bir aile ancak bir gün karnını doyurabilir. Dolayısıyla bu kişiler memnun değildir. Kimisi ise belediyenin para verdiğine inanamaz. Çünkü onlar belediyenin ve belediye ile anlaşmalı Terkos Şirketi gibi kurumların sürekli para almalarına alışmışlardır. Kapının açılmamasını bu yüzden anlayışla karşılamak gerekiyor!!

Üstte: Bir günlük tokluk da tokluktur (Emanet'in (belediyenin) para tevzii münasebetiyle)

Altta: - Bir lirayı beğenmedin mi? Yoksa sen de elli beş bin lira mı umuyordun? Yahu: Sen de yüz bin liradan aşağı olursa tenezzül etmeyeceklerden misin?.. Subhanallah!.. Başımıza hepsi birer Sapancalı kesildi gitti.



Çizer

CEMİL CEM

Türkiye'nin yetiştirdiği efsanevî çizer Cemil Cem, hem nitelikli çizgisiyle hem de parmak bastığı sosyal konularla dikkati çeker.



Dönemin Belediye Başkanı

MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:

29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

SOSYAL BELEDİYECELİK

Cem, 8 Mart 1928



Üstte: Emanet'in para tevzii münasebetiyle: Sütten ağzı yanan ilah. (vd.) …

Altta: - Hanım karda kışta insanı bekletme, mübarek günde ağzımın mührüyle bak yemin ediyorum, Vallahi de tahsildar (*) değilim, billahi de!.. İcra memuru! Hele hiç! Para dağıtıyorum, para. Kapıyı aralık et de verip işime gideyim.

[*] Terkos (Terkos Su Şirketi)



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Cemil Cem'in çıkardığı Cem dergisi Osmanlıca ve Fransızca olarak yayınlanıyordu.

FIRINCILAR VE EKMEK

Akbaba, 18 Haziran 1928

ŞEHREMİNİNİN SONUÇSUZ EKMEK HAMLELERİ



Üstte: Şehremini (belediye başkanı) Muhyiddin Bey'in, ekmek fiyatını indirmek için fırıncılarla, uncularla, değirmencilerle mücadeleye gittiğinin resmidir…

Altta: - Savulun, geliyorum!

Yeni Kalem, 24 Kasım 1927



Üstte: Ekmekçilerle Şehremaneti arasındaki ihtilaf münasebetiyle
Tabela: Şehremaneti

Altta: - Yahu, bu ne kavgası?
-Ne kavgası olacak, ekmek kavgası!

İstanbul'da gerek un yokluğu, gerekse ekmek zamları, zaten fakirlik içindeki halkın en büyük sorunudur o yıllarda. Geniş yetkilere sahip belediyeden bu yolda çözümler bulması beklenir. Belediyenin narh koyma, yani fiyatı belirleme yetkisi olduğundan, una gelen zamlardan sonra fırıncılarla belediye arasında yoğun fiyat kavgaları olur. Basına göre belediye başkanı, fırıncılar, uncular ve un üreticileriyle tıpkı Don Kişot'un yel değirmenlerine açtığı savaş gibi iyi niyetli ama sonucu belli bir savaşa girişmiştir. Kazanan fırıncılar, savaşan belediye, kaybeden ise halk olacaktır.

Çizer

RATİP TAHİR & RAMİZ

Yeni Kalem'de Ratıp, bu çizgisinde farklı bir tarz denerken, Ramiz her zamanki gibi nüktesi ve karikatürüyle klasik çizgisindedir.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Akbaba, 10 Eylül 1928

SUSUZ ÇEŞMEDE YETİŞEN BALIKLAR

1920'lerin son beş yılı, Türkiye'nin en kurak yılları olarak kabul edilir. 1928 yılı da kuraklık sebebiyle İstanbul'un büyük susuzluk çektiği bir yıl olmalı. Sokak çeşmelerinin yaygın bir şekilde su ihtiyacını karşıladığı o yıllarda, susuzluğa rağmen deposunda balıkların görüldüğü çeşmeler gazetelere manşet oluyordu. Karikatüristler, bu yüzden olsa gerek, çocukların artık balık tutmak için denize değil, çeşme hazinelerini tercih ettiğini düşünüyorlar.



Aksaray'da bir çeşmenin hazinesinde (deposunda) bir alay balık bulundu (Gazetelerden)
-Ahmet, balık tutuyorsun ha… Kendini iyi kolla, belediye memurları görürlerse vergi isterler!



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Çizer
RAMİZ
Ramiz, sosyal konulara duyarlılığını yine karikatürlerine yansıtıyor.

YANGINLAR / TERKOS SU ŞİRKETİ

Cem, 31 Ocak 1929

“ŞİRKET, İSTANBUL’U YAKMAYI MI AMAÇLIYOR?”



Yangın, 21 Ocak 1929 gecesi Aya Tanaş Sokağı’ndaki bir evde çıktı ve hızla yayıldı. Gazetelere göre en az 500 ev, Büyükşehir Belediyesi’ne göre ise 207 bina yandı. Yangına neden olarak Terkos Kumpanyası ve itfaiyedeki idaresizlik gösterilir. İddiaları reddeden Terkos Şirketi’ne Vali-Belediye Başkanı Üstündağ sert yanıt verir: “Terkos şirketi yangına su vermeye mecbur değil de İstanbul’u yakmaya mı mezundur? İki milyonluk servet birkaç saat içinde mahvoluyor da şirket duruyor. Vazifesi nedir?”



1929’daki Tatavla (Kurtuluş) yangınından sonra semtin hali.

Çizer

HÜSEYİN HULKİ ONARAN

Hüseyin Hulki Onaran, 1906 -1987 yılları arasında yaşadı. Karikatüre öğrencilik yıllarında başladı. İlk karikatürleri Aydede ve Akbaba’da yayınlandı.

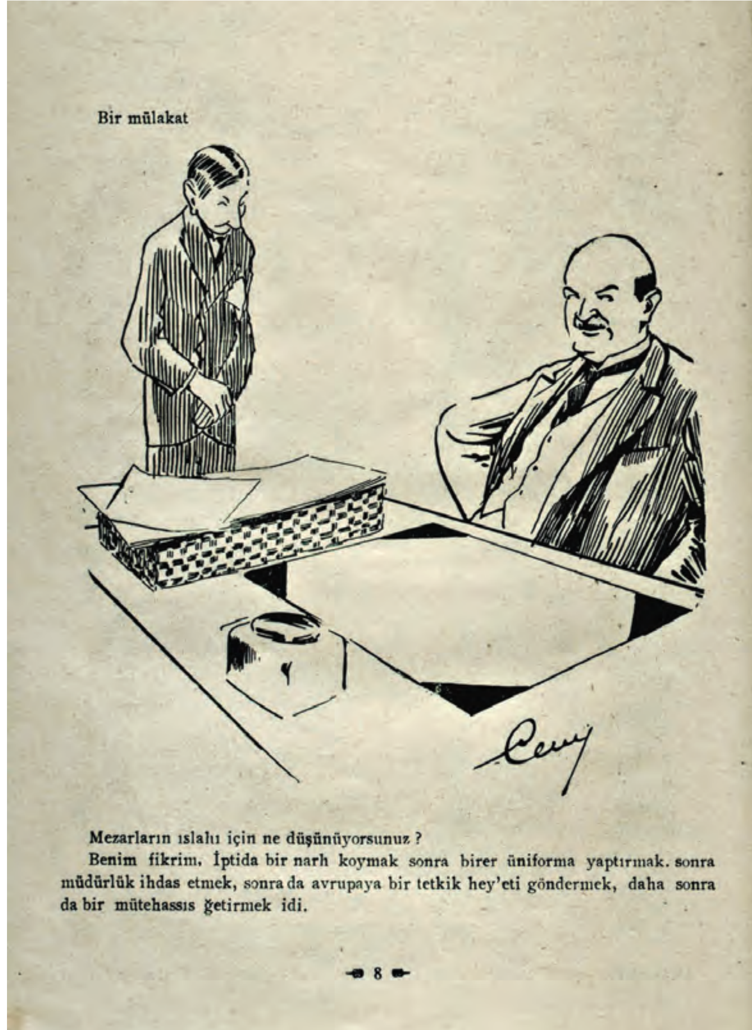


Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

“BİR MÜTEHASSIS DA MEZARLIKLAR İÇİN GETİRELİM”

Cem, 2 Mayıs 1929



Bir mülakat

Mezarların ıslahı için ne düşünüyorsunuz ?

Benim fikrim, İptida bir narh koymak sonra birer üniforma yaptırmak. sonra müdürlük ihdas etmek, sonra da avrupaya bir tetkik hey'eti göndermek, daha sonra da bir mütehassıs getirmek idi.

— 8 —

Belediye hizmetlerinde mezarlıklar, her dönem önemli bir yer tutuyordu. Uzun süren savaş yıllarında, (Balkan savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele yıllarında) belediye hizmetlerinin ihmal edildiği alanlardan biri olarak da mezarlıklar öne çıkıyordu. Bu yüzden de şehrin mütemmim bir cüzü olan mezarlıkların ıslahı ve bakımı isteniyordu.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Çizer
CEMİL CEM

Cemil Cem, mizah anlayışı ve çizgisiyle Türk karikatürünün efsane ismi oldu



İdarehanesi : ANKARA CADDESİ, İstanbul.

№ 49 — 2 MAYIS 1929

Cem

SAHİBİ ve MES'UL MÜDÜRÜ : CEM

ABONE
Senelik 750
6 aylık 380
3 aylık 195
ECNEBİ
Dolar
Senelik 5

Memurların sınıfları.

—Aman ne haksızlık ! Kalkmışlar hep genç memurları son sınıfa koymuşlar : yaşlıları da ilk sınıfa !

— Sebebi meydanda !.. Kıskançlık..

Cem dergisinin ikinci dönemi, 10 Aralık 1927 ila 2 Mayıs 1929 tarihleri arasında oldu.

DİLENCİLER

Karagöz

DİLENCİLER DARÜLACEZE'DE TOPLANIP ÇALIŞTIRILIRDI



Karagöz — Ey memur efendi bu sıcakta nafile yoruluyorsun, sen bu dilencileri darül'acezeye altı saatta götürüyorsun, fakat onlar yarım saatte geri geliyorlar, zahmetine acı yahu?

Karagöz, 17 Ağustos 1929



Dilenci — Belediye memuru geçti, ne bekliyorsun çorapbağı tahtasının arkasını çevirip dilenmeye tekrar başlasana!

Karagöz, 20 Mart 1929

"... İstanbul'da 10.000 dilenci vardır. Bunlar her gün şehrin muhtelif yerlerinde dilenmekte ve mevcutları pek az farkla azalmaktadır. Dilenci heyeti bir sene zarfından kamyonla 3,500 dilenci toplayarak Darülâceze'ye sevk etmiştir. Darülâceze'de bu dilencilerin hüviyeti tesbit edilmektedir. Çalışabilecek olanlar zorla çalışmağa sevkedilmektedir. Diğerleri de İstanbullu olanlar müessesede alıkonulmakta ve taşralılar da memleketlerine gönderilmektedir. Yalnız geçen bir ay zarında 300 dilenci toplanmıştır."

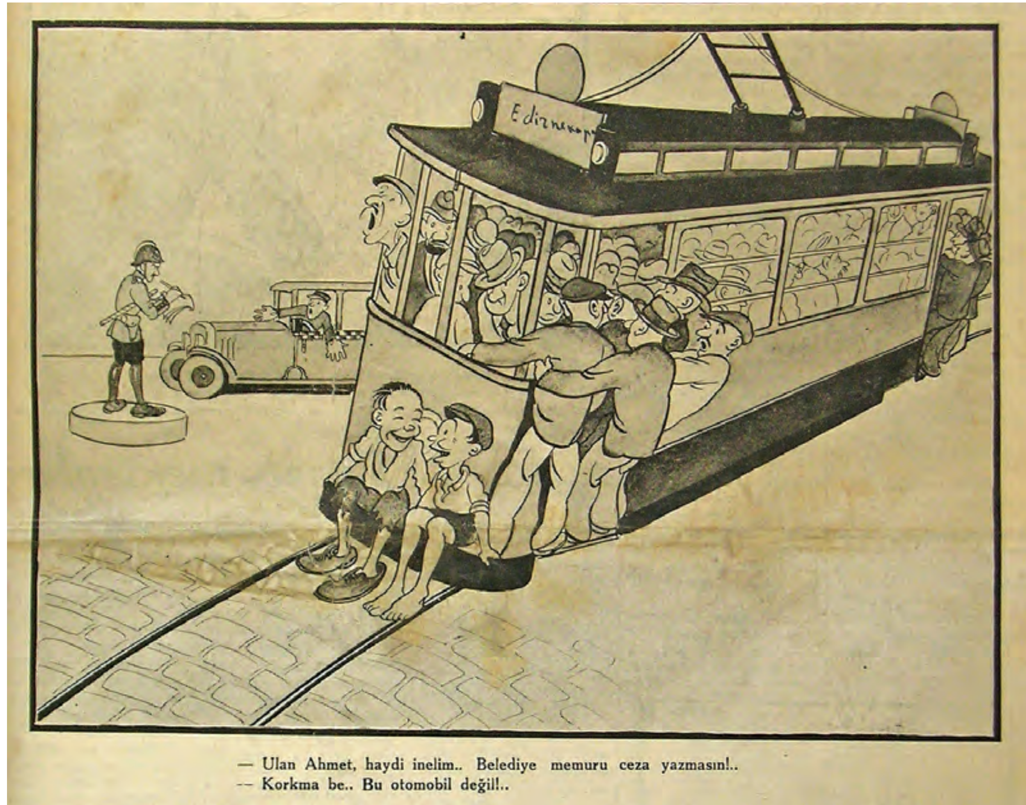
[Cumhuriyet, 10 Temmuz 1930]



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

"POLİS AMCA, TRAMVAYA BAKSANA..."

Akbaba, 12 Ağustos 1933



Bir zamanlar çocukların en büyük eğlencesi, tramvaya asılarak gitmekti... Bu, tüm yasaklama ve nakdî ceza kesimine rağmen hiç değişmedi. Üstelik trafik kazalarında ölenlerin çoğunluğu da çocuklardan oluşuyordu. Öyle ki zabıta, bir günde, tramvaya atlayan ve asılan 90 çocuğu yakalayıp ailelerine teslim ediyor ve para cezası kesiyordu.

Tramvaylara asılan çocukların babalarından ceza alındı

Polis altıncı şubesi tramvaylara asılan 100 çocuğu yakalıyarak Emniyet müdürlüğüne getirmiştir. Bu çocukların babaları Emniyet müdürlüğüne davet edilmiş, kendilerinden birer lira ceza alınarak çocukları teslim edilmiştir. Çocuklarını Emniyet müdürlüğünden alan babalar bir liranın acısile müdiriyetten çıkar çıkmaz çocuklarına birer şamar yapıştırmakta idiler!

[Cumhuriyet, 1 Ağustos 1943]

Tramvaya atlıyan çocuklar cezalandırılacak

Emniyet altıncı şube müdürlüğü, son zamanlarda gittikçe artan ve kurbanlarının çoğu çocuk olan tramvay kazalarını azaltmak maksadile tramvaylara asılan çocukları yakalamağa ve evlerine teslim ederek ebeveynleri hakkında takibata başlamıştır. Bunların velilerinden ağır para cezaları alınacaktır.

Dün tramvaylara atlayıp asılan 90 çocuk yakalanmıştır.

Bu arada bir de kaza olmuş, Galatada Kısmet apartımanında oturan Refetin çocuğu 9 yaşında Osman yaşına bakmadan Tophaneden tramvaya atlamış, düşüp muhtelif yerlerinden ağır surette yaralanmıştır. Yaralı çocuk Beyoğlu hastanesine kaldırılmış babası ve annesi hakkında kanunî takibata girişilmiştir.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

1 Ağustos 1943 tarihli Vakit gazetesinin haberinde, artan tramvay kazalarını önlemek için tramvaya asılan çocukların ebeveynlerine teslim edileceği ve anne babaları hakkında yasal işlem yapılacağı bildiriliyor.

BELEDİYE VE DEVLETLEŞTİRME

Akbaba

ÖNCE DEVLETLEŞTİRELİM, SONRA BELEDİYELEŞTİRELİM…



Akbaba, 12 Nisan 1934



Akbaba, 31 Ocak 1935

Türkiye, 1930'lu yıllarda yabancıların elinde bulunan şirketleri, millileştirmeye başladı. Önce 20 Mayıs 1933'te İstanbul Türk Anonim Su Şirketi millileştirildi. İstanbul Belediyesi Fransızlara ait firmaya her sene 1.300.183 Frank ödeyecekti. Aynı şekilde 1938'de elektrik şirketi; 1939'da ise tramvay ve tünel şirketleri devletleştirilip, İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel idareleri adıyla belediyeye devredildi. Haliç Şirketi'ne ise imtiyaz sahibi İtalyanlar ile belediye anlaşmazlığa düşünce, belediye tarafından 1936'da el konulmuştu.



Çizer

RAMİZ

9 ay içinde çizilen bu iki karikatürdeki imzalar Ramiz Gökçe'ye ait. Ne var ki harf inkılabından sonra Ramiz imzasını kullanan çizer, 1935'te Gökçe imzasını atar ki, G harfinin yuvarlağı içinde R harfi bulunur.



Dönemin Belediye Başkanı

MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

BELEDİYE SEÇİMLERİNDE KADINLAR DA REY VERECEK

Karagöz, 29 Eylül 1934

Belediye seçimleri, yeni çıkartılan belediye kanununa göre 4 yılda bir yapılacak, Eylül ayının birinde başlayıp Ekim'in 20'sine kadar sürecektir. İlk defa 1934 belediye seçimlerinde kadınlar da hem oy kullanabilecek, hem de meclis üyeliği için aday olabilecektir. Karagöz'de çıkan yorumdan bir bölüm: "... Bu yeni kanunla kadınlara da Belediye intihabatında (seçimlerinde) rey vermek ve Belediye meclislerine aza olabilmek hakkı verilmiştir. Kadın, erkek, kanunun çizdiği şartları taşıyan her vatandaş, günü gelince gidip reyini vermelidir."



Belediye meclisine âzâ seçimi başlıyor!

Karagöz — Hanımlar, Efendiler, Ağalar. Buraya atacağınız reylerle hem Belediyeye âza seçmiş, hem de medeniyet yollarında ilerlediğimizi bütün dünyaya ispat etmiş olacaksınız. Haydi sandık başına!

Karagöz, 1 Eylül 1934 tarihli haberinde, Ekim ayının 10'unda gerçekleşecek olan yerel seçimler için herkesi hazırlanmaya davet ediyor.

Hemşeri, belediye intihabatına hazırlan!

Bugün Eylûlün biri... Belediye kanununa göre Türkiyenin her yerinde Belediye intihabatı devresi, dört yılda bir, Eylûlün birinci günü başlar, Teşrinevvelin yirmisine kadar sürer.

Bu yıl, Teşrinievvelin onuncu günü Türkiyenin her yerinde aynı günde Belediye meclis azaları seçilecek. Bu günden itibaren de her tarafta intihap hazırlıkları esaslı surette başlayacak.

Oturduğumuz kasabanın, şehrin temizlenmesi, aydınlatılması, bakılması, medenî insnların oturdukları bir yer haline getirilmesi Beldiyenin vezifesidir. Belediye, sade bina demek değildir, o binanın içinde toplanıp bu işlere bakacak adamlar demektir; o adamları da dört yılda bir, biz aramızdan seçip oraya göndeririz

Kasabamızın, şehrimizin iyi bakılmasını iyi idare edilmesini istiyorsak bu işlere bakacak adamları iyi seçmeliyiz. Bunun için de Belediye intihabatına mutlaka karışmalı, günü gelince sandık başına gidip reyimizi kullanmalıyız!

Bu günkü Belediye kanunu, Cümhuriyet idaresinin yaptığı yepyeni bir kanundur, bütün yurtdaşların Belediye işlerinde reylerini kullanmalarına imkân veren bir kanundur. Onun içindir ki bu yeni kanunla kadınlara da Belediye intihabatında rey vermek ve Belediye meclislerine aza olabilmek hakkı verilmiştir.

Kadın, erkek, kanunun çizdiği şartları taşıyan her vatandaş, günü gelince gidip reyini vermelidir. Oturduğumuz kasaba bizimdir, idaresinde de bizim reyimiz olmalıdır. Onun için bugünden itibaren belediye intihabı hazırlıklarına alâka göster. Yakında rey sahiplerinin isimleri kâğıtlara yazılıp görünür yerlere, duvarlara, meydanlara asılacak. İhmal etme, git, bak, cetvellerde ismin unutulmuşsa itiraz et, adını deftere yazdır; sonra bu şerefli işte açıkta kalırsın, reyini veremezsin ha!



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

İMAR

Akbaba

İSTANBUL'UN İMARINI GÖRMEK MÜMKÜN OLUR MU?



Akbaba, 2 Ağustos 1934



Akbaba, 15 Haziran 1935

İstanbul'daki çarpık yapılaşma, 1930'larda da gündemdeydi. Gazete ve dergilerde bu konuda birçok haber ve karikatür yayınlanıyordu. Nihayetinde Cumhuriyet'in ideolojisine uygun bir şehir oluşturma amacıyla örtüşen master plan hazırlamak üzere Fransız kent tasarımcısı Henri Prost (1874-1959), 1936'da Atatürk tarafından Türkiye'ye davet edildi. Prost, "Müslüman bir cemaatin seküler ve ulusal bir topluma dönüşmesinde etken olan yabancı uzmanlardan" biriydi ve "kentin ilk master planını 1937'de" teslim etti.



Çizer

ORHAN URAL

Orhan Ural, 1932'de öğretmenliği bırakarak karikatüristliğe başladı.



Dönemin Belediye Başkanı

MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

İSTANBUL'UN ÇÖPLERİNE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI



Gürültü ile mücadele talimatnamesi mucibince şehirde işliyen yük ve binek arabalarının tekerleklerine lâstik takılması takarrür etmişti. Bu işe evvelâ Belediye çöp arabalarının tekerleklerine lâstik takılmasından başlanmıştır. Şehirdeki çöp arabaları bir teşrinisaniden itibaren lâstikli olacaklardır. Arabalara 1,800 metro lâstik gidecektir.

Cumhuriyet, 12 Ocak 1934

17 Ocak 1936 tarihli Cumhuriyet'te İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin şehirden toplanan çöplerin denize dökülmesi işi için verdiği ilan yer alıyordu.

Istanbul Belediyesi ilânları

Çöplerin denize dökülmesi

Beyoğlu, Eminönü, Fatih, Üsküdar, Beşiktaş Kaymakam ve B. Şubeleri içinde toplanıp Belediye vesaitile çöp iskelelerine getirilen çöplerle kanalizasyon tasfiye fabrikasındaki müzahrafat ve lâğımlardan çıkan tekmil müzahrafat ve Karaağaç fabrikasındaki kan tahammuratile işkembe muhteviyatının, Halden çıkacak çöpler ve bilcümle pisliklerin mavnalarla denize dökülmesi ve Unkapanı köprüsünün açılıp kapanması işi 936 senesi mayısı sonuna kadar yapılmak üzere kapalı zarfla eksiltmeye konulmuştur. Bu işin bir aylığına 2200 ira bedel tahmin olunmuştur. Eksiltme 27/1/936 pazartesi günü saat 16 da Daimî Encümende yapılacaktır. İstekliler şartnameyi parasız olarak Levazım Müdürlüğünden alabilirler. Eksiltmeye girmek istiyenler 2490 numaralı arttırma ve eksiltme kanununda yazılı vesika ve 825 liralık muvakkat teminat makbuz veya mektubile teklif mektublarını havi zarflarını yukarıda yazılı günde saat 15 e kadar Daimî Encümene vermelidir. «B.» (182)



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Şehrin çöplerinden gelir çıkarılacak!

Şarbay alâkadarlara inceleme yaptırıyor

Şimdiye kadar İstanbulun ayrı ayrı semtlerinden toplatılarak denize döktürülen çöplerden istifade etmek üzere birkaç sene evvel Uraya (Belediyeye) bir zat müracaat etmişti. O zaman bu adamın teklif ettiği şartlar kabul edilir gibi görülmediği için iş olduğu gibi kalmıştı. Fakat Şarbay Muhittin Üstündağ Avrupa seyahatinden döndükten sonra çöplerden geniş bir ölçü ile istifade etmenin mümkün olduğunu ileri sürmüş ve bu hususta önemli (ehemmiyetli) bir surette incelemelerde bulunulmasını ilgililelere emretmiştir.

Bu incelemeler sonucunda çöplerden nasıl istifade edilebileceği hakkında bir proje hazırlanacaktır.

Bu projede çöplerden gübre imal edilerek sonradan bu gübreleri civar bostanlara satmak suretile bir gelir temin edilmesi bir esas teşkil etmektedir. Bundan başka çöpler arasında fazla miktarda cam ve şişe kırıkları bulunduğundan, bunları ayırarak hurda cevher halinde Paşabahçedeki cam fabrikasına satmak suretile de bir gelir temini düşünülüyor. İddia edildiğine göre yalnız Şişlideki İnhisar likör fabrikasından çöplerle beraber senevi iki tondan fazla cam ve şişe kırıkları atılmaktadır. Birçok kimseler, hergün akşama kadar uğraşarak bu fabrika çöplerini eşelemek suretile bu cam ve şişe parçalarını toplamakta ve bu suretle geçinmektedirler. Sonra Bulgar hastanesinin arkasındaki çöp mahzenleri de, o civarlarda dolaşan Çingeneler için daimî geçinme vasıtası olmuştur.

Uray (Belediye) şehrin bütün bu çöplerinden istifade etmek için şehre yakın yerlerde bir takım fırınlar yapacaktır. Bu fırınlar vasıtasile çöplerden sanayide kullanılmak üzere bazı yağlar istihsal edilebileceği de ümid ediliyor.

21 Temmuz 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinin haberine göre Şarbay (Belediye Başkanı) Muhittin Üstündağ, şehrin çöplerinden şehre fayda sağlama çabasındaydı.

ÇÖP

Akbaba, 29 Haziran 1935

İSTANBUL'UN ÇÖPLERİNE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI



Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde toplanan çöpler yakılmak suretiyle halkın faydasına sunuluyordu. Yakılan çöplerle şehirdeki amele evlerinin ısınması sağlanıyor veya gübreye çevrilerek faydalanılıyordu.
İstanbul'da ise belediye memurları tarafından evlerden toplanan çöpler ve ihale ile çeşitli resmi işletmelerden getirilen çöpler mavnalarla Kumkapı açıklarında denize dökülmek suretiyle şehrin temizliği sağlanmaya çalışılırdı. Tabii bu çöpler akıntılarla birlikte tekrar şehrin kıyılarına kadar geri gelirdi. Özellikle lodoslu havalarda şehrin sahillerini ağır bir koku sarardı.



Çizer
ORHAN URAL
Orhan Ural, belediye hizmetleriyle ilgili en çok karikatür çizen isimlerden biridir.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

ÇEVRECİ BELEDİYE, BİR TAŞLA İKİ KUŞ VURUYOR

AĞAÇLANDIRMA

Akbaba, 2 Kasım 1935

Karikatüristler ironik yaklaşsalar da İstanbul'un ağaçlandırılması bir plan dahilinde yapılıyordu: "Belediye bir ağaçlandırma programı hazırlayarak kaymakamlara bildirmiştir. Kaymakamlar da ayrıca kendi mıntıkaları için bir program hazırlayacaklardır. Şehri kısa zamanda ağaçlandırmak için Yıldız'da tesis edilecek fidanlıkla beraber Beykoz'daki fidanlıktan ve Evkaf fidanlığından istifade edilecektir." [Cumhuriyet, 5 Mart 1941]



ŞEHIR ISLERI

Şehrin ağaclandırılması için

Belediye bir ağaclandırma programı hazırlıyarak kaymakamlara bildirmiştir. Kaymakamlar da ayrıca kendi mıntakaları için bir program hazırlıyacaklardır. Şehri kısa zamanda ağaclandırmak için Yıldızda tesis edilecek fidanlıkla beraber Beykozdaki fidanlıktan ve Evkaf fidanlığından istifade edilecektir.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Akbaba, 25 Ocak 1936

ATAMA İLE GELEN BAŞKANLAR, HİZMET ÜRETEMİYOR



Orhan Kural ve Ramiz'in çizdikleri bu iki karikatür de Vali-Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ'ı İstanbul'un sorunlarını çözecek projeleri hayata geçirememekle itham ediyor. Tayinle gelen belediye başkanları, sorunsuz valilik yapmayı önceledikleri için projeleri uygulayacak finansmanı bulmak için uğraşmıyorlardı. Bu yüzden bir hayal olan asma köprünün yapımı için 40 yıl daha beklemek gerekecekti.



Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938



Akbaba, 28 Mart 1936

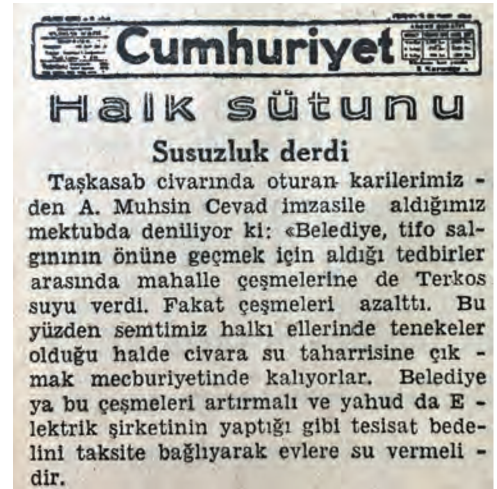
SUSUZLUK VE TERKOS

Akşam, 29 Mayıs 1937

TERKOS DEVLETLEŞTİRİLİP ŞEHİR SUYU ADINI ALIYOR



Bu karikatürün niye çizildiğini 12 Ağustos 1937 tarihinde Cumhuriyet'te çıkan A. Muhsin Cevad isimli okur mektubu anlatıyor: "Belediye, tifo salgınının önüne geçmek için aldığı tedbirler arasında mahalle çeşmelerine de Terkos suyu verdi. Fakat çeşmeleri azalttı. Bu yüzden semtimiz halkı ellerinde tenekeler olduğu halde civara su taharrisine (araştırmasına) çıkmak mecburiyetinde kalıyorlar. Belediye ya bu çeşmeleri artırmalı ve yahud da EIektrik şirketinin yaptığı gibi tesisat bedelini taksite bağlayarak evlere su vermelidir."



Cumhuriyet

Halk sütunu

Susuzluk derdi

Taşkasab civarında oturan karilerimizden A. Muhsin Cevad imzasile aldığımız mektubda deniliyor ki: «Belediye, tifo salgınının önüne geçmek için aldığı tedbirler arasında mahalle çeşmelerine de Terkos suyu verdi. Fakat çeşmeleri azalttı. Bu yüzden semtimiz halkı ellerinde tenekeler olduğu halde civara su taharrisine çıkmak mecburiyetinde kalıyorlar. Belediye ya bu çeşmeleri artırmalı ve yahud da Elektrik şirketinin yaptığı gibi tesisat bedelini taksite bağlıyarak evlere su vermelidir.

12 Ağustos 1937'de Cumhuriyet'te yayınlanan okur mektubu bu karikatürün çiziliş sebebini açıklıyor.



Çizer

CEMAL NADİR

1902 doğumlu Cemal Nadir, 1926'da Bursa'dan İstanbul'a gelerek, tabelacılık ve karikatürle geçinmeye çalıştı.



Dönemin Belediye Başkanı

MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

Akbaba, 5 Kasım 1937

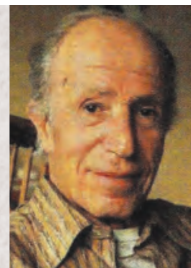
MEZAR ZİYARETLERİ, BELİRLİ SAATLERDE YAPILACAKMIŞ

1937 yılında mezarlıkların karikatür konusu olmasının bir başka sebebi vardı. Anılan yılda, İstanbul Belediyesi'ne bağlı olarak Mezarlıklar Müdürlüğü kurularak, İstanbul'daki mezarlıklar zapt ü rapt altına alınmış, mezar yerinden kabristanların bakımına kadar bir dizi kurallar oluşturulmuştu.





Dönemin Belediye Başkanı
MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ
Görev Süresi:
29 Ocak 1926 – 4 Aralık 1938

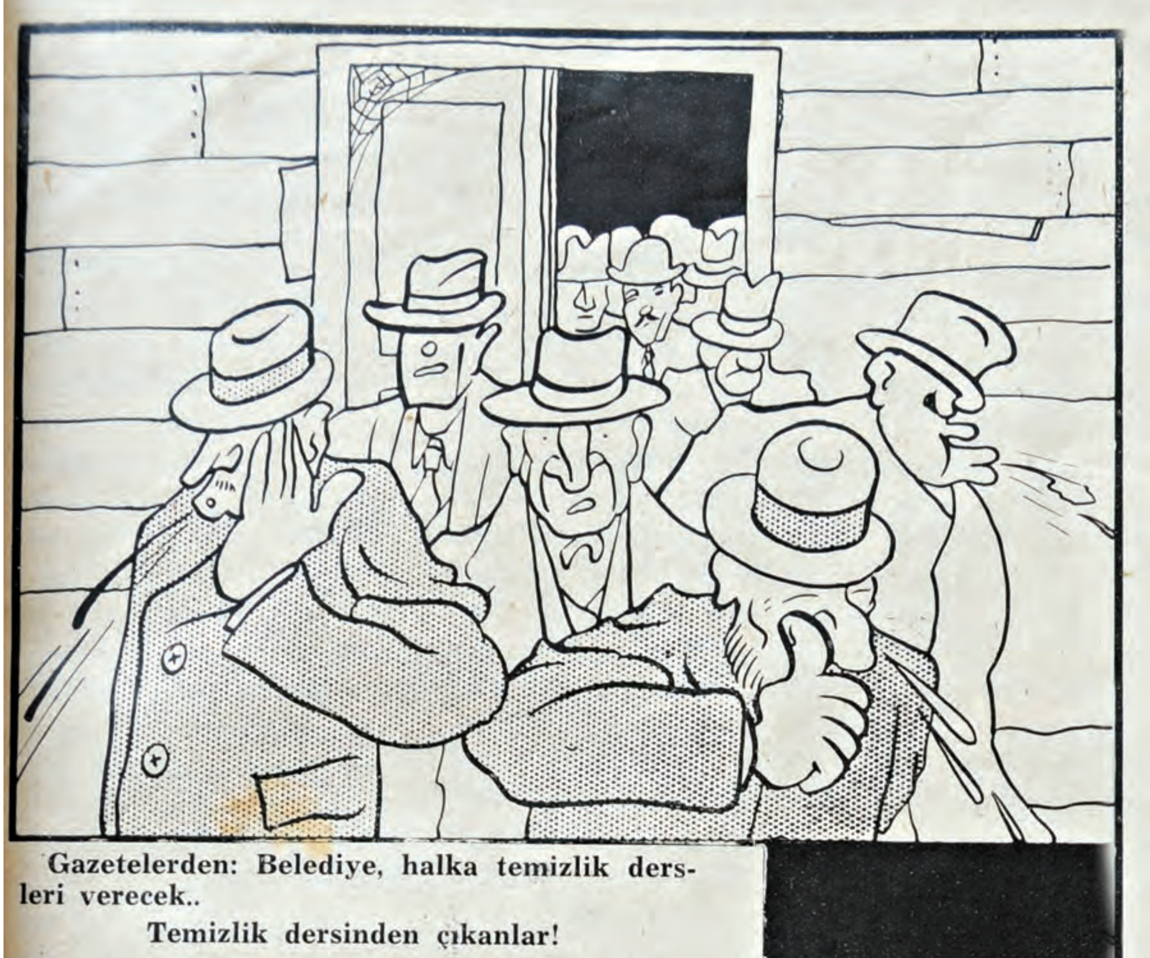


Çizer
NECMİ RIZA
1914 Priştine doğumlu Necmi Rıza, ilk karikatürünü 1927'de Cumhuriyet'te yayınladı.

ŞEHİRLİ OLMAK

Akbaba, 12 Ocak 1939

EĞİTİM ŞART AMA YETERLİ DEĞİL



Şehirli olmak, kurallara uymakla başlar. Belki de birinci kuralı, çevreyi kirletmemektir. Oturduğun mekan olan evin sınırları, yaşadığın şehrin sınırları kadar geniştir aslında... Belediyeler, göçlerin yaşanmaya başladığı süreçte, şehirlilik bilincini ve şehirde yaşamanın kurallarını öğretmek için çeşitli eğitim çalışmaları yürütür. Ancak her şey eğitimle olmaz, şehirlilik kültürünün zihinlere kazanıp davranışlara sirayet etmesi de şart...



Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

BÜTÜN SOKAKLAR TOZKOPARAN'A ÇIKAR…

Akbaba, 4 Temmuz 1940



Belediye hizmetleri açısından, II. Dünya Savaş'ı yılları kayıp yıllardır. Hiçbir alanda kalıcı çözümler üretilemez. Bu sebepten belediye hizmetleri, karikatürcüler için münbit bir konu kaynağı olmayı sürdürür. Kışın yağmur-çamurdan, yazın ise tozdan, tümsekten cadde ve sokaklarda yürümek mümkün olmaz. Her sokak, tozkoparana çıkar.



Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949



Çizer
ORHAN URAL
Orhan Ural, karikatürlerinde sadece belediye hizmetlerini değil, Garip şiir akımını da eleştirdi.

İSTANBUL VE KAR

Akbaba, 23 Ocak 1941

"GÖLGE ETME, KAR SOKAKLARI TEMİZLER"



Belediyenin karla mücadelesi, 1950 yılına gelinceye kadar hep başarısız bulunarak eleştirilmiştir. Sokakların kardan temizleneceği haberi bu yüzden heyecanla karşılanmaz. Yolların temizlenmesinde belediyenin ihmalkârlığı sebebiyle kar bir afet değil, sokakları temizleyen bir nimet olarak bile görülür!



Çizer

ŞEVKİ ÇANKAYA

Kıbrıs'ta doğan Şevki Çankaya, Akbaba'da çizmeye başlamış ve hayatının sonuna kadar karikatürden kopmamıştır.



Dönemin Belediye Başkanı

LÜTFİ KIRDAR

Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949



Akbaba, 15 Şubat 1945

Akşam, 16 Mart 1941

“ULAŞIMDA DOLMUŞÇULUK, BÖYLE YERLEŞTİ”



Vatman — Haydi binsenize hemşeri!..
Göçmen — Binecez amma te sen bize ne vereceen onu süüle?...

İstanbula atlı araba akını

Civarlardan gelip yolcu taşıyan arabalar çoğalmağa başladı

Taksi ve tramvay buhranı dolayısile halkın nakil vasıtası ihtiyacını karşılayarak kazanc temin etmek için civar köy ve kasabalardaki binek arabaları şehre akın etmeğe başlamışlardır. Belediye bunlara beklemek üzere durak mahalli tayini mecburiyetinde kalmıştır. Bazı yük araba sahibleri de bu işi daha kârlı bularak köşede bucakta buldukları faytonlar ve yaylı arabalarla yolcu taşımağa başlamışlardır. Diğer taraftan sabahleyin işleri başında bulunmak mecburiyetinde kalan bazı dükkân sahibleri ve müstahdemleri sabahları muayyen yerlerde birleşerek herkes kendi hissesine isabet eden parayı vermek şartile taksilere binerek vakti zamanında iş başında bulunmaktadırlar.

Tünel kayışı temin edildi

Üç, dört ay zarfında Tünele yeni kayış temin edilmediği takdirde Tünelin faaliyetini tahdid mecburiyetinde kalacağını yazmıştık. Haber aldığımıza göre İngiltereye Tünel kayışı sipariş verilmiştir. Bunun muayyen müddet zarfında geleceği, binaenaleyh Tünelin tatil tehlikesi geçirmiyeceği anlaşılmaktadır. Hükûmet döviz müsaadesi verdiğinden tramvaya lüzumu olan diğer malzeme de sipariş edilmek üzeredir.

II. Dünya Savaşı, İstanbullulara, yokluğu sadece gıda gibi alanlarda değil ulaşımda da yaşattı. Fransızların savaşta olması sebebiyle belediyenin kullandığı Renault marka otobüsler hizmet dışı kaldı. Dolayısıyla toplu ulaşımda en önemli unsur tramvay oldu. Tramvaylar ise daima tıklım tıklımdı. “Halkın nakil vasıtası ihtiyacını karşılayarak kazanç temin etmek için civar köy ve kasabalardaki binek arabaları şehre akın etmeğe başlamışlardır. Belediye bunlara beklemek üzere durak mahalli tayini mecburiyetinde kalmıştır. (…) Diğer taraftan sabahleyin işleri başında bulunmak mecburiyetinde kalan bazı dükkan sahipleri ve müstahdemleri sabahları muayyen yerlerde birleşerek, herkes kendi hissesine isabet eden parayı vermek şartıyla taksilere binerek vakti zamanında işbaşında bulunmaktadırlar.” [Cumhuriyet, 8 Şubat 1941] İşte bu yöntem, 1931’da başlayan ancak tramvay idaresinin itirazı üzerine yasaklanan dolmuşçuluğun geri dönüşsüz bir şekilde yerleşmesi demekti.



Çizer

CEMAL NADİR

Karikatürlerinde birçok yerli tip yaratan Nadir, karikatürü resmin etkisinden uzaklaştırarak, yazının azaldığı çizginin ön planda olduğu bir anlayışı yerleştirmiştir.



Dönemin Belediye Başkanı

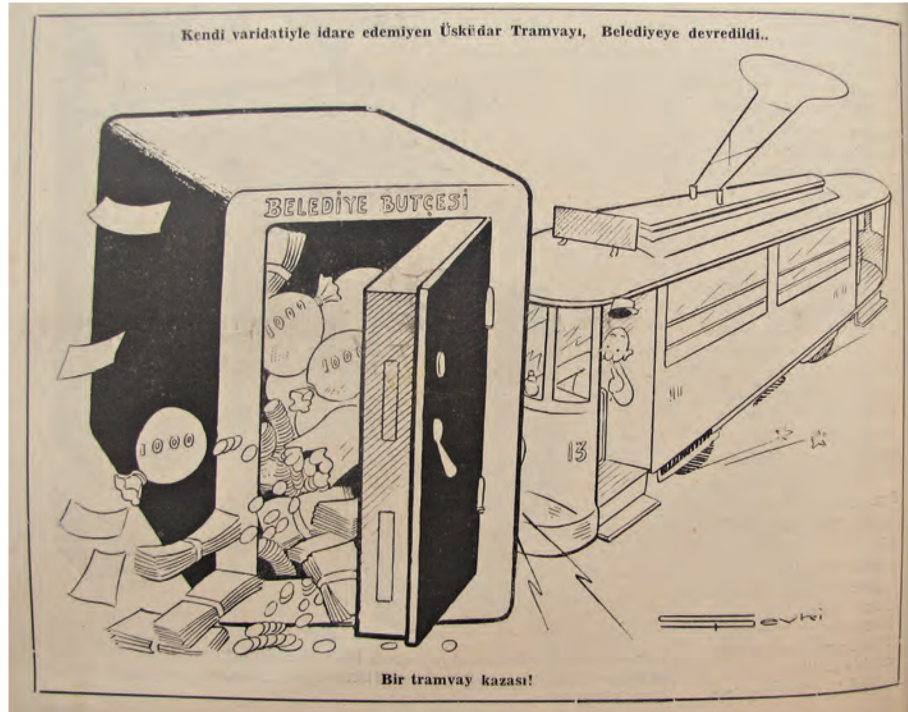
LÜTFİ KIRDAR

Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

BATMAKTA OLAN ŞİRKETE, BELEDİYE OPERASYONU…

Akbaba, 2 Temmuz 1942

Cem, daha 1928 yılında çizdiği bir karikatürde yıllardır zarar eden Üsküdar Tramvay Şirketi'nin durumuna dikkat çekip yol gösteriyordu. Mizahla izahın en güzel yöntemiydi bu. Ne var ki şehir içi ulaşımda zaten zorluklar çekilen savaş yıllarında Anadolu yakasındaki yolcu taşımacılığının aksamaması gerekiyordu. Bu yüzden belediye, maddî zararı göze alarak, devri kabul eder. Ancak devir resmen 1952'de gerçekleşir.



ÜSKÜDAR TRAMVAYLARI İ. E. T. T. YE DEVREDİLDİ

Üsküdar ve aKdıköy tramvaylarının durumunu tetkik için İ. E. T. T. idaresi tarafından seçilen komisyon hazırlıklarını bitirmiş ve raporunu vermiştir. Komisyon üyeleri Üsküdar tram vayları işletmesinin, umum müdürlüğe devrini kabul etmişlerdir.

10 Nisan 1952 tarihli Vatan gazetesi, Üsküdar ve Kadıköy tramvaylarının İETT idaresine devredildiğini bildiriyor.



Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

Çizer
ŞEVKİ
Şevki, halkın sorunlarına dildeş karikatürler çizmesiyle öne çıkmıştı.



Cem, 27 Aralık 1928

Amcabey, 11 Eylül 1943

ÇÖPÇÜLER RESM-İ GEÇİTTE, VALİ MERAKTA



İstanbul'da belediye reisi ve valilik görevini aynı kişinin yürüttüğü yıllar… Tek parti iktidarının atadığı vali, aynı zamanda beledî hizmetlerden de sorumlu… Tek başlı yönetim sayesinde şehre daha çok hizmet geleceğine inanılır. Çift kimlikle bu işin gitmeyeceğini gösteren bu karikatürde, Belediye Başkanı Kırdar, Vali Kırdar'a temizlik işçileri hakkında ne düşündüğünü sorar. Cevap, temizlik hizmetlerinin daha uzun yıllar yerinde sayacağını gösterir niteliktedir.



Çizer

CEMAL NADİR

"Cemal Nadir'in Amcabey'inde sayfalarına aldığı bu gençler… Ercüment Baktır, Atalay, Adnan Başaran, Gündüz gibi isimler sonradan kaybolup gitti." Selma Emiroğlu



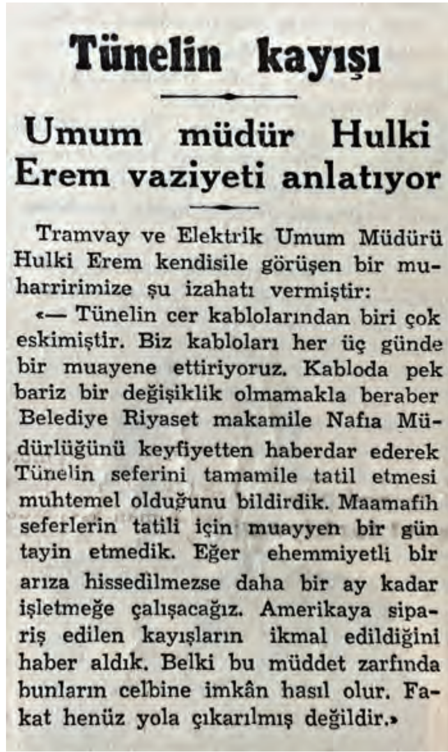
Dönemin Belediye Başkanı

LÜTFİ KIRDAR

Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

“TÜNEL’İN HALATLARI ESKİDİ, SEFERLERİ TATİL EDİYORUZ”

Akbaba, 28 Temmuz 1943



Tünelin kayışı

Umum müdür Hulki Erem vaziyeti anlatıyor

Tramvay ve Elektrik Umum Müdürü Hulki Erem kendisile görüşen bir muharririmize şu izahatı vermiştir:

«— Tünelin cer kablolarından biri çok eskimiştir. Biz kabloları her üç günde bir muayene ettiriyoruz. Kabloda pek bariz bir değişiklik olmamakla beraber Belediye Riyaset makamile Nafıa Müdürlüğünü keyfiyetten haberdar ederek Tünelin seferini tamamile tatil etmesi muhtemel olduğunu bildirdik. Maamafih seferlerin tatili için muayyen bir gün tayin etmedik. Eğer ehemmiyetli bir arıza hissedilmezse daha bir ay kadar işletmeğe çalışacağız. Amerikaya sipariş edilen kayışların ikmal edildiğini haber aldık. Belki bu müddet zarfında bunların celbine imkân hasıl olur. Fakat henüz yola çıkarılmış değildir.»

19 Temmuz 1941 tarihli Cumhuriyet’in haberine göre Amerika’ya sipariş edilen Tünel’in kayışları henüz yola çıkarılmış değildir.



II. Dünya Savaşı tüm yıkıcılığı ile devam etmektedir. Savaşa girmeyen Türkiye’de ise yokluk had safhadadır. Özellikle ithal edilen ürünleri yurt dışından getirmek mümkün değildir. Bunlardan biri de Tünel’de vagonları çekmeye yarayan halat ve raylardır. Bu konuda Tramvay ve Elektrik Umum Müdürü Hulki Erem şu açıklamayı yapar: “Tünelin cer kablolarından biri çok eskimiştir. Belediye Riyaset makamile Nafia Müdürlüğünü keyfiyetten haberdar ederek Tünelin seferini tamamile tatil etmesi muhtemel olduğunu bildirdik. ...Daha bir ay kadar işletmeye çalışacağız. Amerika’ya sipariş edilen kayışların ikmal edildiğini haber aldık. Fakat henüz yola çıkarılmış değildir.” [Cumhuriyet, 19 Temmuz 1941]



Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949



Çizer
ORHAN URAL
Orhan Ural, karikatürlerinde sadece belediye hizmetlerini değil, Garip şiir akımını da eleştirdi.

Cumhuriyet, 7 Şubat 1944

İSTANBUL'UN ÇÖPLERİNİ YAKMA GİRİŞİMLERİ



25 Mart 1941 tarihli Cumhuriyet'in haberine göre İstanbul'un çöpleri, Edirnekapı dışında yapılan fırında yakılacaktı.

Belediye çöplerden ayrıştırılabilen ürünleri satışa sunuyordu. 1946'da yayınlanan ihale ilanından öğrenildiğine göre "şehir çöpleri arasından çıkacak paçavra, kemik vesaire istifadeli maddeler" kapalı zarf usulü artırmaya konuluyordu. 1941 yılının Mart ayında ise daha ilginç bir gelişme oluyor: Bosnalı Ali Çorbacı, belediyeye müracaat ederek daha önce Tuna'ya dökülen çöpleri yakmak üzere çeşitli çöp fırınları yaptığını söyleyerek, benzerini İstanbul için önerir. Bu amaçla önce Edirnekapı'da, sonra Mecidiyeköy'de kerpiçten birer fırın inşa edilerek, çöpler yakılmaya başlanır.

Istanbul Belediyesi İlânları

İst. nbul Belediyesinden

Karacathmet'de Bağdat caddesiyle İbrahimağa caddesi ve Saraçlar çeşmesi yakınında perakende bir şekilde ve küçük partiler halindeki mezarlıklarla, etrafına duvar çektirilen sedli uzun mezarlıktan duvar haricinde kalan mezarların bir hafta zarfında sahipleri tarafından Karacaahmet mezarlığına kaldırılmadığı takdirde Belediyece kaldırılacağı ilân olunur. (6963)

* * *

946 yılı süresince şehir çöpleri arasından çıkacak paçavra, kemik vesaire istifadeli maddelerin satılması kapalı zarf usulü ile arttırmaya konulmuştur. İhalesi 18 Haziran 946 Salı günü saat on beşte Daimî komisyonda yapılacaktır. Şartnamesi zabıt ve muamelât müdürlüğü kaleminde görülebilir.

Tahmin bedeli 8100 lira ve ilk teminatı 607,50 liradır. İsteklilerin ilk teminat makbuz veya mektupları, 946 yılına ait ticaret veya Esnaf odası belgeleriyle birlikte kanunun tarifine göre hazırlıyacakları kapalı zarflarını ihale günü saat on dörde kadar Daimî komisyona vermeleri lâzımdır. (7311)

1 Haziran 1946 tarihli Vakit gazetesine verilen İstanbul Belediyesi ilanında, 18 Haziran 1946 tarihinde yapılacak ihalede şehir çöpleri arasında çıkan istifadeli maddelerin satılacağı bildiriliyordu.

Çöp fırını işe yarıyor

Belediye, Mecidiye köyünde fırın yaptıracak

Şehrin çöplerini yakmak üzere Edirnekapıda bir çöp nümune fırını inşa edildiğini ve ilk tecrübelerin iyi neticeler verdiğini yazmıştık. Fırında yaş sebze ve yaş meyva yakma tecrübesi de yapılmış, ince biraz kömürtozu karıştırıldığı takdirde bunların da kolayca yandığı görülmüştür. Nümune olarak inşa edilen belediye çöp fırını tamamen müspet netice verdiğinden bu fırınların daha mükemmel bir malzeme ile inşası takarrür etmiştir. Bunların proje ve keşifleri belediye imar müdürlüğü tarafından hazırlanacaktır. İstanbulun günlük çöpü 40 tondur. Edirnekapı ve Mecidiye köyünde inşa edilecek iki çöp fırınında mühim miktarda çöp imhası kabil olabilecektir. Belediye reisliğinin kararlaştırdığı şekle göre fırınlarda yakılmasına imkân olmıyan çöpler de şimdiği gibi denize dökülecektir.

İnşaat molozlarının çöplere karıştırıldığından şikâyet eden çöp müteahhidi çöpten sayılamıyacak molozları denize dökmek istememiş, çöpün tarifine lüzum hasıl olmuştur. Belediye ile müteahhid arasında yapılan bir görüşmeden sonra çöpün tarifine imkân hasıl olarak inşaat molozlarının çöpten madud olmadığı neticesine varılmıştır. İnşaat molozlarının çöplere karıştırılması çöp fırınları için de zarar verebilecek mahiyettedir.

3 Mayıs 1941 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki habere göre ise daha önce Edirnekapı dışında yapılan çöp yakma fırınının başarılı sonuçlar vermesiyle bu fırının daha gelişmiş bir modelinin Mecidiyeköy'e de yapılmasına karar verilmişti.



Çizer

CEMAL NADİR



Dönemin Belediye Başkanı

LÜTFİ KIRDAR

Görev Süresi:

8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

İSTANBUL'UN ÇÖPLERİ DENİZE DÖKÜLÜRDÜ

ÇÖP

Cumhuriyet, 10 Temmuz 1944

İstanbul'da çöp toplama hâlâ tam olarak yerleşmemiş, çöp arabalarının aylardır uğramadığı sokak ve mahalleler olmuştu. Bunun sebeplerinden biri de çöpte çalışacak amele bulunamamasıydı. Zaten İstanbul'da çöpler, 1930'lu ve 40'lı yıllarda Marmara Denizi'ndeki Adalar açıklarına dökülürdü. Savaş sürerken, çöp müteahhidi çöpleri Hayırsızada açıkları yerine Sarayburnu açıklarından denize bırakmış, belediye de kendisine ceza kesmişti. Ne var ki müteahhidin taşımayla ilgili mücbir sebepler öne sürmesiyle, belediye çöplerin Ahırkapı açıklarından denize dökülmesini kabul etmişti.



Çöp müteahhidine ceza kesildi

İstanbul çöplerini denize dökmek işini üzerine almış olan müteahhid bunları Hayırsızada açıklarına dökmek mecburiyetinde olduğu halde Sarayburnu açıklarından denize bıraktığı görülerek kendisine 2,000 lira ceza kesilmiştir.

Belediye temizlik müdürlüğü temizlik amelesi bulmakta müşkülât çektiğinden bunların aylıklarını on beş liradan yirmi liraya çıkarmağa karar vermiş ve bu sebeble bu seneki temizlik bütçesini 43,999 lira fazlasile teklif etmiştir. Temizlik müdürlüğü bundan maada Kadıköyünde modern bir çöp fırını ile iki amele garnizonu tesisine karar vermişti. Fakat tahsisat bulunamadığı için bu sene bundan vazgeçilmiştir.

Cumhuriyet, 14 şubat 1941

Şehrin çöpleri Ahırkapı açıklarına dökülebilecek

Bazı esbabı mücbire dolayısile çöp müteahhidi çöpleri Adalar açıklarına dökememektedir. Belediye bu vaziyeti gözönünde tutarak müteahhidin mukavelenamesinde bazı değişikliklere muvafakat etmiştir. Buna nazaran müteahhid çöpleri Ahırkapı açıklarına dökebilecektir. Belediye, imkân olduğu takdirde kendi vesaitile müteahhide yardım edecek ve Belediyenin bu yardımına tekabül eden meblâğ, müteahhidin alacağından tenzil edilecektir.

Cumhuriyet, 29 Mart 1941



Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

FIRINCILAR / EKMEK

Cumhuriyet, 10 Temmuz 1944

SAVAŞ YILLARINDA BELEDİYE-FIRINCI KAVGASI ŞİDDETLENİR



Refik Saydam Hükümeti, iktisadi politikalarını istinad ettireceği Millî Korunma Kanunu'nu 18 Ocak 1940'ta çıkardı. Ancak karaborsanın önlenememesi, kontrol memurlarının yetersizliği ve teşkilatsızlık gibi etkenler sebebiyle çeşitli sıkıntılar yaşanınca, bu sorunların çözümü için Milli Korunma Mahkemeleri faaliyete geçirildi. Bu mahkemelerin 4'ü İzmir, İstanbul, Ankara ve Zonguldak'ta, 4 tanesi de diğer illerde kuruldu. İşte fırıncılar da, hükümet emirlerine riayet etmedikleri için bu mahkemelerde yargılanıyordu.

Fırınlarda anî bir teftişin neticesi

Belediyenin verdiği bir kararla evvelki gece İstanbul tarafındaki bütün fırınlar anî bir teftişe tâbi tutulmuştur. Muhtelif kollardan sabaha karşı yapılan bu teftişte fırınların hepsinin bütün gece çıkardığı ekmekler tartılmış ve muayene edilmiştir. Teftişin sonunda ekseri fırınlar hakkında zabıt tutulmuş ve binlerce ekmek noksan vezinli olduğundan musadere olunmuştur.

Cumhuriyet, 3 Şubat 1940



Çizer

CEMAL NADİR

Tabelacı olan Cemal Nadir, boş zamanlarında suluboya resim ve karikatür yapardı.



Dönemin Belediye Başkanı

LÜTFİ KIRDAR

Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949

OLMAYAN OTOBÜSLER, BELİRLENEMEYEN GÜZERGAHLAR

Olmayan otobüsler için masa başında güzergah tespiti yapılıyordu. Karikatür bunu hicvederken, bir gazete haberi de şu gerçeğin altını çiziyordu:
“Tramvay ve otobüs seferlerindeki intizamsızlık, şehir içindeki yolculuğu günün her saatinde bir işkence haline getirdi. Hemen bütün kitaplar, insanın gündelik hayatını üç kısma ayırırlar: Çalışma zamanı, istirahat zamanı, eğlence zamanı. Eğer bir gün yalnız İstanbullulardan bahseden bir kitap yazılırsa, bu üç fasla bir dördüncüsünü ilave etmek gerekecektir. Bekleme zamanı. Hakikaten ömrümüzün hiç de azımsanmayacak bir kısmını yazın güneş altında buram buram terleyerek, kışın yağmurda sırılsıklam ıslanarak caddelerde ya tramvay, ya otobüs beklemekle geçiririz.”
[Cumhuriyet, 6 Haziran 1947]

BELEDİYE OTOBÜSLERİ

Son Posta, 9 Ocak 1945



Belediye 50 otobüs daha alıyor

Bunların Marshall plânından faydalanılarak alınması için müracaat yapıldı

Tramvay ve Elektrik İdaresi, Marshall yardımından istifade suretile Amerikadan 50 otobüs satın almaya karar vermiştir. Amerikanın meşhur Tirinkoç firması, bu elli otobüsü derhal vermeye âmade olduğunu bildirmiştir. Belediyenin yaptığı müracaate müspet cevab alınınca, siparişler yapılacak ve arabalar kısa zamanda şehrimize gelmiş olacaktır.

Cumhuriyet, 30 Ağustos 1949



Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 1938 – 16 Ekim 1949



Çizer
ORHAN URAL
Orhan Ural’ın çizgilerinde Ramiz ve Cemal Nadir’in etkileri görülür.



Mizah, 16 Ağustos 1946

BİRLEŞİK YÖNETİMİN SONU

"BU ŞEHİRDE DERT YANILACAK O KADAR ŞEY VAR Kİ.."

II. Dünya Savaşı sona erdiği bu yıllarda, başta ulaşım olmak üzere birçok alandaki belediye hizmetlerinden memnuniyetsizlik artmıştır. Artık savaş gibi bir bahane de kalmamıştır. O yıllarda gazeteler şöyle yazıyordu: "İstanbulluların en büyük dertleri hangisidir" diye bir suale cevap vermek, tahmin edildiğinden daha zordur. Zira bu başıboş şehirde dert yanılacak o kadar çok şey vardır ki, bunların arasından birini seçmek hemen hemen imkansızdır…" [Cumhuriyet, 25 Haziran 1947] Sonunda, problemin kaynağında vilayet ile belediye yönetiminin birleştirilmesi olduğu anlaşılır ve ayrılmasına karar verilir. Ne var ki Kırdar döneminde başlayan ayrılık süreci, ancak 1958 yılında hayata geçecektir.

Mizah, 31 Ekim 1947





Dönemin Belediye Başkanı
LÜTFİ KIRDAR
Görev Süresi:
8 Aralık 19 38 – 16 Ekim 1949

Şu başıboş şehir ve cezadan yılmıyan şehirli

Geçen yıl caddeyi işgalden 18797, temizliğe riayetsizlikten 10223, tramvaya asılmaktan 28416 kişi cezalandırıldı. Fakat bu suçlar bugün eksilmemiş, artmış vaziyettedir!

Cumhuriyet, 25 Haziran 1947

SEYYAR SATICILAR / MUHTEKİRLER

Akşam, 7 Mayıs 1949

KARABORSACI YERİNE SEYYAR SATICI KOVALANIRSA…



II. Dünya Savaşı boyunca ihtikâr, bir başka deyişle karaborsa, en çok duyulan sözcük olmuş. "O yıllarda halkın temel tüketim maddesi olan ekmek ve şeker başta olmak üzere bazı temel gıda maddelerindeki artış % 400-500'lere ulaşmıştır. Alınan bütün tedbirlere rağmen karaborsanın önüne geçilememiş, karaborsacıların cebi dolarken, memur, işçi gibi dar gelirli vatandaşların cebi boşalmıştır." Zengin muhtekirlerle mücadele edecek olanların, yamalı çorap giyen seyyar satıcılarla mücadele etmesi ise ironik bir durum oluşturmuştu.



Çizer

KOZMA TOGO

Kozma Togo (1895-1964) küçük yaşta karikatür çizmeye başladı. Ürünleri Milliyet, Cumhuriyet, Akşam, Son Telgraf gibi gazeteler ile mizah dergilerinde yayınlandı. İmzasında sadece soyadını kullandı.



Dönemin Belediye Başkanı

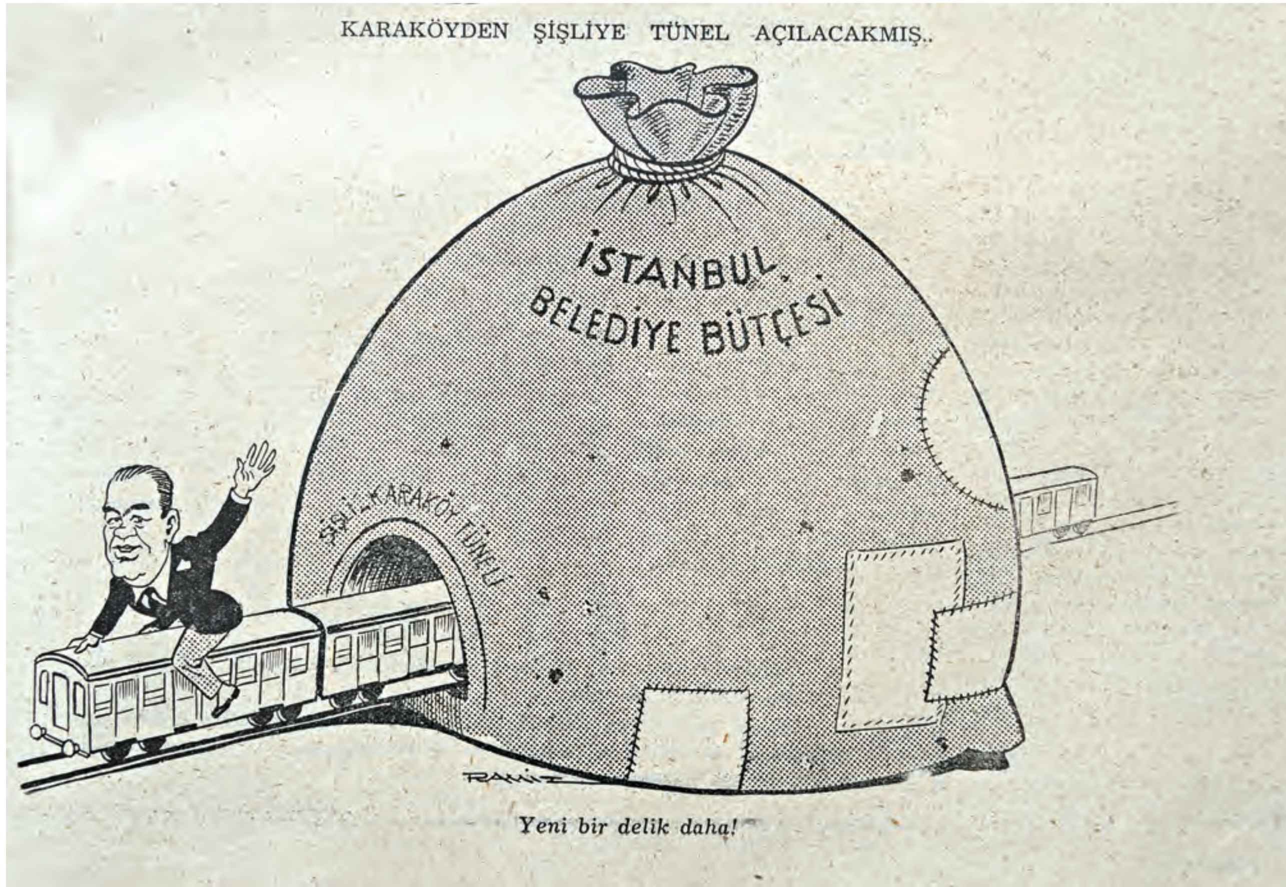
LÜTFİ KIRDAR

Görev Süresi:

8 Aralık 19 38 – 16 Ekim 1949

Mizah, 30 Ocak 1948

NAMI TÜNEL, KENDİ METRO…



İstanbul'da şehiriçi ulaşımda çekilen sıkıntılar bir kez daha metroyu gündeme getirir. Ancak adı henüz metro değil, tüneldir. 1940'ların sonu, 50'lilerin başında çıkan bu haberler, Adnan Menderes'in iktidara gelmesiyle yeniden alevlenir. Ancak hiç kimse inanası değildir. Kimi bütçede yük, kimi de ham hayal olarak görür…



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRETTİN KERİM GÖKAY
Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

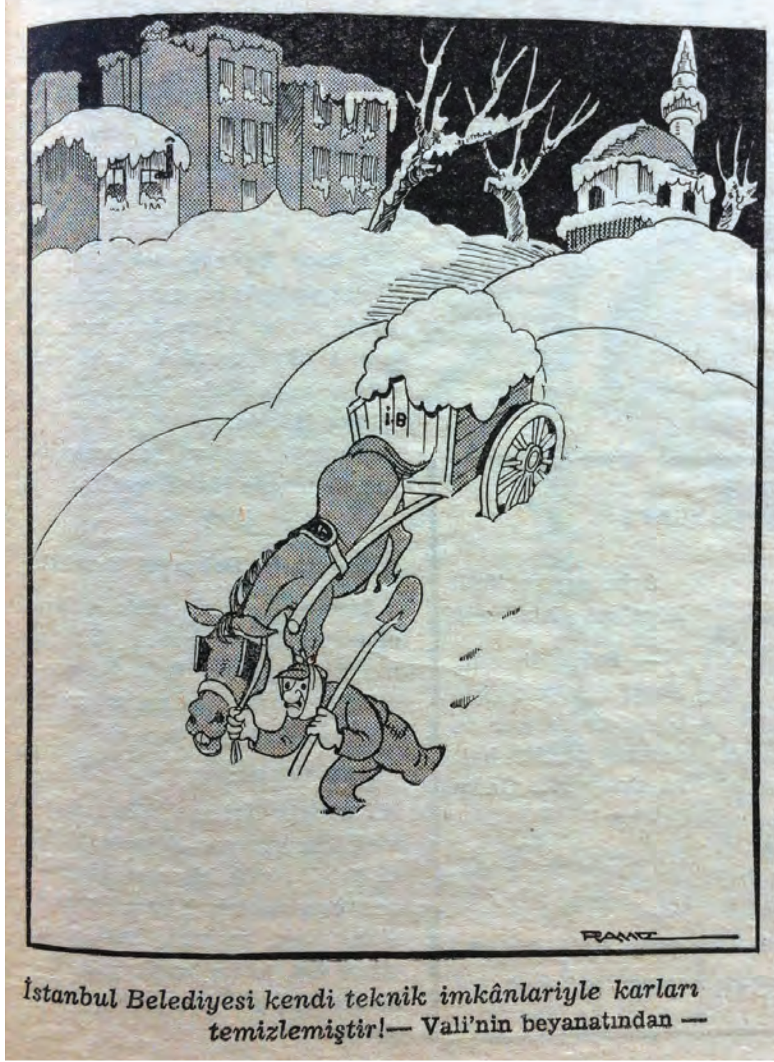
Çizer
RAMİZ
Ramiz, metro fikrini tünel adıyla okuyucusunun zihnine nakşetmeyi başarır…



TRAMVAY

Mizah, 20 Ocak 1950

YOĞUN KAR YAĞIŞINA RAĞMEN, TRAMVAY YOLU AÇIK TUTULDU




Yirmi günden fazla süren kar esnasında tramvay seferlerinin hiç aksamadan, büyük inti zamla yapılması herkesi çok memnun etmiştir. Tramvay idaresi bunu temin etmek üzere yolları temizleyen arabalar kullanmıştır. Yukarıda bunlardan biri ve temizlenmiş raylar görünüyor.

Cumhuriyet, 8 Şubat 1950

Henüz Türkiye'de yeni bir dönemi başlatacak 14 Mayıs 1950 seçimlerine, 3-4 ay varken, İstanbul, sert ve karlı bir kış geçirir. O kış Ocak ayında başlayan kar, aralıksız Şubat ortasına kadar yağar ve tam 20 gün sürer. Öyle ki o günleri ancak, 55 gün kesintisiz kar yağışının olduğu 1929 kışıyla karşılaştırmak mümkündür. İşte o kış, belediye bütün imkanlarını seferber ederek, ana ulaşım aracı olan tramvayın işlemesini sağlamak amacıyla, raylar üzerindeki karları temizlemiş, bununla da büyük takdir toplamıştı.



Çizer

RAMİZ GÖKÇE

Ramiz Gökçe, 1946-1951 yılları arasında kendi çıkardığı Mizah adlı dergide de çizdi.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRETTİN KERİM GÖKAY

Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

ÖNCE HABERİ ÇIKAR, SONRA KARİKATÜRÜ ÇİZİLİR

TRAMVAY

Mizah, 22 Haziran 1951

Belediyenin vatandaşa eza etmeğe hakkı yoktur!

Tramvaydan atladı diye vatandaşı halk önünde ite kaka kamyonlara tıkmanın, temiz aile çocuklarını kampta bitli serseriler arasında geceletmenin bir suç olacağı belirtiliyor

Tatbikat şekli geniş hoşnutsuzluk uyandırdı

Yukarıki resimde gördüğünüz halk, feci bir kaza dolayısiyle veya timarhaneden kaçan beş on delinin yakalanmasını seyriçin toplanmış değildir. Halk, yer bulamadığı için tramvayın basamağında kalmış veya duraktan beş adım evvel tramvaydan atlayıvermiş her sınıftan vatandaşların polisler tarafından itile kakıla bir kamyona tıkıldıklarını, böylece vatandaşın haysiyeti, hak ve hürriyetine gösterilen saygı derecesinin acı bir tezahürünü hayret ve esefle seyretmektedir.

Bilindiği gibi hafta başından

(Devamı 2 nci sahifede)



Yerli yabancı bir yığın halkın gözü önünde vatandaşların itile kakıla kamyonlara tıkıldığının resmidir!

Akşam, 15 Haziran 1951
Akşam'da yayınlanan haberle Mizah'ta çizilen haberin her şeyi aynıdır.



Tramvaylardan atlayanlardan ceza alınıyor!
— Haydi yürü, geç kaldık yavrum!
— Dur baba, polisler saklambaç oynuyorlar, biraz seyredelim!

Bu karikatürdeki olay aynıyla vaki olmuş… Akşam'ın "Belediyenin vatandaşa eza etmeğe hakkı yoktur" başlıklı haberi şöyle: "… Halk, yer bulamadığı için tramvayın basamağında kalmış veya duraktan beş adım evvel tramvaydan atlayıvermiş her sınıftan vatandaşların polisler tarafından itile kakıla bir kamyona tıkıldıklarını, böylece vatandaşın haysiyeti, hak ve hürriyetine gösterilen saygı derecesinin acı bir tezahürünü hayret ve esefle seyretmektedir." [Akşam, 15 Haziran 1951]



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRETTİN KERİM GÖKAY
Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957



Çizer
RAMİZ
Ramiz Gökçe: "Bir dakikada çizdiğim karikatürler, bir senede çizdiğim tablolardan daha fazla rağbet gördü."

İMAR

Mizah, 10 Mart 1950

İMARIN ADI VAR, KENDİ YOK…





Hürriyet, 21 Kasım 1952



İstanbulun imarı bu gidişle asla mümkün görülmüyor

Nâzım plânı tasdik ederken, Belediyeye her yıl 10 milyon lira vermeyi taahhüd eden hükûmetin, sonradan bu va'dini tutmaması, imar plânının şehre senelerce zarardan başka birşey temin etmemesine âmil oldu

İstanbulun, estetikten mahrum sokaklarından bir tanesi

Tatbik edilemiyen imar plânlarının, bir şehir için ne kadar zararlı olduğunu, dünyada hiçbir şey, İstanbulun nâzım plânından daha iyi isbat edemez. Belediye tarafından, şehrin müteva[illegible] bütçesile asırlarca gerçekleştirilmesine imkân görülmediği için, hükûmetin vak-

— Arkası Sa. 4, Sü. 1 de —

Cumhuriyet, 9 Şubat 1948

İstanbul'un nazım planı hazırlandıktan sonra, 1940'lı yılların sonuna doğru Hükümetçe de tasdik edilir. Ancak bir türlü uygulanması için adım atılamaz. Bu sırada göç almakta olan İstanbul'da Zeytinburnu ve Mecidiyeköy başta olmak üzere gecekondu inşaatları başlar. Bir anlamda, belediyenin çözüm üretemediği noktada halk, kendi başının çaresine bakmaya başlamıştır.

Çizer

SURURİ GÜRMEN

Güzel Sanatlar terk olan Sururi Gürmen, 1940'tan itibaren tüm yayınlarda çizgileriyle boy gösterdi. İğneleyici üslubuyla dikkatleri çekti.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRETTİN KERİM GÖKAY

Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

ÇARŞI PAZAR DENETİMİ, PAHALILIĞI ÖNLER Mİ?

Akbaba, 9 Temmuz 1953



Vali Gökay Fatihte teftişler yaptı

F.K.G. alâkalılara Ayvansarayda umumî helâ inşasını söyledi

Çürük domates ile mücadele

Vali ve Belediye reisi Prof. Gökay beraberinde diğer ilgililer olduğu halde dün saat 17 den itibaren Fener, Balat, Ayvansaray, Karagümrük pazarı ve Fatihi teftiş etmiştir.

Ayvansarayda tekne ve kayık işçileri ile görüşen Vali bunların ihtiyaçlarını tesbit ederek ilgililere burada bir umumi helâ yapılmasını söylemiştir.

Bundan sonra muhtelif bakkal, manav ve sebzecileri kontrol eden Vali, bir sebzecideki domates fiyatını yüksek bularak emsali dükkânlardaki seviyeye indirtmiştir. Bir bakkalda görülen 240 kuruş fiyatlı beyaz peynir 220 kuruşa indirildiği gibi, peyniri yüksek fiyatla satan toptancı da tesbit edilmiştir.

Müteakiben Malta pazarına gidilerek pazar gezilmiştir. Burada bazı sebzecilerde görülen çürük domatesler kaldırıldığı gibi pazar yerinin daha iyi temizlenmesi ve daima temiz tutulması hakkında ilgililere emir verilmiştir.

İri ve iyi domatesleri 30 kuruşa satan bir sebzeciyi Vali tebrik etmiş, diğer bir sebzecide gördüğü 45 kuruşluk domatesin fiyatını indirtmiştir. Pazarda halkın dileklerini dinleyen Vali Fatihte, kasap, bakkal ve sebzecileri de dolaşmıştır. 50 ve 60 kuruş fiyatla domates ve fahiş fiyatla diğer sebzeleri satan bir sebzeciye Vali derhal kapama cezası vermiştir.

Vakit, 8 Temmuz 1953

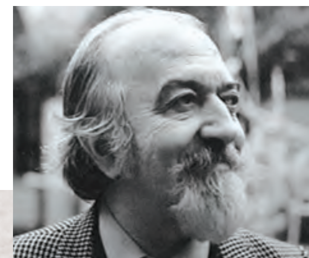


Fahrettin Kerim — Allah kerim!..

Vali-Belediye Başkanı Fahrettin Kerim, aslında kendince pahalılıkla ilgilenmekte, çarşı-pazarı denetlemekteydi(!): "… Muhtelif bakkal, manav ve sebzecileri kontrol eden Vali, bir sebzecideki domates fiyatını yüksek bularak emsali dükkânlardaki seviyeye indirtmiştir. (…) Müteakiben Malta pazarına gidilerek pazar gezilmiştir. (…) İri ve iyi domatesleri 30 kuruşa satan bir sebzeciyi Vali tebrik etmiş, diğer bir sebzeciyi de gördüğü 45 kuruşluk domatesin fiyatını indirtmiştir…" [Vakit, 8 Temmuz 1953]



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRETTİN KERİM GÖKAY
Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

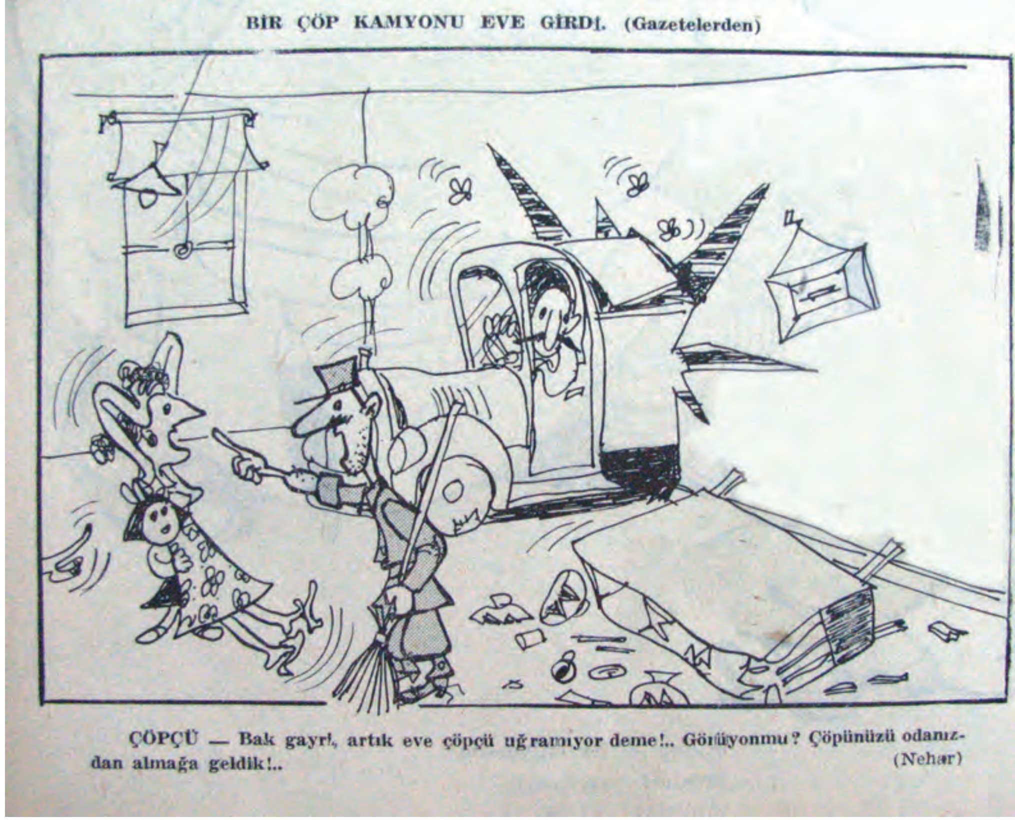


Çizer
NEHAR TÜBLEK
Yugoslav muhaciri olan Nehar Tüblek, hukuk okudu. 19 yaşında karikatüre başladı. İlk karikatürü, Amcabey'de neşredildi.

ÇÖP TOPLAMA

Akbaba, 30 Eylül 1954

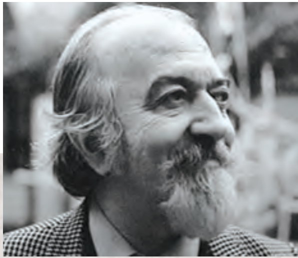
"BİR GECE ANSIZIN GELEBİLİR, ÇÖPÜNÜ ALABİLİRİM!"



İstanbul'da temizlik işleri 1950'li yıllarda ivme kazanır. İstanbul'un çöpünü toplamak için personelden ziyade çöp arabasına ihtiyaç olduğunun farkında olan belediye, araç alımına önem verir: "Temizlik İşleri Müdürlüğü ihtiyacı için lüzumu olan 13 adet çöp kamyonu 487500 tahmin bedeli çevresinde satın alınacaktır." [Milliyet, 18 Mayıs 1955]

Ancak her mahalleye ulaşmak için araç ve insan olarak sayı yeterli değildir: "Müdürlük halen çöp kamyonu ve çöpçü sıkıntısı çekmektedir. Bozulan arabalara yedek parça bulunamamaktadır. Çöpçüler de mevsim dolayısıyla köylerine gitmektedirler." [Milliyet, 21 Mayıs 1956]

Ayrıca çöp kamyonlarının çoğalmasıyla birlikte kazaların sayısı da artar. Üzücü olan şu ki, bu kazaların çoğu, ölümle sonuçlanmaktadır.



Çizer

NEHAR TÜBLEK

Nehar Tüblek, yurtiçi ve yurtdışında katıldığı birçok yarışmada ödüller aldı.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRETTİN KERİM GÖKAY

Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

ÇÖPCÜYE MERASİM!

Akbaba, 28 Ekim 1954

BİR MAHALLE HALKI, GELECEK ÇÖPÇÜYE MERASİM YAPACAĞINI BİLDİRDİ..

(Gazeteler)

HOŞ GELDİN ÇÖPÇÜBAŞI

— Bizim mahallede pilâv zerde de var!..

(Yalçın)



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRETTİN KERİM GÖKAY
Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

Çizer
YALÇIN ÇETİN
Yalçın Çetin, periyodik olarak çizdiği karikatürlerin yanı sıra birçok çizgi roman da üretmiştir.

OTOBÜS ŞOFÖRLERİ / EĞİTİM

Akbaba, 17 Şubat 1955

BELEDİYE ŞOFÖRLERİNE İLK PSİKOLOJİK DESTEK EĞİTİMİ…





Belediye şoförleri kursa tâbi tutuluyor

Kursta otobüs şoförlerine yolculara iyi muamele yapılması öğretilecek

Belediye otobüsleri şoförlerine halka, daha iyi muamelenin nasıl yapılabileceği öğretilecektir.

Bu hususta Elektrik İdaresince teşebbüse geçilmiştir. Önümüzdeki günlerde faaliyete başlayacak olan kursa, münavebe usuliyle bütün şoförler iştirâk ettirilecektir.

Bundan başka İ. E. T. T. İdaresi keyfi bir şekilde vasıta kullanan şoförlere karşı yeniden bazı tedbirler almıştır.

Bundan böyle otobüs duraklarında durmayan, yolculara iyi muamele yapmayan ve meselâ lüzumsuz münakaşalara sebep olan şoförler derhal cezalandırılacaktır.

Elektrik İdaresi ayrıca, geceleri saat 22-24 arasında, İstanbul ci-

SANAT HAYATI

Programda Değişiklik

MÜZİK

Önümüzdeki pazar günü yapılacak olan 16 ncı Konservatuvar Pazar Konseri programında, Emine Erel'in mazereti dolayısiyle, bazı değişiklikler olmuştur.

Ferdi Statzer - Gülay Uğurata (piyano), Feyha Talay (viyolonsel) ve Yıldız Dağdelen'in (şan) iştirak edecekleri oda müziği konserinin yeni programı şu şekli al-

Milliyet, 20 Ocak 1955

Gazetelere yansıyan haber şöyle: “Belediye otobüsleri şoförlerine halka, daha iyi muamelenin nasıl yapılabileceği öğretilecektir. Bu hususta Elektrik İdaresince teşebbüse geçilmiştir. Önümüzdeki günlerde faaliyete başlayacak olan kursa, münavebe (dönüşüm) usulüyle bütün şoförler iştirak ettirilecektir. (…) Bundan böyle otobüs duraklarında durmayan, yolculara iyi muamele yapmayan ve meselâ lüzumsuz münakaşalara sebep olan şoförler derhal cezalandırılacaktır.” [Milliyet, 20 Ocak 1955]



Çizer

METİN GÖKÇE

Metin Gökçe, 1933’te doğdu, 18’inde karikatür çizmeye başladı. Karikatürü, görüntü mizahı olarak nitelerdi.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRETTİN KERİM GÖKAY

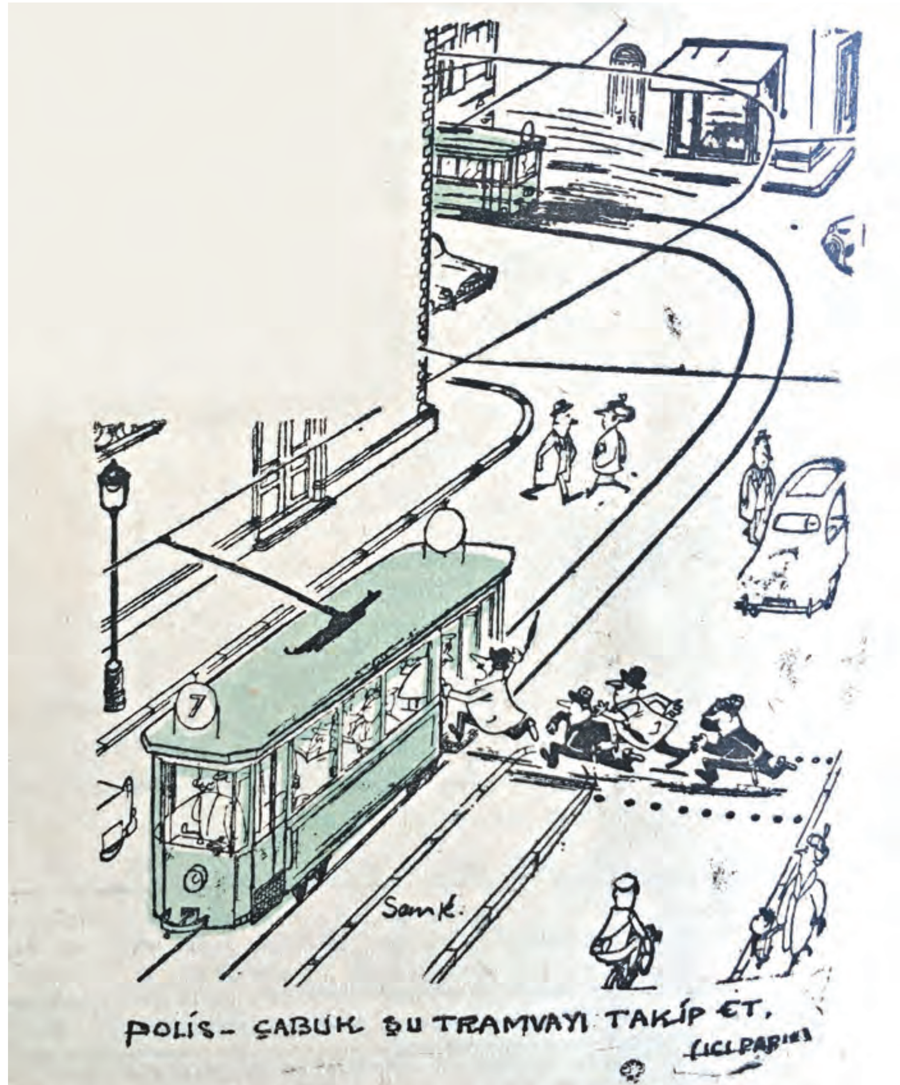
Görev Süresi:

24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

Dolmuş, 6 Haziran 1956

POLİS – ÇABUK ŞU TRAMVAYI TAKİP ET…

Eleştirel mizah anlayışının en iyi örneklerinden biri olan bu karikatür muhtemelen bir yabancı karikatürden alıntılanmış. Tramvayların dillere destan yavaşlıkları, en hızlı araçla suçluların peşinden koşması gereken polis marifetiyle tenkit ediliyor.





Dönemin Belediye Başkanı
FAHRETTİN KERİM GÖKAY
Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957


dolmuş SİYASİ MİZAH MECMUASI

İMTİYAZ SAHİBİ OSMAN A. KERMEN ÇİZGİ NEŞRİYAT MATBAACILIK VE TİCARET EVİ

KARİKATÜRE, MİZAHA KIZILMAZ

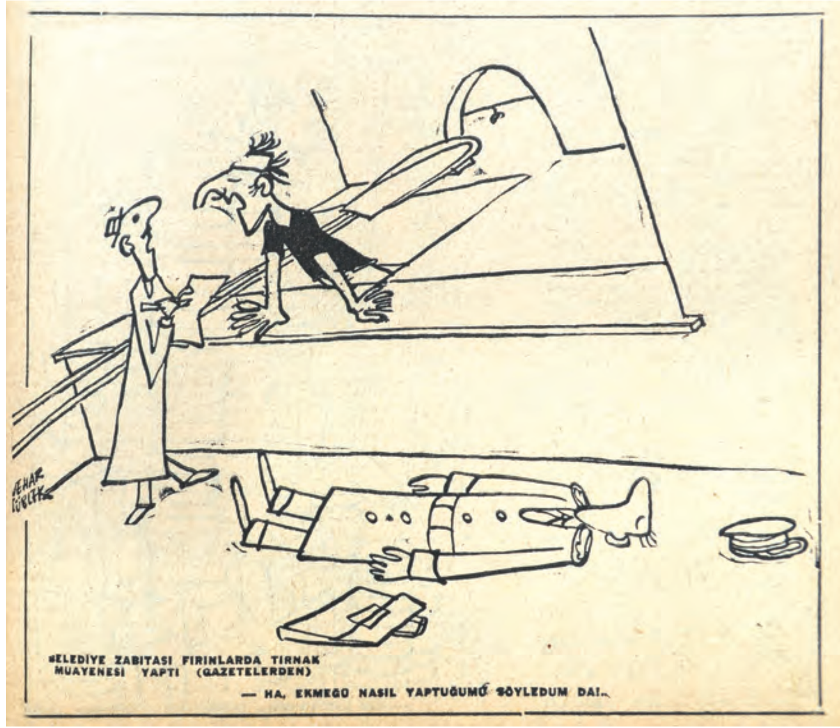
Demokrat İdarelerde İktidardakiler Buna Tahammül Etmek Zorundadırlar

İlhan Selçuk'un çıkardığı Dolmuş'un ilk sayısı 5 Ocak 1956'da yayınlandı. Eleştirel mizah anlayışını benimseyen Dolmuş'ta Türk mizahına damgasını vuran karikatüristler yer aldı. Bunlar arasında Turhan Selçuk, Ferruh Doğan, Ali Ulvi Ersoy, Tonguç, Oğuz Aral, Eflatun Nuri, Mustafa Eremektar (Mıstık) ve Sinan Bıçakçıoğlu da bulunuyordu.

FIRIN DENETİMİ

Dolmuş, 14 Şubat 1957

"UZATIN ELLERİNİZİ, TIRNAK KONTROLÜ VAR..."



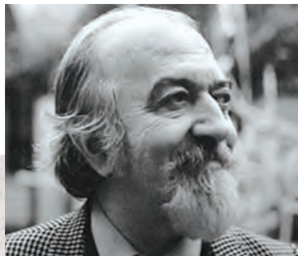
Yorumsuz: "Son günlerde ekmeklerin bazı semtlerde yenilmeyecek derecede kumlu ve esmer çıkması üzerine, ilgililer kontrolleri şiddetlendirmişlerdir. Ekipler dünkü teftişlerinde evsafı bozuk 500 ekmeği satıştan men etmişlerdir. Ayrıca Bakırköy, Yenimahalle, Yeşilköy, Çemberlitaş, Küçükpazar semtleri fırınları umumî bir kontrolden geçirilmiştir."

Bu latifeye konu olan fırıncının şivesinden anlıyoruz ki, 1950'li yıllarda da fırıncıların çoğunluğunu Karadenizliler oluşturuyordu.


(İLHAN DEMİREL)

«YENİ» LER İŞ BAŞINDA İstanbul Belediyesinin yeni Zabıta memurları dünden itibaren resmen faaliyete başlamışlardır. Belediye Şube Müdürlüklerinde toplanan genç memurların ilk vazifesi esnafla «tanışmak» ve ceza yerine önce birer «ihtar» vermektir. Resim Beyoğlu Şube Müdürü'nün başkanlığındaki ekip, bir fırında tırnak muayenesi yaparken gösteriyor. Nedret Selçuker'in bu mevzudaki yazısı 2 inci sahifemizdedir.

Milliyet, 2 Şubat 1957



Çizer

NEHAR TÜBLEK

Nehar Tüblek'in çizgisinin ilk dönemki müteredditliğinden kurtulup tarzını bulduğunu söyleyebiliriz.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRETTİN KERİM GÖKAY

Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957

OTOBÜS / KALABALIK

Dolmuş, 21 Şubat 1957

SAĞLAM GİRİP ÇÜRÜK ÇIKILAN TEK YER…



Toplu ulaşım araçlarındaki aşırı kalabalık bir türlü azaltılamıyor, halk rahata eremiyordu. Öyle ki belediye otobüsleri binmek bir dert, inmek ayrı bir dertti. Ulaşım, kara mizah konusu olmayı bu yıllarda da sürdürdü.



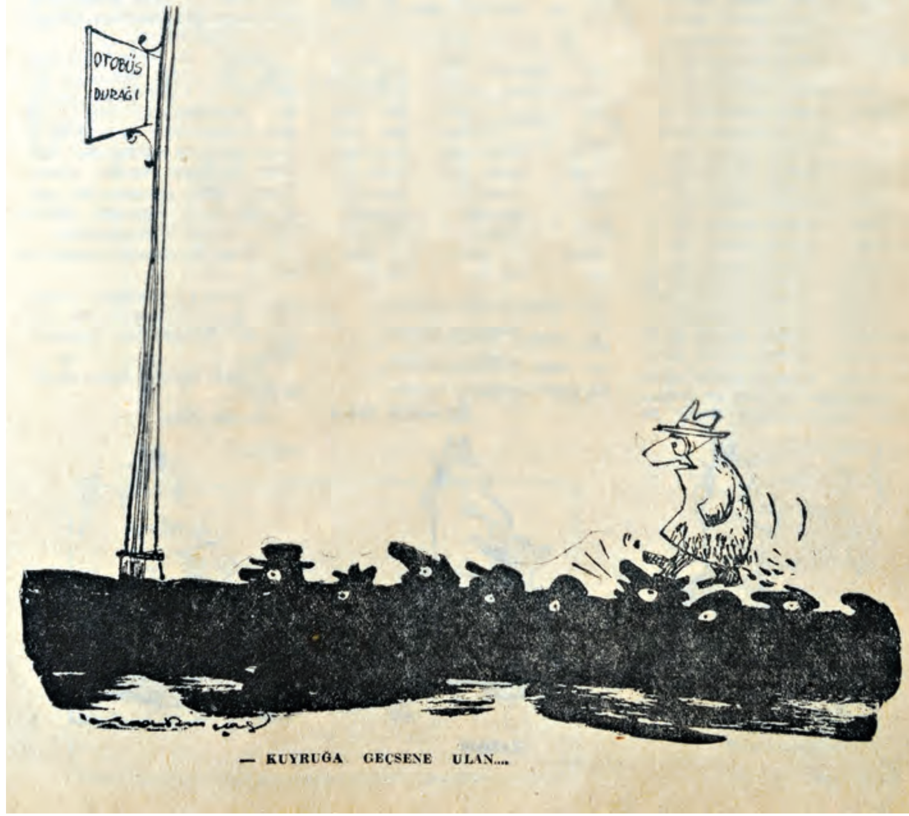
Dönemin Belediye Başkanı
FAHRETTİN KERİM GÖKAY
Görev Süresi:
24 Ekim 1949 - 26 Ekim 1957



Çizer
SUAT YALAZ
1932'de Kırşehir'de doğan Suat Yalaz'ın ilk karikatürü de, babasının memuriyeti dolayısıyla bulunduğu Kayseri'de, Erciyes Postası'nda yayınlandı. Güzel Sanatlar okuyan Yalaz, bu sırda haftalık ve günlük yayınlar için de karikatür çiziyordu.

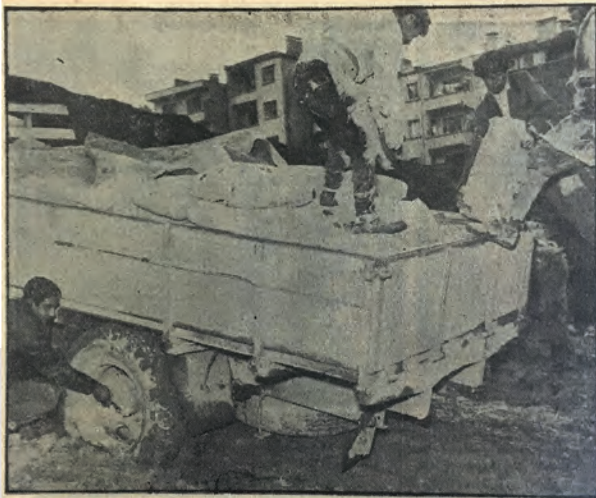
Dolmuş, 29 Ocak 1958

ÇAMURDA KAYBOLAN İNSANLAR



"Atalarımız İstanbul'un üç şeyi meşhurdur derler. Bunlardan birisi çamuru, ikincisi dilencisi, diğeri de köpekleridir. İstanbul gibi medenî bir şehirde köpek, çamur ve dilenci (hâlâ) bir dava halindedir..." [Milliyet, Halkın Sesi, 14 Ekim 1950]

"Çamurla Mücadele: Şehrin yol davaları, Belediyenin bütün çalışmalarına rağmen halledilememiştir. Bu yüzden bir kısım İstanbul sokakları çamur deryasından "geçilmez" vasfını taşımaktadır. Resimde görülen kamyon, Topkapı yolunda Taşkasap mevkiinde böyle bir çamur deryasına saplanmış ve kurtulma çaresini ancak çimento torbalarını boşaltmakta bulmuştur." [Milliyet, 8 Şubat 1955]



ÇAMURLA MÜCADELE Şehrin yol dâvası, Belediyenin bütün çalışmalarına rağmen halledilememiştir. Bu yüzden bir kısım İstanbul sokakları çamur deryasından «geçilmez» vasfını taşımaktadır. Resimde görülen kamyon, Topkapı yolunda Taşkasap mevkiinde böyle bir çamur deryasına saplanmış ve kurtulma çaresini ancak çimento torbalarını boşaltmakta bulmuştur.

Milliyet, 8 Şubat 1955



Dönemin Belediye Başkanı
MÜMTAZ TARHAN
Görev Süresi:
29 Kasım 1957 - 11 Mayıs 1958

BELEDİYE, PERSONELİN SİGORTA ÜCRETİNİ ÖDEYEMİYOR

HACİZ VE İPOTEK

Akbaba, 30 Temmuz 1959



O vakitler Taksim Gezi Parkı, sadece bir park değil eğlence merkeziydi ve belediye tarafından kiraya veriliyordu. Personelin sigorta ücretlerini ödemekte sıkıntıya düşen belediye, görünen o ki, buradan elde edeceği geliri, sigorta kurumuna teklif ediyordu.

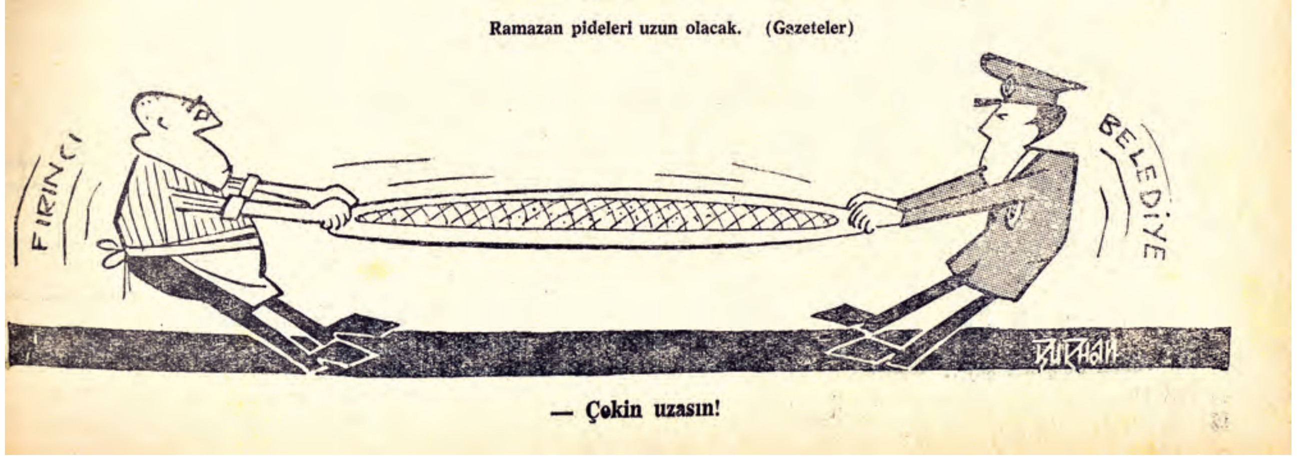


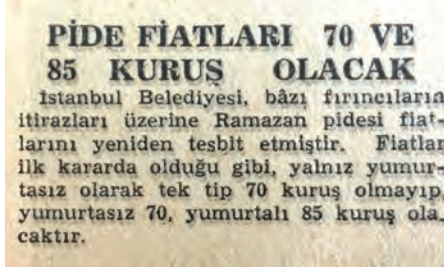
Dönemin Belediye Başkanı
KEMAL AYGÜN
Görev Süresi:
25 Aralık 1958 - 27 Mayıs 1960

FIRINLAR / RAMAZAN PİDESİ

Akbaba, 30 Temmuz 1959

YUMURTALI RAMAZAN PİDESİ 85 KURUŞ..





PİDE FİATLARI 70 VE 85 KURUŞ OLACAK

İstanbul Belediyesi, bâzı fırıncıların itirazları üzerine Ramazan pidesi fiatlarını yeniden tesbit etmiştir. Fiatlar ilk kararda olduğu gibi, yalnız yumurtasız olarak tek tip 70 kuruş olmayıp, yumurtasız 70, yumurtalı 85 kuruş olacaktır.

Milliyet, 28 Ocak 1962

Her ramazan, belediye ile fırıncılar arasında en önemli tartışma konusu, pideler olurdu. Temel konu ise fiyatıydı. Sonunda pidenin boyutu ile fiyatı arasında uygun nokta tespit edilerek, anlaşmaya varılırdı: "Pide fiatları 70 ve 85 kuruş olacak. İstanbul Belediyesi, bazı fırıncıların itirazları üzerine Ramazan pidesi fiatlarını yeniden tespit etmiştir. Fiatlar ilk kararda olduğu gibi, yalnız yumurtasız olarak tek tip 70 kuruş olmayıp, yumurtasız 70, yumurtalı 85 kuruş olacaktır." [Milliyet, 28 Ocak 1962]



Çizer

BURHAN SOLUKÇU

Burhan Solukçu, karikatüre başlamadan önce tabelacılık ve gazete ressamlığı yaptı.



Dönemin Belediye Başkanı

KEMAL AYGÜN

Görev Süresi:
25 Aralık 1958 - 27 Mayıs 1960

HİZMETİN FİNANSMANI: CEZA GELİRLERİ

BELEDİYE CEZALARI

Akbaba, 1 Aralık 1960

Yorumsuz: "İki Günde 1716 Kişi Cezalandırıldı: Cumartesi ve Pazar günleri şehrimizde temizliğe riayet etmeyen 1716 kişi cezalandırılmıştır. Belediye Zabıta memurlarının aldıkları peşin para cezası 19 160 liradır." [Milliyet, 15 Kasım 1960]





Dönemin Belediye Başkanı
REFİK TULGA
Görev Süresi:
27 Mayıs 1960 - 14 Haziran 1960
24 Eylül 1960 - 26 Şubat 1962

Çizer
BURHAN SOLUKÇU
Burhan Solukçu, 1928'de Zonguldak'da doğdu, madende çalıştı, verem tedavisi gördü. Kendisi gibi verem tedavisi gören Rıfat Ilgaz'ın teşvikiyle karikatür dünyasına adım attı.

Akbaba, 8 Haziran 1961

KARASİNEKLE MÜCADELE, DERS OLUYOR



"Belediye nihayet karasinek mücadelesine katılmaya karar vermiştir. Dün Belediye Reisi Kemal Aygün'ün riyasetinde bir toplantı yapılmış ve mücadele planı tespit edilmiştir. Çöp imha istasyonlarının sineklere memba vazifesi gördüğü anlaşıldığından buraları dezenfekte etmek üzere daimî sağlık ekipleri vazifelendirilecektir." [Milliyet, 30 Temmuz 1959]

"Öğrenciler de sinek mücadelesine katılacak. Sineklerle mücadele, önümüzdeki ders yılından itibaren bütün öğrenciler tarafından tatbikî ders olarak tedris edilecektir. Sinekle mücadele yaz aylarında yapıldığı zamanlar, öğrenciler okullara davet olunarak bu mücadeleye katılacak, ayrıca öğrendiklerini evlerinde tatbik edeceklerdir." [Milliyet, 26 Ağustos 1959]

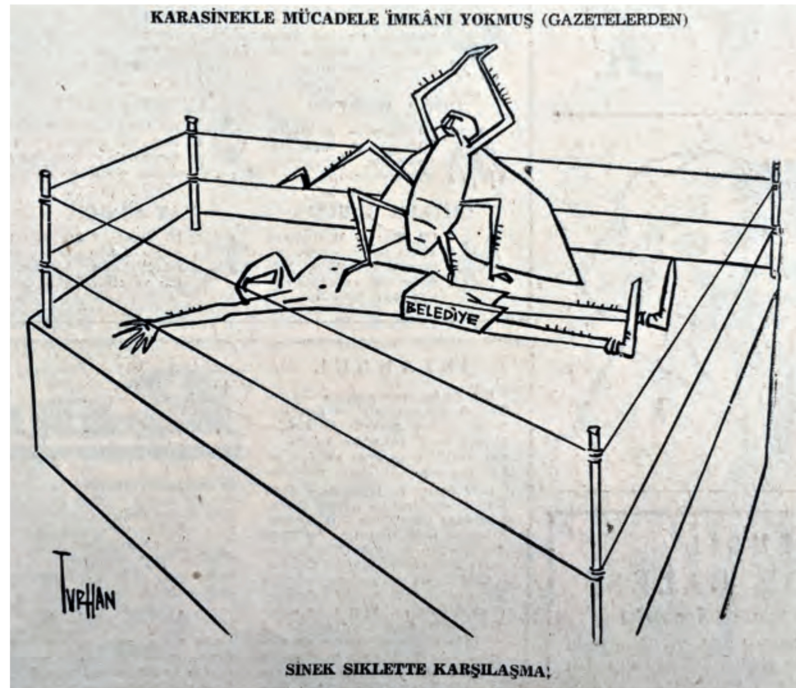


Dönemin Belediye Başkanı
REFİK TULGA
Görev Süresi:
27 Mayıs 1960 - 14 Haziran 1960
24 Eylül 1960 - 26 Şubat 1962



Akbaba, 19 Temmuz 1962

"Belediye bu yıl karasineklerle yapılacak mücadelede galip çıkabilmek için çareler aramaktadır. (...) Toplantıda sinek üremesine imkan bulunan yerlerin ortadan kaldırılması ve bunların devamlı kontrolü için bütün sağlık teşekkülleri seferber edilmiştir." [Milliyet, 21 Nisan 1961]



Milliyet, 30 Temmuz 1959

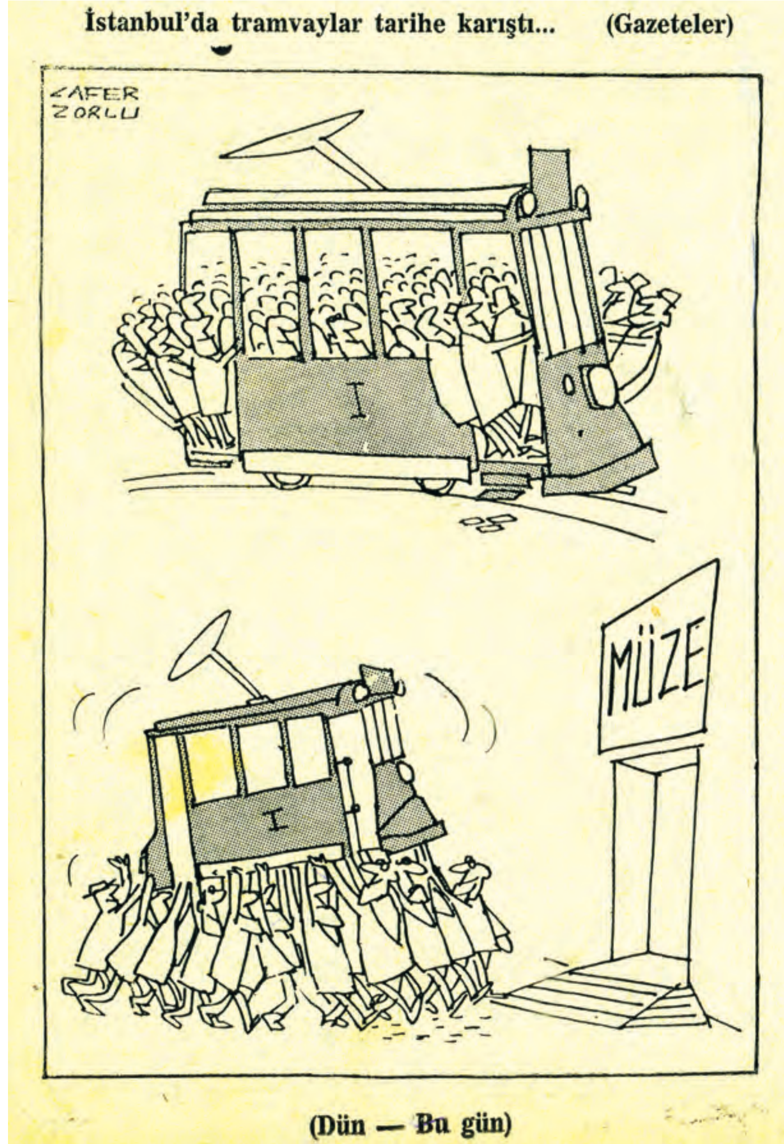


Dönemin Belediye Başkanı
KAMURAN GÖRGÜN
Görev Süresi:
17 Mart 1962 - 30 Ocak 1963

Çizer
TURHAN SELÇUK & CAFER ZORLU
Turhan Selçuk'un ilk karikatürleri, ortaokul yıllarında Türk Sözü ve Şut'ta çıktı. Tornacılıktan hırdavatçılığa kadar birçok işte çalışan Cafer Zorlu ise İstanbul sokaklarını gözlem için değil iş için de turladı.

Akbaba, 1 Haziran 1961

ELVEDA YÜZYILLIK SEVGİLİ...



27 Mayıs devriminden sonra trafikte tramvayların mevcudiyeti tartışılmaya başlandı. "Tramvayların yavaş işlediği, halbuki lastik tekerlekli otobüslerin çok daha işlevsel olacağı" savunuluyordu. Nihayetinde tramvaylar "süratinin az olduğu ve trafiği aksattığı" gerekçesiyle 12 Ağustos 1961 tarihinde İstanbul'un Avrupa yakasında ulaşımdan kaldırıldı. Anadolu hattı için daha 3 Ekim 1966'ya kadar vakit vardı.



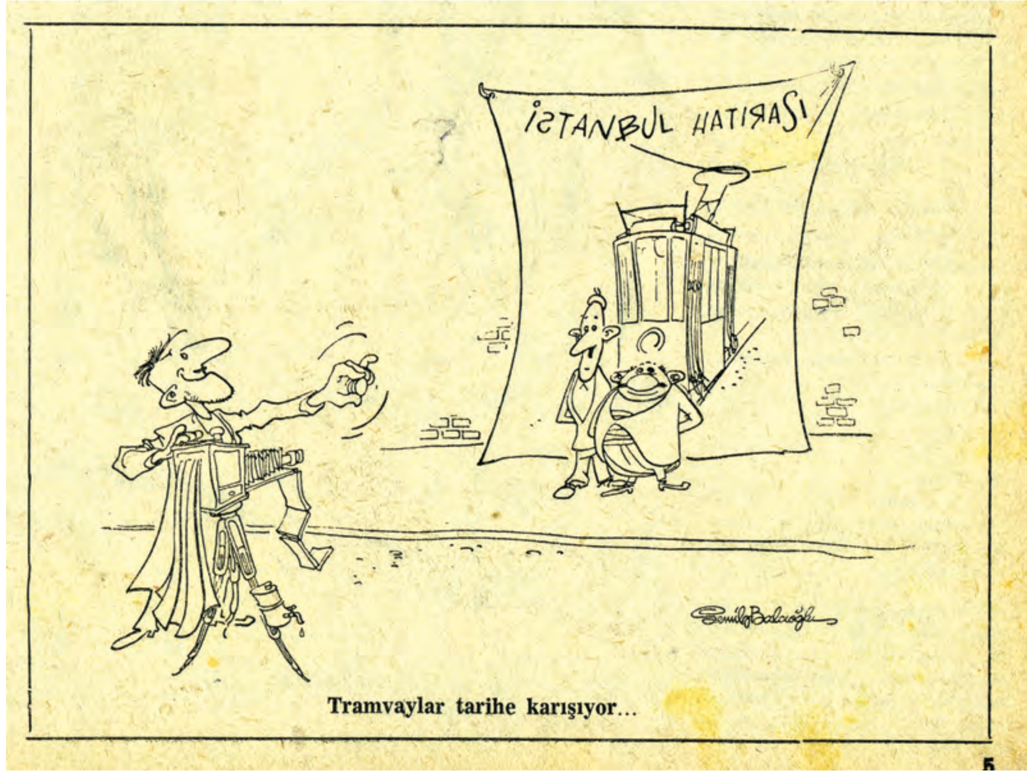
Çizer
CAFER ZORLU
Cafer Zorlu, günlük gazetelerde spor karikatürleri de çizdi.



Dönemin Belediye Başkanı
REFİK TULGA
Görev Süresi:
27 Mayıs 1960 - 14 Haziran 1960
24 Eylül 1960 - 26 Şubat 1962

İSTANBUL HATIRASI

Akbaba, 1 Haziran 1961





İstanbul tramvaylardan, acaba nezaman kurtulacak

Burası Sirkecinin en geniş bir caddesidir. Buna rağmen tramvaylar yüzünden seyrüsefer her gün daimi bir şekilde aksamaktadır. Bunun en güzel misali, yukarıda görülen resimdir. Biraz dikkat edilecek olursa, dokuz tramvayın arka arkaya olduğu görülür. Şu bir hakikattir ki, tramvaylar kaldırılacak olursa seyrüsefer güçlüğü muhakkak ki hafifliyecektir.

Milliyet, 15 Ekim 1953



Dönemin Belediye Başkanı
REFİK TULGA
Görev Süresi:
27 Mayıs 1960 - 14 Haziran 1960
24 Eylül 1960 - 26 Şubat 1962

Çizer
SEMİH BALCIOĞLU
Semih Balcıoğlu, "çizeceği resme her yönden bakmasını bilirdi."

İSTANBULLULUK VERGİSİ

Akbaba, 7 Nisan 1962

"KES BİR İSTANBULLULUK VERGİSİ!.."



Göç 1950'lerden sonra başlayınca şehre gelenlerden İstanbulluluk vergisi alınması 1960'ların başında konuşulmaya başlandı. Osmanlı dönemindeki "toprak bastı"* tabirini hatırlatan bu vergiyle göçün önlenmesi hedeflenmiş. Ancak bu düşünce hayata geçmedi. Benzer görüşler, daha sonraki yıllarda da gündeme gelecekti. Ama bunların hiçbiri karikatüristler için naif bir konu olmanın ötesine geçmedi.

"İmar Bakanlığı tarafından hazırlanan rapora göre İstanbul'a 5 yılda 238 bin kişi akın etti. Akın aynı tempo ile devam ederse 1980'de nüfus dört milyonu aşacak. 1950-1960 yılları arasında İstanbul'a gelenlerin sayısı 515 bin 800'ü bulmuştur. Bunlardan 283 bin 600'ü 1950-1955, 232 bin 200'ü 1955-1960 yılları arasında İstanbul'a gelip yerleşmişlerdir. İstanbul'a akın genellikle Orta ve Kuzey Anadolu şehirlerinden gelmektedir. 10 yıl içinde yalnız Sivas, Giresun ve Kastamonu'dan 75 bin 400 kişi gelmiştir..." [Milliyet, 9 Aralık 1963]

** "Şemseddin Sâmi, Kamus-ı Türkî'de toprak bastı tâbirini, "bir yere giren kimse veya eşyadan alınan duhûliye resmi (eşanlamlısı: kudûmiyye/ayak bastı)" olarak kaydeder. Bu tanım, toprak bastı resminin ticaret emtia ve eşyası ile şahıslardan da alındığına işaret etmektedir ki, çok sayıda arşiv vesikası bunu teyid etmektedir."*



Dönemin Belediye Başkanı
TURAN ERTUĞ
Görev Süresi:
27 Şubat 1962 - 16 Mart 1962

İSTANBULLULUK VERGİSİ

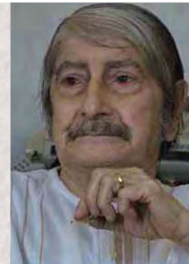


Akbaba, 7 Nisan 1962



Milliyet, 31 Mayıs 1962

Dönemin Belediye Başkanı
KADRİ İLKAY
Görev Süresi:
8 Haziran 1962 - 22 Haziran 1962

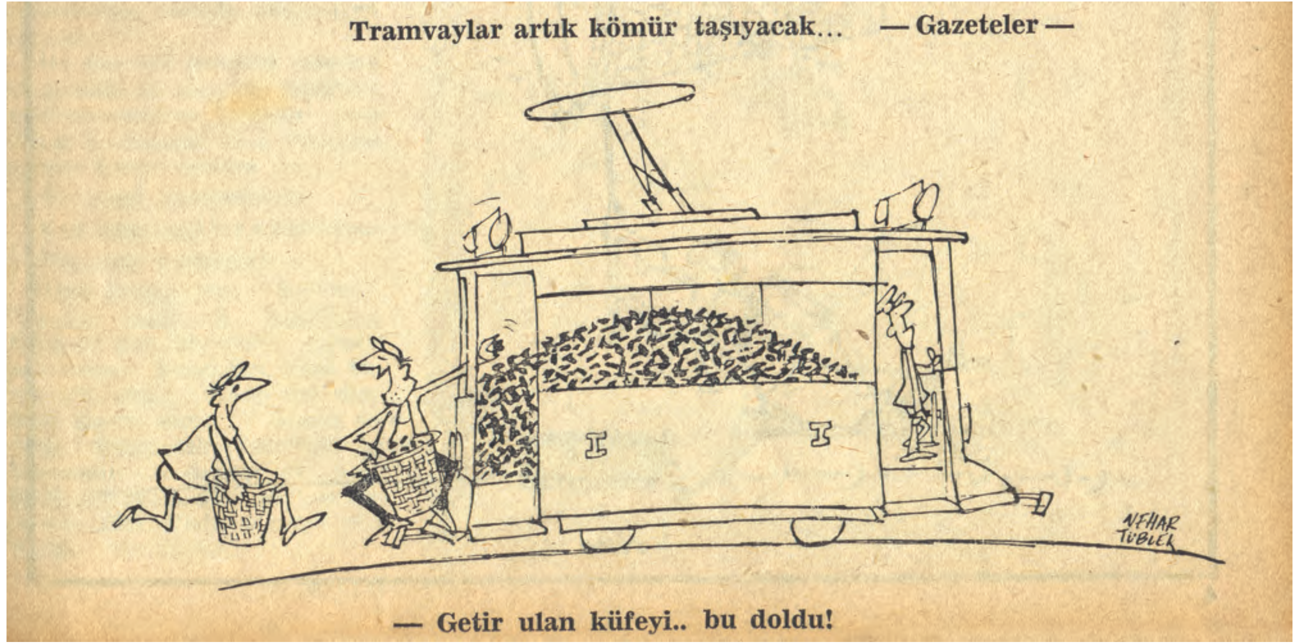


Çizer
TURHAN SELÇUK
Turhan Selçuk, karikatürlerini Yeni İstanbul, Yeni Gazete, Akşam, Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinde yayınladı.

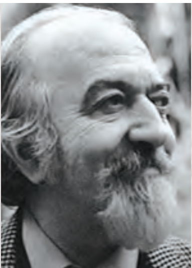
TRAMVAY / KÖMÜR TAŞIMA

Akbaba, 11 Temmuz 1963

ŞAKA DEĞİL GERÇEK: TRAMVAYLA KÖMÜR TAŞINIYOR



Yorumsuz: "Emektar tramvaylar şimdi Kadıköy'de kömür taşıyacak. İETT Gazhane'ye yaptığı nakliyatını ucuza getirecek. İETT İdaresi, İstanbul'un emektar tramvaylarından, kömür nakliyatından istifadeye karar vermiştir. Daha önce seferden alınarak, depoya çekilen tramvaylardan bir kısmı, geceleri normal seferlerin tamamlanmasından sonra, Kadıköy Rıhtımı ile Gazhane arasında kömür taşıyacaklardır..." [Hürriyet, 21 Mayıs 1963]



Çizer

NEHAR TÜBLEK
Tüblek, imzalarını bir süre, Arapça gündüz anlamına gelen Nehar yerine Gündüz olarak atmıştır.



Dönemin Belediye Başkanı
NECDET UĞUR
Görev Süresi:
28 Şubat 1963 - 9 Aralık 1963

ELLER UZAYA, BİZ NE YANA?

Akbaba, 7 Nisan 1965



Ulaştırma Bakanı Mahmut Vural, Haliç'te araba vapuru işletilmesi için incelemeler yapıldığını da söyledi

Ulaştırma Bakanı Mahmut Vural, «İstanbul'da trafik sıkışıklığını hafifletmek için Boğaziçinde ve Haliç'te araba vapuru işletmeyi inceletiyoruz» demiştir.

Bakan Vural, Belediye'de gazetecilerle yaptığı görüşmede, Azapkapı'da yapılacak alt ve üst geçitli yolun açılması için Denizcilik Bankasına ait havuzun bir kısmının istimlâki konusunda Banka ile temasa geçeceğini ve Sirkeci Reşadiye Caddesinin açılması için de buradaki Denizcilik Bankası binalarının durumu ile ilgili kararın yakında verileceğini bildirmiştir.

Bakan, daha sonra Türkiye'deki bütün P T T merkezlerinin devamlı çalışır hale getirilmesi konusunun ele alındığı ve saat 18'e kadar çalışan 35 merkezin mesaisinin saat 24'e kadar uzatıldığını söylemiştir.

Milliyet, 9 Şubat 1965

18 Mart 1965 tarihinde Sovyet kozmonot Alexei Leonov Arkhipovich uzay gemisi Voskhod 2'den dışarı çıkarak uzayda yürüyen ilk insan oldu. Ama İstanbul trafiğinin çözümünde, Türkler bir adım bile yürüyemedi. Öyle ki 2000'li yıllarda başlayacak olan metro ve metrobüslü çözümler ile Marmaray ve Avrasya tünelleri açılıncaya kadar trafik çilesi bir süre daha artarak devam edecekti.



Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968

Çizer
CAFER ZORLU
Cafer Zorlu, öteden beri gönül verdiği çizerlikte ilk karikatürünü 31 yaşında Dolmuş'ta yayınladı.

ALTGEÇİTLER

Akbaba, 21 Temmuz 1965

"O KADARCIK KUSUR KADI KIZINDA DA OLUR"



Trafik sıkışıklığını önlemek için inşa edilen Karaköy Yaya Altgeçidi 500 bin liraya mal olmuş. O döneme göre oldukça yüksek maliyetler göze alınarak yapılan alt geçidin içinde 30 da dükkan bulunacaktı. Karaköy altgeçidinin giriş çıkış yerleri olarak Baylan Pastanesi'nin önü, Tünel'in yanındaki otopark, Karaköy Palas'ın önü ve Ziraat Bankası'nın ilerisindeki otopark tespit edilmişti. Yaya geçişinin yanı sıra ticaretin de yoğun olduğu burada, küçük bir ayrıntı unutulmuş, su tesisatları yapılmamıştı.

Karaköydeki yeraltı geçitinde su tesisatı yapılması unutulmuş

İstanbul Belediyesi inşaatı için 3 milyon lira harcadığı Karaköy yeraltı geçitindeki dükkânlar için su tesisatı yapmayı unutmuştur.

İnşaatı 15 ayda tamamlanabilen yeraltı geçitinin hâlen mevcut bulunan 23 dükkânından ancak 5'ine su sağlanabilmiştir. Bu arada, Belediye tarafından büfe pastahane olarak kiraya verilecek olan bu dükkânlarla, geri kalan 18'inin su kullanmadan ne şekilde faaliyet gösterecekleri merak edilmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin en büyük yeraltı geçiti sayılan Karaköy'deki bu geçitin yanısıra, Çarşıkapı'daki yeraltı geçitinde yapılan dükkânlara da su tesislerinin konulmayışı, ilgililerce **«büyük bir unutkanlık»** olarak nitelendirilmiştir. Bu arada, yeraltı geçitindeki dükkânlarda faaliyet gösterecek olanların, sakalar aracılığı ile su sağlamak zorunluğunda kalacakları belirtilmiştir.

Cumhuriyet,
15 Haziran 1965

Yeraltı geçidiyle ilgili açıklama

● Belediye Fen İşleri Müdürü Ahmet Sönmez, Karaköy yer altı geçitinde bulunan 18 dükkândan 9 unda su tesisatının bulunduğunu açıklamıştır.

Sönmez, geçitin plânlara uygun şekilde inşa edildiğini, unutulan hiç bir tesisatın bulunmadığını belirtmiş ve; «Karaköy yeraltı geçiti modern bir şekilde inşa edilmiştir. Halkın ihtiyacını karşılayacak bütün tesisata yer verilmiştir. Dükkânlara su tesisatı yapımının unutulduğu şekilde çıkarılan söylentiler asılsızdır. Dükkânlardan 9 unda su tesisatı mevcuttur. Kırtasiye, manifatura gibi eşyaların satılacağı dükkânlara su tesisatı konulmamıştır.» demiştir.

Fen İşleri Müdürü, geçitin bir kaç gün sonra halkın hizmetine açılacağını açıklamıştır.

Cumhuriyet,
16 Haziran 1965



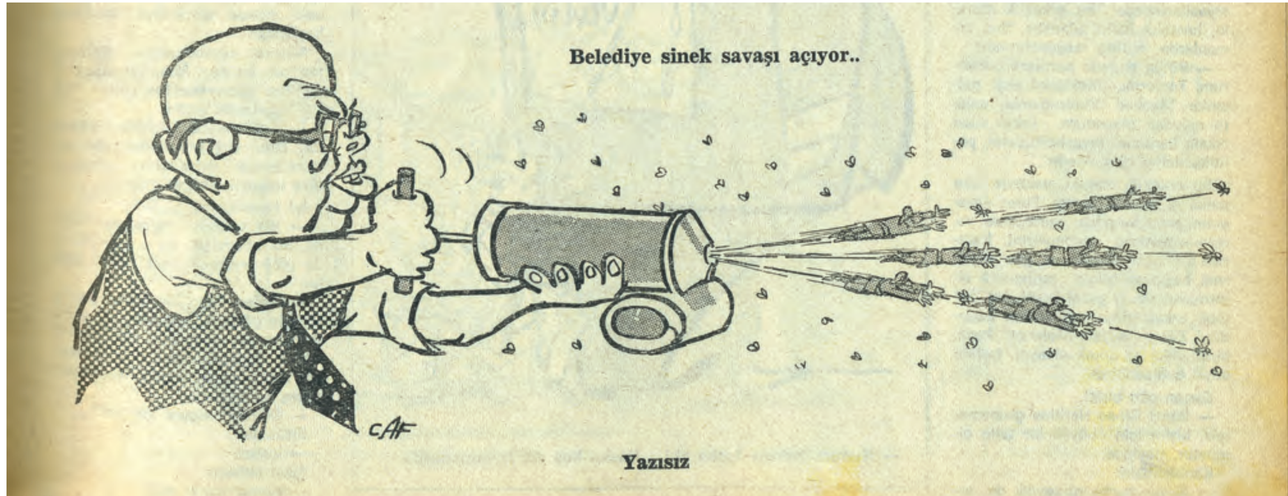
Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968

Çizer

NECMİ RIZA
Necmi Rıza, 1937'de İngiliz Kralının taç giyme töreninde sergi açtı.

SİNEK SAVAR ZABITALAR…

Akbaba, 20 Temmuz 1966



İSTANBULDA SİNEK KRALI SEÇİLECEK

Önümüzdeki yaz aylarında «Bizans Çöplüğü» nde «1967 sinek kralı» seçilecektir. Yarışma 25 Haziran Pazar günü saat 11.00 de törenle başlayacak, 25 Temmuz'a kadar bir ay sürecektir. Yarışmacılar sinek avlama işinde her türlü araç kullanabileceklerdir.

Bir aylık süre içinde yakalanan sinekler bir kurul önünde tartıya vurulacak ve bu suretle seçilecek olan «kral» a Bizans Çöplüğü üzerinde törenle taç giydirilecektir. (A.A.)

Milliyet, 7 Nisan 1967

Karasinekler için uçak kullanılacak

ADANA (a.a.) — Belediyenin 37 kişilik Sağlık ekiplerinin 4 aydır kara ve sivrisineklere karşı giriştikleri imha yarışı, başarıya ulaşamamıştır. Bunun üzerine Belediye, sineklere karşı, tarım mücadele uçaklariyle ilâç sıkmağa karar vermiştir.

Cumhuriyet, 6 Temmuz 1966

İstanbullular daha kara kıştan kurtulduğuna sevinemeden, yazın keyfini çıkartamadan sinek illetine tutuluyordu. Şehrin her köşesinden yükselen çöp yığınları, çöplük alanları ve foseptik çukurlarıyla ahırlar sineklerin İstanbul'un ayrılmaz bir parçası olmasını sağlıyordu. Dönemin Belediye Başkanı Haşim İşçan selefleri gibi her yaz düzenli olarak sinekle savaş başlattı. Onlardan farklı olarak sinek avlama yarışması düzenledi. Kuşkusuz başkanların bu konuda en büyük yardımcıları, aynı zamanda sinek-savar olan zabıtalardı…



Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968

Çizer
CAFER ZORLU
Cafer Zorlu ticarette başarılı olamayınca, karikatürist oldu.

ZAM / TEMİZLİK HİZMETLERİ

Akbaba, 9 Kasım 1966

ZAMMIN SEBEBİ; AVRUPA'YA DÜZENLENEN GEZİLER



Bir aydır Avrupada bulunan «Turistik çöp heyeti» dönüyor

Bir aydan beri Avrupada tetkiklerde bulunan Belediyenin «Turistik Çöp Heyeti» Cumartesi günü yurda dönecektir.

Belediye Başkan yardımcılarından Turhan Gürsu'nun başkanlığında bir AP. li, bir CHP li Belediye Meclis üyesi ile Belediyenin fen işlerinde görevli 3 memurun bulunduğu çöp heyetinin Avrupa şehirlerinde yaptığı incelemelerin sonucu merakla beklenmektedir. İstanbul şehrinin çöplerinin imhası için tetkiklerde bulunmak üzere şimdiye kadar 3 çöp heyeti yurt dışına gönderilmiştir. Son defa giden heyet mensuplarının her birine Belediye günde 288 lira harcırah vermiştir.

Milliyet, 1 Haziran 1966



BİR DAKİKA:

Dış turizm

Gözünüz aydın. Bir aydanberi Avrupada çöplenen bizim meşhur «Çöp Heyeti» yurda döndü.

Bu, gidip gelen, üçüncü Çöp heyeti.

Ve, İstanbulun çöp işi hâlâ askıda.

Acaba, bu heyetler gittikleri yerlerde kalsalar da, şehri kendi çöplerinden olsun kurtarsalar daha iyi olmaz mı?

Böylece yük biraz hafifler, onlar da, bu kadarcık da olsa, bir işe yaramış olurlardı!

— D. N.

Cumhuriyet, 6 Haziran 1966

1960'ların ortalarından itibaren karikatürlerde otobüs biletlerine zam haberi genişçe yer ayrılıp hicvedilmeye başlanır. İstanbulluların büyük kısmını ilgilendiren bu haberlere, zamlar için ilginç nedenler bile üretilir. Buna göre son otobüs zammının gerekçesi, Avrupa'ya gönderilen çöp inceleme heyetiymiş...



Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968

Çizer
NECMİ RIZA
Necmi Rıza'nın karikatürleri 13 yıl boyunca Alman dergilerinde de yayınlandı.

AMERİKALI FİRMA, İSTANBUL'A 3 ÇÖP FABRİKASI KURUYOR

Akbaba, 15 Şubat 1967



Çöp sorunu da uzun süre çözülemeyen problemlerin başında geliyor. 1940'larda inşa edilen çöp yakma fabrikaları işe yaramamış olacak ki, belediye bu kez Amerikalı bir firmayla sözleşme imzalayarak, hem ayrıştırma hem de imha için şehrin periferisinde üç fabrika kuruyor. Belediye başkanı artık, bir çöp fabrikatörü...



Üç çöp fabrikası için anlaşma imzalandı

Belediyenin ihale anlaşmasını yaptığı tanesi 10 milyona çıkacak fabrikalar 20 yıl sonra bedelsiz bırakılacak

BELEDİYE şehir çöplerinin imha ve değerlendirilme işini dün bir Amerikan firmasına ihale etmiştir. Firma, beheri 8 saatte 450 ton çöp işleyebilecek üç fabrika kuracaktır. Çöp fabrikaları Anadolu yakasında Merdivenköy civarında, Beyoğlu yakasında Dördüncü Levendin karşısında oto sanayii sitesi arkasında, İstanbul cihetinde ise Bayrampaşada Belediyenin tahsis edeceği sahalarda inşa edilecektir. Şehirden topla-

Milliyet, 27 Ocak 1967





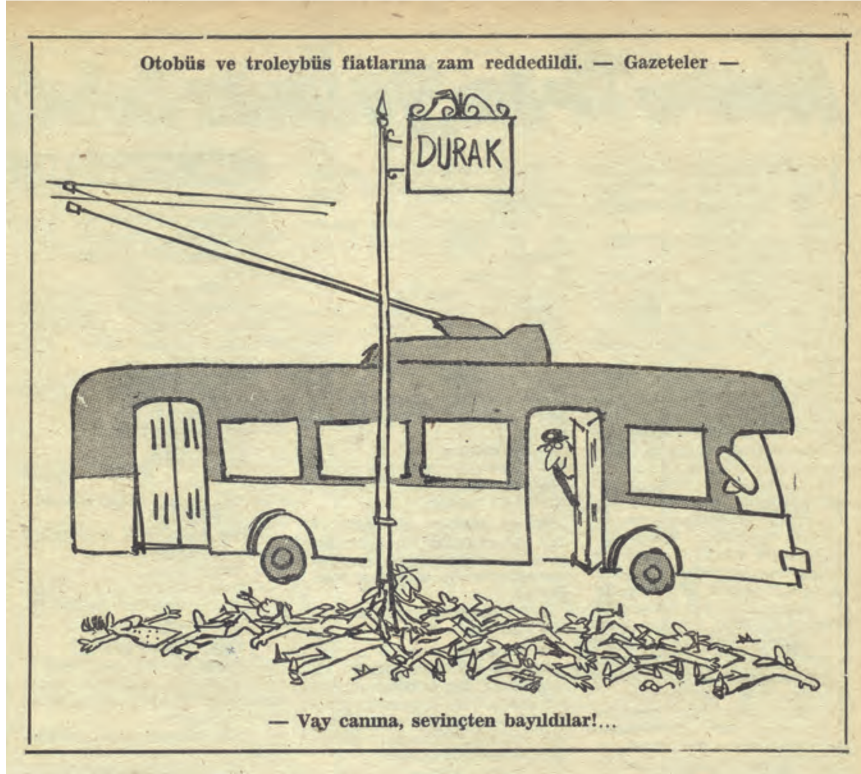
Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968

Çizer
CAFER ZORLU
Yusuf Ziya Ortaç, Bizim Yokuş adlı kitabında Cafer Zorlu için "Rüyasında bile karikatür çiziyordu galiba. Karikatür onun için iş değil şehvetti!" diye yazıyor.

ZAM

Akbaba, 5 Nisan 1967

ZAM OLSA DA, OLMASA DA BAYILAN YOLCU OLUR…





Papağan, 28 Kasım 1967

Belediye otobüslere zam yapmamak için bazan direnir. Ancak artan maliyetler karşısında bu direnç, tıpkı 1967 yılında olduğu gibi, en fazla 4-5 ay sürüyordu. Zammın reddine sevinip bayılanlar, bu kez zammın altında kalıp eziliyordu…



Çizer

MEHMET POLAT
Subay olan Polat, askerlikle karikatüristliği bir arada sürdürmeyi başardı.



Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968

İSTANBUL'UN DEĞİŞMEYEN SORUNLARI

Papağan, 10 Ekim 1967



Yıllar geçer, İstanbul'un sorunları bitmez. İşcan, Cumhuriyet döneminin en çok hizmet üreten ilk belediye başkanı olsa da sorunlar tam anlamıyla çözülmez... Üstelik hep aynı sorunlar. Bu yüzden Osmanlı'nın son döneminden itibaren basın hep aynı sorunları karikatürlere konu eder: Tutulmayan vaatler, akmayan sular, yanmayan elektrik, toplanmayan çöpler...





Dönemin Belediye Başkanı
HAŞİM İŞCAN
Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968



Çizer
SADİ DİNÇÇAĞ
Şadi Dinççağ, soyut ve yazısız karikatürleriyle öne çıkar.

ULAŞIM

Akbaba, 11 Ekim 1967

OTOBÜS İHTİYACINA, İKİ KATLI ÇÖZÜM..



Zeki Beyner ve Cafer Zorlu imzalı bu iki karikatür aslında bir gerçeği ortaya koyuyor. Gittikçe artan yolcu sayısı karşısında otobüsle taşıma bir çare değil. İki katlı otobüslerin çare olacağını düşünen Haşim İşçan, İngiltere modelini İstanbul'da uygulamak ister, ancak başarılı olamaz. İki katlı otobüs, İstanbul sokaklarında 1993 yılında görülecekti.

Çizer

ZEKİ BEYNER

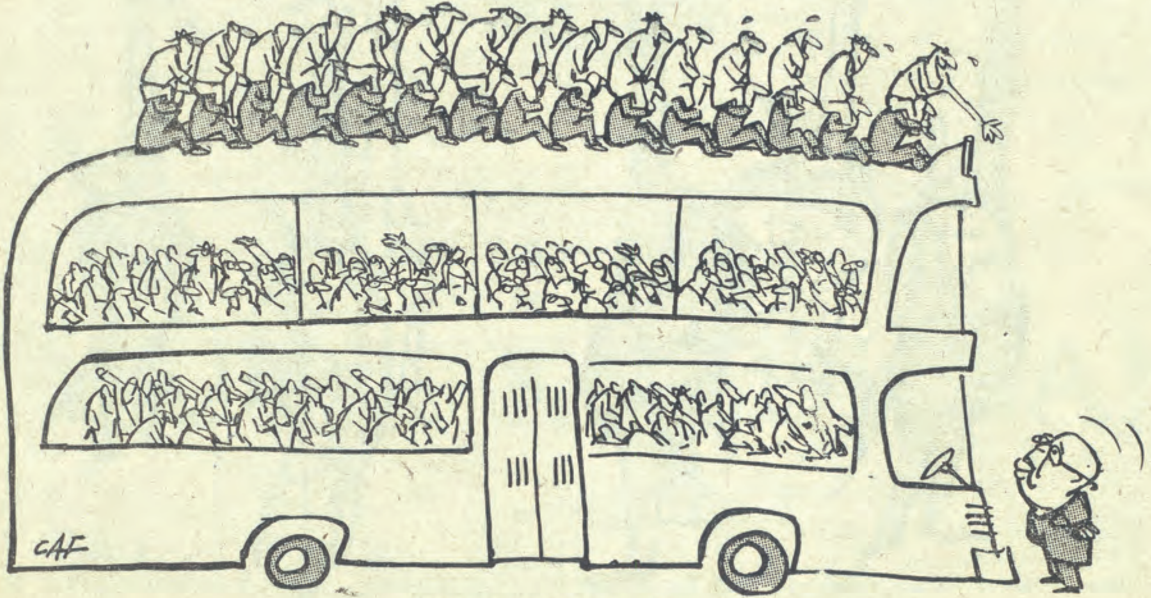
İlk karikatürünü 1955 yılında, henüz daha 19 yaşında iken Akbaba dergisinde yayınlamayı başardı.



Dönemin Belediye Başkanı

HAŞİM İŞCAN

Görev Süresi:
10 Aralık 1963 -11Mart 1968



Akbaba, 1 Kasım 1967

ÇÖP

Papağan, 28 Kasım 1967

"ÇÖPLÜKLER, ŞEHİRLERİN AYNASIDIR"





Papağan, 30 Temmuz 1968

"Şehirlerin en önemli yerlerinden birisi de çöplükleridir. Çöplüklerin şehirler için gerekli değil, bu kadar önemli olduğu hiç aklınıza geldi mi? (...) Çöplükler, şehirlerin aynasıdır... Bir şehir pisse, aşağılıksa, kalleşse, merhametsizse, o şehrin çöplükleri bin misli daha pis kokar. Leş gibi... İstanbul şehrinin çöplüklerine martılar konar, çöplüğün üstü apak olur. Ve bu murdar çöplük martıdan gözükmez olur." Yaşar Kemal [11 Kasım 1963, Milliyet Pazar İlavesi]



Çizer

ALİ GALİP ALTUNÇUL

Ali Galip Altunçul'un karikatürleri Çocuk Haftası, Tercüman, Günaydın, Papağan, Akbaba gibi yayınlarda yer aldı.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRİ ATABEY

Görev Süresi:

8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973



Akbaba
İşcan, İstanbul'u Galata Kulesi'nden seyretti. — Gazeteler —
Gâh çıkarım gökyüzüne
Seyrederim âlemi...
Gâh inerim yeryüzüne
Seyreder âlem beni!
TISSSSSSSS
SU DAVASI
PAHALILIK
ÇÖP DAVASI
ELEKTRİK DAVASI
YOL DAVASI
TRAFİK DERDİ
GECEKONDU DAVASI
BORÇLAR
CAF

İMAR / GECEKONDULAŞMA

Papağan, 7 Mayıs 1968

SEÇİM KAYGISI, GECEKONDULARIN TEMİNATI…



Her seçim döneminde İstanbul'da gecekondulaşma oranında rekor artış olur. Bunun nedenini şu haber açıklıyor: 1965'de 21 ilin belediye başkanına konuşan dönemin İmar Bakanı Haldun Menteşoğlu, "Gecekondular yıkılmayacak" diyerek, "Mevcut gecekondular da elektrik, su, yol ve otobüs gibi belediye hizmetinden faydalanacak" talimatını iletir.



Çizer

İBRAHİM ERSARAÇ

İbrahim Ersaraç, 1951 yılında Gazi Enstitüsü Resim Bölümü'nden mezun oldu. Karikatür çizmeye, ilgisini çekmeyen derslerde başladı.



Dönemin Belediye Başkanı

FARUK ILGAZ (VEKİL)

Görev Süresi:
12 Mart 1968 - 6 Haziran 1968

İSTANBUL'UN ADI "SUSUZİSTAN" OLUYOR

Akbaba, 31 Temmuz 1968



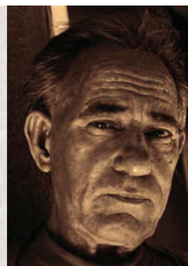
Susuzluk ile İstanbul'un adı o kadar özdeşleşmişti ki şehrin isimleri arasına Susuzistan bile girecek hale gelmişti. Çeşmelerden su yerine "Tıss" sesi gelmesi normal olmuştu. Ancak kadınlar için su varlık sebebiydi. Temizliğin, yemeğin, velhasıl hayatın olmazsa olmazıydı. Bu nedenle kadınların feryatları gazetelerde bu kez, herkesin ilgisini çekecek bir gerekçeyle yayınlandı. Ama bu feryat, 1994 yılına gelinceye kadar kimse tarafından duyulmayacak, hep ulaşılamayacak bir tarih için vaatlerde bulunulacaktı.



Akbaba, 17 Temmuz 1968



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

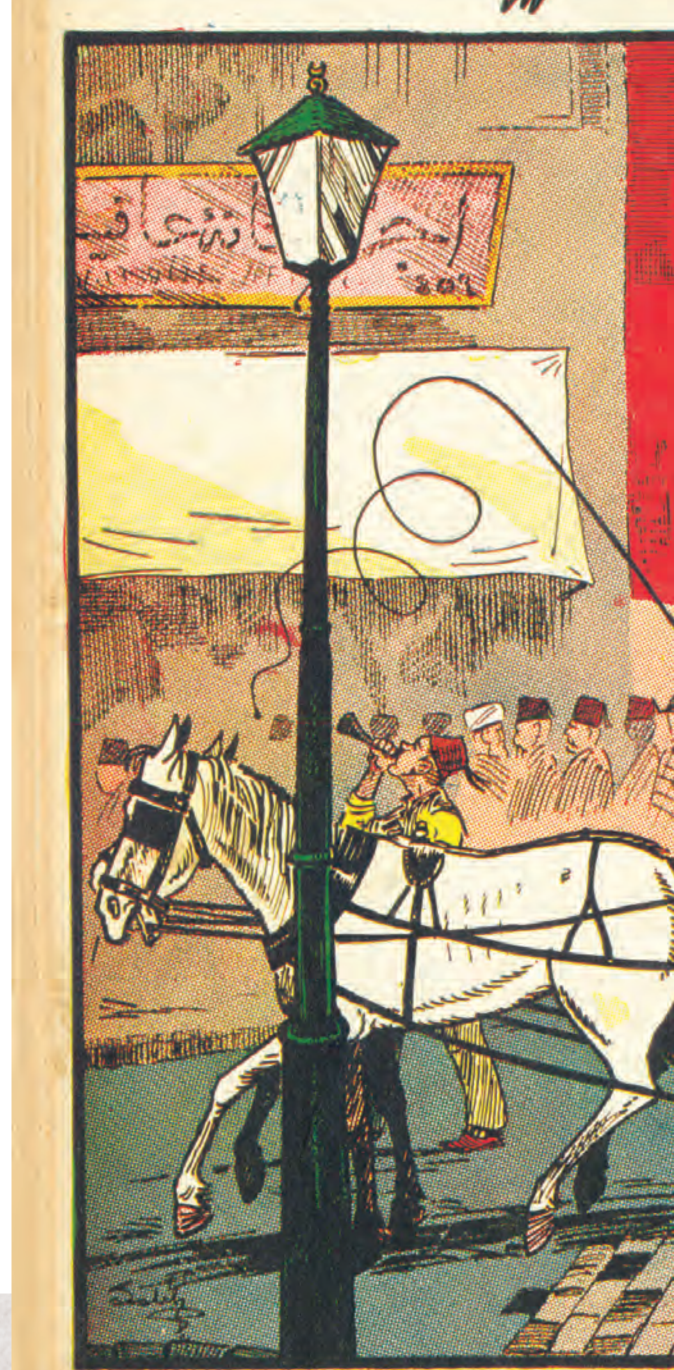


Çizer
ZEKİ BEYNER
Küçük yaşta anne-babasını kaybeden Zeki Beyner, sokaklarda, mezarlıklarda, tren garlarında, vapur iskeleleriyle adliye salonlarında barındı. Çöplerde bulduğu kalem ve kağıtla ilk karikatürlerini çiziktirdi.

ATLI VE KATLI TRAMVAY

Papağan, 3 Eylül 1968

GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ…



Salih Erimez, eskiden İstanbul sokaklarını süsleyen iki katlı tramvaylarını, 1968 yılında resmederken, geçmişe özlemini de dışa vuruyor. Buradaki detaylar ise son derece ilginçtir. Atın hemen yanı sıra giden Vardacı ve elindeki brozanı yayaları ikaz ederken, hanımlar ile beylerin ayrı ayrı oturduğu tramvay ise raylar üzerinde süzülmektedir. Yol kenarlarındaki Osmanlıca reklamlar ise hem çizerin hatta olan hakimiyetini hem de o dönem gözde olan meslekleri resmediyor.



Çizer

SALİH ERİNMEZ

Salih Erimez, gençlik yılları Osmanlı'nın son döneminde geçen Salih Erimez, eski İstanbul'un sosyal hayatını yansıtan çizgileriyle ünlüdür. Bu çizgilerde ortaya koyduğu detaycı yaklaşım onun güçlü hafıza ve gözlemciliğini gösterir.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRİ ATABEY

Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973



TARİHTEN ÇİZGİLER:
ir zamanlar İstanbulluların hem taşıt, hem de tenezzüh gezinti) araçları olan atlı ve iki katlı tramvaylar...

ESNAF VE HALKIN ŞİKAYETLERİ

Akbaba, 12 Ocak 1972

TANZİMAT FERMANI GİBİ UCUZLUK FERMANI!



Tanzimat Fermanı, nasıl Osmanlı İmparatorluğu'nun yeniden tanzimini gerçekleştirme amacı taşıyorsa, belediyenin kuracağı Tanzim Satış Mağazaları da ucuzluğa karşı yeni bir tanzimi, düzenlemeyi içeriyordu. Bu yüzden de belediyenin kararı, çizerler tarafından Tanzimat Fermanı'na benzetiliyordu. Belki bu benzetme, kötü uygulamaya bir telmihti!!!



Çizer

CAFER ZORLU

Zorlu, çizdiği ilk karikatür denemelerini Altan Erbulak'a gösterdi ve onun yönlendirmeleri doğrultusunda çizgisini geliştirip olgunlaştırdı. İlk ünü de 1957 yılında Dolmuş dergisinde yayınlandı. O artık hayaline kavuşmuş, bir karikatürist olmuştu."



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRİ ATABEY

Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

Papağan, 10 Eylül 1968

"HALKA GADİR YOK, ANLADINIZ MI?"



TARİHTEN ÇİZGİLER Halkın şikâyeti üzerine bir belediye âmiri esnafı toplar:
— Bu seferlik cümlenize birer altın ceza kesiyorum.. Tekerrüründe beş misli olacak.. Hem de dükkânlarınızın önünde basarım sopayı!.. Halka gadir yok anladınız mı?

Esnafın bi-insaf olanından halkı kim korur ki zabıtadan başka... Dönem Osmanlı devri de olsa, bugün de olsa, halkın gadre uğramasını engelleyecek tek şey belediyenin kontrolü ve teftişidir...



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973



Çizer
SALİH ERİNMEZ
Salih Erimez, yurt içi ve yurtdışına nitelikli bir eğitim gördü. İkdam, Yedigün, Papağan ve Akbaba gibi dergiler ile gazetelerde çizdi.

AYAKBASTI VERGİSİ

Akbaba, 13 Kasım 1968

İKİNCİ BÜYÜK GÖÇ DALGASINI NASIL ENGELLESEK?



İstanbul'a ikinci büyük göç dalgası başlamak üzeredir. 1970'lerin gelişi 60'ların sonlarında hissedilmektedir. Belediye Başkanı Atabey de kendisinden önce gündeme gelen "ayakbastı parası"nı yeniden gündeme taşır. Ancak, bu da uygulamaya geçemeyecektir.

SUHA

Çizer

SÜHA BULUT

Süha Bulut, lise yıllarında karikatüre başladı. O yıllarda çizdiği karikatürler Çocuk Haftası dergisinde yayınlandı.



Dönemin Belediye Başkanı

FAHRİ ATABEY

Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

ÇÖPLER GECE TOPLANACAK

Akbaba, 16 Nisan 1969

Çöplerin gece toplanması, ilk kez 1957 yılında gündeme geldi. Ancak bu da sadece Beyoğlu için geçerliydi. Gazete haberlerine göre, "Beyoğlu'nda çöpler saat 24'ten sonra temizlenecek. Büyük caddelerdeki çöp temizleme faaliyetinin gece yapılması için çalışılmaktadır. Beyoğlu Balıkpazarı ile İstiklal ve Meşrutiyet caddelerinde çöpler saat 24 ile 1 arasında toplanacaktır." [Milliyet, 28 Aralık 1957] Daha sonra 1965 ve 1969'da da gece toplanma için gayret gösterildi. Ancak bu uygulamanın tüm İstanbul'a yaygınlaşıp yerleşmesi için daha uzun bir süre beklemek gerekecekti.



Akbaba, 25 Ağustos 1965





Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

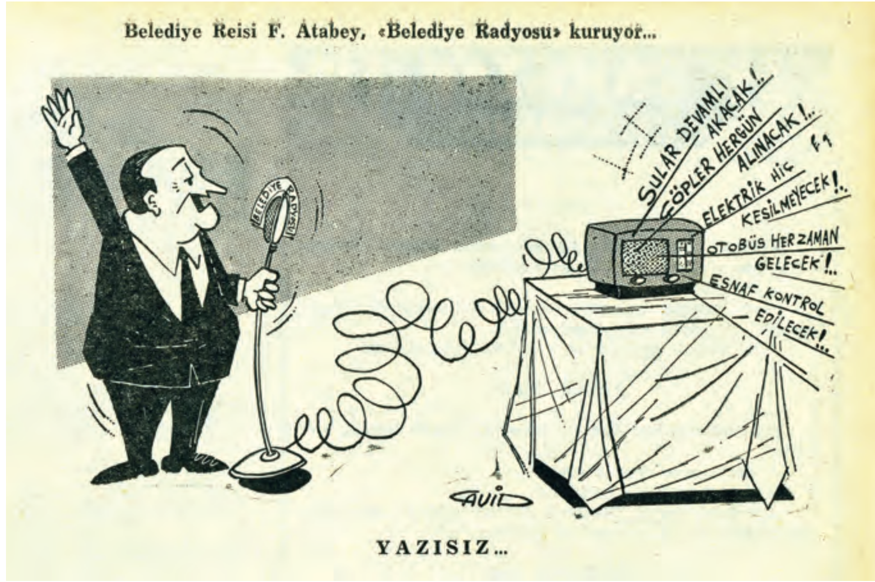


Çizer
CAFER ZORLU
Zorlu, Dolmuş ile başlayan çizerlik hayatını Taş Karikatür'le devam ettirdi. Daha sonra ise Akbaba, Tercüman, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde karikatürlerini yayınladı. Gazetelerde daha çok spor karikatürleri yayınlandı. Bu alanda bir ekol oldu. Çizdiği spor karikatürleriyle ödül üzerine ödül kazandı.

HALKLA İLİŞKİLER

Akbaba, 25 Kasım 1969

BELEDİYE İCRAATLARINI RADYODAN DUYURACAK





Akbaba, 7 Ocak 1970

Yurtdışında bulunmuş olan tıp doktoru Belediye Başkanı Fahri Atabey, farklı icraatlarıyla ilgi odağı olmayı ve halkla iyi ilişkiler kurmayı önceler. Bu amaçla belediye faaliyetleri anlatacak bir radyo kurmayı planlar. Radyodan vatandaşın şehri temiz tutup, şehir kültürü edinmesine yönelik yayınlar da yapılacaktır.



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

İSTANBUL'UN AMBLEMİ, METİN EDREMİT'TEN

Akbaba, 16 Nisan 1969



"İstanbul İl Genel Meclisi'nin düzenlediği "İstanbul Amblemi" yarışmasının sonucu dün Vali Vefa Poyraz tarafından açıklanmış ve birincilik, ikincilik ve üçüncülüğü Metin Edremit'in kazandığı bildirilmiştir. Edremit'in verdiği bilgiye göre amblem İstanbul'un yedi tepesini, kubbe ve minareleri, hisarları, Boğaz'ı ve iki kıtayı canlandırdığını belirtmiştir. Resimde Vali Poyraz ve Edremit, yeni İstanbul amblemi ile görülmektedir."
[Milliyet, 25 Şubat 1969]



İSTANBUL AMBLEMİ

İstanbul İl Genel Meclisinin düzenlediği «İstanbul Amblemi» yarışmasının sonucu dün Vali Vefa Poyraz tarafından açıklanmış ve birincilik, ikincilik ve üçüncülüğü Metin Edremit'in kazandığı bildirilmiştir. Edremit'in verdiği bilgiye göre amblem İstanbul'un yedi tepesini, kubbe ve minareleri, hisarları, Boğaz'ı ve iki kıtayı canlandırdığını belirtmiştir. Resimde, Vali Poyraz ve Edremit, yeni İstanbul amblemi ile görülmektedir.

Milliyet, 25 Şubat 1969



İstanbul Valiliğinden

İSTANBUL AMBLEMİ İÇİN PROJE YARIŞMASI AÇILMIŞTIR.

Jüri üyeleri: İstanbul Vali Muavini Hâdi Sağnak, İstanbul Belediyesi Plânlama Müdürü Faruk Akçer, Devlet Güzel San'atlar Akademisi Müdürü Hüseyin Gezer ile Akademi Öğretim Üyesi Zeki Faik İzer, Hayati Görkey, Sabri Berkel, Emin Barın

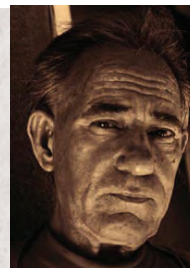
Ödüller:
1. ciye 10.000
2. » 5.000
3. » 3.000 Liradır.

Şartname İstanbul Vilâyeti Umumi Meclis ve Daimi Encümen Zabıt ve Muamelât Müdürlüğünden alınacaktır.
(Basın: 20075/7231)

Cumhuriyet, 25 Haziran 1968



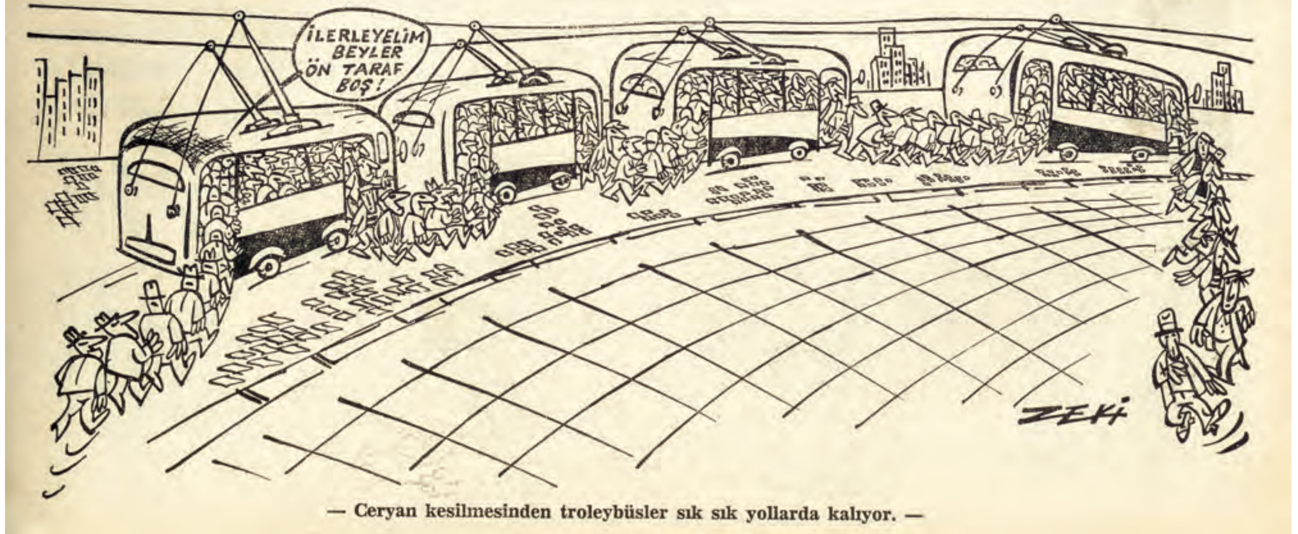
Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973



Çizer
ZEKİ BEYNER
Aziz Nesin, Zeki Beyner'i şu cümleyle anlatıyor: "Koyu, yoğun bir yoksulluğun içinden geliyordu. Öğrenim görmemiş, eğitilmemişti."

Akbaba, 5 Ocak 1972

VE TRAMVAYIN BEDDUASI TROLEYBÜSÜ TUTAR



— Ceryan kesilmesinden troleybüsler sık sık yollarda kalıyor. —



DİZİ DİZİ TROLEYBÜS Dün saat 10'da Beyazıt - Sultanahmet arasındaki Troleybüs Şebekesi elektr'ği teknik bir arıza dolayısiyle kesilmiştir Arızanın devam ettiği 20 dakikalık süre içinde troleybüsler, resimde görüldüğü gibi uzun bir kuyruk meydana getirmişlerdir

Milliyet, 15 Aralık 1964

Tramvayların trafikten kaldırılmasından sonra, yine elektrik tellerine bağlı ancak bu kez raylar üzerinde değil lastik üzerinde giden troleybüsler faaliyete geçer. Ne var ki, sık sık elektriklerin kesilmesi, hatların düzensizliği bu tercihin de çok büyük yanlış olduğunu kısa zamanda gösterir. Bazen yüzlerce metre uzunluğunda troleybüs sırası bile olur. 1980 öncesi troleybüs, trafiği aksattığı ve yavaş gittiği gerekçesiyle kaldırılır.

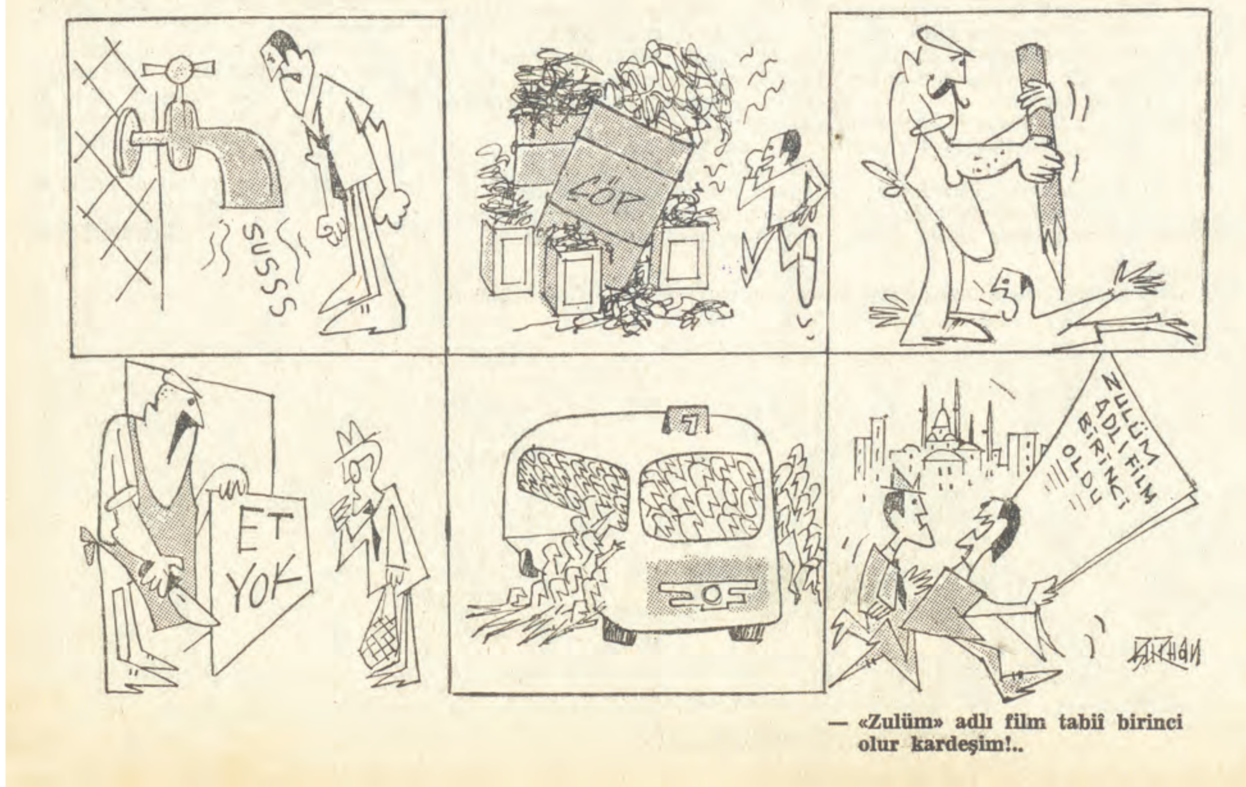


Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

YOKLUKLAR İÇİNDE YAŞAMAK, ZULME UĞRAMAK DEĞİL MİDİR?

YOKLUK

Akbaba, 28 Haziran 1972



Başrollerini Türkan Şoray ve Kartal Tibet'in oynadığı, Atıf Yılmaz'ın yönettiği Zulüm filmi, 1972 Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde 4 dalda ödül alır. Bir aşk öyküsünde sevginin zulme dönüşünü irdeleyen film, aslında İstanbul'a aşık insanların aşklarına karşılık yaşadıkları yokluk zulmünü çağrıştırmaktadır.



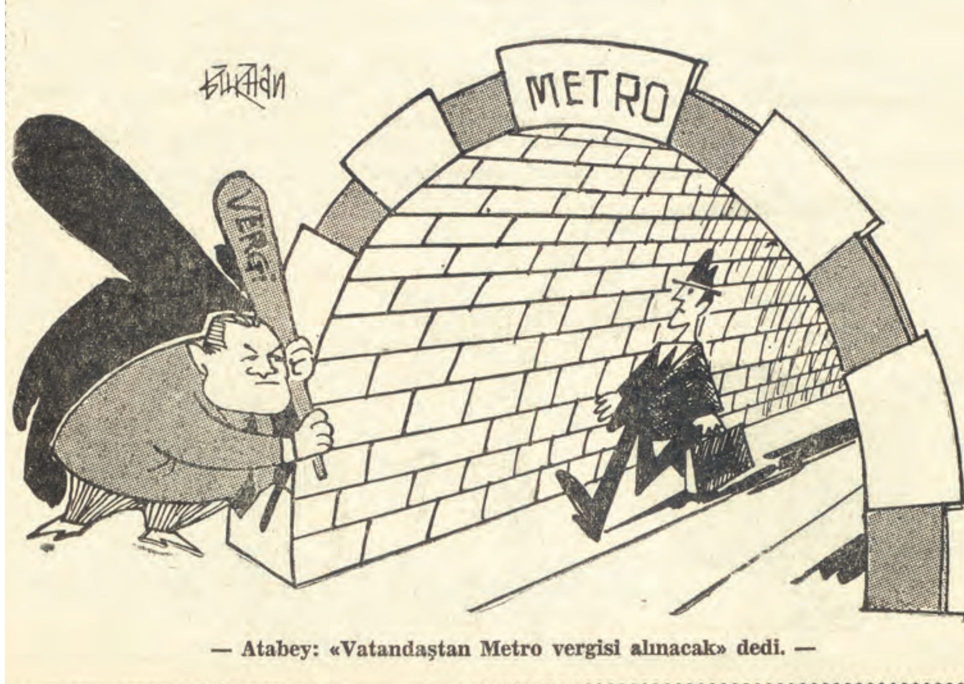
Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973



Zulüm filminin afişi

Akbaba, 5 Ocak 1972

BELEDİYE METROYU RUSLARA YAPTIRACAKTI



— Atabey: «Vatandaştan Metro vergisi alınacak» dedi. —

İstanbul'un ikinci tabip belediye başkanı olan Atabey döneminde metro hayali tekrar canlanır. Ancak yeterli kaynak yoktur. Çareyi Atabey şöyle açıklar: "Belediye Başkanı Fahri Atabey, İstanbul Metrosunun inşası için elektrik, su, işgaliye gibi maddelere bir "Metro Resmi" eklenebileceğini söylemiştir. Rusların fizibilite raporunu Ekim ayı içinde teslim edeceklerini belirten Atabey, "Metro için hükümet yardımı şarttır" demiştir." [Milliyet, 25 Eylül 1970]



Metro işi yeniden ele alındı, fakat para yok

Dörtyüz milyon liraya çıkacak tesisler için yılda 30 milyon liralık iç finansmana ihtiyaç var-Fransızlarla imzalanan protokol yürürlükte

Hürriyet, 21 Nisan 1962



ATABEY "METRO VERGİSİ KONABİLİR"

Belediye Başkanı Fahri Atabey, İstanbul Metrosunun inşası için elektrik, su, işgaliye gibi maddelere bir «Metro Resmi» eklenebileceğini söylemiştir.

Rusların fizibilite raporunu ekim ayı içinde teslim edeceklerini belirten Atabey, «Metro için hükûmet yardımı şarttır.» demiştir.

Milliyet, 25 Eylül 1970



Dönemin Belediye Başkanı
FAHRİ ATABEY
Görev Süresi:
8 Haziran1968 - 9 Aralık 1973

Çizer
BURHAN SOLUKÇU
Burhan Solukçu'nun çizgileri yabancı ülkelerde de yayınlandı.

KARİKATÜRİSTLER



AHMET MÜNİF FEHİM (ÖZARMAN)

1900 yılında İstanbul'da doğdu. Babası ünlü tiyatro sanatçısı Ahmet Fehim Efendi'dir. Sanay-i Nefise Mektebi'nde devam ettiyse de bitiremedi. Münif, resim kabiliyeti sayesinde askeri sinemada görev aldı. Daha sonra Babıali'ye geçti. 1916 yılında afiş ve reklam işleri ile ilgilendi. İlk karikatürü 1918 yılında Fağfur'da yayınlandı. 1921-1924 yılları arasında Ayine, Akbaba, Zümrüdüanka, Kelebek dergilerinde karikatürleri neşredildi. Çizer, 11 Haziran 1983'te vefat etti.



ALİ FUAT BEY

İlk Türk karikatüristti olan Ali Fuat Bey'in ilk çizgisi 1874'de Letaif-i Asar'da yayımlandı. Letaif-i Asar ve Kahkaha'daki karikatürlerini isimsiz yayımladı. En büyük arzusu Karagöz adında bir dergi çıkarmaktı, bu emeline II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra ulaştı.



ALİ GALİP ALTUNÇUL

1946 yılında İstanbul'da doğdu. Karikatürlerinde 'Galip' imzasını kullanan sanatçının karikatürleri Çocuk Haftası, Tercüman, Günaydın Emekçi, Kirpi, Yelpaze, Papağan, Akbaba gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Çizer, yurtiçinde ve yurtdışında birçok yarışmaya katıldı ve toplam 11 ödül aldı.



ALİ SAMİ BOYAR

1880 İstanbul doğumlu. 1892'de Bahriye Mektebi'ne girdi, Sanayi-i Nefise'den mezun oldu. Paris'te güzel sanatlar eğitimi aldı. Ressam olan Boyar, karikatürlerinde Ali imzasını kullandı. Karikatürleri Dalkavuk'un yanı sıra Davul ve Musavver Muhit'te yayınlandı. Çizgilerinde sulu boya tekniğinin izleri görülür. 1967'de İstanbul'da öldü.



BURHAN SOLUKÇU

1928'de Zonguldak'ta doğdu. Ereğli Kömürle İşletmesi Sanat Okulu'na devam etti, madende elektrikçi olarak çalıştı. Tabelacılık ve reklamcılık yaptı. İlk çizimleri, Dolmuş'ta yayınlandı. Dolmuş'un yanı sıra Karikatür, Akbaba, Taş-Karikatür, Amcabey, Zübük, Pardon, Ustura gibi dergilerde yer aldı. Çizgileri Almanya, SSCB ve İtalya gibi ülkelerde de yayımlandı. 1978 yılında vefat etti.



CAFER ZORLU

1926'da İnegöl'de doğdu. Ekonomik nedenlerden ötürü eğitimini tamamlayamadı. 1939'da İstanbul'a geldi. Kahvehanelerde karakalem portreler çizmeye başladı. Çizgilerini Altan Erbulak'a götürdü ve hayatında yeni bir sayfa açıldı. İlk çizgileri 1957'de Dolmuş'ta yayımlandı, Akbaba dergisinde çalıştı. Hürriyet, Milliyet ve Tercüman gazetelerinde spor karikatürleri çizdi. 24 Ağustos 2012'de vefat etti.



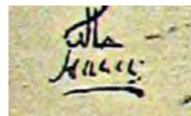
CEMAL NADİR (GÜLER)

1902'de Bursa'da doğdu. İlk karikatürü, Diken'de görüldü. Akbaba'da çizdi, Akşam gazetesinin daveti üzerine 1929'da İstanbul'a taşındı. Ve bu gazetede 1943'e kadar günlük karikatürler çizdi. Sonra Cumhuriyet gazetesine geçti. Resimli Dünya, Karikatür, Yücel dergilerinde de karikatürleri yayımlandı. 'Amca Bey', 'Efruz Bey' gibi yerli tipler yarattı ve toplumsal olaylara ağırlık verdi. 1947'de vefat etti.



CEMİL CEM

1882 yılında İstanbul'da doğdu. Hariciyeye mensup iken karikatürlerini Kalem'de yayınlattı. Daha sonra çizgi ve resim aşkı galip geldi, diplomatlığı bırakıp 1910'da Cem'i yayınladı. Balkan savaşları sebebiyle dergisini kapatıp Avrupa'ya gitti. Cumhuriyet döneminde Cem'i tekrar yayınlamaya başladı ise bir süre sonra siyasi sorunlar sebebiyle kapattı. Cemil Cem, 9 Nisan 1950'de İstanbul'da vefat etti.



HALİT NACİ

Halit Naci, 1875 yılında İstanbul'da doğdu. Resim yeteneği ailesi ve öğretmenleri tarafından keşfedildi. Sultan II. Abdülhamid'in çıkardığı özel izinle askeri öğrenci statüsünde Sanay-i Nefise mektebinde tahsil yaptı. İlk karikatürü

Karagöz'de yayınlandı. Karikatürlerinin arka planında daima İstanbul panoraması yer alır. 1927'de vefat etti.



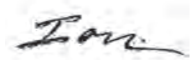
HAYDAR ŞEVKET

İlk karikatürünü 1921'de Ayine'de yayınladı. Klasik resim eğitimi alan Haydar Şevket; Aydede, Akbaba ve Zümrüdüanka karikatür çizdi. Yankesiciler ve ünlülerde karikatürlerinin konusu oldu. Reşat Nuri Güntekin'in portresi çizerin unutulmaz eserleri arasındadır.



HÜSEYİN HULKİ (ONARAN)

1906 yılında doğdu. Okul yıllarında karikatür çizmeye başladı. İlk ürünleri Aydede ve Akbaba'da yayımlandı. Daha sonra Resimli Ay, Son Posta, Kalem, Cem, Yedigün, Karikatür, Pardon ve Papağan dergilerinde de çizdi. Vakit, Servet-i Fünun ve Tasvir-i Efkar gazetelerinde hikaye, sanat ve diğer konularda makaleler yazdı. 1987'de vefat etti.



ION

Hayatı hakkında pek fazla bilgi bulunmayan çizerin karikatürlerine rastlanan ilk dergi Kalem'dir. Yabancı imza ile çıkan karikatürler arasında en başarıl olanlar, ona aittir.



İBRAHİM ERSARAÇ

1928'de doğdu. 1951'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. İlk karikatürü 1945'te Doğan Kardeş'te yayımlandı. Daha sonra Papağan, Akbaba, Tef, Dolmuş, Ustura, Çarşaf ve Cumhuriyet gibi dergi ve gazetelerde çalıştı. Birçok sergi ve yarışmaya katıldı, ödüller kazandı. Karikatürleri, İtalya'daki Tolentino Mizah Müzesi'ne ve Bulgaristan'da bulunan Gabrova Karikatür Müzesi'ne kabul edildi.



İDİS

Çizgilerine Kalem'de rastlanan İdis hakkında bir bilgi bulunmuyor. Yalın ve farklı çizgisiyle diğerleri arasından sıyrılıyor.



İHAP HULUSİ (GÖREY)

28 Kasım 1898'de Kahire'de doğdu. İlk ve orta öğretimini Kahire'deki İngiliz okullarında yaptı. Dışişlerinde çalıştı. Daha sonra memuriyetten ayrıldı ve hayatını resim yaparak kazanmaya başladı. Münif Fehim ve Ramiz Gökçe ile birlikte Akbaba Dergisinde çalıştı. Zamanla afiş çalışmalarına ağırlık verdi. 27 Mart 1986'da vefat etti.



İSMAİL HAKKI

Kurtuluş Savaşı döneminde çizgilerine rastlanır. Bu yüzden adı bu dönemle anılır. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Çizgileri ilk olarak Aydede, Akbaba ve Zümrüdüanka dergilerinde yayımlandı. İstanbul'daki sosyal yaşamı ve ilişkilerdeki değişimi ana tema olarak işledi.



İZZET ZİYA

1880'de İstanbul'da doğdu. Sanayi-i Nefise'yi birincilikle bitirdi. Fransız karikatüristleriyle tanıştı. Mabeyn başkatipliği ve Saray ressamlığı yaptı. II. Meşrutiyet sonrasında çizgileri Kalem'de yer aldı. Karikatürlerine Kalem, Kartal, Ezhar, Diken, Güleryüz ve Yedigün'de rastlanır. Cem'den etkilenen çizer, kendi üslubunu da oluşturmayı bildi.



K. OPÇANADASSİS

Tanzimat dönemi karikatüristlerinden olan Opçanadassis, aynı zamanda karikatürleri Türkçe basılan ilk yabancı çizerdir. Çıngıraklı Tatar'da çizen Opçanadassis'in hoşgörülü mizah yaklaşımına sahiptir.



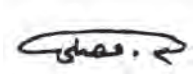
KOZMO TOGO

1895'te İstanbul'da doğdu. Babası Vasil Togo, eczacıydı. İlk karikatürlerini lise yıllarında çizdi. Portre karikatürleriyle ün yaptı. İlk çalıştığı La Turquie gazetesinden sonra, Milliyet Cumhuriyet, Akşam, Son Telgraf, Karagöz, Köroğlu, Babacan, Köylü gibi mizah dergilerinde karikatür yayınlandı. Togo Albümü'nü hazırladı. Karikatürlerinde Togo imzası kullandı.1 964 yılında İstanbul'da vefat etti.



MEHMET BAHA

Asıl adı Mehmet Bahadddin'dir. 30 Mayıs 1881'de İstanbul'da doğdu. Karagöz gazetesinde resim ve karikatürleri yayımlandı. Karikatürleriyle büyük bir başarı elde eden Mehmet Baha, 1928 yılında vefat etti.



MEHMET FAZLI

1880 İstanbul doğumlu olan Mehmet Fazlı, Bahriye Mektebi mezun oldu, Güzel Sanatlar'a devam etti. 1908 sonrası çıkan mizah dergilerinde karikatürleri görüldü. Laklak, Davul, Dalkavuk ve Musavver Muhit'te çizdi. Karikatürlerinde sulu boya tekniği hakimdir.



MEHMET İZZETTİN

Mehmet İzzettin'in yaşamı hakkında yeterli bilgi yoktur. İlk karikatürünü yayınladığı Diken'in dışında Ayine, Aydede, Güleryüz, Akbaba dergilerinde de çizdi. Çizgilerinin odağında kentsel sorunlar, kadın-erkek ilişkileri ve değişen sosyal yaşım vardı.



MEHMET POLAT

1929 Tokat doğumlu. Subay olan Polat, askerlikle karikatüristliği bir arada sürdürmeyi başardı. Görev gereği Türkiye'nin birçok yerinde şahit olduklarını ince ve zarif bir dille çizdi. Karikatürlerini Akbaba'da yayınlandı. Emekliliğinden sonra kendini tamamıyla karikatüre vakfetti. 1981'de İstanbul'da vefat etti.



METİN GÖKÇE

29 Ekim 1933'te İstanbul'da doğdu. 1950'de karikatüre başladı. 1952'de ilk sergisini açtı. Hafta, Tef,Kırkbirbuçuk, Dolmuş, Taş, Karikatür, Doğan Kardeş, Akbaba ve Hayat dergileriyle Son Posta, Akın, Yeni İstanbul ve Tan gazetelerinde çalıştı.



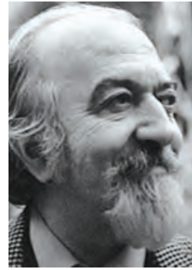
MÜNİR OSMAN

Hayatı hakkında detaylı bilgi olmayan Münir Osman, Hayal-i Ceddid, Yeni Geveze, Kahya Kadın ve Kara Sinan'da çizdi. Halit Naci ve Mehmet Baha ile Cemil Cem'in dönem dönem etkisinde kalmıştır.



NECMİ RIZA (AYÇA)

1914'te Priştine'de doğdu. Güzel Sanatlar Akadamesini bitirdi. 1936'da Akbaba dergisinde çizdiği karikatürlerle basın hayatına başladı. Daha sonra sırasıyla Karikatür, Şaka, Papağan, Pardon ve Amcabey mizah dergilerinde bulunduysa da tekrar Akbaba'ya döndü. Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan 'Nasreddin Hoca'nın Torunları: Necmi Rıza' adlı kitabının yayımından bir gün sonra vefat etti.



NEHAR TÜBLEK

1924 Manastır doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde eğitimini tamamladı. Karikatüre lise yıllarında Gündüz imzası ile başladı. İlk Karikatürü Amcabey dergisinde çıktı. Yeni Mecmua, Karikatür, Şaka, Akbaba, 41 Buçuk dergilerinde çizdi. Son Posta, Dünya, Akşam, Yeni Gazete, Hürriyet gazetelerinde siyasi ve kültürel karikatürlerini yayınladı. Gümüş Hurma, Altın Palmiye başta olmak üzere birçok ödül kazandı. 6 Mart 1995'te vefat etti.



NİŞAN G. BERBERYAN

1842'de İstanbul'da doğdu. Ermeni ve Türk basınının gözde sanatçılarından birisi idi. İlk çizgisi 1869'da Ermenice yayımlanan Mamül'de görülen Berberyan, Hayal dergisinin başçizerliğini üstlendi. Türk mizahında ayrı bir kulvar açan Berberyan, etkili bir hiciv diline sahipti.



ORHAN URAL

1913 İstanbul doğumlu. Son Posta gazetesinde çizdiği 'Pazar Ola Hasan Bey' tiplemesiyle tanındı. Uzunca bir süre Nasreddin Hoca mizah dergisini çıkardı. Akbaba, Tanin, Vakit, Haber, En son Dakika, Tercüman, Tasvir, Yeni Sabah gazetelerinde karikatüristlik yaptı. 1978 yılında İstanbul'da vefat etti.



PLAİCEK

Hayatı hakkında pek fazla bilgi yoktur. Karikatürleri, Türkçe ve Fransızca olarak yayımlanan Kalem Dergisinde yayımlanmıştır.



RAMİZ GÖKÇE

1900'de İstanbul'da doğdu. 1916'da karikatür çizmeye başladı. İlk karikatürü 1918 yılında Şeytan dergisinde yayımlandı. Karikatürcülüğü meslek edinmesi ile birlikte kendisinden sonraki kuşaklara yol açtı. Akbaba, Aydede, Karikatür, Karagöz, Cumhuriyet, Tasvir, dergi ve gazetelerinde uzun yıllar karikatürlerini yayımladı. Mizah adlı ilk dergisini 1949'da yayımladı. "Tombul Teyze ve Sıska Dayı", "Çömez" ve "Yeni Zengin" gibi karikatür tipleri yarattı.



RATİP TAHİR (BURAK)

1904 İstanbul doğumlu. İlk karikatürü 1922'de Aydede'de çıktı. Paris'te resim eğitimi gördü. Ulus gazetesinde karikatürleri yayımlandı. Hürriyet gazetesinde çalıştı. Siyasi içerikli bir karikatür yayımladığı için 18 ay hapis yattı. 1962 yılında CHP İstanbul Milletvekilliği yaptı. Akşam ve Yeni İstanbul gazetelerine çizgi roman serileri üretti. 28 Ekim 1977 tarihinde İstanbul'da vefat etti.



SALİH (ERİNMEZ)

1901 İstanbul doğumlu. Viyana Güzel Sanatla Akademisi'nde eğitim gören Erimez'in karikatürleri şu yayınlarda neşredildi: İkdam, Yedigün, Karikatür, Papağan, Akbaba, Şaka ve Nasrettin Hoca, Cumhuriyet, Son Saat, Yeni Ses, Zaman, Akşam, Dünya ve Tercüman. Erimez, karikatürlerinden çok "Tarihten Çizgiler" adını taşıyan ve eski İstanbul yaşamını yansıtan çizgi resimleriyle ünlendi. Bu çizfileri, "Tarihten Çizgiler" adlı bir albümde toplandı.



SANTR

Karikatürlerinde Santr imzası kullanan karikatürist hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Çizerin İstanbullu bir Fransız olduğu tahmin edilir. Avrupaî bir tarzı vardır.



SEDAT SİMAVİ

1896'da İstanbul'da doğdu. Saint Joseph ve Galatasaray liselerinde eğitim gördü. İnci, Diken, Karikatür gibi mizah dergileri yayınladı. 1920 yılında Dersaadet adında günlük gazete ve Kurtuluş savaşı yıllarında Güleryüz isimli mizah dergisi yayınladı. 1 Mayıs 1948'de Hürriyet gazetesini kurdu. Hayatının sonuna kadar da gazeteci olarak Hürriyet'te başmakaleler yazdı.11 Aralık 1953 yılında İstanbul'da vefat etti. Sedat Simavi'nin birçok karikatür albümü de vardır.



SEMİH BALCIOĞLU

1928 İstanbul doğumlu. Devlet Güzel Sanatlar akademisinin grafik bölümünü bitirdi. İlk karikatürü 1943'te Akbaba'da çıktı. Amcabey, Akşam, Dünya, Hürriyet ve Tercüman, Politika, Yeni Yüzyıl gazetelerinde çalıştı. Çarşaf ve Çivi dergilerini yönetti. 49 ödül aldı. Türkiye'de ilk üç boyutlu karikatürü gerçekleştirdi. 1969'da iki arkadaşı ile Karikatürcüler Derneğini kurdu. 1998'de sanatçıya, Kültür Bakanlığı'nca "Devlet Sanatçısı" unvanı, 2002'de ise Mimar Sinan Üniversitesi tarafından verilen onursal doktora unvanı verildi. 27 Ekim 2006 tarihinde vefat etti.



SORESCO

Karikatürleri, üst düzey aydın kesimine hitap eden Cem'in ilk döneminde yayınlandı. Hakkında detaylı bir bilgi yoktur. İmzasına Kalem dergisinde de rastlanır. Şehrin sorunlarına duyarlı bir mizah anlayışı vardır.



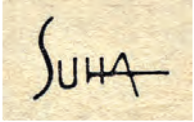
SUAT YALAZ

1932 yılında Kırşehir'de doğdu. Öğrenimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde tamamladı. 1960 yılında Akşam gazetesinde çizdiği Karaoğlan büyük ilgi gördü. Suat Yalaz'ın yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlendiği Karaoğlan filmi 1965 yılında çekti. 1970 yılında sinemayı bırakıp Fransa'ya gitti ve Karaoğlan çizgi romanlarını yedi yıl süreyle Fransızca olarak yayımladı. Suat Yalaz, 2001 yılında basın dünyasına veda etti, 2002'de Yılın Karikatürcüsü Ödülü'nü aldı.



SURURİ GÜMEN

1920 yılında Bursa'da doğdu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. İlk karikatürü 1933'de Karikatür dergisinde yayınlandı. Uzun süre dergi ve gazete ressamlığı yaptı. Kırmızı-Beyaz, Çocuk Sesi, Afacan, Tasviri Efkar, Cumhuriyet, Çocuk Haftası, Yıldız, 1001 Roman gibi gazete ve dergilerde çalıştı. 1949'da Hürriyet'te çizmeye başladı. Can Baba adlı bir tip yarattı. 1955 yılına kadar Hürriyet Gazetesi'nde çalışın Gümen, daha sonra Amerika'ya gitti. 1950 yılında Amerika'da vefat etti.



SÜHA BULUT

1946 Bandırma doğumlu. Arkeoloji eğitimi alan çizer, lise yıllarında karikatür çizmeye başladı. Bu yıllarda çizdiği karikatürler, Çocuk Haftası dergisinde yayınlandı. Dergilerin yanı sıra günlük gazetelerde de çizdi.



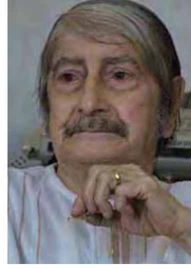
ŞADİ DİNÇÇAĞ

1919 Samsun Bafra doğumlu. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitiren çizer, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi'nden mezun oldu. İlk karikatürü 1938 yılında Akbaba dergisinde yayımlandı. Daha sonra Şaka, Akbaba, Yıldız, Sinema Magazin, Tef, Dolmuş, Çarşaf ve Çivi dergilerinde çizdi. Yurt içinde ve dışında birçok sergi ve yarışmalara katıldı. 1974'te Üsküp'te Altın Plaket Birincilik ödülü ve 1976'da Çarşaf Uluslararası Karikatür Yarışması'nda başarı ödülü aldı. 1983'te İstanbul'da vefat etti.



ŞEVKİ ÇANKAYA

1920 Kıbrıs Pile doğumlu. İlk karikatürü 1941 yılında Akbaba mizah dergisinde yayımlandı. Karikatürist'in eserleri Akbaba, Şaka, Karikatür, Hürriyet gibi dergi ve gazetelerin yanı sıra Kıbrıs Türk basınında da yer buldu. İstanbul Türkçesini başarıyla aktaran çizer, uzun yıllar ABD'de yaşadı.



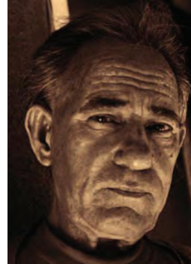
TURHAN SELÇUK

1922 Milas doğumlu. İlk karikatürleri 1941'de Adana'da yayınlanan Türk Sözü gazetesi ile İstanbul'da yayınlanan Kırmızı ve Beyaz, ile Şut spor dergilerinde yayınlandı.1943'te Akbaba'da çalışmaya başladı. 1948'de Tasvir-i Efkar'da Karikatürcü ve ressam olarak çalıştı. Aydede dergisinde baş çizer oldu. Yeni İstanbul, Yeni Gazete, Akşam ve Milliyet gibi gazetelerde çizdi. En çok 1957'de Milliyet'te çizmeye başladığı Abdülcanbaz dizisi ile tanındı. 11 Mart 2010 tarihinde vefat etti.



ULVİ KAZIM

İstanbul mizah dergilerinin birçoğunda adına rastlanır. Hayatı ile ilgili yeterince bilgi yoktur. İlk karikatürü Diken dergisinde yayımlandı. Daha sonra Deccal'de devam etti. Kentsel meseleler ve portreler üzerinde yoğunlaşan sanatçı, ince işçiliği ile ön planda idi.



ZEKİ BEYNER

1936 yılında İstanbul'da doğdu. Anne ve babasız kaldı, sokaklarda yaşadı, okuma yazmayı sokakta öğrendi.. İlk karikatürü 1955 yılında Akbaba Dergisinde çıktı. 20 yıl Akbaba'da, 25 yıl Çarşaf dergisinde çalıştı. Yeni İstanbul, Tef, Züdük, Taş, Taş Karikatür, Papağan, Pardon, Son Saat, Akbaba, Çivi ve Çarşaf gibi dergi ve gazetelerde çizgileri yayınlandı. 8 Eylül 2002 yılında vefat etti.

BELEDİYE BAŞKANLARI



HAYDAR EFENDİ

(18 Temmuz 1870- 30 Ağustos 1872)

Hicri 1241 yılında İstanbul'da doğdu.. 19 yaşında iken Divan-ı Hümâyun Kalemi'ne girerek, Muhimme Odası'nda ve Tercüme Odası'nda görev yaptı. Paris'te ve Petersburg'da maslahatgüzarlık yapan Haydar Efendi, 6 yıl Viyana Sefareti'nde görev yaptıktan sonra İstanbul Şehremaneti'ne getirildi. Bu vazifeden sonra Ankara Valiliği, çeşitli sefaret görevleri, Tanzimat Meclis Azalığı, Hariciye Müsteşarlığı yaptı. 1885 yılında vefat eden Haydar Efendi Haydarpaşa'daki kabristana defnedildi.



ALİ PAŞA

(29 Ağustos 1872- 9 Temmuz 1873)

20 Temmuz 1829 yılında İstanbul'da doğdu. Paris'te Fenn-i servet (iktisat) tahsil etti. Lakabı Şarapçı Ali Paşa'dır. On dört yaşında iken Hassa Orduyu Hümayun'u Tahribat Kalemi'ne girdi, daha sonra Seraskerlik makamında bulunan Mehmed Ali Paşa'nın Divan katipliğine tayin olundu. Çeşitli devlet hizmetlerinden sonra 1872'de İstanbul Şehremanetine getirildi.1873 yılında görevi son buldu. Edirne, Hersek, Aydın, Beyrut valiliklerini yaptı. 1 Mart 1889'da Beyrut'da vefat etti ve cenazesi İstanbul'a getirildi.



FEYZİ BEY

(30 Ekim 1873- 17 Şubat 1874)

Hicri 1248 senesinde İstanbul'da doğdu. Tahsilini tamamladıktan sonra Bâbıâli Tercüme Odası'na girdi daha sonra telgrafın memlekete gelmesiyle Bâbıâli Tercüme Odası'ndan Telgrafhane'ye nakledildi. 30 Ekim 1873 yılında Şehremaneti'ne tayin edildi. Tırnova, Amasya, İzmit mutasarrıflıklarında bulundu ve 1880 senesinde emekli oldu. 29 Haziran 1886 yılında vefat etti ve Karacaahmet kabristanına defnolundu.



CENANİZADE KADRİ PAŞA

(6 Şubat 1874- 19 Eylül 1875)

(11 Şubat 1876- 4 Şubat 1877)

1832 yılında tarihinde Ayntab (Gaziantep) şehrinde doğdu. 1850 yılında henüz on sekiz yaşında iken Ayıntab kazası nüfus mukayyidliğine, daha sonra anılan kaza nüfus nazırlığına tayin olundu. 1857 yılında İstanbul'a gelip Tercüme Odasında çalışan Kadri Bey, birçok devlet hizmetlerinde bulunduktan sonra Altıncı Belediye Dairesi (Beyoğlu) reisliğine tayin edildi. Daha sonra ise İstanbul Şehremaneti'ne getirildi. Şura-yı Devlet Reisliği, Sivas ve Bağdat Valiliği yaptı ve bir dönem de sadrazamlık yaptı. Edirne Valiliği'ne atandıktan sonra 11 Şubat 1884'te burada vefat etti.

HALET PAŞA

(20 Eylül 1875- 18 Ocak 1876)

Kaptan-ı Derya Abdülkadir Paşa'nın oğlu olan Halet Paşa devlet hizmetine tersanede başladı. Anadolu Harp Ordusu Defterdarlığı, Bursa Harir Nazırlığı, Kıbrıs Mutasarrıflığı gibi çeşitli devlet hizmetlerinde bulunduktan sonra Serasker Müsteşarlığı'na getirildi. Trablusgarb, Edirne, Sivas valiliklerinde bulundu. 20 Eylül 1875 ile 18 Ocak 1876 tarihleri arasında İstanbul Şehremanetine getirildi. Ardından Nafıa Nazırlığı görevine geldi. Daha sonra Ticaret Nazırlığı ve Ayan Üyeliği ve Cidde valiliği görevlerinde bulundu. 1879 yılında vefat etti.



GALİB PAŞA

(5 Şubat 1877- 6 Aralık 1877)

5 Mart 1829 yılında İstanbul'da doğdu. On yedi yaşında Maliye Vâridat Muhasebesi Rumel Odası'na maaşsız olarak girdi. 1871 yılında maliye nazırı oldu, 1873'te Hüdavendigâr Vilayeti Valiliği'ne getirildi. 5 Şubat 1877'de Şehremanetine tayin olundu. Sonra Hüdavendigâr, Halep, Kastamonu, Cezayir-i Bahr-i Sefid ve Selanik'te valilik yaptı. 1891'de Evkaf Nezareti'ne getirildi. 12 Ocak 1905 yılında vefat etti, cenazesi Sultan Mahmud Türbesi avlusuna defnedildi.



REŞİT MÜMTAZ PAŞA

(24 Mart 1906- 31 Temmuz 1908)

1856 senesinde İstanbul'da doğdu. Henüz on üç yaşında iken Divan-ı Hümâyun Kalemi'ne çırak oldu ve Mektub-i Sadâret Odası'na nakledildi. Daha sonra Mektûbî-i Sadâret Mühimme Odası'na memur oldu. Çeşitli devlet hizmetlerinden sonra

Beyrut ve Bursa valiliklerinde bulundu. II. Abdülhamid dönemin İstanbul Şehreminliğine getirildi.31 Temmuz 1908 yılında istifa etti. 1922'de İstanbul'da vefat etti.



ZİVER BEY

(10 Ağustos 1908- 19 Mart 1909)

1844 senesinde İstanbul'da doğdu. On sekiz yaşında iken Meclis-i Vâlâ Mazbata Odası'na girdi, daha sonra Mezahip Odası'na geçerek Mezahip müdüriyetine tayin olundu. 6 Şubat 1907'de Trabzon valiliği, daha sonra ise Edirne valiliği yaptı. 10 Ağustos 1908 yılında İstanbul Şehremaneti'ne tayin olundu. 19 Mart 1909 yılına kadar belediye başkanlığına devam eden Ziver Bey, daha sonra Ankara Valiliğine atandı. 9 Aralık 1917 yılında vefat ederek Selimiye Dergâhı'nda aile mezarlığına gömüldü.



SUBHİ BEY

(2 Haziran 1910- 8 Ağustos 1911)

1860 yılında Yanya'da doğdu. Tahsilini, Mekteb-i Mülkiye'de tamamladı. 2 Eylül 1882 yılında Şura-yı Devlet ikinci sınıf mülâzımlığına memur oldu. Meclis-i Nafia Başkitabeti muavinliği, Ticaret Kalemi Başkitabeti, Emniyet Sandığı Kitabeti gibi çeşitli görevlerde bulundu. 2 Haziran 1910 yılında İstanbul Şehreminliğine getirildi. 8 Ağustos 1911 yılında görevinden istifa etti. 1919'da atandığı Konya Valiliğinden Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından 24 Mayıs 1920'de azledildi. 24 Mart 1943'te vefat etti.



HÂZIM BEY

(19 Mart 1909- 26 Temmuz 1909)

1863'te Niğde'de doğdu. On beş yaşında iken Niğde Sancağı Tahrirât Kalemi'ne ücretsiz girdi, daha sonra Liva Tahriri Emlâk Kalemi Senedât ve İlâmât katipliğine tayin edildi. Pek çok devlet görevlerinde bulundu. 19 Mart 1909'da Şehremaneti'ne tayin edildi. 26 Temmuz 1909'da göreviden istifa etti. 5 Haziran 1947'de İstanbul'da vefat etti.



HALİL ETHEM BEY

(2 Ağustos 1909- 19 Ocak 1910)

24 Haziran 1862'de doğdu. Tahsil için Almanya'ya gitti. Almancayı öğrendi. Daha sonra İstanbul'a döndüğünde Arapça, Farsça öğrendi. 12 Ağustos 1885 senesinde Daire-i Askeriye Fabrikalar nezareti muavinliğine tayin olundu. Erkan-ı Harbiye-i umumiye Dairesi İkinci Şubesi Tercüme Kalemliği yaptı. Dirayet ve fazileti sebebiyle Şehremaneti'ne getirildi. 19 Ocak 1910'da görevinden istifa ederek tekrardan Müze Müdüriyetine tayin olundu. 17 Kasım 1938'de vefat etti.



TEVFİK BEY

(21 Ocak 1910- 2 Ağustos 1910)

1869'da Teke Sancağı'nda doğdu. Sübyan ve rüştiye mektepleriyle Mekteb-i Mülkiye'de tahsilini tamamladı. 19 Ocak 1891 yılında Kastamonu vilâyeti vali emrine verildi ve Araç kaymakamlığı gibi çeşitli görevlerde bulundu. Şehremini Halil Bey'in istifasından sonra 22 Ocak 1910 yılında vekaleten bu görevi ifa etti. 10 Eylül 1911 yılında Şehremini Hüseyin Kâzım Bey'in istifasından, tekrar şehreminliğine vekalet etti.



HÜSEYİN KAZIM BEY

(8 Ağustos 1911-10 Eylül 1911)

1870'da İstanbul'da doğdu. On yedi yaşında iken Aydın Vilâyeti Muhasebe Kalemliği yaptı. Çeşitli devlet hizmetlerinde görev yaptıktan sonra, gayret ve faaliyeti tecrübe edilmiş olmasından dolayı 8 Ağustos 1911'de Şehremaneti'ne tayin edildi. 10 Eylül 1911'de istifa ederek İstanbul Valiliğine vekaleten tayin edildi. 1912'de Meclis-i Mebusan Manisa mebusluğu yaptı. Bir dizi nazırlık görevlerinde bulundu. 1934'te vefat etti.



CEMİL TOPUZLU

(21 Ağustos 1912- 29 Kasım 1914)

14 Mart 1868'de Üsküdar'ın Salacak mahallesinde doğdu. Eğitimini Tıbbıye-i Askeriye'de tamamladı. Henüz on dokuz yaşında iken yüzbaşı rütbesiyle doktorluk diploması aldı. 1887'de asistan olarak Paris'te St. Louis Hastanesi'nde çalıştı.

İstanbul'a dönerek Haydarpaşa Hastanesi operatörlüğüne atandı. Abdülhamid'in saray cerrahlığını yaptı. Çeşitli yerlerde görevini uyguladıktan sonra 21 Ağustos 1912'de Şehreminliği'ne tayin edildi ve ek görev olarak İstanbul Valiliği de yaptı. 21 Kasım 1914'de Şehremaneti'nden istifa etti. Avrupa'da bulunduğu sırada ikinci kez 1919 yılında şehremanetine tayin edildi. 1920 yılında istifa etti. 25 Ocak 1958'de vefat etti, adı Harbiye Açıkhava Tiyatrosu'na verildi.



HAYREDDİN BEY

(2 Mart 1920- 17 Nisan 1920)

Ocak 1867 yılında Yanya vilayetinin Leskovik kasabasında doğdu. Arapça, Farsça, Fransızca ve Rumca öğrendi. İki sene Mülkiye'de ve bir sene Hukuk Mektebi'nde okudu. On yedi yaşında iken Yanya vilâyeti Maarif Müdüriyeti Kütüb-i Ecnebiye Muayene Komisyonu üyeliği ve vilâyet tercüman muavinliğine memur oldu. Çeşitli devlet görevlerinde bulunduktan sonra 2 Mart 1920'de Dahiliye Nezareti tarafından görevlendirilerek, Şehremaneti vekaletini ifa etti. Daha sonra 17 Nisan 1920'de Emanet Makamı Nafia Nezareti'ne bağlanmasıyla görevi son buldu.



YUSUF RAZİ BEY

(5 Aralık 1920- 23 Şubat 1921)

1870'de İstanbul'da doğdu. İlk tahsilini Ruscuk'ta, lise tahsilini Mekteb-i Sultanî'de yaptı. 27 Mayıs 1900'de Tarik ve Meâbir müdüriyetine tayin olundu. Manastır, Kosova ve Selânik vilâyetlerine Hey'et-i Fenniye ve Teftişiye Riyaset Vekâletiyle gönderildi. Daha sonra Rumeli vilâyetleri Müfettiş-i Umumiliği refakatine tayin edildi. Birçok devlet işlerinde bulunduktan sonra 5 Aralık 1920'de Şehremaneti'ne tayin edildi, 1921 yılında görevden ayrıldı.



CELAL BEY

(7 Temmuz 1921- 4 Mart 1922)

1863 tarihinde İstanbul'da doğdu. Mekteb-i Mülkiye'ye devam etti. Daha sonra Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından Almanya'ya gönderildi. Çeşitli devlet görevlerinde bulunduktan sonra 1909'da Erzurum valiliği, 1911'de Edirne valiliği, Ekim 1911'de Dahiliye Nezâreti'ne terfi etti. 1913'de Halep Valiliği, 1914'de Konya Valiliği, 1919'da Adana Valiliği yaptı. 7 Temmuz 1921'de Şehreminliği'ne tayin edildi. 4 Mart 1922'de yerine başkasının tayin edilmesiyle görevi son buldu.
15 Şubat 1926 tarihinde vefat ederek Maçka'da Aşıklar kabristanına defnolundu.



ZİYA BEY

(5 Mart 1922- 13 Nisan 1923)

1873 yılında Konya'nın Aksaray kasabasında doğdu. Yüksek tahsilini Mekteb-i Mülkiye'de tamamlayıp aliyyü'l-a'lâ dereceden diploma ile mezun oldu. 1898 tarihinde Hazine-i Hassa Tahribat Kalemi'ne tayin olundu. Heyet-i İdare Zabıt Katipliği, Şûra-yı Devlet Mülkiye Dairesi Birinci Sınıf Mülazımlığı gibi çeşitli devlet görevlerinde bulundu. 5 Mart 1922 tarihinde Şehremaneti'ne tayin olundu. 13 Nisan 1923 yılında görevinden azlolundu.



ŞÜKRÜ KAYA

(1922-1924)

1883'de İstanköy'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İstanköy'de yaptı. Midilli İdadisi'nin ardından Galatasaray Sultanisi'ne girdi, burada okurken aynı zamanda Hukuk Mektebi'ne devam etti. 1908'de Paris'e gitti, burada Hukuk Fakültesini bitirdi. Hariciye Nezaretinde kâtiplikle devlet hizmetine başladı. Mülkiye Müfettişi olarak Anadolu'da ve Irak'ta bulundu. Görevinden ayrılarak İzmir'e gitti. İstanbul'un işgalinden sonra Malta'ya sürüldü. Bir süre İtalya ve Almanya'da kaldı. Sonra Anadolu'ya geldi ve Milli Mücadeleye katıldı. İzmir Belediye Başkanlığına seçildi. II. Dönem Menteşe, III., IV. ve V. Dönem Muğla Milletvekilliği yaptı. 1924 yılında II. İsmet Paşa Hükümeti'nde Ziraat Vekilliği yaptı. Fethi Bey Hükümetinde Hariciye Vekaleti'ne getirildi. IV. İsmet Paşa Hükümetinde İçişleri Bakanlığı'nda bulundu. Bundan sonra 1927-1938 arası hükümetlerde aynı görevi sürdürdü. Cumhuriyet tarihinde en uzun süre (4028 gün) İçişleri Bakanlığı yapan siyasetçidir. 10 Ocak 1959'da İstanbul'da vefat etti.



ALİ HAYDAR YULUĞ

(15 Nisan 1923- 8 Haziran 1924)

1878 yılında İzmir'de doğdu. Mülkiye mezunudur. İzmir Vilayeti Maiyet Memurluğu, Seferihisar, Foçateyn, Milas, Nazilli, Çorlu Kaymakamlıkları gibi çeşitli devlet memurluklarından sonra 15 Nisan 1923'te İstanbul şehreminliği yaptı. Görevi sırasında İstanbul'a itfaiye ve mezbaha kazandırdı. 8 Haziran 1924'de yeni kurulan Ankara Şehreminliğine atandı. 18 Eylül 1937'de vefat etti.



EMİN ERKUL

(9 Haziran 1924- 20 Ocak 1926)

1881'de doğdu. İlköğrenimini Manastır'da yapan Erkul, 1905'te Mekteb-i Tıbbıye-i Şahane'yi yüzbaşı rütbesiyle bitirdi. 1906'da operatörlük sertifikası I. Dünya Savaşı yıllarında Bursa Sıhhiye Müdürlüğü ve Askeri Nekahethane başhekimliği görevinde bulundu. 9 Haziran 1924'te İstanbul Şehreminliği'ne atandı. Belediyeciliği döneminde birçok ilkleri gerçekleştirdi. 3 Haziran 1964 yılında İstanbul'da vefat etti.



MUHİTTİN ÜSTÜNDAĞ

(20 Ocak 1926- 4 Aralık 1938)

1884'de Sakız Adası'nda doğdu. Hukuk Mektebini bitirdi. Mekri ve Milas Kazası Bidayet Mahkemesi Müdde-i Umumiliği Katipliği, Beyoğlu Sancağı Polis Merkez Memurluğu, İstanbul Şehremaneti Müfettişliği, Üsküdar Dairesi Belediyesi Müdürlüğü, Merkez Emanet Müfettişliği, İstanbul Şehremaneti Umumi Müfettişliği, Dahiliye Vekaleti Emniyet Umum Müdürlüğü gibi çeşitli devlet hizmetlerinde bulunduktan sonra 20 Ocak 1926'da İstanbul Belediye Başkanlığı'na atandı. Görev süresinde İstanbul Şehir Tiyatrolarını kazandırdı, Atatürk Köprüsünü yaptırdı. 30 Nisan 1953'de İstanbul'da vefat etti.



LÜTFİ KIRDAR

(8 Aralık 1938- 16 Ekim 1949)

1887 yılında Kerkük'te doğdu. 1908 yılında İstanbul'a gelerek Tıp fakültesine girdi. Meslek hayatına Necef Belediyesi Tabibi olarak başladı. I. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte orduya katıldı. Çeşitli sağlık kuruluşlarında görev yaptıktan sonra 8 Aralık 1938'de İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığına atandı. Görev süresinde İstanbul Harbiye'deki Spor ve Sergi Sarayı, Açıkhava tiyatrosu, Dolmabahçe'deki İnönü Stadyumu, Taksim Meydanı, Taksim Gezi Parkı ve Atatürk Bulvarı yapıldı. 1949'da görevden alındıktan sonra Sağlık ve sosyal Yardım Bakanı olarak 27 Mayıs darbesine kadar görev yaptı. Yassıada'da 17 Şubat 1961'de kalp krizi sonucu vefat etti.



FAHRETTİN KERİM GÖKAY

(24 Ekim 1949- 26 Ekim 1957)

9 Ocak 1900'da Eskişehir'de doğdu. 1922 yılında tıp eğitimi gördükten sonra Emraz-i Akliye uzmanı oldu. Uzun süre öğretim üyesi olarak görev yaptıktan sonra 24 Ekim 1949'da İstanbul Valiliği ve Belediye Reisliğine atandı. 26 Ekim 1957'de görevi son bulduktan sonra İsviçre Büyükelçiliğine atandı. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, İmar ve İskan Bakanlığı gibi görevlerde bulundu. Halk tarafından çok sevilmesi ve kısa boylu olması sebebiyle Gökay hakkında 'mimi mini valimiz, ne olacak halimiz?' adında bir tekerleme bile üretildi. 22 Temmuz 1987'de İstanbul'da vefat etti.



MÜMTAZ TARHAN

(29 Kasım 1957- 11 Mayıs 1958)

1908'de İstanbul'da doğdu. Eğitimini Hukuk Fakültesi'nde tamamlayan Tarhan, Maliye Bakanlığı Kanunlar Müdürlüğü İzmir Defterdarlığı, İstanbul İrat ve Servet Vergileri Müdürlüpü gibi çşitli devlet görevlerini ifa etti. 29 Kasım 1957 yılında İstanbul Valiliği ve belediye reisliğine atandı. Görev süresinde İstanbul'un temizliğini sağlama yönünden kente büyük yararı oldu. Bütün ailelerin şikayetçi olduğu "Çocuk Kumarhaneleri" olarak bilinen her türlü oyun salonlarını kapattı, şehrin temizliği için de "Tükrük Yasağı" başta olmak üzere sıkı tedbirler aldı.11 Mayıs 1958'de görevi son buldu. 1970 yılında İstanbul'da vefat etti.



KEMAL AYGÜN

(25 Aralık 1958 - 27 Mayıs 1960)

1914'te Sivas'ta doğdu. 1936'da Mülkiye'den mezun oldu. Aynı yıl devlet hizmetine girdi. Bozkır Kaymakamlığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Ankara Valiliği yaptıktan sonra 1958 yılında İstanbul Belediye Reisliğine getirildi. Demokrat Parti İl Başkanlığını da aynı anda yürütürken 1960 darbesinden sonra görevleri son buldu ve Yassıada'da yargılandıktan sonra Kayseri'de bir süre hapis yattı. 5 Mayıs 1979'da vefat etti.



REFİK TULGA

(27 Mayıs 1960- 14 Haziran 1960)-

(24 Eylül 1960- 26 Şubat 1962)

9 Ekim 1907'de Kütahya'da doğdu. 1937 yılın Harp Akademisi'nden mezun oldu. Paris'te Ataşemilter yardımcısı, Vichy'de Ataşemilter olarak bulundu. Türkiye'ye döndüğünde Genelkurmay Balkan Şube Müdürlüğü görevine atandı. Çeşitli devlet görevlerinden sonra 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığına getirildi. 1962 yılına kadar görevde kaldı. Daha sonra 2. Ordu ve 3. Ordu Komutanlığı, Genelkurmay II. Başkanlığı yaptı. 23 Nisan 1981'de İstanbul'da vefat etti.



KAMURAN GÖRGÜN

(17 Mart 1962- 30 Ocak 1963)



NECDET UĞUR

(28 Şubat 1963- 9 Aralık 1963)

1923 yılında Çorum'da doğdu. 1944'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. İzmir ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevlerinde bulunduktan sonra 28 Şubat 1963 yılında İstanbul Belediye Başkanlığına atandı. 9 Aralık 1963 yılında görevi son bulduktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nda görev yaptı. 27 Eylül 2004 yılında vefat etti.



HAŞİM İŞÇAN

(10 Aralık 1963- 11 Mart 1968)

1898 yılında Edirne'de doğdu. 1922 yılında Mülkiye Mektebi'ni bitirerek Edirne Kız Öğretmen Okulu'nda ve Edirne Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. Özel kalem müdürlüğü, kaymakamlık, emniyet müdürlüğü, mülkiye müfettişliği gibi çeşitli görevlerde bulundu. Antalya, Bursa, Tekirdağ, Erzurum ve Samsun illerinde valilik yaptı. 1963 Yerel Seçimleri'nde CHP'den aday oldu fakat kazanamadı. Seçimden galip çıkan Adalet Partisi adayı Nuri Erdoğan yasal sürede Denizcilik Bankası Hukuk Müşavirliğinden istifa etmediği için yerine Haşim İşçan Belediye Başkanı olarak getirildi. 11 Mart 1968 yılında beyin kanaması sonucu İstanbul'da vefat etti.



FAHRİ ATABEY

(8 Haziran 1968- 9 Aralık 1973)

1913 yılında İstanbul'da doğdu. 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1940 yılında Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde asistan olarak başladı. 1947 yılında staj yapmak için İngiltere'ye gitti. Türkiye'ye döndüğü 1950 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde asistan olarak görev aldı ve 1952 yılında Zeynep Kâmil Hastanesi Başhekimliği'ne getirildi. Başhekimliğine geldikten sonra hastanede ciddi değişimler oldu. 1968 yılında Adalet Partisi'nden İstanbul Belediye Başkanı seçildi. 9 Aralık 1973 yılında görevi son erdi. 2 Ağustos 1994'te vefat etti.



FARUK ILGAZ

(12 Mart 1968- 6 Haziran 1968)

1922 yılında İstanbul'da doğdu. Eğitimini 1939 yılında Saint Joseph Fransız Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Belediye Başkanı Haşim İşcan'ın görev başında vefat etmesi nedeniyle 1968 yılında Adalet Partisi kontenjanından vekâleten İstanbul Belediye Başkanlığı yaptı. 3 ay süren görev süresinden sonra Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanlığı yaptı. 16 Temmuz 2014 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

MİZAH
BASINI



AKBABA

Aydede'nin kapanmasından sonra yayın hayatına başlayan Akbaba'nın ilk sayası, 7 Aralık 1922'de çıktı. Aydede'nin kadrosunda bulunan Yusuf Ziya ve Orhan Seyfi tarafından neşredildi. Biri iki küçük fasılalar dışında Ocak 1977 tarihe kadar aralıksız yayınlandı. Böylece Akbaba, Türk mizah tarihinde en uzun süre yayınlanan dergi oldu.


AKŞAM

AKŞAM

1918 yılında Necmettin Sadak, Kazım Şinasi Dersan Falih Rıfkı Atay, Ali Naci Karacan tarafından kuruldu. Uzun yıllar başyazarlığını Necmettin Sadak'ın yaptığı gazetenin ilk sayısı, küçük boy ve tek yapraktı. Akşam gazetesi 1920 yılında sadece akşamları çıkan bir gazete oldu. 1957 yılında Malik Yolaç tarafından satın alınan gazete, 1971'den sonra birkaç defa el değiştirdi.


AMCABEY

AMCABEY

6 Aralık 1942 tarihinde Cemal Nadir Güler tarafından yayınlanmaya başladı. 25 Mart 1944 yılına kadar 69 sayı yayınlanan derginin ilk 33 sayısı gazete, daha sonra çıkan sayıları dergi biçimindedir. Amcabey tiplemesi ilk olarak Akşam gazetesinde Cemal Nadir tarafından yayınlanmış, kısa zamanda ün kazanmıştı.



AYDEDE

1922 yılında Refik Halit Karay tarafından çıkarılarak yayın hayatına başladı. 90 sayı yayınlanan dergi, 'Pazartesi ve Perşembe günleri neşrolunur, bîtaraf, hoşsohbet, mizah gazetesi' sloganıyla çıktı. Refet Bele yönetimindeki Türk Birlikleri İstanbul'a girdiği zaman Refik Halit, Suriye'ye kaçtı. Tekrar yurda döndüğünde Aydede'yi 1947-1949 yılları arasında 35 sayı daha çıkardı.



AYİNE

1921 yılının Ağustos ayında yayın hayatına başlayan mizah dergisinin sahibi Semih Lütfü Bey'dir. Yusuf Ziya, Faruk Nafız, Ahmet Rasim, Hüseyin Rıfat, Halil Nihat, Ercüment Ekrem, Aka Gündüz, Osman Cemal derginin yayın kadrosunu oluşturur. Yazıları ve şiirleriyle Yusuf Ziya Bey'in dergide en etkin kişi olduğu anlaşılır. Yayın hayatını 72. sayısı ile 4 Ocak 1923 tarihinde noktaladı.



BOŞBOĞAZ İLE GÜLLABİ

Haftada iki defa Pazartesi ve Perşembe günleri çıkan gazetenin sahibi Hüseyin Rahmi'dir. 6 Ağustos 1908 yılında yayın hayatına başlayan dergi toplam 36 sayı çıktı.



CADALOZ

II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatına başlayan gazete, Nurettin Rüştü ve Haydar Rüştü tarafından 4 Nisan 1911 tarihinde 45 sayı olarak çıktı. Salı ve Cumartesi günleri haftada iki kez çıkan gazetede Türk karikatür ve mizahında önemli bir yere sahiptir. Otuz dördüncü ve kırk birinci sayı aralığında 'Afacan' başlığında çıktı.



CEM

1910-1929 yılları arasında yayınlanan dergi, Cemil Cem tarafında çıkarıldı. Mizah tarihinin en önemli dergilerinde biri olan Cem'in 33 sayısı eski harflerle, 43 sayısı ise yeni harflerle çıktı. Karikatürleri genellikle Cemil Cem imzalıdır.



CUMHURİYET

Gazete, 7 Mayıs 1924 tarihinde yayın hayatına başladı. Kurucularından olan Nebizâde Hamdi ve Zekeriya Sertel, daha sonra hisselerini diğer kurucu Yunus Nadi'ye devretti. Kurtuluş savaşını destekleyen ilk gazete olan Cumhuriyet'in isim babası, kurulmasını sağlayan kişi Mustafa Kemal Atatürk'tür. Gazetenin baş yazarları; Yunus Nadi, Zekeriya Sertel, Yakup Kadri, Abidin Daver, M. Mermi, Şükrü Kaya'dır.



ÇAYLAK

1876 yılından 1878 yılına kadar 162 sayı olarak yayınlanan derginin sahibi ve yazarı Mehmet Tevfik'dir. Osmanlı-Rus Savaşı sırasından önemli işlere imza atan dergi Tanzimat karikatürlerinin en seçkin örneklerini yayınladı. Osmanlı mizahının

başyapıtı olarak görülen dergi, savaş mizahının en güzel yazı ve çizgilerini yayınladı.



ÇINGIRAKLI TATAR

Diyojen'in kapatılmasıyla Teodar Kasap tarafından, Sultan Abdülaziz'in izniyle yayınlanan, ikinci mizah dergisidir. 5 Nisan 1873-18 Temmuz 1873 tarihleri arasında yayınlanan dergi, Diyojen ile Hayal arasında bir köprü olarak kabul edilir. Yaklaşık 3.5 aylık yayın hayatına 29 sayı olarak çıktı. Dergi haftada iki gün olarak yayınlandı.



DALKAVUK

1908-1909 yılları arasında yayınlanan dergi 'Soylu okur hazretlerini rahatsız etmekten çekinerek şimdilik haftada bir defa bu işe girişir' sloganıyla 25 sayı yayımlandı. Boyutlarıyla, karikatürlü kapağıyla klasik bir mizah dergisidir.



DERTLİ İLE GARİP

1910 yılının Ağustos ayında, haftada iki kere olmak üzere toplam 8 sayı çıktı. Sahibi ve sorumlu müdürü Mehmet Şevket olan dergide yazılar imzasız çıkardı. Derginin çizeri ise Mehmet Baha idi. Dergiye ismini veren Dertli ile Garib, hüznü, sevdayı ve yoksulluğu içeren iki anadolu tiplemisiydi.



DİKEN

1918 yılında yayın hayatına başlayan Diken, Sedat Simavi tarafından çıkarıldı. 72 sayı yayımlanan dergi 1920 yılında son buldu. Mizah dergiciliğine kağıt ve baskı açısından bir çok yenilik getiren derginin yazar, çizer ve şairleri şunlardır: Sedat Süleyman (Simavi), Yusuf Ziya (Ortaç), Selâhattin Enis, Ömer Seyfettin, Rıza Tevfik Bölükbaşı, İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Ahmet Rasim, Reşat Nuri Güntekin, Aka Gündüz, Abdullah Cevdet, Hüseyin Rıfat. Karikatürcüleri arasında ise Sedat Süleyman Simavi, Ramiz Gökçe, Sedar Nuri İleri, İzzet Ziya Turnagil, Nurullah Cemal Berk, Basri, M. Safa, Mehmet İzzettin, Ulvi Kazım, Ahmet, Nun. Kaf., Cemal Nadir Güler yer alıyordu.



DİYOJEN

Osmanlıca yayınlanan ilk mizah dergisidir. Teodor Kasap tarafından daha Ermenice olarak çıkarılan dergi, 25 Kasım 1870 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Derginin merkezi İstanbul'dadır. Filozof Diyojen'in 'Gölge etme başka ihsan istemem' sloganıyla çıkan dergi, 183. sayıdan sonra kapandı. İlk yayınlanmaya başladığı zamanlar haftada bir çıkan dergi 23. sayısından itibaren haftada iki kez, 148. sayısından itibaren haftada üç kez yayınlandı.


dolmuş

KARİKATÜRE, Mİ

Demokrat İdarelerde

Tahammül Etmek

DOLMUŞ

İlk sayısı 5 Ocak 1956 tarihinde çıktı. İlhan Selçuk tarafından kurulan mizah dergisi, Akbaba ekolünün tersine eleştirel mizah anlayışı benimsemişti. Turhan Selçuk, Ferruh Doğan, Ali Ulvi Ersoy, Tonguç, Oğuz aral Eflatun Nuri, Mustafa Eremektar ve Sinan Bıçakcıoğlu çizerleri arasındadır. Dolmuş, toplam 130 sayı yayınladı.



GEVEZE

1875 yılında yayın hayatına başlayan gazete haftada iki kez yayınladı. Pazartesi ve Perşembe günleri okurla buluşan derginin sahibi Tevfik Bey, karikatürcüsü Nişan G. Berberyan'dır.



HAYAL

Hayal, Teodor Kasap tarafından yayınlanan Çıngıraklı Yılan'dan sonra 30 Ekim 1873 – 30 Haziran 1877 tarihleri arasında 368 sayı olarak çıkartıldı.1873-1877 yılları arasında haftada iki kez yayınlanan Hayal dönemin en uzun yayınlanan mizah dergisidir. Hayal, çizerlerin resimden karikatüre evrildiği ve münbit ürünler verdiği bir ortam oldu. Dergi, çeşitli nedenlerle iki kere kapatıldı.



HAYAL-İ CEDİD

5 Mart 1910 tarihinden 24 Mart 1911 tarihine kadar 79 sayı çıkartan derginin sahibi Mehmed Rauf'tur. İlk beş sayısı Arz-u Hâl olan dergi, 6. sayısından itibaren Hayal-i Cedid ismini aldı. 66. sayısına kadar haftada iki gün 4 sayfa olarak çıkan dergi, 67. sayısından 79. sayısına kadar hafta bir gün 8 sayfa olarak yayınlandı.



Hürriyet

Ürdün ve Irak orduları Filistin'e girdi

HÜRRİYET

1 Mayıs 1948 tarihinde Sedat Simavi tarafından yayınladı. Sedat Simavi'nin vefat etmesiyle oğulları Haldun ve Erol Simavi gazetenin başına geçip aynı çizgiyi sürdürdüler. Türk basınında ilk renkli fotoğraf basan ve seri ilan yeniliği getiren yayın kuruluşuydu. Halk tarafından benimsenin ve yüksek traja sahip ulusal gazete olan Hürriyet, 1944 yılında Doğan Grubu tarafından satın alındı.



KAHKAHA

1875 yılında yayımlanan derginin sahibi Basiretçi Ali'dir. Haftada bir yayınlanan derginin karikatürcüsü ise Ali Fuat Bey'dir.



KALEM

1908-1911 yılları arasında çıkan dergi Salah Cimcoz ve Celal Esat tarafından kuruldu. 130 sayı yayınlanan dergi, Modern Türk karikatürünün gelişiminde çok önemlidir. Turgut Çeviker'e göre 'modern Türk karikatürünün doğumevidir.' Çok zengin çizer, yazar ve şair kadrosunu içinde barındırır.



KARAGÖZ

10 Ağustos 1908 tarihinde yayın hayatına başlayan mizah gazetesi, Karabet, Karagöz, Ali Fuat, Burhan Cahid, Orhan Seyfi tarafından kuruldu. Orhan Seyfi'den sonra R. Ahmet ve Sedat Simavi'nin sahiplik yaptığı rivayet edilen gazete 1950 yılında adı değiştirilerek 'Köylü' olarak yayımlanır.



KARA SİNAN

İzmir'de yayınlanan ve sahipliğini "Artin"in üstlendiği Kara Sinan, 40 paradan satılıyordu.1875 yılında yayınlanmaya başlanan mizah gazetesi Perşembe günleri yayınlanırdı. Karasinan'ın karikatürleri imzasız basılırdı.



KELEBEK

Sorumlu Müdürü Ahmed Şefik, müdürü Mahmut Esat olan Kelebek, 1923-1924 tarihleri arasında İbnürrefik Ahmet Nuri, Reşat Nuri Güntekin, Yesarizade Mahmud Esat, Münif Fehim (Özerman) tarafından kuruldu. Selami İzzet (Sedes) ve Necdet Rüştü (Efe)'nin de düzenli yazılar yazdığı dergi 77 sayı yayımlandı. Karikatürcüler ise; Münif Fehim, Ramiz Gökçe, Mazhar Nazım (Resmor), Ratip Tahir (Burak), Halil Ahmet ve Mahmut Esat'tır.



KÖYLÜ

II. Meşrutiyet'tin ilanından sonra İzmir'de yayınlanan günlük gazetedir. Köylüleri eğitmek, okuryazar sayısını arttırmak, halkın kültür düzeyini yükseltmek amacıyla kurulan gazetenin sahibi İsmail Sıtkı Bey'dir. Gazetenin bütün işlerinden sorumlu olan müdürü Mehmet Refet, daha sonra gazetenin sahibi oldu.



LAKLAK

Temmuz 1909 yılında haftalık olarak yayınlanmaya başlayan derginin ömrü Ekim 1909'da sona ermiştir.



Milliyet

Şehrimizde bir komünist şebekesi meydana çıktı

MİLLİYET

3 Mayıs 1950 tarihinde Ali Naci Karacan tarafından yayın hayatına başladı. Gazetenin ilk yazarları Refil Halid Karay, Bedii Faik, İsmail Hami Ulunay'dı. 1954 yılında Abdi İpekçi'nin yazı işleri müdür olmasıyla gazete, Türkiye'nin en etkin siyasi gazetelerinden biri oldu. Peyami Safa, Reşat Ekrem, Çetin Altan gibi yazarlar da Milliyet'te yazdı. Bir süre Doğan Holding bünyesinde çıkan gazeteyi, günümüzde Demirören Grubu'nun uhdesinde bulunuyor.



MİZAH

Ünlü çizer Ramiz Gökçe tarafından çıkarıldı. 1946-1951 yılları arasında yayınlanan dergide, Ramiz Gökçe'nin birçok karikatürü yayınlandı.



PAPAĞAN

1924 yılından Orhan Seyfi Orhon tarafından kuruldu. 1928 yılında yayımı sona eren dergi, 1966 yılında 15 günlük olarak, Necmi Rıza Ayça ve Ahmet Koçer tarafından İstanbul'da yayımlanmaya başladı. Daha sonra Ahmet Koçer tarafından çıkartılan Papağan yayın hayatına 1972 yılında veda etti.


Son Posta
CEPHEDE RİCAT BAŞLADI

SON POSTA

27 Temmuz 1930 tarihinde yayın hayatına başlayan gazete, 1960 darbesinden sonra kapatıldı. Kurucuları Zekeriya Sertel, Halil Lütfi Dördüncü, Selim Ragıp Emeç ve Ekrem Uşaklıgil'di. Bağımsız bir politika izleyen gazete, Anadolu'da en çok satan gazete olmuştu. Kurucularından biri olan Demokrat Parti milletvekili Selim Ragıp'ın tutuklanmasıyla gazete kapandı.



TİYATRO

1874 yılında yayın hayatına başlayan derginin sahibi Agop Baroyan'dır. Haftada iki gün çıkarılan dergi Tataryan fabrikasında basıldı. Tiyatro dergisinin karikatürcü kadrosunu Nişan G. Berberyan ve Tınghır oluşturur.1877 yılında kapatıldı.



YENİ GEVEZE

Yeni Geveze'yi Kirkor Faik, 1910-1912 yılları arasında 223 sayı çıkarmıştır. Yine Kirkor Faik'in çıkardığı Geveze'nin devamıdır. Derginin yazarları arasında A Rıfkı, Nurettin Rüştü, A. Sami, Dava vekili Cemil Bey ve Baha Tevfik yer alır. Çizerler ise şunlardır: D. Mazlum, Münir Osman, Mehmet Baha ve Nuretti Rüştü.



YENİ İBİŞ

1924 yılında yayınlanan İbiş, kendini 'milletperver mizah gazetesi' olarak tanımlar.



YENİ KALEM

1927-1928 yılları arasında Orhan Seyfi Orhan tarafından çıkarıldı. Yönetim yeri Bâb-ı Âli Caddesi'nde olan haftalık mizah dergisi Yeni Kalem, toplam 25 sayı yayımlanabilmişti. Yayın hayatına 6 Ekim 1927 yılında başlayan dergi 5 Nisan 1928 yılında son sayısını yayınladı.



ZÜMRÜDÜANKA

11 Ocak 1923 tarihinde yayın hayatına başlayan dergi, Pazartesi ve Perşembe günleri haftada iki kere yayınlandı. 23 Nisan 1925 yılına kadar devam eden derginin yazar kadrosunda Abdülbaki Fevzi (Uluboy), Osman Cemal (Kaygılı), Behlül Dâna, Selahattin Enis, Necdet Rüşü (Efe) Ercüment Ekrem (Tâlu), Orhan Seyfi (Orhon), Yusuf Ziya (Ortaç), Fazıl Ahmet (Aykaç), Peyami Safa, Selami İzzet (Sedes), A. Lütfü yer almıştır. Karikatürist kadrosunda ise Ramiz (Gökçe), Haydar Şevket, Hüsamettin Haşim Süreyya, Zeki Cemal (Bakiçelebioğlu), İsmail Hakkı, Mazhar Nâzım (Resmor), Ahmet Münif (Fehim), Ratip Tahir (Burak), Cevat Şakir (Kabaağaçlı), Hasan Fehmi (Us), Hasan Fahrettin, Ahmet Rıfkı, Cemal Nadir (Güler), Şahabettin ve Muaffak yer alıyordu.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

--------, Türk Karikatüristleri 1962, Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu, y.y., t.y.

Arif Bilgin, Ergin Çağman, Şaban Bıyıklı, Dünden Bugüne Toplu Ulaşım Kültürü, İETT Yayınları, İstanbul, 2012.

İbrahim Yarış, Karikatürlerle İstanbul'da Toplu Ulaşım 1908-1982, İTO Yayınları, İstanbul, 2010.

Murat Koraltürk, İstanbul'da Deniz Ulaşımı, Varlık Yayınları, İstanbul, 2010.

Murat Koraltürk, Şirket-i Hayriye 1851-1945, İDO Yayınları, İstanbul, 2007.

Nişan G. Bberberyan, Terakki Edelim Beyler, Adam Yayınları,İstanbul, 1986.

Osman Nuri Ergin, İstanbul Şehreminleri, İBB Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1996.

Osman Nuri Ergin, Mecelle-i Umûr-ı Belediyye, İBB Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1995.

Rahmi Deniz Özbay, Cihan Yapıştıran, VIII. Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul Yayınları, İstanbul, 2016.

Sermet Muhtar Alus, Eski Günlerde, yay. Faruk Ilıkan, İstanbul, 2001.

Süleyman Faruk Göncüoğlu, İstanbul'un İlkleri Enleri, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2010.

Şefik Memiş, Şehremaneti'nden Büyükşehir'e Belediye Zabıtası Tarihi, İBB Yayınları, İstanbul, 2008.

Şefik Memiş, Osmanlı'dan Günümüze Zabıta Albümü, İstanbul Belediye Zabıta Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.

Şefik Memiş, Osmanlı'dan Günümüze Karikatürlerde Belediye Zabıtası, İBB Yayınları, İstanbul, 2008.

Şefik Memiş, İbrahim Yarış, İstanbul'un 100 Karikatüristi, İBB Kültür AŞ Yayınları, İstanbul, 2010.

Turgut Çeviker, Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü 1 / Tanzimat Dönemi 1867-1878 – İstibdat Dönemi 1878 - 1908, Adam Yayınları, İstanbul, 1986.

Turgut Çeviker, Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü 2 / Meşrutiyet Dönemi 1908-1918, Adam Yayınları, İstanbul, 1988.

Turgut Çeviker, Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü 3 / Kurtuluş Savaşı Dönemi 1918-1923, Adam Yayınları, İstanbul,1991.

Turgut Çeviker, Meşrutiyet İmzasız Karikatürler Antolojisi, Adam Yayınları, İstanbul, 1989.

Vahdettin Engin, İstanbul'un Atlı ve Elektrikli Tramvayları, İTO Yayınları, İstanbul, 2011.

Vahdettin Engin, Tünel'den Füniküler'e (Kabataş – Taksim),Yapı Merkezi Yayınları, İstanbul, 2007.

MAKALELER

Abdurrahman Kılıç, "Büyük Beyoğlu Yangını", http://www.yangin.org/dosyalar/buyuk_beyoglu_yangini.pdf

Ali İhsan Öztürk, "Modern Belediyenin Kuruluşundan Sonra İstanbul'da Yolları Sulama ve Yıkama Hizmetleri (1858-1914)", İktisat Fakültesi Mecmuası, 61 (2), 323-356.

Bülent Bakar, "İstanbul'da Ekmek Karnesi Uygulaması, Karne ve Ekmek Suistimalleri (1942-1946)", Yıl: 2013/2, Cilt:12, Sayı: 24, Sf. 1-60.

Davut Hut, "Aziz Şehre Leziz Su", Vakıflar Dergisi, Sayı 35, Haziran 2011, Ankara, ss. 265-271.

Ekrem Buğra Ekinci, "Osmanlı İdaresinde Adem-i Merkeziyet ve İmtiyazlı Eyâletler", Türk Hukuk tarihi Araştırmaları, S. 6, Y: 2008 (Güz), s. 7-84.

Esra Demirci Akyol, "Sultan II. Abdülhamid Döneminde Sosyal Politika Uygulamaları", Sosyal Politika Çalışmaları Yıl: 13 Sayı: 31 Temmuz-Aralık 2013.

Hüsniye Akıllı, "Su Hizmetlerinde Dejavu: Osmanlı Su Şirketlerinden Antsu'ya", Çağdas Yerel Yönetimler, Cilt 21 Sayı 4, Ekim 2012, s. 15-26.

Işık Aydemir, "İki Fransız Mimarı Henri Prost ve August Perret'nin İstanbul ile İlgili Çalışmaları", YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2008.

İlhan Yerlikaya, "Basiret", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.

M. Selçuk Özkan, Abidin Temizer, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Karaborsacılık", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 2/9, Fall 2009.

Mehmet Halis Özer, "Türkiye'de Devletçi İktisat Politikaları Çerçevesinde Yabancı Sermayeli İktisadi Teşekküllerin Millileştirilmesi ve Ekonomiye Yansımaları (1930-1939)", NWSA-Social Sciences, 3C0126, 10, (1), 20-36.

Murat Gökhan Dalyan, Ali Ünişen, "Engelli Eğitimine Alternatif Bir Bakış: Hafızlık Eğitimiyle Görme Engellilere Toplumsal Saygınlık Kazandırılması", Route Educational and Social Science Journal, Volume 3(5), December 2016.

Ömer Faruk Akün, "Çaylak Tevfik", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 8, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993.

P. De Bruijn, "Güllü Agop", The Encyclopaedia Of Islam Three, Fasc. I., 2007 Leiden.

Pınar Öztamur, "Büyük Buhran ve Cumhuriyet Gazetesinde Yoksulluk Üzerine Söylemler

1929-1931", Toplum Bilim, Sayı 94, İstanbul, 2002, ss 175-188.

Semavi Eyice, "Haliç", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 15, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997.

Sevilay Özer, II. Dünya Savası Yıllarında Ekim Seferberligi. CTAD, Yıl 8, Sayı 15

(Bahar 2012), 31-49.

Turgut Kut, “Teodor Kasap”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.40, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011.

Yunus İnce, “Osmanlı Devletinde Barutun ve Ateşli Silahların Kullanımının Yaygınlaşması”, Nejat Göyünç Armağanı, Konya, s.503-523.

Ziyad Ebüzziya, “Diyojen”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

DERGİLER

Akbaba

Amcabey

Aydede

Ayine

Boşboğaz ile Güllabi

Cadaloz

Cem

Çaylak

Çıngıraklı Tatar

Dalkavuk

Derdli ile Garip

Diken

Diyojen

Dolmuş

Geveze

Hayal

Hayal-i Cedid

İbiş

Kahkaha

Kalem

Karagöz

Kara Sinan

Kelebek

Köylü

Laklak

Mizah

Papağan

Yeni Kalem

Zümrüdüanka

GAZETELER

Akşam

Cumhuriyet

Hürriyet

Milliyet

Son Posta

Vakit

Vatan